This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

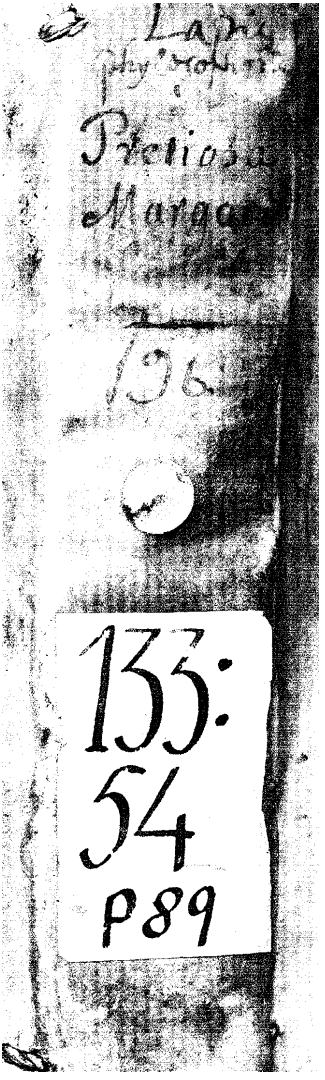

Lapis
phy'rophyr.
Pretiosa
Margar

196

133:
54
P89

Est. 1º tab. 9ª nº 196

PRETIOSA MARGARITA NOVELLA DE THESAVRO, AC PRETIOSISSIMO PHILOSOPHORVM LAPIDE.

Artis huius diuinæ Typus, & Methodus: Collectanea ex Arnaldo, Rhaymundo, Rhasi, Alberto, & Michaele Scoto; per Ianum Lacinium Calabrum nunc primum, cum lucupletissimo indice, in lucem edita.

CVM PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA DE COLEGIO DE S. CARLOS

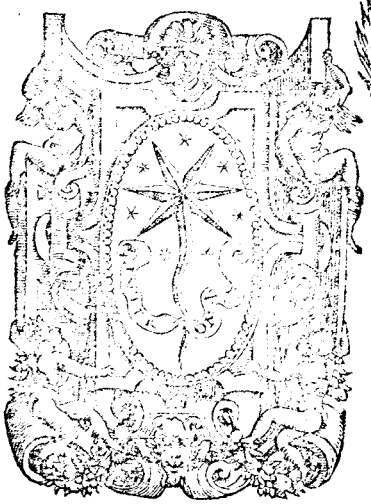

VENETIIS, M D LVII.

PIERIVS ROSEVS CANDIDO LECTORI.

Hoc opus humano triſtem de corpore morbum
Propellit, bilis quem male ſana parit:
Seruariq; docet pulchro cum flore iuuentam;
Et ſenij placidos uſque uidere dies.
Si quis iuſſa ferat dijs adſpirantibus; omnem,
Quam ſimulabit, ouans pauperiem fugiet;
Hic latitans miſeris poterit ſuccurrere egenis,
Et ſupplex magno reddere uota Ioui.

IDEM.

Pro lucro duri qui iam ſubiere laboris
Omne genus, Calaber hoſce ualere iubet.
Auriferum cernis ſtudium? mirabere. librum
Hunc qui non habeat, nil habuiſſe putes.

HIPPOLYTI FANTOTII DELPHICI PERVSINI HENDECASYLLABON.

Ars diuina malis diu magiſtris
Indignam male paſſa ſeruitutem
Cæcis delitui gemens tenebris.
Ad claros ſtudiis uiros, & uſu
Illuſtres redeo gradu citato
Tandem ſuppetias petens, opemq;.
Cunctantur miſeri. miſertus unus
Afflictæ lacrymas, uicem dolensq;;
Et ſordes, habitumq; non herilem
Ornatu decorat graui Lacinus.
Monſtrat, omnibus afferens micantem.
Lucem, quid ualeat meæ potentis
Naturæ ſtudium. meo Therapo
Quale iudicium, eruditionem
Donarim, poteris uidere lector.
Is, quod Gebber habet, Bonus, quod ipſe
Huc ſpectans tot habet libris Rhamundus,
Deſcriptum Methodo breui reponit.
Magno mehercule dignus eſt honore,
Quo doctore uirum per ora mittor.

IANVS LACINIVS CALABER PSY-

CHRONEVS MINORITA LE-

CTORI SALVTEM.

VM eppoſitorum lector optime (philoſopho teſte) eadem ſit diſciplina, & ipſa iuxta ſe poſita magis eluceſcant. Ideo non tam laudabilem profecto; atque expetẽdam eſſe liberalitatis uirtutem, quàm turpe, atque execrandum eſſe auaritiæ crimen. quod hinc facile percipi poteſt. Nam quemadmodum eos, qui ſe non tam ſibi, quàm patriæ & amicis omnibus in lucẽ editos eſſe exiſtimãt, quique etiam non modo curam omnem atque induſtriam, uerumetiam uniuerſas facultates, ad publicam bonorum utilitatem conferunt, omni penitus laude digniſſimos facile cenſemus. Ita ij qui propter inſolentiam quandam, & immoderatam habendi cupiditatem totius interim iuſtitiæ, atque humanitatis immemores, conditis theſauris, ſibi tantum ſtudent, ſuasq; res tantum agunt, tam ſunt inhumani & immanes atque harpyis ſimiles, ut infamiæ notas ſubire & in omnium hominum ſermonem, ac uituperationem uenire meritò ſoleant. atque idem, qui uel partis diuitiis, uel inuentis opibus ita ſubmerguntur, ut non tantum iis quibus maxime prodeſſe debent, ea non communicent, uerum buffonibus quam ſimillimi, nec ſibi ipſis ſatis unquam ſunt commodo. Vnde hoc execrabile uitium, quanto magis eſt contra naturam boni, generisq; humani ſocietatem, eo fortius liberalitatem eſſe optimam arbitramur. Quo fit ut cum ex Gallia Ciſalpina Patauium redierim illa doctiſſimi uiri Boni Ferrarienſis quæſtio luculentiſſima, de alchimiæ poſſibilitate atq;

ueritate mihi ſeſe obtulerit. In qua adeo docte & exquiſite, ita ſubtiliter, copioſe & accurate diſputatum eſt, ut nihil quod ad eam rem pertineat derelictum, nihil indiſcuſſum, nihil non ſatis probatum offendas, quod tandem nulli, nulli ex omni numero fecere priores. Hæc ſiquidem diſceptatio, non ſolum illis, qui huiuſmodi ſtudij genere delectantur, erit (iudicio meo) non iniucunda, nec ingrata. Verum etiam illis qui huic ſcientiæ & arti continue aduerſari ſolent, & auro gemmisq; longe pretioſior exiſtimabitur. Merito igitur in idem auaritiæ crimen, (quod à me longe ſem per abfuit) incidiſſem, ſi aut diutius clariſſimæ huic rei tenebras obduci permitterem, aut noſtri temporis philoſophos, (ſiqui ſunt, qui perpauci tamen ſunt) tam excellentis ingenij indole, & doctrina, non ſine magno illorum incommodo, ac denique diſciplinarum omnium genere ſpoliatos atque orbatos, æquo animo ferrem. Itaque ne ab iis, qui huiuſmodi doctrinæ ſtudium & opera dicarunt, illiberalis ſiue inhumanus iure haberi poſſim: ſed potius quantum in me eſt non ſolum mihi, ſed etiam aliis prodeſſe ualerem, collectanea quædam ex Raymũdo Lullo, ex Arnaldo de Villa Noua, ex Michaele Scoto & Rhaſi, Diuo Alberto & alijs huiuſce claſſis & multarum lectionum uiris, una cum Bono Ferrarienſi in publicum ire & ad communem utilitatem nunc in lucem mittenda curaui. In quibus quidem nihil quod non egregie eruditum, non excellens, non abſolutum ſit offendes. Etenim tanta eſt horum philoſophorum (præſertim & boni Ferrarienſis) rerum cognitio. Tam incredibilis rerum copia ac diuina propemodum dicendi uis, ut bonum ipſum omnibus alijs præponendum & longe principem non dubitauerim. Nullum denique ſatis admiraturum putem, cum quis eum legerit ſenſerit q; aureum illud philoſophiæ flumen effundere.

Nã is si occultos atque abditos philoſophorum ſenſus conetur explicare: quis hoc homine ſubtilior? ſiue huius profundiſſimæ diſciplinæ uelit rationes reddere, & illius ueritatem accuratiſsime demonſtrare, quis illo doctior? quis clarior? quis denique præſtantior erit? unde nõ ſine rationis cauſa in frontiſpitio titulus ſit affixus. Pretioſa Margarita nouella. Et uere nouas ac precioſas fert Margaritas, non obſcuras, non ambagibus denigratas, ut aliorum fere omnium, huiustam eminentis ſcientiæ & ſuperexcellentis philoſophiæ partem, facile erit uidere monimenta ſcriptorum: qui adeo ob ſcure & tetrice illam pinxerunt, ut nullus aliquando comprehenſurus ea penitus uideretur. At non illos ſequutus eſt Bonus noſter ſed ita docte, ornate, & ſplendide, in doctrina Peripatetica & Aueroica, necnon in terminis notiſsimis, non modo poſſibilitatem & ueritatem, ſed eius neceſſitatem, ſtudioſis omnibus, demonſtratione propter quid & potiſſima demoſtrauerit. Cuius ipſe rationes & opera non ſine magno labore in unum collegi, & quoad potui, elucidaui, purgaui, auxi: & in optatum candorem redegi. Optatam meam hanc diligentiam, ſeu potius curioſitatem, non fore ſtudioſis inanem, aut doctis ingratam. Sed qua pietate fortuna quadam, ſeu fato quodam impellente erga ſtudioſos omnes ſumus, eadem nunc & charitate tenebris eruta opera, quæ diu lucem optarent, læto uultu ſuſcipe, hylarem piumq; reſtitutorem complectere ſinuq; tuo foue. Cui pro tanto munere immortales agere gratias ne deſinas. Tibi igitur perſuaſum uelim, ut die nocteq; in ipſius lectione uerſeris. Quod ſi opus gratum fore cognouero, cumprimum aliquid ocij nactus fuero Methodum in omnes libros diui Rhaymundi Lulli expecta. Vale.

Bonus. ONSVEVERVNT *omnes mi Laci-*
ni qui in uariis literarum ſtudiis præclarum
c *aliquid & memoratu dignum ediderunt uel*
editum inſtaurarunt, purgarunt uel auxe-
runt, illud ad communem ſtudioſorum uti-
litatem in lucem dare, ut id poſteris optime humanis actum
ſit uſibus. Cum tu igitur *labores meos unà cum bonis*
auctoribus collegeris, locupletaueriſq; : ne permittas oro ut
ſic perpetuo ſub puluere deliteſcam, ſed da operam ut meis
& amicorum omnium uictus precibus in publicum unà
cum Arnaldo, Rhaymundo, *atque aliis exeam.* Vt do-
ctis omnibus nunc pateat quanta lux omnibus alchimiæ
auctoribus ſit addita, quantuſq; ſplendor illis acceſſerit.
Lacinius. Quanquam *multæ fuerint auctoritatis antiqui,*
multæq; doctrinæ, fateor tamẽ nihil eſſe tam ornatum quod
expoliri non poſſit & nihil tam plenum quod incrementum
recipere non ualeat: ſed quia ab eruditiſſimis hominibus no-
bis præmonſtratum atq; ſeruatum eſt, Argumentum *quod-*
libet recte dicari Põtificibus aut principibus, uel illi potiſſimi
offerre, à cuius benignitate laborum ſuorum cumulatiſſimam
mercedem uel degendæ uitæ leuamen aliquod ſperant. Deli-
ge quem uis cui te in munus offeram, uel ſub cuius nomi-
ne tutum hoc opus exire ualeat. **Bonus.** Solent *nonnulli quod*
tu narras ſeruare, exiſtimantes eorum opera ſummo haberi
in precio ſi Pontificibus aut Regibus fuerint dicata: aliqui ue
ro metuẽtes erga nuper ſuos natos libros quorundã inſolentiũ
moroſitatem, qui priuſquã deguſtent reiiciunt & aſpernãtur,

præfigunt hi in frontiſpicio ſui uoluminis ſummorum principum elati ſupercilij titulum, ſperantes ab illis hoc iſtud ſaltem impetrare ne male conciliati hi damnent, ne faſtidiant, ne conſpuant, ne deniq; aſpernãtur antequam legerint: qui planè mihi non tã largiri uidentur quã ſperata cũ ipſis quadam magna cõmutatione æſtute, calideq; mercari, præſertim cũ nec ipſos lateat eos quibus dicauerint nuſquã uiſuros aut lecturos. Nulla igitur ex parte hæc tam uulgata conſuetudo mihi aliquãdo perſuadere potuit, *ut me principibus, aut Põtificibus quauis ex cauſa nuncupares* Lacinius. *Exiſtimo, quod ſine tali præſidio, inſolentiam inuidorum, auarorum blaſphemias, ſciolorum riſus, mercatorum calumnias, & de nique illorum omnium maledicentiam, qui ſibi ipſis tantum ſapiunt, ut cunctis, quæ ipſi non probauerint naſum & os contorqueãt, uitare minime poteris. Et ſic maleuolorum omnium aculeos perhorreſcens cymeriis ſub umbris perpetuo delitesces.* Bonus. *Hoc quæſo tu ne cures, latrant enim canes pro natura & conſuetudine ſua, & tunc latrare deſinent cũ deſinent uiuere. Quid quæſo latratus iſtorum cuiquã obeſſe poterit? nõne uulgatiſſimum ſemper fuit improbos homines uiris probis uel propter inuidiam uel propter diſſimilitudinẽ ſolere latrare? Et tamen ille probus ſemper habitus eſt, quẽ peruerſi maxime improbauerint. Ego certe ab iniquis quibus uis uerbis mallem quàm reipſa uituperari. Nõ igitur eſt curã dum quid nobis homunculi ſed quid uiri probi, neque tantũ quid uiri, ſed quid ueritas ipſa loquatur.* La. *Si te alicui magno principi dicauero ceſſabunt forte obloqui ac latrare.* Bo. *Fruſtra ſiquidem laboras, ſi credis quauis autoritate perditos iſtos loquaces emendare, qui ſi Deo, uenenoſo ſuo ore nõ parcunt, quo nã pacto nobis parcent? Noli quæſo tu ad tam*

leuiſsimam uulgaris ſuſurri auaram, à bono tuo propoſito de ſiſtere. Laci. Quis ſcit ſi recipiemus ab illis noſtrorum labo rem mercedem, & erunt nobis degendæ uitæ leuamẽ? Bo. Ita pẽſitauit Aurelius Augurellus cũ ſuã chryſopeiam Leoni decimo pontifici maximo dicauit ab eo (munifico quidem ac liberali) aliquod ingens munus expectans. at is Augurello ex uiridi ſerico marſupium dono dedit: qui color ſpem uulgo futuram indicat. Lacinius. Verbelle, ſciteq; fecit pontifex. Nam ſi philoſophorum lapidẽ fecerat Augurellus, alienis nõ indigebat opibus, quando ipſe omnium eſſet ditiſſimus. ſed mi Bone, qui diues eſt, amicis etiam indigeat oportet, Igitur mihi obtemperes uelim, ut illis ſaltem quorum beneficijs adſtringor, tali munere impertiam. ſunt etenim multi quibus non modo mea omnia, uerum memetipſum debere cognoſco, quo excellentiſſimo munere ipſis longe cariſſimus ero. Bonus. Falleris me hercle, nam ſi tu, quempiam in hoc negotio publice uocare præſumpſeris, eundem tibi ex amico inimicum comparabis. Nunc ne noſti eos omnes, qui hodie huiuſmodi artem exercent cauere ne aliquo modo innoteſcant? Laci. Heu. prophanam igitur facis artem? Bonus. Idiotæ iſti cum ſint, idiotarum habent opinionem, ſed ars ipſa ſancta eſt, & quam non niſi puros ac ſanctos homines habere licet. nam ut diui Thomæ utar ſententia, Ars iſta uel reperit hominem ſanctum, aut reddet eius inuentio ſanctum. Laci. Non ſic aiunt moderni noſtri, ſed dicunt non tantum religioſos omnes: uerum nec uiros probos illa decere. Bonus. Et tu quoque horum uulgarium ſequeris uocem atque opinionẽ? Laci. Vulgarium? optarem ſiquidem, ſed ut uideo, communis & fere omnium eſt ſententia. Bonus. Inſanit me hercle, & mihi hæc tua contentio bilem excitat (niſi de ſophiſtis fiat ſer

mo apud eos (qui quidem non alchimici philoſophi cenſendi ſunt, ſed fures atq; latrones: qua propter uulgus iners atque ignarus alchumiſtæ nomen, perditis iſtis ſimul atq; philoſophis confundit, qui ſicut diſtat lux à tenebris, uerum à falſo, Deus ipſe à mammona, bonum à malo, ſic iſti inter ſe minime cohærent et ueluti cacodæmon ſpiritus angeli nomen adhuc retinens, nihil cũ beatis illis ſpiritibus, commune poſſidet in re, niſi forte nomen, ſic itidem iſti empyrici ſophiſtæ, falſo ſibi nomen uſurpant, qui quidem ſuis latrocinijs artem hanc ſanctiſſimam fecere fabulam uulgi. Nam uera et nũ quã ſatis laudata, alchumiſticæ tranſmutationis operatio maleficis iſtis nullo pacto conuenire poteſt. ſed iis tantum, qui ſemper uiri probi ac deo dicati habiti ſunt. Nonne antiquo illo ſeculo ſanctus fuit Hermes ille ter maximus (ut fertur) artis huius inuentor? ſed prætereo antiquos omnes, quia uix ſufficeret dies ſi omnes memorare uelim, ſed hos tantũ recentiores theologos in mediũ adducã. Ioannem ſcilicet Damaſcenũ in primis uirum religioſum ac ſanctum, necnon & theologum inſignem, Albertum cognomento magnum, Diuum Thomam, qui quantum doctrina et ſanctitate claruerũt, oſtenſione non indigent. uide adhuc & Rogerium Bacconitanum, Haymonem, Raymundum Gottifredum theologos excellentiſſimos. Ioannem Ticinenſem epiſcopum Reuerendiſsimum, Garſiam Cardinalẽ & alios quos Vincentius hiſtoricus inter alchimiæ autores enumerat: Fratrẽ Helyam, fratrem Guilielmum, Ricardum, Petrum de Iliaco, Morienum & quamplures alios clauſtrales atque theologos egregios, quos ne tibi ſim tædio ſilentio inuoluam, horum etenim opera & labores in hac arte latiſsime patent. Quid de Vincentio hiſtorico, uiro religioſo & undique doctiſſimo referam? qui non dubitauit in

ſuo ſpeculo naturali, inter autores huius artis Diuum etiam Ioannem euangeliſtam annumerare, ea de cauſa fortaſſis, quod ſcientia hæc ponitur eſſe diuina, & Diuus ipſe apoſtolus coram Cratone philoſopho duobus illis adoleſcẽtibus (qui cuncta pro Chriſti amore pauperibus erogauerant) gementibus atque ſuſpirantibus, quod ſe in uili pallio cernerent egẽtes, & ſeruos ſuos uiderent potentiſsimos atq; fulgentes. Cũ optarent erogatas diuitias recuperare, iuſſit apoſtolus rectas uirgulas in ſingulis faſcibus & minutos lapides ex littore maris ſibi afferri & inuocata Trinitate illas in puriſſimũ aurum, hos uero in precioſas gemmas conuertit. Sed id (iudicio meo) nullo pacto arti huic quanquam diuinæ, ſed ſolum diuino tribuitur miraculo. Eo quod materiam ſumpſit apoſtolus nimium diſparem arti: & licet propriam ſumpſiſſet materiam, una tamen actio (ut dicetur infra) non facit autorem. Quid de Rhaymundo Lullo cuius uita atque ingenium omnibus eſt admiratio? quippe qui contra Arnaldũ de Villa noua, artis huius impoſſibilitatem ualidiſſimis rationibus demonſtrare conatus eſt: at poſteaquam non rationibus ſed experientia, artis ueritatem oſtendit Arnaldus, cepit illã poſtea toto ſuo conatu rimare, qua non modico cum labore inuenta, optans incredulis eius ueritatem aperire, quingẽtis fere uoluminibus illam demonſtrauit: quibus adiecit illud nouiſſimum & omni admiratione dignum, de lapidibus precioſis, quos uidelicet ex iiſdem metallorum principiis, componere iuſſit, quo opere ipſa etiam ſtupet natura. Nec hoc ipſe contentus ut metalla cuncta in aurum mutaret, ſed ipſum etiam aurum contra naturæ ordinem fecit in plumbi ſubſtantiam atque naturam retrocedere. Audi quæſo aliud, quod uix humano percipitur intellectu, ut in eodem metalli

fruſto atq; uirgula una ſeorſum conficeret aurum, argẽtum, æs, plumbum, ferrum atq; ſtannum. ſunt ne iſta uilia? ſunt ne riſu digna? Laci. Nullus profecto niſi malè ſanus & elleboro indigens tuam hanc inſiciet ſentẽtiam. Bonus. Cæ ue igitur ne tu in uulgarem hanc atque temerariam uenias opinionem. Laci. Quam? Bonus. Quod non deceat ſcilicet religioſos ſcientiam hanc diuinam ſcire, nec ſimiliter illam exercere: ſi decuit Paulum funes texere, & Lucam pingere, Petrum & Ioannem piſcari. Itaq; & eõs Apoſtoli cæleſtium rerum meditatione fatigati, eũ ab euangelij prædicatione ceſſaſſent, manibus ſemper aliquid ſunt operati. Et nũc non decebit religioſos conceſſum ſibi otium uertere in negotium? Nonne religioſius eſt aliquid agere quàm nihil agere? Laci. Quid ad hæc referam non uideo, nam eos in teſtes adducis quibus refragari non licet, & eos quoq;, qui non tantum doctrina atq; ſapientia orbem illuſtrarunt, ueruetiam omnis iuſtitiæ, fidei, innocentiæ, religionis et ſanctitatis ſpeculum fuerunt: qui etiam ſicut ſtellæ cœlum, ſic iſti oẽs mundum illuſtrarunt. Bonus. Quid igitur tantũ times quid ue differs opus tam præclarum ſine nuncupatione aliqua in lucẽ dare? Laci. Timeo ne per me iſta uulgo aperiora fiant. quandoquidem ab antiquis omnibus nobis præceptum eſt, ne ſanctum hoc negotium detur impiis atq; prophanis. Bonus. Recte hoc præceptum eſt antiquis nolentibus impios locupletari, ne à uiis iuſtitiæ & à recto fine auerterẽtur; ne igitur improbi diuitiis affluentes multorum eſſent cauſa malorum, hoc archanum illis cælatum eſſe uoluerunt. Nunc autem quando per Dei uerbum altera nobis data eſt lex, ad bene beateq; uiuendum diuitiæ obeſſe minime poſſunt, modo illis affluentibus (ut recte ait ſapiens) cor non apponatur. ha-

bent nãq; chriſtiani omnes quacunq; ex licita atq; honeſta cauſa aurum, non ut ſeruent illud, ſed ut habeant unde egenis omnibus ſuccurrere poſſint. Laci. Cur igitur noſtri antiquorum ueſtigia ſequentes id idem nobis præcipiunt affirmantes ex eius publicatione, mundi ruinam fore uenturam? Memini etiam me legiſſe apud Ioannem de rupe ſiſſa uirum theologũ, talia præcipientem: Cauete (inquit) omnes in quorum manibus hæc noſtra peruenerint, ne illa quæſo, ad manus perueniant infidelium, quia fides rueret Ieſu Chriſti. Bonus. Ah, ah, ah. Liceat quæſo nunc contra hos inſenſatos ſic exclamare: O, Iane à tergo quem nulla ciconia pinſit, oh dementes miſeri, indiget ne Ieſu Chriſti Dei fides, auro & gemmis? indiget armis? quandoquidem per tela per ignes, toto aduerſante mundo, eoq; magis incrementũ recipit, quo magis impugnatur. ſed hos quæſo mittamus homines (ut pro nunc ita loqui liceat (teſticulatos magis quã cordatos. Nõne palam eſt eos contra domini præceptum agere, qui docuit, ꝙ gratis accepimus gratis etiam dare? Dicant iſti obſecro, quid utilitatis afferat hominũ generi abſcondita ſapientia? Quid gemmæ reconditæ? Quid in uiſus defoſſuſque theſaurus? Et quid tandem lucernæ eſſet uſus? quod commodum? quæ utilitas? ſi ſub modio & non ſuper candelabrum collocetur: quẽ admodum à Chriſto ſeruatore proditum. eſt ſed ij credo ex innata auaricia, non ex chriſtiana pietate talentum domini ſuffodiunt, cum id quod aiunt, ignauia potius quam pietas eſſe uideatur. Laci. Noui ipſe quamplures, qui tantopere timent ne ſui libri pateant & ita caute eos ſeruant, ut nec ipſi quidem eos legant, cum ſint ignari, nec alios legere, aut uidere permittant, cũ ſint inuidi atq; maligni, arbitrantes in illorum aperitione ſeu oſtẽſione, ſtatim ex eis lapidem in pu-

blicum exire, & per uicos omnes atque plateas ſpaciari, ſaltareque. Sunt etiam ij admodum auari, ut nec obolũ quidem huic negotio aliquando expoſuerint, & arbitrantur uellétq; lapidem illum philoſophorum ſibi tantũ è cælo plui atq; donari. optant quoq; ſcarabei iſti uolare cũ aquila & dici ac uocari philoſophi. Pro talibus igitur orandum exiſtimo, ut de mentibus eorum dementiæ & ex cordibus auaritiæ nebulæ expellantur. Bonus. Vtinam diuinæ bonitatis radius illorum mentibus illuceſceret, ſed in eis uulnus inſanabile conſpicio, ut curare tã ueterem morbum, difficillimum ſit & forſitan impoſſibile. O, ſi iſti animaduerterent Dei prouidentia, omnia (præſertim opus iſtud ſanctiſſimum) regi gubernarique, non ita deſiperent. Nonne uident miſeri, eos omnes, qui & librorum copiam, pecuniam, doctrinam, famulatum & operatores habent, operantur laborantq; in his ſemper, & tamen propoſito uacuos eſſe uidemus. Ne mireris amice, nam ad Deum ipſum ſine Deo mortalis homo accedere nõ poteſt: ſicuti nec lumen ſine luce oculus ipſe uidere nequit, ita ſine ipſo largitore Deo, ad hoc tam grande atq; ineffabile donum ſuũ quiuis peruenire minime ualet. La. Quid quæſo nunc harpyæ iſtæ ad hæc reſpõdere poterunt? Bonus. Delirãt miſeri & ueluti ſenſu atque intellectu carentes, non uident quanta nobis omnibus ad hunc beatũ & tãdiu optatũ lapidẽ opponitur difficultas, adeo ut grande illum Siſiphi ſaxũ, per montis arduã ſurſum uoluere uideamur; & quando magis tam excelſi operis finem uidere credimus, tunc magis in ignorantiæ abiſſum labimur, quia pauci ſunt quos æquus amat Iuppiter, aut talis uehit ad æthera uirtus. Cum tamen hæc ipſa aderit, tunc nobis ipſis atque amicis omnibus percari erimus, quibus iam deriſui & ioco habebamur. Lacinius.

O facinus, quid audio, ut ſcientia hæc tam ſupernaturalis & ars tam rara hodie apud multos illuſio & deceptio uideatur? Bo. Nec mirum, queniam euenit, ut hoc deplorato ſeculo omnis generis homines & quidem ignauiſſimi, audeãt artis & ſcientiæ huius fœliciſſimæ & altiſſimæ philoſophiæ latentes cauſas perquirere, arbitrantes lapidem illum beatiſſimum è chartaceis, ambagibus ac deceptionibus idiotarum quorundam extorquere atq; furari. ij ſiquidem ſunt fabri, lanarij, lignarij & id genus hominum μιλαχολωντων cupientium ſine labore ditari. Laci. Nonne illam quærunt ſimiliter & docti, nobiles, principes ac denique reges? Bo. Quid tum? Noui ipſe quamplures, ſed non ut par eſt eos ſcientiæ huius præſtantiſſimæ, ſed tantum auri cupidos uidi, ita ut iures duros eſſe ſilices ex quibus aurum ipſum excauatur, ſed duriorem illorũ dices auri famẽ. & licet eos oẽs cunctis in rebus naſutiſſimos iudices, hac tamen in re nihil dices habere naſi, cũ eos quandoq; uideas ſtolidiſſimas chimeras credere ambiguaq; ac falſa, mania atq; puerilia, pro ingenti neſcio quo ſemper amplecti & nunc huic peregrino, nunc uero illi, aures arrigunt, qui ampulloſa & uana pollicitantes, quotidie in arſenicis, ſulphuribus, mẽſtruis & his ſimilibus promptiſſimi auidiſſimiq; inſcite atq; inepte operantur, qui tandem hoc fine clauduntur, ut tempus ipſi conterant, alioſque conterere faciant, & ſic pro lapide acquirendo pecuniam dilapidant, ac demum cũ propoſito fruſtratos ſe eſſe conſpiciant, conantur quæſitæ longius herbæ in ualido fugiens argentum ſiſtere ſucco. La. O tardas adeo mentes aſſuetaq; falli artificum uarioq; rerum per inania ductu pectora, quidnam conueniunt iſta metallis? Sed heu quantum à propoſito longe uagamur. Bo. Minime,

nam

nam omnia quæ dicta ſunt ad rem pertinent, ecce iam tua ope in lucem exeo, non Principum aut Regum dignitate protectus, ſed ipſa tantum uirtute comite, antiquorum ægyptiorum morem partim imitatus, qui cuncta Mercurio dicabant, tanquam uirtutis ingeniiq; ipſius autori ac largitori: partim uero ſoli tanquam rerum omnium ac generationis patri. Soli igitur et mercurio dicatū eſſe uolo ex quorum fonte cuncta huic operi neceſſaria proficiſcuntur. Nec non illis omnibus, qui uirtutem, & quæcunque recta ſunt, colunt; eos autem omnes qui tantum ſalis habent, ut quæcunque ipſi non probauerint, negligant atque dānent. inſpiciant quaſo ipſi opus diligenter, illis opus non autor ipſe loquatur. Nam cum autor in ſui ipſius commendationem loquitur, male quidem agit, bene uero cum opus ipſum loquitur. Vanus iudicio meo cenſendus eſt opifex, qui ab alijs magis quam ab ipſo opere laudem expectat atque honorem.

Vale.

Metallorum in melius mutationum Typus, Methodusq; per Ianum Lacinium Therapũ Calabrum nunc tibi lector in lucem dantur.

RTIS *generandi*. M. *uel*. Q. *Non nulla ſunt principia quædam quæ ſola*
a *cogitatione atque intellectu comprehenduntur, ut Chaos, Alteratio, Potentia, Operatio, Generatio, & Digeſtio. Quædam ſenſibilia tantum, ut uinum uel materia prima, Corpus ſiue forma, Elementa, Perfectum ens, uenenum informans, colores, fermentatio, ſeparatio. Quædam tum intellectui tum ſenſui patentia ut cœlum.*

A. EXCHAO *primũ tanquã. E. tenebris exit idoneus artifex, ſeque inter hanc rudem, confuſamq; & indigeſtam elementorum molem, & principia reliqua ad. M. uel Q. Incedentem cognoſcit, quo ad per. B. C. D. perquæ natura ipſa ſubſequentia primordia illuc perueniat.*

B. MATERIAM *accipimus, tum eam, ex qua agente extrinſecus artifice oritur. D. Tum Metalla imperfectiora ſub M. uel Q. Immutanda item. C, &, D. qua patiuntur.*

C. FORMA *uero eſt, ut artifex principijs his adminiſtrans, Et eadem conſiderate mouens. Eſt etiam id, quòd ipſi. M. uel Q. præſtat, quo ipſa ſint & exiſtant, quóue ét quodcũq; ex. T. S. V. Z. libuerit in. X. uel. Y. immutet.*

D. COELVM *eſt uis fœminea, á qua maris progenitura recepta nutritur & creſcit, quouſq; in. M. uel Q. omni no mutetur.*

E. ELEMENTA *proficiſcuntur de. B. in. D. & per. C.*

F.G.H.I. *permiſcentur uiciſſim*.

F. ALTERANT. C.*in*.D.*&*.D.*in*.C. *primum, deinde paulatim inuicem conuerſa in*. M. *uel* ♀. *feruntur*. *Eſt et*.F.*potentia qua ipſius*.D.*eſt actus in quo et de quo*: *& quicum, & per quem, uniones ipſi ab arte ſunt & generantur*.

G. MISCENTVR. C.*cum*.D.*tãtum quare illud Propertianum maſculus & tota fœmina coniugium*.

H. DISSOLVTIONEM *appellamus, cum iam in utriſque &*. C. *&*. D. *tanquam in hermafrodito conceptum eſt*.

I. GENERATIONEM *dicimus partim, qua ex*.C. *&*. D. *fit*. M. *partim enim qua*. ♀. ex. M. *&*. D. *ſed ita ut hæc ipſa in uaſculo conſtituta à natura magis quã ab arte adminiſtrante proueniet*.

K. COLORVM *primus niger, qui ut primo, ita diffi cilius cæteris apparet oſtenditq; concubuiſſe*.D. *cum*. C. *et concepiſſe*. *Et proculdubio optatum*. M. *uel*. ♀. *oritu rum*. *Candidus alter, quo*. C. *ad*. M. *& inde ad*. ♀. *ſenſim progreditur*. *Tertius croceus, per quem apparet iam in unum cuncta conſtitui cepiſſe, quod ſemen in om ne*. D. *per minima quæq; diffuſum eſt*. *Quartus rubet, qui*. M. *uel*. ♀. *iam ortos manifeſtiſſime demonſtrat*.

L. DIGESTIO *eſt qua, quod conceptum eſt, igne extrinſecus mouente & opitulante, conſequitur, ut ex*. C. *&*. D.M. *uel ex*. M. *&*. D.♀. *perficiatur*.

O. SEPARATIO *eſt in his, quæ elementa appellantur, quæ de*. B. *& item*. D. *orta, ab eiſdem quoque ſe parantur*.

P. OPERATIONEM *intelligimus uel ea qui à*. B.

& reliquis principijs in. M. uel. Q. generandum protẽ ditur, uel quæ ab. M. &. Q. in deputanda immutan daq; metalla, ac etiam continuo informanda prouenit.

M. PERFECTVM ens inter principia ideo commemo ramus, quod tam & ſi id ipſum eſt quo ex. C.D. per.E. F.G.H.I.K.L.O.P. tendimus, formæ tamen & efficien=tis cauſæ rationem habet, cum ea quæ diminuta ſunt ad æqua reducit & perficit.

N. FERMENTATIO eſt in. Q. ex. M. admiran=dus tranſitus, qua in re diuinus penè artifex neceſſaria fo re. G.H.F.L.I.D. arbitratus cum. D.C. &. M. in. G.cõ ſtituerit, continenter eadem lentiſſimo fouebit igne quo ad per. H.F.L.I. in. K. peruenient, nullaq; in re opera mi nore, ſed eiſdem ferè gradibus inſiſtens conabitur, ut mul to maiore & uirtute & quantitate quam. M. ſit ipſum perfectiſſimum. Q. uenenum oriatur. Quamobrem cũ ſemel id diuinitus nobis conceſſum fuerit (nam aliun=de ſperet nemo) perpetuo hoc augeri poterit, non tantũ magnitudine ſed in uires quoq; excreſcent infinitas. Nec opus erit. M. iterũ diuturnis laboribus repetere, quod ut in humanis maximum quid uideri poteſt, ita ex his etiã qui. M. compoſuerint, aſſequuti ſunt pauci.

Q. EST itaq; uenenum informans, ex omni parte perfe=ctum, hoc eſt æquis elementis undiq; compoſitum. Qua propter (ut dictũ eſt) multo perfectius eſt quàm. M. & in uirtute excellens magis. nam præterquam q bifariam inficit & informat immutatq; ſui ipſius ſpeciem primam, deinde in. X. uel. Y. penè infinitũ. Eſt etiam ægritudi=num hominum humanorum tum animi tum corporis effi cax medicina, quippe qui perturbationes omnes expellat.

bonosq; utros, hoc est, non alieni inuidos efficiat similiter & conseruet. Corporeos autem humores si qua excesserint adæquet & constituat. Imbecillemq; senectutem udalentem inducat & confirmet.

FAC mixtionē cū una parte. X. & duodecim partibus aquæ nostræ et tere subtiliter, deinde ponas in uno urinali non nimis alto, & superpone alembich sicut decet, & perluta bene totum urinale & alembich cū omnibus iuncturis usq; ad nasum alembich, & permitte bene siccare, tunc pone super furnello, non cum cineribus sed super ferrum. itaq; totum urinale intret usque ad alembich, & claude eum luto circū circa inter furnellum & urinale. Tunc incende ignem. s. qualē tu scis, & ueniet per alembich oleum simul cum aqua, & stabit supra aquam in colore citrino. Et sic continua ignem donec tota aqua distillauerit, tunc permitte infrigidari, & extrahe recipientē & separa oleum ab aqua, & aperi urinale: & inuenies corpus aliquantulum durū, totum tamen frangibile & conteribile. Et si uis reitera distillationē, & fac per omnia ut supra dictum est, fundendo super corpus eandem aquam, uel aliam, & distilla, & non exibit tantum quantum prima uice, & tertia uice quasi nihil, & corpus remanebit in puluere non bene nigro, quod calcinabis hoc modo. Si corpus erit una uncia, superfunde uncias tres Mercurij & tere simul, & fiet amalgama, sicut butyrum. Tunc pone in scutella uitrea, & perluta eam à parte exteriori, & ponas super tripode super leuem ignem trium uel quatuor carbonū, & semper misce cum baculo ligneo, & caue te, & liga os & nares, quia fumus eius destrueret dentes. Et sic perseuera miscendo do-

nec totus Merc. exiuerit, & remanebit corpus ſubtilius & magis nigrum, & hoc reitera ter & erit corpus diſcontinuatum & ualde nigrum. Tunc recipe illud & pone in butiuncula, & ſuperfunde tantum de oleo ſupradicto quod madefiat & claude uas, & da ignem luminis per tres dies & ſiccabitur, & terra incipiet aliquantulū albeſcere: Tunc ſuperfunde aliud oleum (ut prius) & iterum cum eodem igne ſiccabitur & erit albior, & ſic tertio. Quarto aūt erit in tanta albedine, q̄ uidetur, uelle uiſum auferre, lucens ſicut perlæ orientales perfectiſſimæ. Deinde procede cum ære noſtro, ſale & gummi quæ fient unū. Ignis tamē temperatus non nocet, ſed melius in fimo.

VERVM cum operæprecium ſit, quibus artibus nō tantū cognitio ſed aliud quoddā quo intelligatur propoſitum in conficiendo opere, rōnē quandā quā practicen appellant proſequi tentemus: hanc ēt partem, ut ſubiectū tantum materiæ patitur, aperire. Simplici itaque. C. qua druplicem. D. per. G. primū miſceto & in uitreo uaſculo, ad id quā optime conflato cōponito, lentiſſimo dehinc obditū glutine, os illi claudito, idq; tenuiſſimo igni ſuper imponito & continuæ excoquito donec. C. per. H. in. F. & item ad. I. peruenerit. Et ſigno tibi niger fuerit color, quē tamen nō attramenta, ſed potius punica mala præmaturæ imitātem uidebis. quod cum intueberis ſcito. C. D. per. H. F. I. & P. expatiari, interq;. C. & D. indiſſolubile fœdus conflatum inuicemq; eoſdē in ſeipſos conuerſos, calore uerō eodem extrinſecus cōtinuante. C. D. in. L. & I. ingreſſi ad M. uſque per. K. contendent. Quandoquidē color ille niger (neſcio quo pacto) paulatim uertitur in candorem, De hinc in. K. croceū,. poſtremo in pretioſiſſimum ruborē:

quo habito ab. H. hoc eſt à nigricante colore, adhunc uſque terminum dies omnes dinumerato, eorumq; ſummam duplato: tantundemq; etiam. M. ipſum iam ortũ uiuatiore igne ſuauiter foueto: quem recluſo poſt hoc uaſe reuerenter accipito, & à ſordibus ſiquæ fuerint mundato, ac cum eundem iterum paulo uehementiore in igne totos ſex dies habueris, diligentiſſime tibi & amicis in uſum ſeruato, bis mille etenim partes in propriam uirtutem naturamq; mutabit.

CVM uero ex. M. faciendum. ♀. curabis unciis tribus. D. & uni. C. dragmã. M. adiungito, totumq; in igne temperatiſſimo dies triginta excoquito, & per. K. tranſito, donec perfectum. ♀. uideris rotundum & rubentem. Vel ſi ad lunam fuerit: Metallico candore infecto. Differũt nãq; ita. K. ut. M. rubens & candidus, & uterq;. ♀. inuicem diſtant. Albicantis etenim. M. primus, uiridis rubore inſperſus extabit. Secundus croceus nonnihil ẽt ſplendide rubens. Tertius niueus & metallicus candor, qui ter mille partes. S. et. T. Z. uero ad quinq; millia in ſuã ipſius ſpeciem & uirtutem mutabit. gigneq; (ſi tibi id uidebitur) ex ſe quoq; ualentiſſimum. ♀. Quibus adeptis & perfectis artificum omnium te maximum putato, Deoq; maximo & optimo gratias ubiq; & ſemper habeto. En tibi manuſculũ præſtantiſſime lector, quod quàm non falſum dictum ſit futura etas uiderit.

S PLVMBVM.
T STANNVM.
V FERRVM.
X AVRVM.
Y ARGENTVM,
Z AES.

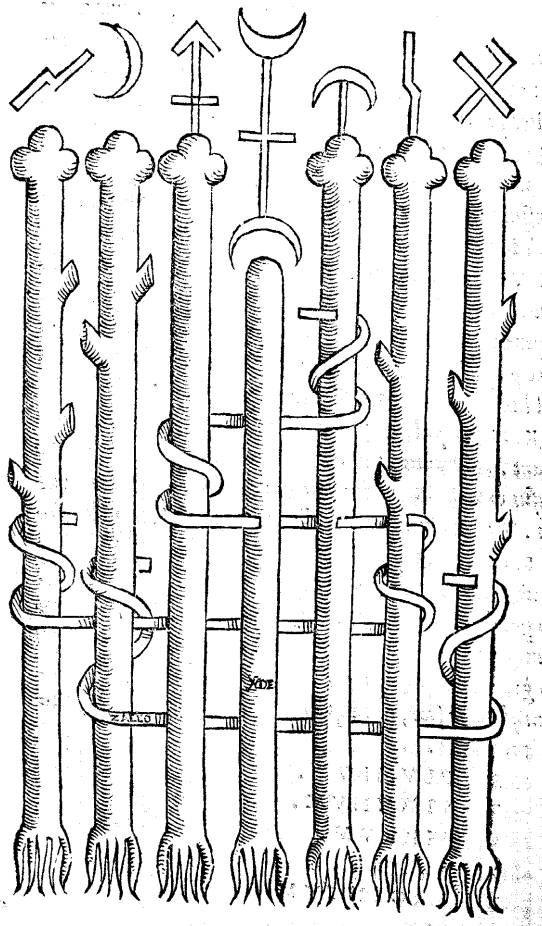

PINXIMVS compoſitionem arborum nemoris inſi mul, modo dicamus naturam earum unam poſt aliam ſe= cundum poſſe noſtrum, & primo incipiemus ab arbore cu= ius frons dictæ baſis arboris tantummodo ſuper corticem cir cunſonabat, & hoc de purgando ut hic.

Calidum ſiccum rubeum ſicut æs igneum.

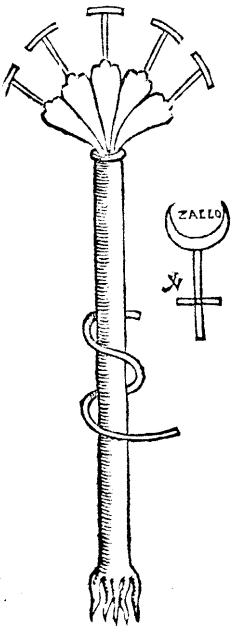

Calidum humidum croceum.

Factum humidum ſiccum nigrum ſicut plumbum.

Frigidum humidum ſicut argentum uiuum.

HAEC eſt arbor cui corroſis frondibus baſis arboris intrabat ſemper &c.

Factum ſiccum album ſicut plumbum.

Factum humidum nigrum ſicut argentum vivum.

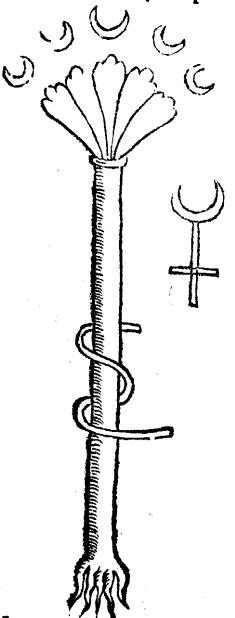

Calidum ſiccum ſicut æs igneum.

Calidum humidum croceum ſicut aurum ſanguineum.

HAEC *arbor eſt cui corroſis frondibus baſis arboris intrabat ſuper lignum.*

Calidum ſiccum rubeum.

Calidum humidum croceum ſicut aurum ſanguineum.

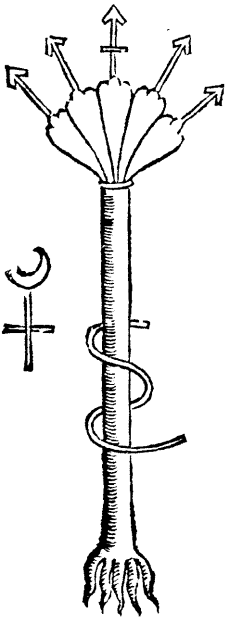

Factum ſiccum nigrum ſicut plumbum.

Factum humidum album ſicut ſtannum uel argentū uiuū.

HAEC eſt arbor prima dextræ partis cuius cortex eſt corroſa & magnum quid de ligno & extremitas frõdis baſis arboris intrabat per medium eius paruum quid eminebat ad aliam partem.

Factum humidum ſicut argentum.

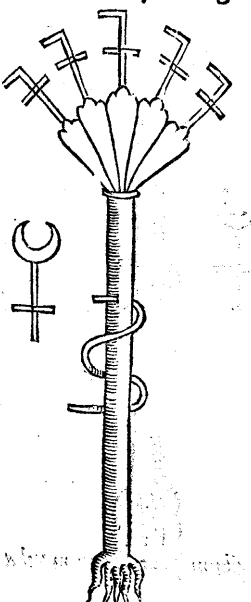

Factum ſiccum nigrum ſicus argentum terreum.

Calidum & humidum crocum ſicut aurum igneum.

Calidum & ſiccum rubeum ſicut æs igneum.

HAEC arbor ſecunda cuius cortex eſt corroſa & magnum quid de ligno & extremitas frondis baſim arboris intrabat per medium eius & paruum quid emittebat ad aliam partem.

Factum ſiccum nigrum ſicut plumbum.

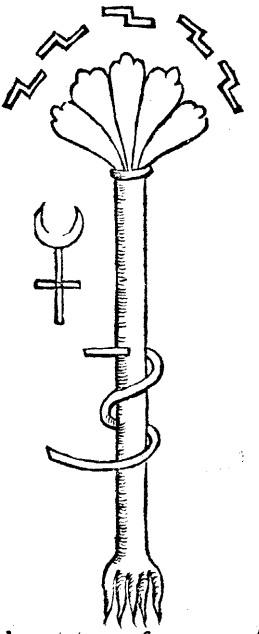

Factum humidum album ſicut argentum viuum.

Siccum rubeum ſicut es igneum.

Calidum humidum croceum ſicut aurum ſanguineum.

HAEC *eſt arbor tertia, cuius cortex eſt corroſa & magnum quid deligno & extremitas frondis baſis arboris intrabat per medium eius, & paruum quid eminebat ad aliam partem.*

Calidum humidum croceum ſanguineum.

Calidum ſiccum rubeum ſicut es igneum.

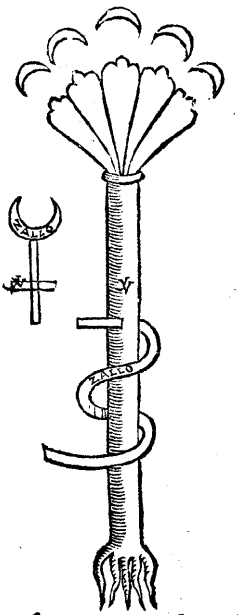

Factum humidum album ſicut flamum.

Factum ſiccum nigrum ſicut plumbum.

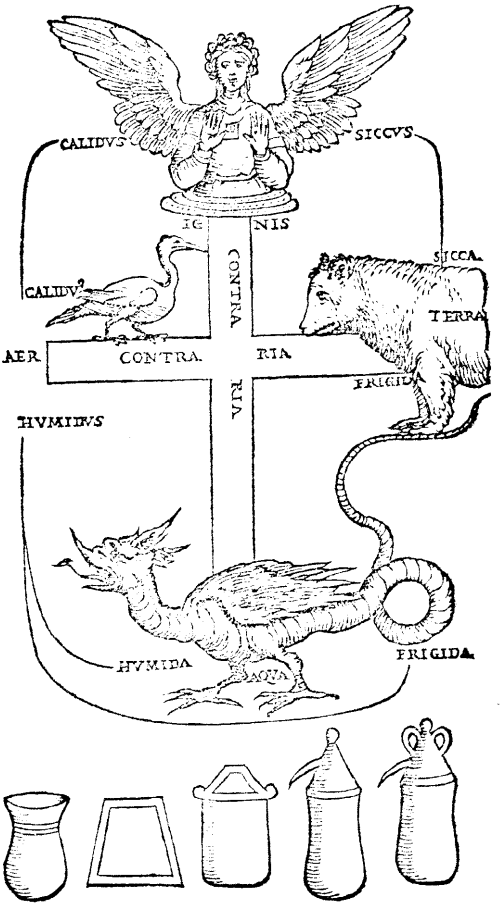
CALIDVS
SICCVS
IG
NIS
CONTRA
CALIDV
SICCA.
TERRA
AER
CONTRA.
RIA
RIA
FRIGID
HVMIDVS
HVMIDA
AQVA
FRIGIDA

TRIA *in opere ſeruanda ſunt, primo materiã præpara, ſecundo opus continua, ne diſcontinuatione diſſipetur, tertio ſis patiens intima naturæ paſſim ueſtigia ſeruans.*

PRAEPARA *primo aquam uitæ ſummæ purificatam, & eã ſerua. Non tamen credas, ut liquor iſte, quo cunctã madent, ſit Bacchi candens ac limpidus humor. Nam te dum uariis immenſa per auia rebus, detines intentum, felices præteris undas.*

PALATIVM *ingrediẽs in quo quindecim ſunt manſiones ubi Rex diademate coronatus in excelſa ſede ſceptrum totius orbis in manu tenens erit: coram cuius maieſtate filius cũ quinq; famulis uariis indutis ueſtibus, flexis genibus regẽ deprecantur ut tam filio quàm ſeruis regnum impertiri dignaretur, quorum precibus nil Rex ipſe reſpondit.*

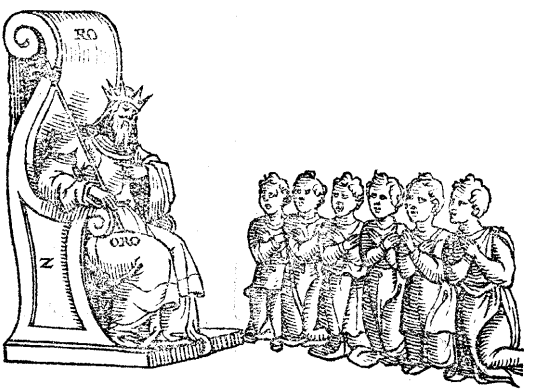

At *filius*

AT *filius indignatus ſeruorum ſuaſione, patrem in ſua ſede interemit. Fiat igitur amalgama cum aqua bene purgata &c.*

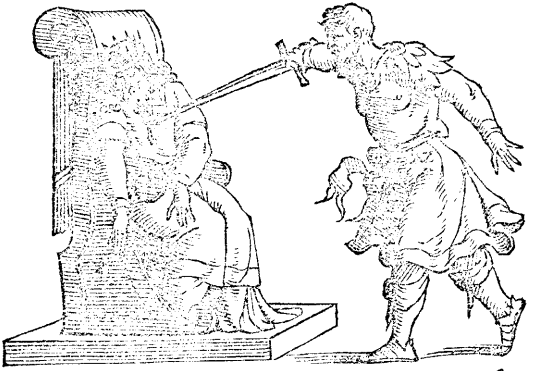

COLLIGIT *in tertio loco filius ſua ueſte patris ſanguinem, quod eſt ſecundum opus & in* Methodo *iam declaratum.*

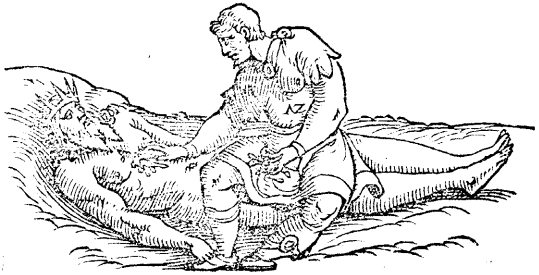

* * *

EFFICITVR *fouea in quarta manſione, quæ fornax eſt: cuius altitudo ſit duorum palmorum, latitudo autem ſit digitorum quatuor.*

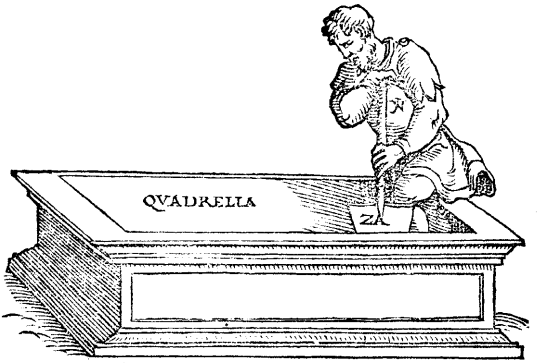

IN *manſione quinta filius male cogitans credit patrem in foueam deiectum relinquere, ſed ambo in foueam cecidere per artem.*

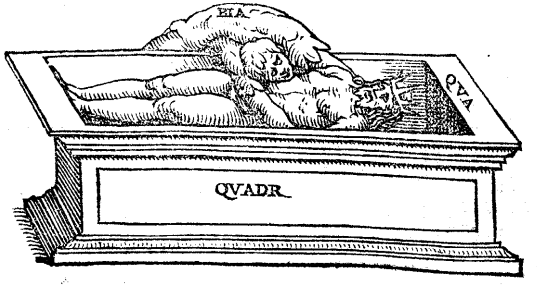

SEXTA *uero mansio, est in qua curat adhuc filius exire: sed unus uenit, qui ab illis ortus est in operatione secunda, & filium non exire permittit.*

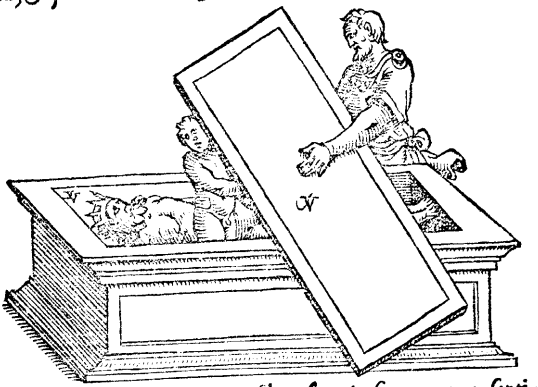

CVM *autem pater & filius sunt in fouea, quæ septima dicitur mansio, illis sequitur putrefactio in cineribus seu balneo perquam calido.*

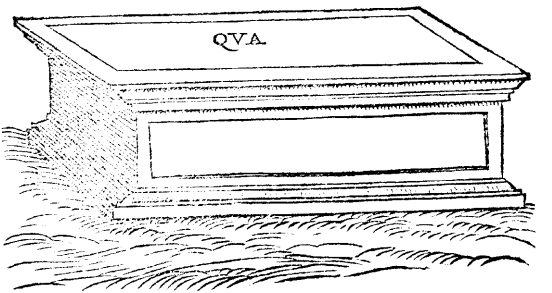

OCTAVO *enim loco inſpicitur id, quod in putrefactione euenit infrigidato uaſe &c.*

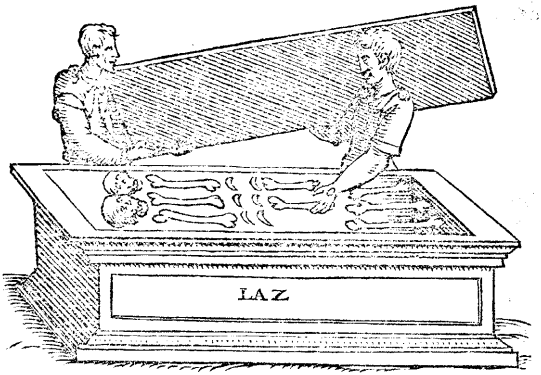

SEQVITVR *nona manſio in qua oſſa è monumento emittuntur. quo fit, cum totũ corpus fuerit ſolutum: quòd uero non fuerit ſolutum iterato opere ſoluatur ut prius donec tutum ſoluatur, ſolutũmq; caute reſerua*

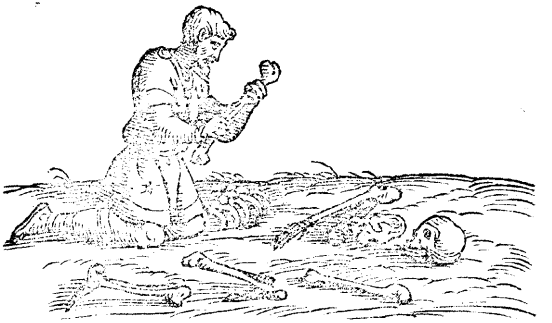

IN *manſione decima oſſa diuiduntur in nouem partes, quo fit cum materia ſoluta per nouem dies ſuper lentũ ignem coquitur quouſque nigredo ſuperueniat, qua remota in alio uaſculo in loco calido ſerua & iterum per noué dies aquam excoquito, & corruptum nigrum collige cum alioq; repone, & ſic proſequi neceſſe eſt quouſque aqua ſit clara atque munda: corruptio autem ſiue nigredo ponatur in uaſculo uitreo & ſuperponatur de aqua uitæ ſua, ut ſupernatet per medium digitum & leui igne coquatur ad nouem dies ſingulo quoq; die aquam innouando ſi opus fuerit & ſic erit terra munda ac dealbata iuxta philoſophorũ dicta, ſcilicet hæc terra cum aqua ſua putreſcit & mundificatur.*

MITTITVR *Angelus proijciens oſſa ſuper terram mundificatam & dealbatam, quæ nunc miſcetur cum ſpermate ſuo, & totum ponitur in uaſe clauſo cum ſuo alẽbico materia aliquantulum inſpiſſata adhuc fortiori igne diuidatur ab aqua, & ſit in fundo dura.*

VNDECIMO *loco famuli Deum precatur, ut Rex eis restituatur, in cuius restitutione totum opus dirigitur.*

MITTITVR *alter propterea Angelus in mansione duodecima, qui alteram illorum ossium partem super terrã ponit, donec simul inspissentur tunc mira in opere apparebunt.*

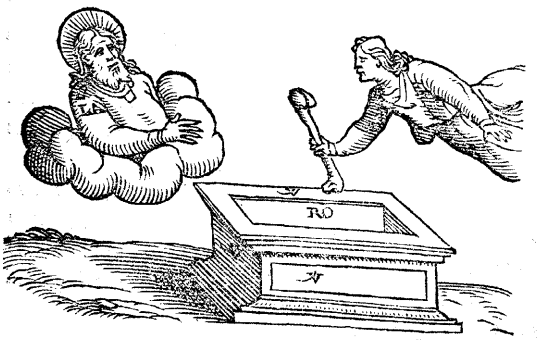

ET ſic alternatim mittuntur Angeli, qui primam, ſecundam, tertiam & quartã partem oſſium proiiciunt, ut ſilicea albeſcat, ſit lucida atque firmetur. Quinto & ſexto firmata mutetur in citrinum. Et ſic cum ſeptima, octaua & nona parte: oſſium terra efficitur uti ſanguis atque rubinus.

TVNC Rex ſurgens, de ſepulcro Dei gratia plenus, ſactus eſt totus ſpiritus totuſq; cœlicus cum poteſtate magna, potens facere Reges omnes ſuos famulos.

POSTREMO *potentiam ſuam ſuper filium & ſeruos demonſtrat, eis coronas aureas ſingulas ſingulis imponẽdo, ut ſint & ipſi Reges gratia ſui, cui dominus dedit poteſtatem magnam atque maieſtatem.*

Impuris nemo manibus fraudator, auarus,
Sacrilegus ue aliquis pergraue tangat opus.
Huc probus, huc ſapiens animo ſe conferat, & qui
Cum rerum cauſis dogmata noſſe queat.

PRETIOSA MARGARITA NOVELLA

ex concordantijs ſapientum collecta, De theſauro & Lapide philoſophorum, & eſt arcanum, & ſecretum omnium ſecretorum ac Dei donum,

Petro Bono Ferrarienſi autore.

q VIA conſueuit non ſolum apud antiquos ſpeculatores & inquiſitores ueritatis arcanorum naturæ, ſed apud modernos inquiri & diſputari: utrum ars alchimiæ miniſtrans naturæ ſit omnino apparens & exiſtens, Aut ſolum apparens & non exiſtens. Ideo gratia huius ipſam inquiramus & diſputemus, non ſuperficialiter ut conſueuerunt, ſed profunde & exquiſite ualde. Ita ut quilibet doctus ſecundum rationem cognoſcat, quæ pars tenenda ſit, & utrum ipſius operationi debeat uel non debeat inſudare. Naturales philoſophi quàm plurimi ſapientes nō bene dubitantes neque idonee ſed in ſuperficie inueſtigantes diſputauerunt, & determinauerunt: quidam ueram omnino eam eſſe dixerunt, et quidam ſophiſticam eam iudicauerūt, quorum nullus ſciuit nec potuit hoc aggredi, etiam ſi uerum iudicauerit. Quidam etiam alchimiſtarum ſicut Geber et Moriemus in ſuis alchimicis eam diſputauerunt, tanquam potentes hoc, ſed ualde breuiter, & obſcure. Arguentes ad partem negatiuam & ſoluentes, Ad affirmatiuam autem ſolum quædam exemplaria adducentes, & ſermonibus typicis & figuris affirmantes & dicentes eā eſſe omnino ueram. Nos igitur cum in alchimia aliqua ex terminis eius & dictis ſapientum ueridicorum ueterum nouerimus hanc dubita-

tionem cum auxilio Dei aggredientes, ſicut decens eſt. Cum explanatione prolixa aperiemus eam ordinatis capitulis diſtinguendo. Primo arguentes pro & contra. Secundo eluci-dando cum debita explanatione. Reſpondebimus cum Dei adiutorio.

NOTANDVM cum ſubiectum alicuius artis uel ſcientiæ uel eius propriæ paſſiones fuerint nota & manifeſta omnibus uel pluribus ſapientibus, non egent inueſtigatione & probatione ſed declaratione ſolum. Cū autem fuerint innota & immanifeſta, egent inueſtigatione primo & probatione, poſtea declaratione, ultimo autem experimentatione ſi fuerit finis eius ad opus, inquantū experimentum rationem certificat precedentem. Cum igitur ſubiectum huius artis, ſi ſit uerum uel falſum ſit ignotum & immanifeſtum cum ſuis proprijs paſſionibus, & extraneum apud plurimos ſapientum, neceſſario eget inueſtigatione probatione & declaratione ut ueritas medullitus diſcernatur. Et ſi quid contra hoc apparentiæ uel falſitatis occurrat diſcutiatur & reprobetur. Quia unaquæque ſcientia uel ars ſiue medicina ſit ſiue alia, habet in ſui doctrina proprias dubitationes & reſponſiones ſine quibus non poteſt fieri perfecta doctrina. Eſt autem artium triplex genus, ut dicitur ſecundo phyſicorum, quia aut eſt diſpoſitiua materiæ, aut efficiens formæ, aut uſualis. Sub ijs autem non ponitur alchimia, cum ipſa non ſit mechanica. quòd ſi concedatur, ipſa erit diſpoſitiua et efficiens ſimul, non autem uſualis. Ipſa enim ueraciter docet cognoſcere materiam quæ eſt de intētione naturæ omnes alias excludendo, & præcipit ſuper illam modum diſpoſitionis et informationis ſecundum aptitudinem materiæ, quod totum

cognoſcit unus artifex & efficit & poteſt uti uel non. Sunt & aliæ artes ab iis non abſolute, id eſt, artificiales, ſed potius naturales ſicut ars medicinæ & ars plantationis & inſertionis plantarum & uzfur & uitrorum, quia ex parte miniſtrationis ſunt artes, & ex parte autem formæ ſunt naturales. Quia quorumcunque formæ & operationes ſunt naturales ipſa ſunt à natura ars alchimiæ talis eſt. Eſt & aliud genus artis ſeu artium de non entibus in rerum natura, ſed de entibus factis ab intellectu ſicut Grammatica, Logyca, Rethorica & ſub hoc genere non eſt hæc. Et quia in omnibus artibus ſpeculatio & inueſtigatio, operationem præcedit neceſſario ideo hic ſic fieri debet. Speculatiui enim intellectus finis eſt ueritas quam nunc inquirimus & primo. Practici uero opus quod eum ſequitur, ut eſt ſecundo metaphiſicæ, & ſexto ethicorum, quia opus eſt iſtud quod poſt deſideramus, quia poſterius non abſoluitur à priori.

Notádum quod philoſophus primo de anima docet hũc, eundẽ modum inueſtigandi & ratio eſt quia ſic deuenimus in cognitionem cauſæ, unde in ſecundo poſteriorũ dicit. De eo quæ runt omnis quæſtiones quo cognito ceſſat omnis quæſtio. Hoc autem quod quæritur eſt cauſa uel medium ut ibi dicit. ergo cognito medio quæſtionis huius artis, ceſſabit & quæſtio.

* Notandum hic quòd multiplex eſt cauſa uel mediũ, ſcilicet intelligibile, reale ſiue ſenſibile, naturale & artificiale.

Videtur ergo irrationale aliquem ponere ſe in opus eius niſi inueſtigatione cauſæ uel mediy præcedente. Similiter incõgrue & inutiliter conantur quæſtionem huius artis determinare medio quæſtionis non cognito quia nõ poteſt aliquis quæſtionem aliquam determinare, niſi cognoſcat medium primo

aut per inueſtigationem appropinquet, ad eius cognitionem. Apud ignorantes medium quæſtio non ceſſat, quia cauſam inueſtigationis ignorat. qui ergo dubitat bene, inueſtigat bene, ergo operatur bene, & qui male, male. In impoſſibilibus rebus impoſſibile. Impoſſibilia enim non inueſtigantur cum cauſas non habeant.

SEQVVNTVR ARGVMENTA BONI AD PARTEM NEGATIVAM.

VIA *antiquorum mos fuit arguere primo deſtructiue, ergo ſequemur eos.*

Ratio prima.

q NAM *quicunque ignorat certam & determinatam quantitatem uniuſcuiuſque elementorum in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum: ſed alchimiſtæ ignorant hoc in metallis & eorum componentibus ergo &c. Maior eſt nota, cum talis notitia ſit determinata & certa ſolum quo ad naturam, & non quo ad nos, niſi ualde confuſe & in communi, & hoc in omnibus mixtis. Minor ex habitis nota uidetur, cum metalla & eorum componentia ſint de genere mixtorum, circa quæ alchimiſtæ laborant.*

Ratio II.

ITEM *quicunque ignorat determinatam proportionem elementorum adinuicem cum ueniunt ad mixtionem, & modum mixtionis eorum & digeſtionis quibus adipiſcitur forma mixti, ignorat componere illud mixtum, ſed alchimiſtæ ſunt huiuſmodi, ergo &c. Maior patet ex hoc, quia unaquæque res in ſpecie, habet formam ſuam ſpecificam, ad quã ſequuntur uirtutes & proprietates & operationes determinatæ, per quam formam ab omni alia ſpecie ſeparatur, & forma hæc ſequitur determinatum modum mixtionis & proportionis & digeſtionis in debitis menſuris elementorum, quia ratione materiæ & quantitatis ac qualitatis materiæ ſpecies non ſeparatur à ſpecie, ſed ratione formæ ſequatur ut dictum eſt. Minor patet, quia hæc ſunt nota ſoli naturæ,*

non ſolum in metallis & eorum componentibus, ſed in omnibus naturalibus, modo autem confuſo & cõi, ſunt quoque modo longinquo, nota arti. Talis autem cognitio non eſt ſufficiens ut ars uere ſequatur naturam, hanc rationem posuit Geber & eius ſolutionem in ſumma perfecti magiſterij.

Ratio III.

ITEM quicunque ignorat proprium inſtrumẽtum naturæ quo mediante agit in materiam ad introductionem formæ in aliquo mixto ignorat efficere iſtud mixtum ſed alchimiſtæ ſunt huiuſmodi, ergo &c. Maior patet cum nullum agens ſiue naturale ſiue artificiale agat ſine inſtrumẽtis proprijs & determinatis. Minor nota eſt, quia natura in generatione cuiuſcunque rei agit cum calore digerente & alterante modificato, tanquam cum inſtrumento ſicut natura cuiuſcunque rei exigit ſiue ſit res habẽs calorem in actu ut in animalibus perfectis, ſiue in potẽtia ut in rebus alijs. Vnde in generatione auri & argenti & aliorum metallorum, agit in cauernis terræ profundiſſimis, cum calore quodam ſuauiſſimo & temperatiſſimo per mineras multiplicato, digerente alterante ſubtiliante & inſpiſſante. Talis autem calor penitus ignoratur à nobis, quoniam non eſt calor ſolis, neque ignis abſolute ſed calor ex ijs miro modo mixtus & à natura confuſus.

Ratio IIII.

ITEM illud ad cuius generationem non ſufficit uita hominis, non poteſt fieri per artem, ſed ad generationem metallorum non ſufficit uita &c. Maior eſt nota quia omnis generatio & corruptio determinato tempore menſuratur, unaquæque enim res habet tempus præfinitum in generatione ad receptionem formæ propriæ, per quam recipit eſſe completũ.

Minor patet tempus enim generationis auri ſecundum naturam ponitur apud alchimiſtas eſſe in millibus annorum, ſicut ponit Geber in ſumma ſua & Raſis in libro perfecti magiſterij. Cum igitur nullus hominum tale ſpacium attingere poſſit, immo uix ferè centum annorum attingit, fatuum uidetur dicere q per artem alchimiſtæ fit uerum aurum & argentum. Et ſi ad hæc reſpondere uellent, quòd abbreuiant tempus, quia quod natura facit in millibus annorum, cum calore ſuaui & temperato, nos facimus in uno menſe, aut tempore breuiori aut longiori, cum calore ignis forti, quia tantum facit forte agens in breui tempore quantum debile agens in longo, & quia ars imitatur naturam & eius opera accelerat & feſtinat, dicimus quòd impoſſibile eſt quòd hoc faciant & ſpecialiter in metallis, quoniam metalla ſunt ex fumis ſubtiliſſimis reſolutis ab argento uiuo cum ſubſtantia ſulphuris, à calore humido & ſicco temperato in cauernis terræ profundiſſimis habentibus humiditatem quæ ſuper oēs eſt humiditates quæ à ſiccitate terræ tenuiſſima occulta tēperatur & inſpiſſatur calor autem temperatus illos fumos conuoluendo reſoluens ſublimans & inſpiſſans uſque ad locū alicuius refrigerij illam humiditatem conſeruat digerit ſubtiliat & inſpiſſat quæ eſt cauſa metallicæ fuſionis, & ſic in fine conuertitur in metallum. Si ergo tempus decoctionis abbreuiare uoluerint in illa materia. ergo per exceſſum caloris, ignis, ergo diſſipabunt humiditatem quæ eſt neceſſario cauſa metallicæ fuſionis, ergo non generabitur forma ſpecifica metalli, quare ſolutio nihil ualet.

Ratio V.

ITEM ubi deficit locus proprius generationis rei, deficit eius generatio, ſed in arte alchimiæ eſt ſic, ergo &c. Ma-

ior patet, quia ſicut locus facit ad conſeruationem rei, ſic & ad generationem. Vnde dixit Porphyrius, quòd locus eſt principium generationis ſicut et pater. Et Plato, muniuit naturas naturans loca terræ uirtutibus, ut in eis ſigillentur proprietates diuerſæ. Vt in plantis & rebus alijs, quales merentur ſecundum genus ſuum, etc. Et hoc eſt uerum inducendo in ſingulis tam in animalibus, quàm uegetabilibus, & mineralibus: propterea non ubiq; locorũ generantur uegetabilia quælibet, nec mineralia quælibet, neque animalia quælibet, nec ſimiliter habitant propter diuerſam naturã locorũ, ſicut diſtoſuit natura naturans præcepto & ordinatione glorioſi Dei. Minor ex habitis nota eſt, & experientia, quia ſuas decoctiones & digeſtiones & mutationes faciunt in locis extraneis ab intentione naturæ. ſcilicet in uaſis uitreis lapideis, metallicis, & figuloſis: natura autem in ſynu terræ proprio, & occulto ipſa efficit.

Ratio VI.

ITEM effectus qui ſunt naturæ ſolius, non poſſunt fieri ab arte, ſed generatio metallorum eſt effectus naturæ ſolius, ergo &c. Maior eſt nota quia generatio, & corruptio ſunt à principio intrinſeco. principium autem intrinſecum eſt natura, quæ efficit formas ſubſtantiales in rebus. ars autem eſt principium extrinſecum quæ ſolum in ſuperficie operatur per motum alterationis. Similiter quia natura generat res per mixtionem elementorum, talis autem mixtio eſt ſolum ex operæ Dei benedicti & ſummi & operæ naturæ, ut dicit Galenus primo de complexionibus. Minor patet cum metalla fiant à principio intrinſeco, ſcilicet à natura per generationem & corruptionem mediante mixtione.

Ratio VII.

ITEM *Si id quod magis uidetur ineſſe non ineſt, nec id quod minus. Sed in debilibus mixtionibus uidetur quòd ars magis poſſit ſequi naturam & non poteſt, ergo multo minus in fortibus. Maior patet per locum à maiore. Minor eſt ſenſui manifeſta, quia per facilem uel difficilem generationem & corruptionem rei arguimus fortem et debilem mixtionem eius, ut equus, piſcis & omne uiuens facile corrumpi poſſunt: ergo ſunt facilis mixtionis, aurum autem & argentum de difficili: ergo ſunt fortis mixtionis. cum ergo in generatione equi et piſcis quæ ſunt debilis mixtionis, non poſſit ſequi ars naturam, ergo nec in generatione eorum quæ ſunt fortis mixtionis ut auri & argenti. hanc rationem & eius ſolutionem ponit Geber.*

Ratio VIII.

ITEM *impoſſibile eſt unam ſpeciem in aliam tranſmutare, ſed metalla differunt ſpecie. ergo &c. Maior eſt nota per philoſophum quarto metheororum. Minor ſimiliter patet, quia enim non habent eaſdem proprietates & operationes, ergo per conſequens nec formas, conueniunt enim ſolum in genere, quod eſt eſſe metallum ſicut homo & equus conueniunt in hoc genere, quòd eſt eſſe animal: ſed per proprias differentias unum ab altero ſeparatur. ſicut ergo ex homine non fit equus, nec econuerſo, ſic ex metallo uno non fit aliud, nec econuerſo. hanc rationem etiam ponit Geber & eius ſolutionem.*

Ratio IX.

ITEM *quicunque ignorat prima principia mouentia ad generationem & introductionem formæ in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum: ſed alchimiſtæ ſunt huiuſmodi*

ergo etc. Maior eſt nota, quia principia mouentia ad genera
t onem et introductionem formæ ſunt ſtellæ et corpora ſuper
celeſtia per motum & lucem, ut uult philoſophus libro cœ
li & mundi, & libro de cauſis proprietatum elementorum,
ipſa enim ſunt, quæ primo mouent mota ab intelligentijs,
ad natarum generationis, & corruptionis perficiendam, ad
conſeruationem ſpecierum, & ab hijs datur forma, & per
fectio, & hoc fit in inſtanti, ſcilicet cum uenerit una ſtella,
uel plures ad ſitum determinatum in firmamento, & ex in
fluentia tali determinata introducitur forma in inſtanti &
momento. Minor patet ex confeſſione. eorum & abſque con
feſſione, ignorãt enim determinatos ſitus et aſpectus ſtellarũ,
à quibus datur forma auri & argenti in materia determi
nata, ergo hæc ars friuola eſt, & uana. hanc etiam rationem
tangit Geber in ſua ſumma, & ſoluit.

Ratio X.

ITEM ſicut ſe habet ars ad naturam ita artificialia ad
naturalia, ſed ars non eſt idem quod natura nec poteſt eſſe,
ergo artificialia non erunt idem quòd naturalia nec eſſe poſ=
ſunt, ergo aurum artificiale, & naturale non eſt idem. Ma
ior eſt nota. Minor patet, quia natura informat compo=
ſitum in inſtanti. Ars autem ſucceſſiue, & natura pre=
ſupponit, materiam, ars autem facit eam, ut dicitur ſecun
do phyſicorum. Similiter etiam, quia omne artificiatum eſt
opus deſideratum & uoluntarium ſicut eligibile et uolitum,
ut patet ex ſexto metaphyſicæ, & uariatur idem opus plu=
ribus modis iuxta uoluntatem artificis, natura autem eſt
ordinaria & unius modi ſemper. aurum ergo artificiale, non
erit idem quod naturale.

Ratio XI.

ITEM Geber. Facilius eſt res deſtruere, quàm conſtruere, ſed aurum deſtruere uix poſſumus, ut ipſius forma ſubſtantialis corrumpatur, ergo nō poterit tam cito conſtrui ut dicunt, maior & minor notæ ſunt ad ſenſum.

Ratio XII.

ITEM ab experientia etiam hoc patet, quia mos antiquorum philoſophorum eſt ſine inuidia ſciētias diſcipulis ſuis et poſteris alijs in ſcripturis tractare uel oretenus docere, ſed nullum antiquorum philoſophorum in arte iſta reperimus feciſſe hoc, ergo uidetur quòd ipſam ignorauerint, ergo uidetur, quod hæc ars non ſit poſſibilis. Videmus enim in alijs ſcientijs ununquemque philoſophorum antiquorum uiſum eſſe, quicquid ſciuerit in aliqua ſcientia uere tradere, quia philoſophi deſiderant in ſcientia ſibi reliquos ſimulari. Vnde philoſophus primo methaphiſicæ, ſignum ſcientis eſt poſſe docere, quia igitur ſolum cartas antiquas & fabulas extraneas poeticas, & deriſoria quædam ficta & uerba plena ambagibus inuenimus in quibus mendacia pura, & errores ſicut in operatione uidetur apparenter. Ideo ſatis patet ex hoc hanc artem non eſſe ueram, immo quod deterius eſt, eorum ſequaces adhuc errores ſuper illos multiplicant cotidie & in infinitum extendunt hanc rationem tangit ſecundum Geber & ſoluit.

Ratio XIII.

ITEM ad oculum nos uidemus, quòd tam diu eſt à ſapientibus antiquis & philoſophis. cum ſumma induſtria per quiſita, & non inuenta, quòd ſi eius inuentio eſſet poſſibilis iam diu adinuenta eſſet. Similiter à regibus, & principibus infinitum theſaurum poſſidentibus & magnorum philo

ſophorum copiam habentibus eſt inquiſita, & non inuenta, quamuis eam deſiderauerint, & expenſas plurimas interpo ſuerint ſicut omnibus apparet ergo inanis uidetur ars iſta. Iſtam rationem & eius ſolutionem ponit Geber.

Ratio XIIII.

ITEM adhuc fortius ex datis eorum, dicunt enim quòd eſt lapis unus ſolus in arte maiori qui fit albus & rubeus ſecundum quòd ipſi uolunt præparare, qui metalla mollia indurat, ut Saturnum & Iouem conuertendo in aurum, & argentum & metalla dura molificat, ut æs & ferrum conuertendo in aurum & argentum, & argentum uiuum coagulat conuertendo in aurum & argentum. Sed contra eos ſic arguitur: impoſſibile eſt alicuius rei duas operationes eſſe contrarias per ſe, ſed hic lapis eſt ſolus unus. ergo etc. Maior apparet ex hoc, quia cum uniuſcuiuſque rei, ſit forma unica tantum & unica perfectio per ſe, ſic ſimiliter erit unica operatio procedens per ſe ab illa forma, ut patet ex ſecundo de generatione, & corruptione. ſed ſi ſint duæ operationes contrariæ procedentes ab una forma oportebit neceſſario, quòd una illarum operationum procedat ab illa forma per ſe & primo, alia autem per accidens et ſecundario, quia impoſſibile eſt duo contraria eidem æqualiter ineſſe. Minor patet. cum enim, ſecundum eos hic lapis ſit unicus, unica etiam erit eius forma & per conſequens unica eius operatio per ſe & primo ab ipſo procedet, quomodo ergo eſſe poterit, ꝙ quædã metalla mollificet, et quædã induret per ſe et primo, ſed nõ uidetur hoc eſſe poſſe ergo uidetur ꝙ unũ faciat per ſe et aliud per accidens, et ſic quoddã nõ erit uerum aurum uel argentum poſtquã mutatum eſt per accidens ſiue quod mollificatum eſt ſiue quod induratum eſt. Videmus enim quòd

aqua non habet potentiam infrigidandi & calefaciendi per ſe et primo, nec ignis ſimiliter, ſed unũ per ſe et primo & aliud per accidens. uel oportebit eos ponere, q̃ ſint duo lapides in arte alchimiæ, quorum unus induret per ſe, et colorat, & alter per ſe mollificat, et colorat, quod eſt contra eos, quia dicunt eum eſſe tantum unum. Et ſimiliter quia qualis diuerſitas eſſet lapidum inter ſe, talis etiam erit diuerſitas formarum introductarum ab eis in metallis, ergo non erit eadem forma introducta in hoc auro, et in illo, nec in argento hoc & in illo. De mutatione autem colorum quòd fiat primo albus poſt rubeus, & quòd aliis coloribus multiplicibus coloretur ſecundũ q̃ uolunt præparare concedimus utiq; , quia bene ſcimus poſſibile eſſe res maxime minerales liquefactiuas per decoctionem, & ad inuicem mixtionem poſſe mutari de colore in colorem, ſed facere illas duas operationes contrarias. hoc impoſſibile reputandum, quare ſequitur q̃ ars ſit nulla.

Ratio XV.

ITEM *ſi id quod magis uidetur ineſſe, & non ineſt, neque illud quod minus. ſed magis uidetur quòd ars alchimiæ poſſit reperiri in rebus propinquis ſubſtantiæ auri & argenti et non reperitur, ergo nec in remotis reperietur, ergo nec in remotiſſimis, ergo nuſquã. Maior nota eſt per locum a maiori. Minor patet, quia res propinquæ auri et argẽti ſunt quæ ſunt eiuſdem materiæ & naturæ cum eis, quod cognoſcitur ex hoc quòd ſunt eorum principia uel ex eiſdem principiis, & quia omne ſimile ingreditur magis in ſimile per mixtionem & liquefactionem quàm in extraneum. Ideo inuenimus res quaſdam minerales quæ dicuntur ſpiritus metallorum, ex quibus metalla generata ſunt tanquam ex principiis, & in ipſis ingredi, ut ſunt argentum uiuum, &*

ſulphur. Ex quibus metalla omnia originem traxerunt, ſicut patet quarto methcororum, & per alchimiſtas eſt etiam auripigmentum & ſal armoniacum ſpiritus, ſed auripigmẽtum eſt de natura ſulphuris, ſal uero armoniacum de natura ſalis & ſicut ſapo metallorum à quibuſdam dicitur quam uis non ſit de ſubſtantia eorum. Sunt autem & alij ſpiritus ſecundarij ſcilicet marcaſita, magneſia, & tutia. ſed magneſia & marcaſita ſunt ſpiritus à natura commixta de ſulphure, & argento uiuo. Tutia autem eſt fumus metallorũ ſubtilis reſolutus ab eis, quæ omnia ſunt aut principia metallorũ aut ex eiſdem principijs præter quam ſal armoniacũ.

Sunt ergo ſeptem alchimic ſpiritus, ſcilicet quatuor principales uidelicet argen. ui. et ſul. auripigmentum & ſal armo. et tres ſecundarij & cõpoſiti, ſcilicet marcaſita, magneſia & tucia, Sulphur tamen & ar. ui. ſunt ſicut elementa et primum tenent principatum. Ex dictis ergo nil aliud uolumus, niſi q̃ ſola metalla & ſpiritus, ſunt operi neceſſaria quia unum in aliud ingreditur & ſeinuicem combibunt, & miſcentur in conflatione, & ſunt adinuicem ſicut principia & principiata, quòd ipſa ſola in materia & natura propinquitatem habere uidentur, ergo aut ex metallis ipſis aut ſpiritibus hunc lapidem colligere neceſſe eſt, aut per eorum mixtionem, aut omnium, aut plurium uel uno ſolo. Sed ex ipſis metallis hoc impoſſibile uidetur, quia ſecundum Philoſophos alchimiæ hic lapis habet ſe ad metalla, ſicut forma ad materiam, & ſicut anima ad corpus, ergo oportet ipſum eſſe ſubſtantiæ ſubtiliſſimæ, cum ergo metalla ſint ſubſtantiæ groſſæ per totum non uidetur ex eis poſſe elici. Ideo dicit Geber in ſumma ſua, capitulo de præparatione ſaturni. Redeuntes igitur in nos ipſos, noſmet torquentes in

mense cogitationum meditationis afflictionibus. Respeximus à perfectione corpora diminuta in profundo suæ naturæ fœda existere & nil in eis fulgidum inueniri, cum in eis secundum naturam non sit. Ideoq; ex illis substantiam fulgidam elici non contingit &c. Similiter nec ex corporibus perfectis, sc. licet auro & argento, quia q in ultimo perfectum est non eget perfici, et similiter etiam quia non sunt ad finem alium ordinata. Et si dicant quòd hæc corpora calcinant, & soluunt, distillant, & coagulant, & multas alias præparationes faciant. Ita q istud q est corporale et grossum fit spirituale et subtile et post alterant metalla cum ingressu eorum, & faciunt uerum aurum & argentum. Dicimus q eorum experientia est firmissime contra eos, quia quale sit opus eorum ignis declarat, quæcunque enim alterauerunt per ignis uiolentiam & rerum urentium examinationes euanescunt, & non permanent, fantasticæ ergo sunt alterata.

Similiter nec per spiritus hoc fieri uidetur, quia per experientiam inueniunt spiritus posse figere & non figere, quamuis eorum natura sit fugitiua ab igne, sed ipsos non fixos uiderunt corporibus inutiliter adhærere, quia in igne non perseuerant, immo fugiunt paulatim ab eis & ipsa corpora relinquunt immunda magis quàm prius & quoniam eleuant corpora secum in fumum & euanescunt simul. Ipsos autem fixos non est possibile ingredi, quia aut non funduntur cum sint sicut terra lapidea uel saxum, & non ingrediuntur, nec miscentur, & per consequens non alterant, aut funduntur fusione uitrificatoria, sicut omnis res ultimæ combusta & incinerata, quæ post per fortem ignem fit uitrum. Et nullum uitrificatum ingreditur metalla, quoniam fusio metallica fit per conseruationé humiditatis naturalis argen. ui. in metal

lo. *fusio autē uitrificatoria sit ex ultima consumptione radicalis humiditatis unius cuiusq; rei adustilis, quæ ex adustione incineratur.* Et ideo ferè ex cinere uniuscuiusq; rei fieri potest uitrum, propter quod nos uidemus, q̄ cum stagnum & plūbum fuerint calcinata per ignem & combusta, q̄ post ad ignem congruum conuertuntur in uitrum, sicut faciunt qui uitrificant uasa figuli. Et ideo impossibile est quòd tale uitrum nec etiam aliquod aliud reuertatur in metallum, nec in fusionem metallicam, cum sit consumpta radicalis humiditas ar. ui. quæ erat causa metallicæ fusionis secundum partem, & secundum aliam partem derelictam sit conuersa in humiditatem uitream. Ex quibus etiam dictis patere potest, q̄ sermo quorundam idiotarum, ignorantium principia naturæ, dicentium quòd uitrum potest fieri malleabile sicut metallum, est inanis. Nam illa eadem humiditas quæ est causa metallicæ fusionis est etiam causa malleationis & extensionis sub malleo per omnem dimensionem. cum igitur in uitro & re quacunque uitrificata illa talis humiditas non reperiatur, aut consumpta sit tunc, sicut impossibilis est fusio metallica in eis ita & malleatio, & quia impossibilis est redictio uitri & uitrificatæ rei ad substantiam metallicam, sic etiam ad malleationem. Nullæ enim res in mundo habet humiditatem talem ut metalla: aut si habent, habent eam indigestam, ut elementa metallorum, aut alio modo terminatam per suas formas, ut marchasita, antimonium et alia similia, quoniam diuersitas formarum facit illam eandem humiditatem diuersimode terminatam, & diuersimode passibilem. Et hoc accidit propter diuersam proportionem mixtionis, & diuersam habitudinem, quæ est in mensuris mixtionis suorū elementorum propinquorum componentium prout reguntur

à cœlestibus

d cœleſtibus, quamuis elementa ſint eadem. Similiter hoc patet per aliud, quia ſicut proprietates & propriæ paſſiones ſpecierum non reperiuntur extra ſpecies ſuas, ſic proprietates & propriæ paſſiones generum non reperiuntur extra genera ſua. Cum ergo extenſio per omnem dimenſionem, ſub mallei percuſſione ſit propria paſſio huius generis, q' eſt metallum, quia ſoli metallo proprie conuenit, ergo alicui alteri rei de mundo non conueniet. Aut ſi conuenit uitro ita artificioſe præparato, ut dicunt, oportebit eos neceſſario confiteri illud uitrum eſſe metallum, & ſub aliqua ſpecie metalli, ſcilicet quòd ſit aurum aut ferrum, aut æs aut aliquod aliorum, quod eſt omnino falſum, aut oportebit eos dicere quòd hæc non ſit propria paſſio metalli, quod ſimiliter eſt falſum & penitus contra ſenſum. Similiter, quia ex propriis paſſionibus metalli eſt, quòd in conflatione omnia adinuicem commiſcentur propter eorum ſimilitudinem in materia propinqua. Vitrum autem & quælibet res uitrificata, non miſcetur in conflatione metalli, ſed ſupernatat ſicut oleum, & omnis pinguedo aquæ, ergo hoc uitrum artificioſum non commiſcebitur, ſed ſupernatabit. quòd ſi commiſceretur, non diceretur uitrum, ſed metallum & eſſet in numero alicuius metallorum, quod eſt omnino falſum. Similiter ſi aliquod aliud, quàm metallum eſſet dignum habere hanc proprietatem & propriam paſſionem dictam, dignius eſſet illud, quod eadem humiditate participat, quàm quòd aliena ſicut eſt marchaſita, magneſia, tutia, antimonium, ſed hæc non habent, ergo multo minus uitrum, & quælibet res uitrificata, cum ſit expoliata humiditate tali. Et propter hanc ſingularem, & ſpecialem humiditatem ſic digeſtam, quæ eſt cauſa malleationis, & liquefactionis accidit, ut lapidi

nigro confricando metalla abradendo adhæreant, quòd non poteſt accidere marchaſitæ, et nec ſibi ſimilibus, quanto igitur minus uitro. Et propter eandem cauſam ex quadam ſimilitudine in ſubſtantia humiditiatis fit ut ar. ui. metallis adhæreat omnibus: marchaſitæ autem, & ſibi ſimilibus non, quanto ergo minus uitro ſiue artificioſum ſit, ſiue non. Omne ſimiliter uitrum, & uitrificatum ſcinditur, comminuitur, & frangitur, cum poſt ignitionem ſubito in aere frigido infrigidatur uel aqua, nullum autem metallorum hac paſſione participat propter cauſam dictam. Omnis præterea imago ſiue ſit excluſa ſiue exarata fieri poteſt in frigidis metallis, & calidis, & per ſculpturam, & per inciſionem, in uitro autem non: niſi ſit ignitum uel liquefactum, & hoc tantum per ſculpturam, quòd eſt propter humidum diuerſum in tali paſſione recipienda. Soli ergo metallo & omni ſemper, hæc paſſio propria malleandi ineſſe uidetur. Diuerſificantur tamen metalla inter ſe in malleatione, fuſione, et ignitione ac reliquis paſſionibus, propter diuerſitatem ſuæ digeſtionis, & ſulphuris mixtionem. Vitra autem inter ſe diuerſificantur in cita & tarda fuſione, & perſpicuitate & opacitate, & coloratione diuerſa, ſecundum magis et minus, & aliis ſuis paſſionibus, propter diuerſitatem cinerum ex diuerſis materijs aduſtorum. Similiter metalla quando liquefacta ſunt, ſunt de natura argen. ui. & ſicut lapides ſupernatant ar. ui. ſic ſimiliter ſupernatant metallis liquefactis & non cedunt, ſed uitrum liquefactum cedit eis propter ſui uiſcoſitatem teracem, & alienam. Non eſt tamen aliquid liquabile præter metalla, quod hanc habeat niſi uitrum ignitum, & liquefactum propter uiſcoſitatem ſuam actualem magnam, infrigidatum autem non, propter ipſius actualem priuationem.

Metallo enim infrigidato aut ignito, ualde maior ineſt uiſcoſitas, quàm liquefacto: propterea in malleatione ipſius, extenduntur partes, in liquefactione autem ſeparantur, ſi expandantur. In uitro autem eſt econuerſo. Quicunque ergo operans fecerit opus uitrificatum aliquod caſuale. Ab ipſo manum ſuſpendat, & ſibi finem imponat. Sic ergo patet, q̃ ſpiritus uitrificati non ingrediuntur, ergo non alterant. Similiter igitur per ipſorum commixtionem ex dictis cauſis hoc fieri non poſſe uidetur. Cum igitur in ſubſtantia magis conſimili & affini metallorum ſubſtantiæ hæc ars reperiri non uideatur, ergo per conſequens nec in remota, ergo nec in remotiſſima, ergo nunquam, quare etc.

Ratio XVI.

ITEM uidentur dicere, ſe non generare metalla de nouo, ſed ſolum quæ imperfecta ſunt perficere, dicentes perfecta ſolum aurum et argentum, reliqua autem imperfecta. Dicimus hoc eſſe non poſſe. Quoniam omnis materia, quæ habet eſſe in aliqua rerum naturalium permanente eſt completa per ſuam formam ſubſtantialem, ſed materia ſtagni, plumbi, æris, & ferri habet eſſe in eis, eorum eſſe ſic permanente, ſicut materia auri & argenti: ergo materia completa eſt in eis per ſuam formã ſubſtantialem ſicut materia auri & argenti. Maior eſt nota, quia ea quæ ſunt in motu ad aliquam formam non permanent in natura, niſi quando ſunt in fine motus, in quo acquirũt formam ſuam ſubſtantialem completiuam: potius enim corrumpuntur & cito, quàm permaneant. Propterea non permanent abortiui fœtus, quia nondum habent formam completiuam, aut quia organorum non habent complementum deſeruientium ſuæ formæ. Similiter in ſeminibus abortiuis, hoc idem ſe habet, quia nec

permanent, nec ſpeciem multiplicant cum careant ipſa, ſimiliter & in alijs. Minor nota eſt ad ſenſum. Videmus enim ſtagnum, & plumbum, & reliqua per ſe habere permanentiam in natura, ſicut aurum & argentum per ſe. hoc autem non eſſet niſi eſſent completa per ſuam formam ſubſtantialem. falſum ergo dicunt hæc metalla eſſe perfecta, & alia imperfecta, & ex hoc hæc eſſe conuertibilia in illa & ordinata ad illa. Non ergo magis erit ordinatum, nec magis conuertibile ſtagnum in aurum, quam econuerſo.

Ratio XVII.

ITEM quæcunque multiplicantur à natura in ſua ſpecie per continuam generationum & perſeuerantiam, ſunt completa per ſuam formam ſubſtantialem, ſed metalla iſta, quæ dicuntur imperfecta, ſunt huiuſmodi ſicut etiam aurum & argentum. ergo &c. Maior nota eſt, quia nullæ res naturales de mundo aliter à natura multiplicantur niſi cõpleantur per ſuam formam ſubſtãtialem. Minor patet ad ſenſum. Non igitur hæc dicentur imperfecta metalla, alia uero perfecta, ſed potius hæc nobilia & illa ignobilia. Ignobilia autem non ſic nobilitantur, ut dicunt. non enim uidemus capram nobilitari in equum, nec equum in hominem. ergo nec illa metalla ignobilia, ſic notabilitabuntur, ut dicunt, non ergo uertentur hæc metalla in illa. Propterea, quia hæc ſunt imperfecta, illa uero perfecta, ſicut dicunt. Vide ſolutionem huius, & habebis ueritatem.

Ratio XVIII.

ITEM quæcunque non diſponuntur eadem ultima diſpoſitione, non poſſunt habere eandem formam ſubſtantialem & ſpecificam, ſed aurum & argentum alchimicum, non diſponuntur, eadem ultima diſpoſitione, ut naturale.

ergo &c. Maior patet, quia forma ſubſtantialis ſeu ſpecifica eſt quæ ultimo aduenies rei diſponit rem ultima diſpoſitione et ipſam complet. Vbi ergo non erit eadem ultima diſpoſitio, non erit eadem forma ſubſtantialis & ſpecifica. ergo nec eadem ſpecies. Minor patet ad oculum, quia fundit metalla ad ignem, & imponit ſuas medicinas exteriores informantes ultimo, hoc autem non facit natura.

Ratio XIX.

ITEM quoruncunque generationes non ſunt eædem, ipſa non ſunt eadem, & quoruncunque ipſæ ſunt eædem, & ipſa eadem, ut dicit Philoſophus 7. thopicorum. Sed generatio auri & argenti à natura, & ab arte non eſt eadem. ergo nec generata erunt eadem. Similiter & de corruptione idem eſt argumẽtũ. ergo ars alchimiæ non eſt uera, ſed phantaſtica. Maior & minor ſunt per ſe manifeſtæ.

Ratio XX.

ITEM de entibus à fortuna non poteſt eſſe ueritas. nec ſcientia, ſed alchimia eſt huiuſmodi, ergo &c. Maior patet per Philoſophum primo poſteriorum, qui dicit, quòd omnis ſcientia eſt de neceſſarijs & perpetuis, & incorruptibilibus, & impoſſibilibus aliter ſe habere, talis autem non uidetur alchimia. Similiter ſi ueræ naturam ſequitur, hoc erit ſem per uel frequenter, quia naturalia ſunt, ut dicitur ſecundo phyſicorum. Minor patet, quia raro, immo rariſſimæ accidit hoc, ut ipſi confitentur, ſcilicet, quòd artifex imitetur uere naturam, quæ autem raro contingunt fortuita ſunt ut probatur ſecundo Phyſicorum, ergo etc.

Ratio XXI.

ITEM Ariſtoteles in fine 4. mehecrorum, ſecundum translationem ueterem alchimiam eſſe ueram, expreſſe ne-

gat, ſed eam eſſe ſophiſticam et fantaſticam affirmant, quamuis quidam dicant illa uerba fuiſſe Auicen. qui ipſa addidit quòd non credimus, Auicen. in principio ſuæ epiſtolæ, quam fecit de hac arte, ad Aſten de Recia philoſophum allegat de hac contradictione dicens ſic. Et fuit ſententia, quam affirmant alchimiam profitentes una rerum, quibus ille ſcilicet Ariſtoteles qui ad bonitatem, & ſcientiam operatur, pluriſmum contradixit & illorum ſententiam annihilauit &c. Sequuntur uerba Ariſtotelis in forma propria.

VNDE ſic inquit philoſophus ad literam. Sciant aũt ſemper alchimiſtæ, ſpecies uere permutari non poſſe.] *id eſt formas ſubſtantiales rerũ manere.* [ſed ſimilia illis facere poſſunt.] *id eſt in accidentibus cõmunibus.* [& tingere.] *id eſt colorare.* [rubeum.] *id eſt æs.* [citrino] *id eſt colore ſimili auro.* [ut uideatur aurum.] *id eſt ad aſpectum.* [& album.] *id eſt argentum ſtagnum uel plumbum.* [tingere colore.] *id eſt citrino.* [quo uolunt, donec multum ſit ſimile auro, uel æri.] *id eſt ad uiſum in accidentibus communibus.* [Poſſunt quoque plumbi immundicias abſterge re.] *ut uideatur aurum, uel argentum.* [uerunta men ſemper erit plumbum.] *id eſt ut prius erat in forma.* [& ſi uideatur argentum ſed optinebunt in eo.] *id eſt plumbo ſic mutato.* [qualitates alienæ.] *id eſt ſimiles qualitatibus auri uel argenti.* [ut errent homines in eo, ut qui accipiunt ſalem.] *id eſt communem.* [& ſalem armoniacum.] *quia uidentur idem & non ſunt.*

[Cæterum ꝙ differentia ſpecifica.] *id eſt ſubſtantialis.* [aliquo tollatur ingenio.] *id eſt alchimiæ.* [non credo poſsibile.] *ſi forma prima ſubſtãtialis non corrũpatur.* [& non eſt ꝙ una complexio.] *id eſt forma ſubſtantialis ſequens complexionem.* [uertatur in aliam.] *id eſt formam.* [quia iſta ſenſibilia.] *id eſt accidentia ſenſibilia.* [non ſunt differentiæ.] *id eſt formæ ſubſtantiales.* [quibus permutatur ſpecies.] *id eſt forma.* [ſed ſunt accidentia & proprietates.] *id eſt quæ ſenſu apparent.* [differentiæ uero eorum.] *id eſt formæ ſubſtantiales conſtituentes ſpeciẽ.* [non ſunt cognitæ.] *quia non poſſunt ſentiri.* [Cum uero non ſit differentia cognita.] *ſcilicet ſenſu.* [quo modo ſciri poteſt utrum tollatur, uel ne?] *id eſt nullo modo quia non ſentitur.* [uel quomodo tolli poſsit? Sed expoliatio.] *id eſt ablatio.* [accidentium, ut uaporis.] *id eſt quia illa ſunt accidentia, quæ ſentiuntur.* [coloris ponderis uel ſaltem diminutio non eſt impoſsibilis.] *id eſt occultatio accidentiũ.* [quia contra hoc ratio non conſtat. Cæterũ proportio cõpoſitionis.] *id eſt proportio mixtionis ad quam ſequitur forma ſubſtantialis.* [iſtarum ſubſtantiarum non erit in omnibus eadem.] *ſed ſolũ ſimilis.* [hæc igitur in illam permutari non poterit.] *id eſt uere ſecundum formam, ſed ſolum apparenter.*] niſi forte in primam reducantur materiam.] *id eſt nudam à prima forma ſub qua erat, & ab omni alia.* [tunc, in aliud q̃ prius erant permutentur. Hoc autem.] *id eſt reductio in*

primam materiam & nudam.] per ſolam liquefactionem non fit, ſed accidunt eis ex hoc.] id eſt liquefactione. [res quædã extraneæ, &c.] id eſt apparentes et ſophiſticæ. Vel ſic & rectius. Metalla non poſſunt permutari in aurum niſi prius reducãtur in primã materiã, tunc in illud quod prius non erant permutari poterunt. Reductio autem eorum in primam materiam non poteſt fieri per ſolam illorum liquefactionem. Sed neceſſe eſt ex hoc, ut accidant eis res quædam extraneæ à natura metallorum. & ſic iſta ratio eſſet pro arte.

TAMEN per hæc uerba philoſophus uiſus eſt et conatus artem alchimiæ non poſſe eſſe ſecundum ueritatem puram et certam, ſed ſolum ſecundum fantaſiam et deceptionẽ. Et ſic ex dictis ſuis quinque elicimus rationes. Quarum prima ſumitur ex parte accidentium communium & eſt.

Ratio I. Ariſt. Et XXI. in ordine.

QVICVNQVE mutat res ſecundum accidentia ſolum, non mutat eas uere de ſpecie in ſpeciem, ſed alchimiſtæ ſic mutant metalla adinuicem, ergo &c. Maior nota eſt, quia differentia ſpecierum adinuicem eſt ſecundum formam ſed differentia ſecundum accidentia eſt indiuiduorum in eadem ſpecie. Minorem probat, metalla enim differunt ſpecie adinuicem quia non habent eaſdem formas, ſed habent quædam ſimilia accidentia in colore & pondere & alijs accidentibus. talis autem mutatio in accidentibus eſt alteratio & non tranſmutatio, unde quamuis abſtergant immunditias plumbi & ipſum colorant ut uideatur aurum uel argentum: tamen ſecundum formam ſubſtantialem eſt plumbum ut prius, quia in eo ſunt qualitates alienæ introductæ & non forma alia ſubſtantialis, & propter hæc accidentia alienantur ho-

mines aſpicientes & errant, & dicunt ipſum eſſe aurum uel argentum cum tamen in rei ueritate non ſit, ſicut qui aſpiciunt ſalem communem & ſalem armoniacum, quia enim utrunque habet naturam ſalis et communicat in genere ſalis, credunt ab hoc eſſe idem, cum tamen differunt ſpecie.

Ratio II. Ariſt. Et XXII. in ordine.

SECVNDA ratio ſumitur ex parte corruptionis formæ præexiſtentis. Et eſt talis. Quicunque non tranſmutat rem per corruptionem formæ ſubſtantialis & ſpecificæ præexiſtentis, non tranſmutat eam in aliam ſpeciem ſed alchimiſtæ hoc non faciunt, ergo &c. Iſta ratio ferè reducitur ad aliam, ſcilicet primam & probatur Maior & Minor ſicut in prædicta.

Ratio III. Ariſt. Et XXIII. in ordine.

TERTIA ratio ſumitur ex parte noſtri iudicij, ſcilicet quòd non poſſumus uere cognoſcere, utrum ſint uere tranſmutata in aliam ſpeciem, uel non, & eſt talis. Illud quod eſt nobis ignotum in aliqua re non poteſt ſciri utrũ per aliquod artificium poteſt tolli uel non, uel quomodo tolli poſſit ab illa re, ſed differentiæ ſpecificæ metallorum ſunt huiuſmodi, ergo &c. Maior nota eſt, quia de ignotis exiſtẽtibus non poteſt haberi ſcientia uel ars, neque modus ad introducendum uel corrumpendum ea in re. Minor ſimiliter patet, quia differentiæ ſpecificæ in rebus naturalibus metallicis ſunt ignotæ nobis, non ſolum in metallis, ſed etiam in omnibus rebus naturalibus, præterquam forſan in homine. quæ autem ſunt nobis nota, in eis ſunt accidentia & proprietates & paſſiones ſolum, quia ſubiacent ſenſibus noſtris. ideo hic corrumpere poſſumus & alia introducere, ideo non poſſumus uere cognoſcere & iudicare in metallis mutatis, utrum uere ſint

mutata in aurum uel non, quoniã unuſquiſque bene iudicat de ijs, quæ cognoſcit, et eorũ eſt bonus iudex, ut patet 1. ethi.

Ratio IIII. Ariſt. Et XXIIII. in ordine.

QVARTA ratio ſumitur ex parte mixtionis & proportionis miſcibilium in compoſito, & eſt talis. Quæcunque non habent eandem proportionem mixtionis & miſcibilium in compoſito, non poſſunt eadem eſſe in ſpecie, ſed metalla mutata per alchimiam ſunt huiuſmodi, ergo etc. Maior eſt nota, quia determinata proportio mixtionis & miſcibilium in mixto adinuicem, diſponunt mixtum ad talem formam determinatam, ſequentem illam determinatam proportionem & non ad aliam per quam different ab alijs. Minorem ſuppo nit probatam ex prius dictis. Cũ igitur tali ignorantia, quomodo efficiet ars hæc uerum aurum & argentum?

Ratio V. Ariſt. Et XXV. in ordine.

QVINTA ratio ſumitur ex parte materiæ primæ, mediante qua fit omnis generatio & corruptio & tranſmutatio de ſpecie in ſpeciem & eſt talis. Omne quod tranſmutatur de ſpecie in ſpeciem debet reduci in materiam primam, id eſt, nudam à forma prima, ut illa ad quam diſpoſita erat introducatur ſed alchimiſtæ non ſic faciunt, ergo &c. Maior eſt nota, quia reducendo rem in ſuam materiam primam fit generatio & corruptio, & non aliter, quia talis motus eſt ad formam ſubſtantialem, & hic etiam motus qui eſt ad formam ſubſtantialem proprie dicitur mutatio, & nõ motus, ut probatur quinto phyſicorum. In alteratione aũt & augmentatione & diminutione eſt proprie motus, ut ibi dicitur. Propterea generatio eſt de non ſubiecto in ſubiectũ et corruptio econuerſo, & ſunt ambo in oppoſitione contradictoria. Reliqui autem motus ſunt de ſubiecto in ſubiectũ

& in contraria oppoſitione minor patet ad oculum. Non enim reducunt metalla in materiam primam, ergo nec generant, nec corrumpunt ſed ſolum alterant. Liquefaciunt enim metallum ad ignem, & ipſo metallo ſic liquefacto exiſtente, proijciunt ſuas quaſdam medicinas prius per artem alchimiæ factas alterantes ipſum, ut ſimiletur auro uel argento. Per ſolam enim liquefactionem non reducitur in materiam primam, ſed accidunt res quædam extraneæ et phantaſticæ, ergo quia non faciunt primo metallum nudum à forma prima, quomodo poterit in aliam ſpeciem tranſmutariu nullo modo. Et ſi uellent dicere, quòd ſuas medicinas & ſuum lapidem phyſicum faciunt proprie per generationẽ & corruptionem & proportionem mixtionis & miſcibilium determinatam, & cum hoc tranſmutant metalla de ſpecie in ſpeciem, Dicimus quòd quãuis faciunt ſuas medicinas per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis & mixtorum determinatam & tranſmutent ſpeciem in ſpeciem: tamen per proiectionem ipſarum ſuper metalla conflata in igne, non accidit corruptio & generatio metalli, ergo per conſequens nec mutatio ſpeciei in ſpeciem, ſed alteratio ſola, quoniam non expoliant materiam nec denudant, à forma prima ſub qua erat, ergo aut oportebit ponere duas formas ſubſtantiales in eadem materia quod eſt impoſſibile, aut oportebit ponere hanc introductam accidentalem, ergo eſt idẽ metallum ut prius. Vel poſſumus aliter formare hanc rationem ultimam, quia poſſent dicere quòd philoſophus non accipit ibi materiam primam, prout eſt ſubiectum generationis & corruptionis, ſed intelligit materiam primam, id eſt, propinquam, ad ſuſceptionem formæ in aliqua ſpecie, unde materia prima hominis eſt ſperma & ſanguis menſtruus ſi-

militer & in alijs, quamuis ut plurimū, materiæ propinquæ ſint nobis ignotæ. Arguemus ergo ſic. Nulla res poteſt tranſmutari in aliam ſpeciem niſi reducatur in materiā primam ex qua generatur illa res. ſed alchimiſtæ non ſic faciūt, ergo etc. Maior eſt nota, deficiente enim materia prima propinqua a'icui rei, deficit & generatio illius rei, quia non introducuntur formæ, niſi de potentia materiæ determinatæ. Minor patet per ipſos, quia materia propinqua & principiū auri & argenti, & aliorum etiam metallorum eſt argentum uiuum & ſulphur, ut patet ex quarto metheororū & per omnes philoſophos alchimiæ, ſed ipſi per ſolam liquefactionē, non reducunt nec reducere poſſunt, illa quæ tranſmutare intendunt in argentum uiuum & ſulphur. ergo nunquam uere tranſmutant metalla adinuicem ſed ſophyſtice, nam ſicut ſi ex aliqua re debet fieri homo ut ex carnibus & oleribus quæ comeduntur & ex alijs cibis, oportet quòd prius fiant ſanguis & ex ſanguine ſperma etc. ita ſi aliqua metalla debent fieri aurum & argentum, oportet quòd prius fiant arg.ui. & ſul. Et hæc ratio nō ſic uidetur conſona dictis philoſophi ut prima. Vel poſſumus dicere quòd accipit pro materia prima quattuor elementa, quoniam omne mixtum generatur ex eis, & in ipſis eſt omne mixtum in potentia confuſa, cum ſint materia prima mixtorum omnium & hoc modo ex quolibet fit quodlibet & poteſt formari ratio & probari præmiſſe ut in ratione præcedenti dictum eſt, quamuis hæc ratio non uideatur conſonare dictis philoſophi. Et ſi adhuc uellent dicere metalla non differre ſpecie, ſed ſolum per accidentia quædam. Vt plures eorum extimant etiam ſicut ſanū & ægrum, per ſolum motum alterationis unum fit aliud unde ſicut homo æger per ſolum motum alterationis fit ſanus,

absque motu generationis & corruptionis. Ita metalla ægra per solam alterationem & accidentium communium mutationem & ægritudinem in ipsis facientium remotionem, sanantur & perficiuntur & remanent aurum & argentum uerum. Dicimus quòd posito hoc in magnum incidunt inconueniens, scilicet quia oportet eos ponere omnia metalla esse aurum actu, quod est impossibile. Et ratio est quia quæcunque differunt, solum secundum accidentia habent necessario eandem formam substantialem actu, si ergo ita est ut dicunt, oportet eos necessario concedere seu confiteri omnia metalla ægra habere eandem formam substantialem actu cum auro & argento, ergo plumbum & æs & metalla reliqua sunt actu aurum & argentum. Et quia quæcunque habent, eandem penitus formam substantialem actu, habent easdem proprietates & passiones actu cum proprietas & propria passio immediate procedat à forma substantiali. Ideo oportet quòd omnia metalla habeant easdem proprietates & passiones actu cum auro, siue sint actiuæ siue passiuæ. Sed hoc non habent, quia neque tollerant examinationes ignis omnes ut aurum, neque cor confortant ut aurum, ergo ipsa necessario differunt specie & non accidente solum, oportet ergo quòd per motum generationis & corruptionis transmutent & non solum alterationis. sed hic non faciunt, ergo fantastice transmutant. Et si adhuc ipsi uellent dicere confitentur, quòd omnia metalla sunt actu aurum, & habent formam substantialem auri actu, non tamen est necesse, ut habeant easdem passiones & proprietates actu cũ auro, quia ægritudo eorum hoc occultat. Sicut uerbi gratia. Si quis enim homo laboret epylepsia uel apoplexia, aut mania, aut phreneſi planum est, ꝙ nõ potest exercere operationes hominis.

Similiter mulier cum patitur ſuffocationem matricis aut ſincopen, omnes tamen habent formam ſubſtantialem hominis actu, non tamen proprietates & paſſiones hominis habent actu, nec eas exercere poſſunt, nec actiuas nec paſſiuas. Simili modo ſic dicimus, poſſe eſſe in metallis ægris, quoniam ſunt actu aurum & habent formam ſubſtantialem auri actu ſed eorum ægritudo, ipſorum proprietates & paſſiones occultat, ut non in actu appareant operationes auri & argenti. Et ideo ſicut homo eger adhibita medicina per alterationem ſolam fit ſanus & manet idem homo formaliter ut prius. ſic & in metallis per artem alchimiæ poſſe fieri eſt exiſtimandū. Dicimus eos loqui ut mente captos et ueritatē naturalium penitus ignorare, quia talem differentiam non poſſunt habere metalla adinuicem. Et ratio huius eſt. Quæcunque habent eandem formam ſubſtantialem, actu peruenerunt, in ſui generatione ad terminum motus, in quo acquiritur forma. ſed metalla reliqua præter aurum, & argētum non peruenerunt ad illum terminum motus, ad quem peruenit aurum & argentum, ergo non habent actu formam auri & argenti. Maior eſt nota, quia non acquiritur nec generatur, forma ſubſtantialis in aliqua re, niſi in termino motus, in toto enim motu præcedunt diſpoſitiones habilitantes ad formam ſuſcipiendam, & in termino generatur forma, ergo non poſſunt alicui ineſſe proprietates & propriæ paſſiones, quæ ſequuntur formam aliquam niſi rei quæ fuit in termino motus. Non enim poteſt aliquid habere proprietates & proprias paſſiones hominis, niſi ſit informatum forma hominis. Similiter & in alijs. Minor patet ad ſenſum quoniam terminus motus eſt in expoliatione ſulphuris ab argento uiuo, facta digeſtione. hæc autem ineſt ſolī auro

& argento. Immo proprie & per ſe auro ſoli, ſicut oſtende tur. Cum igitur cætera metalla nondum ſint expoliata ab ipſo, ergo nondum peruenerunt ad illum terminum motus, quamuis ſint in continua potentia ordinaria ad ipſum, ergo non poſſunt ineſſe nec occultare in eis proprietates & proprie paſſiones auri & argenti propterea, quia ſint ægra. Sed ho mo ſanus & æger fuerunt, & ſunt in termino motus & ac quiſiuerunt formam per quam ſunt homines. ideo habent proprietates & proprias paſſiones, quæ poſſunt ineſſe homini ſiue per ſe ſiue per accidens inſunt eis, & poſſunt manife ſtari & occultari in eis, non autem ſic in metallis. Falſum ergo dicunt quidam ſapientes naturales talia in ſuperficie conſiderantes. ſ. quòd alchimiſtæ operantur, ſicut periti medico rum, qui dant ægro medicinas digeſtiuas & purgantes hu mores corruptos, & poſtea medicinam confortatiuam & fiunt ſani, quia ſecus eſt in iis & in illis. Sic igitur ars iſta & operatio eius friuola & uana ac impoſſibilis uidetur, quia ſiue ponant metalla omnia differre ſpecie adinuicem ſiue acci dente, hæ rationes ponunt tam artem, quàm eius operationē impoſſibilem. Aliæ adhuc rationes adduci poſſent, ſed quia dictæ ſufficere uidentur, ideo ſilemus eas.

Sequuntur affirmationes & probationes dictæ artis alchimiæ.

d ICTA autem ars probatur eſſe uera triplici mo do. Primo ex ſuis ueris autoribus. Secundo firmiſſimis rationibus. Tertio à ſimili & exē plis manifeſtis. Cum ergo uideatur unicuique intelligenti, & uſum rationis habenti, quòd teſtificatio ſapientum in ſuis

artibus & ſcientijs, ſit mãgna probatio ad ſententiandum ueritates obſcuras & difficiles. Propterea dicitur in dialecticis, unicuique experto in ſua arte credendum eſt. Vnde Ariſtoteles decimo ethicorum. Conſonare utique rationibus uidentur ſapientum opiniones. Probatur quinimmo, ueritas huius artis, autoribus primo multis, quia reperimus antiquos philoſophos famoſos, quæ in alijs artibus & ſcientijs ſcripſerunt & ueritatem tradere conati ſunt in hac arte libros compoſuiſſe affirmantes & docentes quòd ars hæc ſit ueriſſima & ſequela naturæ. & regulãs naturam in materia propria, ad finem à natura intentum, quem natura attingere nunquam poſſet, & hoc uno modo tantum, ut dicetur. Vnde Hermes in ſuis ſecretis dicit. Verum ſine mendacio certum & ueriſſimum quod eſt ſuperius, eſt ſicut quod eſt inferius, & quod inferius eſt ſicut quòd eſt ſuperius, ad perpetrãda miracula unius rei &c. Et Morienus. Si autem ea quæ tibi dixero & teſtimonia antiquorum recte inſpexeris bene & aperte cognoſces nos omnes in uno conuenire & omnia quæ diximus uera proferre &c. Et omnes breuiter hoc idem uolunt. Et ſunt ſicut Hermes termegiſtus pater & propheta philoſophorum. Pythagoras, Anaxagoras, Socrates, Plato, Democritus, Ariſtotiles, Zeno, Heraclytus, Diogenes, Lucas, Hypocrates, Hamec, Thebit, Geber, Razis, Haly, Morienus, Theophylus, Permenides, Melliſſus, Empedocles, Abohaly, Abinceni, Homerus, Ptolomeus, Virgilius, Ouidius & alij quàm plurimi philoſophi & huius ueritatis amatores, quorum nomina ualde prolixum & tædioſum eſſet ſcribere. Et eorum plurium libros uidimus, & iuxta poſſe noſtrum modicum & ingenium ſtuduimus quãuis operationi & labori fuerimus raro dediti. Voluimus

enim

enim libris eorum mente vigili ſtudere prius & eos imagina biliter uoluere & reuoluere die ac nocte cum inſtantia, ut loquelam ueram ipſorum figuratam, & radicem habere poſ ſemus, ut ſciremus circa quid & quo operentur ſecundum rõ= nem & non ſecundũ fortunam & caſum ſi Deus uoluerit. Vn de Hermes in ſecundo. Fili quicquid audis ratiocinare, non enim puto te ratione eſſe priuatum &c. Ideo Raſis libro per fecti magiſterij hortans nos ad tale ſtudiũ dicit. Rogo itaq; te fili. ut inceſſabili lectione philoſophiæ libros ſcruteris, ut & eius filius eſſe, & huius archani magiſterij habere ſaga= ciã merearis. Qui.n.in legendis libris deſes extiterit in præpa randis rebus promptus eſſe non poterit, quia non poteſt de le= ui eius in practica, manus clareſcere, niſi cuius mens prius in theorica maceratur. illæ nãque ad operationes ſecurus ac= cedit in cuius mentis enigmate plures operationũ imagines, ua riæq; reſultant &c. Et Geber in proœmio ſummæ ſuæ. Labora utique fili ſtudere in uoluminibus noſtris, & ea ſæ= piſſime in mente tua reuolue, ut intentionem ex loquela no= ſtra ueram acquiras &c. Vnde Galenus talem inquiſitio= nem oſtendens, dicit ſexto de ingenio ſanitatis. Oportet ut pri mo ſecundum rationem conſideranda conſiderentur, deinde cum experimento certificentur, ut ratio per experimẽtum con firmetur. Et idem in ſecundo eiuſdem. Virtus rationis, ex= perimenti uirtutem oſtendit & ordinat. Et ſicut uera ratio experimentum decorat, ſic mala ratio eum dedecorat.

Eſt autem magna probatio in aliqua obſcura ſcientia & ma xime quando eſt obſcure tradita inducere autorũ nomina & autoritates antiquorum philoſophorum in illa. Ideo philoſo= phus in ethicorum ſecundo. In obſcuris oportet apertis teſti= moniis uti. Et Morienus. Omnis enim res uſque dum

per ſuum effectum eſſe dignoſcatur, multorum teſtimonio ue rior comprobatur. Et ſecundum Raſim in 70. Antiqui philoſophi ſunt quibus innitendum eſt. Vnde Abohaly, id eſt, Auicenna in medicina libro quarto capitulo de febribus rariſſime euenientibus, quæ dicũtur quintanæ, ſextanæ etc. dicit. Et non oportet, ut negentur ægritudines quas non contingit uidere niſi in tempore quodam et regione quadam: nam hoc genus non comprehenditur &c. Neminem igitur ſapientem in naturalibus cõcedere neceſſe eſt artem alchimiæ, non eſſe ueram, quamuis eam ignoret: ſufficit enim habere teſtes tales ut Hermetem, Hypocratẽ &c. & quàm plures alios. Cauſæ enim quàm plures ſunt, quare ſcientes eam occultãt. Et quia non uident homines in partibus in quibus ſunt, nec audiunt, à longinquis alios habentes ipſam iudicant, quòd uana ſit. Iſti enim tales ſunt tanquam puer à principio natiuitatis uſque ad ſenectutem in domo incluſus non putans mundi latitudinem extendi ultra domũ in qua concluſus eſt, uel ultra quàm oculus ſuus, non poſſit conſpicere. Et ob hoc, Auicenna in primis uerbis ſui tractatus quem fecit ad Aſten de Recia tangẽs quomodo Ariſtotiles in fine decimi me theororum contradixit alchimiſtæ illorum ſententiam annihilando, ſubiungit. Mihi uero excuſatio non fuit in arte mea, quando ſcirem intentionem ambarum ſectarum. Conſidera ui libros affirmantium artem & inueni eos uacuos rationibus, quæ ſunt apud omnem artem, & reperi plurimũ eius quod in eis continetur alienationis ſimile, id eſt, ſimilitudini & figuræ. Poſtea aſpexi in libris contradicentium eis & reperi contradictionem debilem & ratiocinationem leuem, qua ars non deſtruitur. Dicit uacuas rationibus, hoc dicit, quia omnis ars & ſcientia habetur per ſuas demoſtrationes expreſ

sas siue per sensum siue intellectum: sed alchimia non utitur demõstrationibus aliquo illorum modorum, quoniam nõ probatur nec probat, ut aliæ, neque exprimit eas quas habet ut aliæ, sed magis occultat, cuius causæ superius tactæ sunt.

Postquam probauit artem primo ex suis ueracissimis autoribus, nunc probat illam rationibus & principaliter duabus.

SECVNDO probatur. Rationibus & principaliter duabus, quamuis sit ualde difficile hanc artem per rationes demõstrare. Vnde philosophus primo Topicorum. Quædam sunt problemata de quibus sunt contrarij syllogismi probabiles ad utranque partem, dubitationem tamen habent utrum sic sit, uel non sit. Propter rationes utriusque partis ueri similes. Et quædam sunt problemata, de quibus non habemus rationem propter difficultatem &c. Et alchimia est de illis. Modo dico, quòd sicut in cæteris scientijs operatiuis, earum ueritas esse probatur, sic & in hac sufficiet, cum hæc sit in earũ serie. Vnde philosophus primo Topicorum & tertio. Quando utitur hypothesi si demonstrauerimus sic se habere in alijs & in proposito demonstrationem fecimus. Sicut ergo in scientijs operatiuis uolẽdo probare ueritatem alicuius sensitiui, nos probamus per demonstrationem sensitiuam solum, ostendendo ueritatem medij ad sensum & non ad intellectum, simili modo oportet nos facere in hac. Vnde philosophus primo posteriorum. Sicut in demonstrationibus uniuersalibus medium demonstratur ad intellectum, ita in particularibus medium monstratur ad sensum. Sicut ergo de obiecto intellectus, non possu-

mus iudicare per ſenſum, ſic nec econuerſo ut patet in eodem. Et ſicut elicitur ex uerbis eius ſecundo cœli & mundi contra illos qui dicunt, terram moueri circulariter, & terram eſſe in cœlo unam ex ſtellis, & locum ignis eſſe in centro, quia in ſenſibilibus debemus iudicare per ſenſum, ergo qui hanc artem ab intellectu non eſſe ueram arguunt, nihil probant. Quod ſi eis ſenſibile deficiat, cuius cauſam ſupra oſtendimus, hoc non probat artem non eſſe ueram ſufficienter. Immo magis probat contrarium, cum imperfectorum alterationes uerſus perfecta uideant. Vnde de his iudicijs ſenſus & intellectus philoſophus decimoſeptimo de animalibus de generatione apum dicit, quòd ex ratione probauit, generationem apum talem eſſe ex accidentibus quæ nunc uidentur circa ipſas, non tamen accidentia ſufficienter accepta ſunt, quòd ſi ſumantur tunc ſenſui magis quàm rationi credendum eſt. Amplius dicimus quòd probare & ſyllogizare hanc artem eſſe ueram apud ignotos incredulos & inſenſatos eſt, ſicut ſyllogizare de coloribus figuris & motibus apud cæcos, & de ſonis & uocibus apud ſurdos. quantumcunque enim eis in ijs probes quid uerum non confitebitur aliquis, quia medium non ſentit nec intelligit, ergo nec iudicare nec confiteri poteſt. Vnde philoſophus primo ethicorum. Vnuſquiſque bene iudicat de ijs quæ cognoſcit, & eorum eſt bonus iudex. Et in primo Topicorum, qui enim ſentit, aliquomodo iudicat. Et in eodem, qui negat niuem eſſe albam indiget ſenſu: unde idem in principio poſteriorum dicit. Omnis doctrina & omnis diſciplina intellectiua ex præexiſtenti fit cognitione. Ideo idem in eodem capitulo dicit. Si enim aliquis ſenſus deficit, neceſſe eſt illam ſcientiam deficere, quæ per illum ſenſum acquiritur. Similiter & in reliquis ſenſibus eſt inducere.

Veruntamen ſicut cæcis deficit uirtus uiſiua ratione organi impediti & obiectum eſt præſens. Ita hic eſt econuerſo. Propterea ergo cum hic obiectum non ſentiunt, cum tamen ſit ſenſibile iudicant hanc artem non eſſe ueram. Talibus autē hanc artem ueram eſſe non probamus, niſi prius credant. Ideo philoſophus primo poſteriorū. Oportet diſcentem credere. Et ideo primo Topicorum. Non eſt cum omni diſputandum, nec contra quemlibet exercitandum. Ideo dixit Pythagoras in turba philoſophorum. Si enim elementa ueraciter ſciretis, hæc non negaretis. Rurſus ſi quis in ſcientia medicinæ quæ eſt operatiua uelit probare aliquam medicinam particularem in ſua ſpecie talem in humano corpore curare ægritudinem, aut talem efficere operationem, per demonſtrationem ſenſitiuam ſolum procedet, cuius ueritatem ſolum experimentum certificat. Experimentum autem fecit artem ut dicit philoſophus ſecundo poſteriorum & primo metaphyſicæ. Verbi gratia. Aliquis patitur ſuperabundantiam coleræ rubeæ in uenis ſtomachi & hepatis, eius autem cura ſecundum rationem, poſt digeſtionem, eſt euacuatio. Volens autem probare, quòd ſit aliqua medicina faciens hanc operationē, arguam ſic neceſſario. Omne quod habet euacuare choleram ſuperabundantem in uenis ſtomachi & hepatis poſt digeſtionem, habet ſanare patientem, ſed reubarbarum & ſcamonea ſunt huiuſmodi, ergo &c. Maior nota eſt, cū euacuatio illius choleræ iam digerente ſit eius uera ſanatio, quia ipſa facta eſt horribilis & odioſa naturæ. Minor autem non poteſt probari niſi experimento & experimētum nō probatur nec cognoſcitur, niſi per ſenſum & proprie per ſenſum uiſus, ſcilicet uidendo ad oculum utrum ſic ſit uel non. unde Hamec in commento ſtollicarum. Non peruenitur ad

ſcientiam rei niſi per uiſionem rei. Et Auicenna in tracta tu ſuo. Nos quidem ſciuimus illud ante experimentum cũ ratiocinatione quam uerificauit experimentum. Similiter ſi quis uelit probare, quòd hermodactili attrahũt et euacuãt phlegma à iuncturis, & quòd lapis iudaicus frangeț, & educit lapides renum, & lapis ſpongiæ, lapides ueſicæ, & quòd lapis lazuli & lapis armenus euacuant melancholiam, & ſcamonea choleram, & æs uſtum aquam, & quòd apiũ noceat prægnantibus & pueris & epilepticis. Et quòd lepus marinus comeſtus inducat phthiſim, & piper calefaciat, & lactuca infrigidet & colocynthis & abſinthium ſunt amara & mel ſit dulce & napellus uenenum, & magnes attrahat ferrum & charabe paleas, & arſenicum dealbat æs, & tutia citrinat & multa talia. Non niſi per experimentũ probabit, quoniam ueritas quæ conſiſtit in medio rationis, debet oſtendi per ſenſum neceſſario. eodẽmodo eſt in Geometria, Aſtronomia, Muſica, Perſpectiua & in cæteris ſcientijs quarum finis tendit ad practicam & operationem. Similiter igitur mõ per hypotheſim arguemus in alchimia penitus ſic. Omne quod habet tranſmutare metalla imperfecta & incõpleta ad perfecta & completa, habet efficere aurum & argentum, ſed lapis de quo dicunt philoſophi eſt huiuſmodi, ergo &c. Maior patet, quia ſint tantum duo metalla perfecta, ſcilicet aurum & argentũ, ſicut in mundo ſunt duo luminaria perfecta, ſcilicet ſol & luna. reliqua uero metalla imperfecta ſint & incompleta, tunc quicunque reducit illa de imperfectione & incomplexione, ad perfectionem & complexionem conuertet in aurum & argentum. Minor probari non poteſt, niſi experimento. & experimentum non cognoſcitur, niſi per ſenſum ut ſuperius eſt declaratum. Et in hoc

proprie eſt finis artis & complementum & confeſſio veritatis ipſius. Ideo bene dicit egregius Ariſtoteles tertio cœli & mundi. Scilicet neceſſe eſt ut iudicemus ſuper quaſdam res ex complemento ipſarum & earum finem, & non ex earum principijs, nam omni ſcientiæ eſt complemẽtum & finis, quòd eſt, quia complementum artis & complementum naturæ, eſt per rem ſenſibilem cadentem ſub uiſu &c. Et huic, concordat quod dicit Galenus tertio de criſi, ſcilicet quòd uerificatio in unaquaque arte & ipſius affirmatio fit ex operationibus eius, et ipſius inuentione. Et proceſſio ex eius principijs &c. Ex quibus patet, quòd hæc ars & omnis ferè alia, non poteſt probari ex ſuis principijs, ſed ex operationibus. Vnde Auicenna in tractatu ſuo. Teſtatur autem ad credendam meditationem experimentum. Et philoſophus decimo ethicorum. In operabilibus ex operibus indicatur. Et Raſis in lumine luminum. Nam quod diximus, eius experimentum ueritatem indicat.

CIRCA præſentem literam. Ex quibus patet &c. Notandum quòd ars iſta eſt miniſtrans naturæ & eam conſequens. Ideo duplicia ſunt eius principia, ſcilicet naturalia & artificialia. Naturalia ſunt quatuor elementorum cauſæ, metallorum cum ſuis annexis, & hæc principia recipit credita à ſcientia ſibi ſuperiori, ſed exquiſite diſcutit ea, ut poſſit ſequi naturam. Principiorum uero artificialium, quædam dicuntur modi operationum quibus artifex applicatur ad magiſterium ut intentum perficiat: qui ſunt octo ſecundum Geber, ſcilicet Sublimatio, Diſcenſio, Diſtillatio, Calcinatio, Solutio, Coagulatio, Fixio & Ceratio, abſque annexis ſuis. Quædam ſunt non proprie principia ſicut probationes & iudicia oſtendentia ueritatem uel falſitatem dictorum princi-

piorum, eiusque quod operatum est ex eis, scilicet utrum sit idem aurum penitus cum minerali uel non, & sunt nouem, scilicet Cinericium, Cementum, Ignitio, Fusio, Expositio su per uapores acutos, Extinctio, Commixtio rei aduretis. Reductio post calcinationem & susceptio argenti uiui facilis uel difficilis, de quibus omnibus Geber in summa sua perfecti magisterij. Est autem & principium unum aliud ab iis excelsum & diuinum, quod est sicut clauis & nexus illorum, sine quo non potest perfici opus hoc, quod supra omnem rationem debet cadere in intellectum, ante principium operationis & ultimo in sensu. Et hoc est quod induxit Platonem inuestigando philosophiam, incipere ab intellectu & finire in sensu, & iterum redire & reflectere ad intellectum uia circulari, cuius contrarium fecit Aristoteles. Vnde Auicenna non potens hoc principium firmare per naturales rationes, sicut nec unquam aliquis alter naturalis philosophus, dixit capitulo de substantia fixa, quòd experimentum destruit formam specificá eius. Et uult dicere, quòd fixum destruit formam specificam uolatilis, ut non fugiat. Et capitulo de compositione medicinæ dicit, quòd cum aquæ permiscentur, & commiscentur uehementer. deinde exsiccantur, & coagulantur, & conglutinantur ita, quòd si uicerit summa uolatilis summam fixi uolabit cum ea, & si non uicerit figetur cum ea. Et uult dicere q uolatile potest uolare cum fixo et perditur opus, & fixum potest retinere uolatile & perficitur opus, quòd est mirabile ualde. Idem in eodé dicit sic. Et sciuimus per principia plurima scientiæ naturalis, q possibile est, ut res & substantiæ, quarum radix est terra & aqua, resoluantur & currentes fiant. Deinde sciuimus per canones alios. s. nō naturales

ſed alchimicos, & diuinos, quòd iſta elixiria prædicta cum reſoluuntur, non prohibetur reſolutio ab operationibus ſuis radicalibus omnino, immo remanet nobis de uirtutibus earū quòd uolumus. Teſtatur autem ad credendam meditationem experimentum etc. Principium autem hoc præcipue traditum eſt totum ſub figura, & allegoria propter ultimam difficultatem eius et inueſtigationem ſupra rationem. Ex cuius ignorantia prædicta principia nil proſunt, quia ueritatem ſui & aliorum in experimento oſtendit & ſenſu & in experimento patet ueritas principiorum hæc de prima ratione.

RATIO ſecunda eſt hæc. In quocunque reperiuntur proprietates & paſſiones & operationes omnes ſpecificæ alicuius rei, illud eſt idem penitus, quòd illa res: ſed in auro & argento per alchimiam generato, reperiuntur omnia hæc, quæ in auro & argento minerali, ergo etc. Maior huius rationis uerificatur, quæ differentiæ ſpecificæ rerum ſiue formæ ſubſtantiales ſunt nobis ignotæ, ut patet ex 4. meteo. in fine. & ex primo de anima, nec cognoſcimus eas niſi per proprietates, & proprias paſſiones, & proprietates, & paſſiones, per operationes & accidentia. Et ideo quales ſunt operationes & accidentia in rebus, tales iudicamus proprietates, & paſſiones. ergo & per conſequens formas, quia omnis cognitio noſtra incipit à ſenſu, ut patet primo phyſicorum. & primo poſteriorum, & primo metaphiſicæ. Vnde philoſophus primo de anima uolens nos inducere, ex hoc in cognitionem animæ & aliarū formarum, dicit ſic accidentia magnā partem conferunt ad cognoſcendum, quod quid eſt. id eſt diffinitionem & formam ſubſtantialem, quod quid eſt, talis aut cognitio, ſcilicet accidentium eſt per ſenſum, quia ſola accidentia ſunt obiecta ſenſuum. Et ideo Philoſophus 4. me

teo. arguens ex operationibus rerum, & accidentibus super ipsas formas dicit sic, quod enim facit operationes oculi est oculus, quod uero non, non est oculus, sed imago oculi, & serra lignea non est serra, sed imago serræ &c. Vnde dico, quòd optimum genus inquisitionis & certissimum, est cognitio rei per accidentia propria, quia tunc per causam uniuscuiusque rei propria, res cognoscitur, cum de accidentibus eius proprijs minime dubitatur. Neq; est hoc in metallis difficile, cum non sint diuersæ substantiæ adinuicem, sed homogeneæ per totum. Minor patet sic, quia quicunque uult cognoscere aurum & argentum secundum eorum formam specificam, cognoscet per eorum proprietates & passiones, et accidentia, & operationes siue sint actiuæ siue passiuæ. Modo de proprietatibus auri, est esse metallum coloris citrini fulgentis ad ignem fusibile, sub malleo per omnem dimensionem extensibile, substantiæ homogeneæ & ponderosæ valde, & substinere iudicium ignis absque mutatione & diminutione sui per cinericium & cementum, & confortare cor. neque plus cognitum est de cognitionibus auri in toto mundo per philosophos, & fossores minerarū metallorum per experientiam sic confirmant. In quocunque ergo metallo per alchimiam transmutato reperiemus omnis proprietatates & accidentia, & operationes, necessario arguemus ipsum esse aurum, & si aliqua illarum conditionum quæ dicta est deficiat, non erit aurum. Quia ergo aurum alchimicum habet omnia prædicta, ideo iudicamus ipsum esse aurum necessario. experimentum autem secundū philosophos testificatur hic ut dictum est secundum sensum. Quod si non est idem aurum cum minerali, oportebit neeessario eos ponere easdem proprietates omnes in specie, manare à contrarijs formis, quod

eſt penitus impoſſibile. oportet igitur quod ſint idem. De *confortatione autem cordis, quod facit aurum minerale ſicut dicunt medici, quia quidam idiotæ dicunt, quòd aurum al chimicum cor non confortat.* Plato *in 3. ſtollicarum expreſſe eſt contra eos.* Et *ſimiliter in commento ibidem* Hamec. Et *ſimiliter* Haly *in ſuis ſecretis.* Et Ariſto. *in ſuo libello de ſecretis ſecreto. ca. de lapidibus pretioſis etc. Sunt etiam aliæ rationes ad probandum artem eſſe ueram, de quibus poſt dicetur, quando dicetur de principijs, & de generatione metallorum, in generali, & in ſpeciali, & eorum tranſmutatione.*

Tertio probatur eius ueritas exemplis & ſimilitudinibus.

n VNC *uero à ſimili probemus. Quibuſdam enim placet, & ſatisfacit magis audire ſimilia, proportionabilia, cum rationes ſyllogiſticas intellige re non poſſunt.* Et *ſimiliter difficile eſt ſyllogizare.* Vnde *philoſophus 9. metaphiſicæ, non oportet cuiuslibet terminos quærere ſed proportionale conſpicere.* Hæc *autem ſimilitudo, & proportio reperitur tam in animatis, quàm in uegetabilibus, & minerabilibus & etiam elementis, & à natura ſola, & cum auxilio artis.* Natura *enim generat ranas in nubibus, aut in puluere aſperſo pluuia per putrefactionem, ex ultima diſpoſitione materiæ ad hoc propinqua.* Et *refert* Auicennas, *quòd uitulus in nubibus generatus eſt cum tonitruis, & cecidit cum pluuia ſemiuiuus.* Et *dicit q natura in talibus facit ſubitas generationes.* Cum *miniſtratione etiã artis facit ſimilia naturalibus,* Vt *ex baſilicon contrito & debite miniſtrato & putrefacto ſcorpiones gene-*

rantur. Et ex elixatura anatis ad ſerenum cooperta buſ-
fones. Et ex uitulo ſtrangulato apes, cum putreſcit hu-
miditas illa per ebullitionem à calore extraneo. Et ueſpæ,
ex carne aſini, & ſcarabæi ex carnibus equi & locuſtæ de
carnibus muli. Et planum eſt, quòd hæc talia omnino ſunt
ſimilia illis, quæ à ſola natura proceſſerunt, quãuis locus ſit
alius, & materia alia, et diſpoſitiones aliæ. Sed proportiones
miſcibilium ultimas, & diſpoſitiones ultimas in tali mãteria
et tali loco credimus eſſe omnino eaſdẽ cum ijs, quæ à ſola na
tura generata ſunt uirtute corporũ cœleſtium, quãuis præce-
dentia ſint ualde diuerſa, propter diuerſitatem materiæ, er
go & formas eaſdem credimus. Ariſtoteles tamen 6. de
animalibus eſt contra hoc, qui dicit, quòd ſunt idem ſolum
ſecundum genus, & ſimilitudinem, & non ſecundum for-
mam. Et in 15. de animalibus dicit idẽ. Et ſimiliter 7. meta.
Vnde Auerrois, in commento ibidem dicit, mures generatos
ex putrefactione non eſſe idem in ſpecie cum generatis ex
propagatione, quia dicit propagando conſeruari non poſſunt
in ſpecie. Sed nos dicimus formicas, muſcas, araneas, &
alia pluria generata ex putrefactione, quæ poſt ouando per
propagationem conſeruantur in ſpecie ſibi ſimili. Aut ergo
erunt eadem ſpecie cum illis, quod credimus, aut eadem ac
cidentia, & operationes manabunt à contrarijs formis, quod
eſt impoſſibile. Similiter natura non faceret in eis membra
generationis fruſtra. In uegetabilibus etiam hoc patet.
Natura enim generat ex putrefactione portulacas, bletas, cau
les, parietariam & cucurbitas, & alia plura genera uege-
tabilium. Et illa etiam eadem ex propriis ſeminibus, & fa-
ciunt flores & folia & ſemina eadem, & conſeruantur in
ſpecie ſibi ſimili per ſemina eadem. & hoc patet per Galie-

num in primo alimentorum, capitulo de fœniculo, qui dicit, ſic, & ſpontaneum quidem, quoniam naſcitur hoc ſicut & anetum, ſed etiam ſeminantur ipſa per hortos. Vnde dicimus quòd quædam ſunt, quæ per ſolam propagationem generant, ut homo, uipera, cetus & palma: quædam per ſolam putrefactionē, ut pediculus, pulex, gramen, uermes terreſtres, et ſimilia imperfecta: quædā quæ utroque modo, ut mures et portulacæ etc. Sicut ergo in animatis anima uegetabili utroquemodo generatis, pœnitus arguimus eſſe eadem ſpecie, quia eodem modo utraque poſſunt conſeruari in eſſe, ſic & in animatis anima ſenſibili penitus arguemus, quòd totum accidit propter ultimam diſpoſitionem, & proportionem agentis, & patientis. Vnde dicit philoſophus primo de uegetabilibus, quòd natura tranſmutat calamentum in mētam, et triticum in ſiliginem, et linū in ſcilem, ideſt lolium & malas in bonas, & econuerſo, ut illa quæ fuit tranſplantata. de Perſia in Aegyptum. & ideo dicit ibi, quòd à quibuſdam malis ſeminibus proueniunt bonæ plantæ, & econuerſo, ſed non de facili, & hoc etiam in animali contingit multoties, ut ibi dicit, & diuerſitas regionum hoc quàm maxime operatur.

IN mineralibus etiam hoc eſt planum, quamuis non in omnibus. generat enim natura in nubibus, quādoq; ſagittas lapideas, et ferreas cum tonitruis terribilibus. Vnde philoſophus iuxta finem, quarti meteororum, ſic dicit ad literam. Sæpe etiam fiunt lapides ex igne, cum extinguitur. i. uapore igneo, ſcilicet in nube, et ſæpe contingit corpora ferrea et lapidea cadere, cū coruſcationibus, ut uapor igneus, quia ignis frigidus, et ſiccus eſt in extinctione ſua. Et in Perſia cadunt cum corruſcationibus corpora ærea, ut æs uſtum, uel

ſimilia ſagittis hamatis, id eſt barbatis, et non poſſunt liquefieri per ignem, ſed euaporant in fumum, uiriditati attinentem. donec reſiduum ſit cinis. Cecidit quoque apud Vergen fruſtum ferri 150. atronarum, quod præ duritia ſua ferè erat infrangibile, miſſa eſt tamen pars eius regi Coraſceni, qui cum præcepiſſet enſes inde fieri erat infabricabile. Dicunt tamen Arabes, quòd enſes Alemanici, qui optimi ſunt de tali ferro fiunt (dicit hic enſes tales ex tali ferro fieri) ſecundum uulgos Arabes quia uulgus abſq; ratione loquitur. Cum autem cecidit maſſa illa, reſiliit aliquotiens à terra, ut pila, eratque compoſita ex minimus fruſtilis cohærentibus ad inuicem, ad quantitatem granorum millij magnorum. Simile huic rei euenit apud Tepaſtrem, ſic ergo etiam fiunt lapides. eorum ſiquidem generatio uel erit ſubito, propter magnum calorem accidentem luto uiſcoſo, aut paulatim propter multum temporis etc. In quibus uerbis philoſophus inſinuat, quòd natura facit generationes ſimiles, ſed aliquando ſubitas, aliquando paulatinas, & in diuerſa materia, & diuerſimode. Idem in eodem. Sunt autē certa loca ſuper quæ aquæ effuſæ uertuntur in lapides diuerſorum colorum, ſuntq; aquæ, quæ ſeorſum acceptæ non gelantur, quæ ſi prope alueum ſuum fundantur, congelantur et fiunt lapides. ſcimus ergo, quòd in terra illa eſt uis mineralis, quæ congelat aquas etc. Idem ibidem dicit, quòd ſunt quædam uegetabilia, & quædam animalia, quæ conuertuntur in lapides uirtute, quadam minerali lapidificatiua. & hæc tranſmutatio corporum animalium uegetabilium in lapides eſt æque propinqua, ſicut aquarum transmutatio, & quædam fiunt tardius, & quædam citius, ſecundum potentiam actiuorum, & reſiſtentiam paſſiuorum. Idem ibidem dicit, quod eſt

locus in Arabia, qui omnia corpora ibi existentia colorat co lore suo. Panis quoque Coraſceni in lapidem mutatus est, re manſit tamen ei color ſuus, ſuntq; talia mira, quia raro fiunt uel accidunt, cæterum cauſæ eorum manifeſtæ ſunt etc. Iſta talia extranea facit natura, in paucis locis minerarum extraneis & ſunt ualde miranda. Multa etiam in ſcripturis uidimus, & oretenus audiuimus de mineris diuerſis in quibus quaſi incredibilia fiunt omnino. Similiter in elemẽtis hoc idem patet. Ex concuſſione enim quorundam lapidum cum chalibe generamus ſubito ex aere ignem, & ex aquæ ebullitione aerem, & ex condenſatione aeris aquam, & ex reſeruatione aquæ terram, & connectuntur, & ſunt eadem penitus cum naturalibus ſuis ſolis. Quæcunque tamen exemplaria hic adducta ſunt de tranſmutationibus rerum, non ideo, ut omnino proportionalia ſint adducta ſunt, quoniam exempla ponimus, non ut ſemper uera ſint, ſed ut ſentiat, qui adiſcit, ut dicitur primo priorum. Sed hoc ideo ut ſit ſatisfactio quibuſdam in ſuperficie ſpeculantibus, & non in profundo, oſtendendo opera miranda naturæ, & tranſmutationes extraneas, ut adhuc uelut longe diſtantes imaginentur hanc artem poſſibilem. Quibus autem mens, & diſcretio medullitus, & profunditus eſt euigilans, talia exempla, & poportionabilia puerilia ſunt, neque omnino, ut in pluribus in eadem ſpecie, cum ſibi ſimilibus collocata, in quibuſdam autem forte ſic. Et hæc probatio exemplariorũ æque prodeſt alchimiſtis, & ſophiſtis, immo ſophiſtis magis, quoniam diuerſas materias. propter hæc ſubycere poſſunt. Huic quoque lapidi nihil omnino ſimile uidetur poſſe adduci, ſed ſolum ſecundum partem. Et quod magis ſimile uidetur eſt de generatione atramentorum. Et ſimiliter fumus reſolutus ali-

gnis, cum comburũtur. hic enim fumus eſt tanquam ſpiritus, qui reſoluitur ad aerem cum toto corpore ſuo, ſed ſi inueniat corpus aliquod ſolidum cui appodietur, retinetur ibi à ſuo corpore occulto, ſuper illud corpus aliud, & induratur & fi gitur & fit fuligo. Ita quòd ſpiritus, dum fugit ignem cõ uertit corpus ad ſuam naturam & corpus cum permanet cõ uertit ſpiritum ad ſuam naturã. Et hoc idem ſimile patet, de generatione tartari in uaſis boni uini. hæc igitur exẽpla nõ in conuenienter appoſita ſunt. licet in hoc non poteſt aliquid o= mnino ſimile adduci, ſed ſolum in parte, quia ipſe lapis eſt quid proprium in ſe & orphanum & unicum ab omnibus ſe paratum. Nota circa iſtam literam. Et ſimiliter fu= mus reſolutus &c. Nota quòd omniũ inanimatorum quæ generantur æqualiter eſt uapor ſiccus uel humidus uel uterq; ut patet primo meteororum, & quarto. Omnis autem uapor eſt de genere ſpirituum, id eſt, uolantium. Ex uapori= bus autem ſiccis generantur res ſiccæ et ex humidis humidæ, ſed ex eorum digeſtione, commixtione & proportione exiſten te diuerſa in habitudinibus & menſuris eorum, accidit diuer ſitas generatorum omnium ſecundum exigentiam naturæ cuiuslibet ſpeciei. Et ſicut ipſi uapores, tam ſicci, quam hu= midi habent in actu ſemper naturã aſcendendi et uolandi, ſic habent in potentia naturam ſtandi & permanendi. Ex prædictis ergo ſatis patet. quòd ſi alchimiſta præparauerit naturæ materiam ſuam & in organo proprio & ignem ſuũ & gradus ſuos & tempus congruum & inuenit naturam manibus & uigilanter inſpiciat ſigna colorum omnium, ita quòd circunſtantiæ omnes in ſuis horis abſque aliquo de fectu concurrant generabit, quod narrant philoſophi, ſi Deus uoluerit, & natura coniunget quantitates componen

tium

tium determinatas diuino iudicio absque consideratione artificis aliqua, quoniam cognitio talium prodest, ad speculationem solam, ad operationem uero minime & poterit cum hoc transmutare omne metallum ut dictum est ita, quod à puris naturalibus in nullo declinare comperiat. Et signum sensatum inducens nos credere debere hoc est, quia uidemus metalla imperfecta alterari per artem à quibusdam rebus suis generis, & extranei, quamuis non transmutantur, tutia enim alterat æs in colorem auri, auripigmentum autem seu arsenicum in albedinem argenti quamuis comburat, & fumus saturni congelat argentum uiuum. De extraneis autem dicimus, quòd cortex mali granati conuertit ferrum in chalibem, et fumus capparis citrinat argentum. Quia ergo ad alterationem expectamus transmutationem, cum per hæc extranea non possit fieri. quia eorum alteratio non profundatur usque ad occulta corporis, tunc cum uideamus alterationem aliquantulũ profundari a suis similibus, absq; præparatione aliqua eorum, ut similentur auro & argento, non debet quisquam dubitari quin sit propinqua potentia in ijs uel à ijs ita ut ars ducat in actum, & perfectionem ipsam scilicet potentiam. Cum ergo ex generatis ex utroque uapore conseruantibus naturam uaporum, & spirituum, scilicet ex argen. uiu & sulphure, natura generat corpora metallorum omnium, propterea quòd in illis spiritibus sunt omnia corpora in potentia, potuit natura illam potentiam ducere ad actum, quia natura secundum ordinem præponit potentias actibus; & sic ex potentia non fixi, facit fixum, & econuerso, & ex mundo facit mundum, & ex immundo immundum & ex immundo extrahit mundum, & ipsum retinet. Ars ergo post contemplationem omnium istorum se

quitur naturam, & recipit ſpiritus naturæ immundos & ipſos ſublimando ſubleuat & mundat, ſicut natura, et tunc uolendo fugere ab igne, ars miniſtrat naturæ, & natura conuertit, ea in corpora munda, fixa & de cætero natura corporum dominabitur naturæ ſpirituum in æternum per hoc ingenium mirabile. Sunt etiam mineralia, quæ generantur, & perficiuntur ſecundum ſubſtantiam in qua ſunt abſq; reſolutione in fumum. Et ars ſimiliter perficit metalla in aurum. Propter quod generata, in quibus permanet actu, natura uolandi prima, ſemper uolant, ſecundum naturam ſuam, ut ar. ui. marchaſita, & camphora. In quibus autem occultata eſt natura uolandi, & manifeſtata natura ſtandi, & permanendi ſemper permanent, ſecundum naturam ſuam, ut aurum, antimomum, marmor, alumen, ſal, & tartarum. In quibus autem utraque natura permanet mixta, dominans uirtute dominatur alteri, ut patet in mixtione corporum, & ſpirituum, cum enim uices ſpirituum dominantur, trahunt ſecum corpora ad uolatum. Et cum uices corporum dominantur, retinent ſecum ſpiritus, & figuntur cum eis. In ſpiritibus enim ſunt corpora in potentia, & in corporibus ſunt ſpiritus in potentia. Et hæc eſt cauſa quare natura facit corpora ex ſpiritibus, & econuerſo, propter quod quæcunque reſoluuntur à corporibus metallorum in fumum apud ignem, non habet naturam corporum, quorum ſunt, ſed magis ſpirituum. Et quilibet ſpiritus, qui ingreditur corpora acquiſiuit ſimilem naturam corporibus, ideo in mineris metallorum reperiuntur ſui ſpiritus, ſed non econuerſo, quia in poſteriori includitur prius, ſed non econuerſo.

Sequitur determinatio generalis, oſtendens etiam cauſas & modos difficultatis iſtius quæſtionis. Et ſolutio quæſtionis cum elucidatione.

i N hac admirabili, excellenti, et diuina, et occultiſſima arte quæſtio quæ de ipſa fit. ſ. utrũ ſit, omnino apparens, et exiſtens, aut ſolum apparens, et non exiſtens eſtualde difficilis, cuius difficultatis cauſæ uidentur. Non etiã eſt facilis apud nos. Eã tamen, quia pro & contra diſputauimus exquiſite, elucidemus etiam ipſam, & enucleemus modo conuenienti, eiuſque ueritatem determinando. Non modicum autem admirandum occurrit, quòd nulla ars nec ſcientia probat ſuum ſubiectum eſſe, nec probare poteſt, ſed de ipſo præſupponit, quia eſt & quid ſignificat, ut dicitur primo poſteriorum, & ſimiliter 11. metaphy. a philoſopho. Vnde philoſophus 2. phyſicorum, oſtendens quòd ea quæ nota ſunt non debent probari, ſed præſupponit, dicit, quòd ridiculum eſt probare naturam eſſe. Ideo dicimus, & in artibus quaſi autem ſola iſta eget hoc. Et eſt ſubiectum eius. hoc ſcilicet tranſmutatio metallorum omnium in uerum aurum & argentum per ingenium artis. Conſiderat enim metalla & ſibi ſimilia, etiam non ſolum in ſe, & in relatione ad ſua principia, & ſuas cauſas, & proprias paſſiones, & tranſmutationes eorum à natura in ſuis mineris in uerũ aurum & argentum, ut liber de mineralibus. ſed etiam prout tranſmutantur à natura ſimiliter extra mineras per artis ingenium, & miniſtrationem. Vnde ars hæc quærit propter difficultatem inquiſitionis eius, & ignorantiam hominum coacta, de ſubiecto ſuo ſi eſt & quid eſt ſiue quid ſignificat,

& hoc habito utrum ſit uerum uel non, quia talis erit ipſa ſimiliter. Ideo bene dicitur 2. poſteriorum, ſcilicet, quòd quando medium eſt ſenſibile, & non ſentimus quærimus. Nam impoſſibile eſt ſcire, quid eſt, ignorantes ſi eſt. Vt ibidem dicitur. Et quia diffinitio eſt forma diffiniti ut, dicitur 7. metahphyſicæ. Ideo eius gratia expoſitorie, nos ſic. Alchimiam diffinimus. Alchimia eſt ſcientia, qua metallorum, principia, cauſæ, proprietates, & paſſiones omnium radicitus cognoſcuntur, & quæ imperfecta, & incompleta, mixta & corrupta ſunt, in uerum aurum tranſmutentur. Ex qua diffinitione ſubtiliter colligi poteſt, quòd proportionatur, & ſubalternatur hæc ſcientia libro de minerali bus naturalis philoſophiæ, ſicut ſcientia medicinæ libro de ſanitate, & de ægritudine naturalis philoſophiæ. Nam ſicut medicina contrahit genus, & ſubiectum commune illius ad corpus humanum tantum, tam theoricæ, quàm practicæ: Sic et hæc cõtrahit genus ſubiectum cõmune iſtius ad metalla tantum tam theoricæ quam practicæ. Ideo hæc ſcientia eſt operatiua, ſicut & medicina, & forma naturalis in ſubiecto naturali introducta à natura per miniſtrationẽ artis, ut in illa, et agens naturale, ſcilicet ignis modo debito miniſtratus ſeu approximatus, quamuis agens artificiale, ſcilicet uoluntas, illud regat, modificet, & coaptet in ſuis proprijs organis cum ſedulitate uſque ad tempus prorſus ſtabilitum, & præfinitum. Veruntamen medicina diuerſas partes habet ſcilicet theoricæ, quæ eſt ſpeculationis omnium principiorum medicinæ: aliam practicæ, ſcilicet conſeruatiuam ſanitatis, et curationis ægritudinis. hæc autem non habet niſi curatiuã, id eſt completiuam. Et differt ualde hæc curatiua ab illa, quia illa manente eadem forma ſubſtantiali, ſanitatem indu

cit ita quòd utitur ſolo motu alterationis & purgationi. hæc autem tranſmutat, & curat & ſanat, & formam nouam ſubſtantialem inducit, & non eguit hæc parte conſeruatiua ut illa, quia metalla non ſunt ſic diſpoſita ut uiuentia, nec ſic formata in forma una. Amplius difficultates huius quæſtionis in duobus comprehenduntur generibus. Primo ſpeculationis propter ſapientes diuerſa rationis intuitu oppinantes, et maxime, quia hæc quæſtio ab antiquo ſemper habuit rationes ad deſtruendum quàm plures, ad conſtruendum autem nullius quaſi dedit inuamen, niſi forte auctoritatibus, et exemplis. Vidimus ergo magnos philoſophos ac ſapientes contraria de hac adinuicem oppinari, & ubi diſcordant ſapientes, neceſſario magna arguitur difficultas in illius rei cognitione, ſicut elicitur ex uerbis philoſophi, primo de anima, & ſicut dicit Galenus in commemto primi amphoriſmorum.

Secundo practicæ hæc quæſtio manet difficilis, ſcilicet in experientia & operatione. Nam cuiuſcunque artis ueritas & experientia ad oculum debet uideri. Vnde philoſophus tertio cœli & mundi, dicit quòd complementum artis, & complementum naturæ eſt per rem ſenſibilem cadentem ſub uiſu.

Tunc per ſenſum uiſus iudicamus in operibus artis & naturæ, quia ergo pura ueritas non uidetur in operibus huius artis, ſed ſophiſtica ſolum ſunt, quæ quotidie uidentur, et phantaſtica. Ideo arguunt ab effectu ipſam non eſſe ueram. Et quia uident alterationes magnas & fortes uerſus aurum & argentum non completas. Arguunt ex hoc aly eas non poſſe compleri, & per conſequens artem ueram eſſe non poſſe. Si enim nulla alteratio in eis fieri uideretur, tunc nulla eſſet quæſtio. Compellitur tamen neceſſario uterque pars confiteri alterationes prædictas fieri poſſe. Vnde quaſi dicere poſ

ſumus, quòd dicit philoſophus primo phyſicorum, ſcilicet quòd omnes antiqui abſque ratione principia naturæ contraria tan quam ab ipſa ueritate coacti poſuerunt, quamuis ignorarent principia ipſa, & quibus contrarietas ineſſet. Sic eodē modo cogūtur ambæ partes ponere has alterationes in metallis fieri poſſe, quamuis tranſmutationem alterationes ſequentem ultimas ignorent fere omnis. Non enim diceretur ars ſi ſophiſtica eſſet tantum, quoniam ars imitatur naturam, & ſicut natura non eſt ſophiſtica in operibus ſuis, ſic nec ars, cum igitur alchimia ponatur in numero artium, non uidebitur ſophiſtica. Et cū artiſta ipſius non reperiatur aliquis, ergo nec ars erit, cum ſint ſicut relatiua, ideo diuerſi diuerſa ſentiunt. Non tamen eſt ſtandū utrique iudicio aliquorū contraria iudicantium, quia oportet alterum iudicium eſſe corruptum, ſcilicet ex parte ſenſus, uel intellectus, & illius iudicio non eſt acquieſcendum, ut dicit philoſophus 11. metaphyſicæ. Si ergo quæſtio iſtius artis eſt ita difficilis, quid dicemus de ipſius inuentione & inueſtigatione reperienda? poſito, quòd ſit uera.

DICO ergo quòd ars alchimiæ, eſt omnino apparens & exiſtens & naturam imitans, faciens penitus idem aurum & argentum ſicut eſt minerale, quod enim à minerali deficit in aliquo non eſt idem cum eo, & hæc in capitulis ſequentibus oſtendemus aperte ſecundum quod eſt poſſibile apud uolantes intelligere. Et rationes omnes tam Ariſtotelis quàm aliorum euidentiſſime deſtruemus, & oſtendemus eas ueritatem aliquam non continere, ſed apparentiā ſolam quanuis difficilem. Vnde dicitur 7. ethicorum. Si enim ſoluātur difficilia, & aſſumantur probabilia oſtenſum utique erit ſufficienter. Et in eodem non ſolum oportet uerū dicere ſed cau

ſam falſi aſſignare hoc enim confert ad fidē. Secūdo in ipſius operatione eſt inſudandum, ſed ſolum ab habente ingenium callidum, ſublime & perſpicuum & ualde profundum. Et quia contra negantes ſua principia non poteſt quis diſputare, ut patet ex primo phyſicorum. Contra hoc autem conſtentes principia, & propter ignorantiam concludentes falſa diſputari poteſt, ut patet ibidem. Et ſicut ex bonis ſeminibus oriuntur mali fructus, & ſic ex ueris principijs concludūtur falſa. Ideo contra confitentes principia & concludentes ex eis falſa, dirigimus noſtram diſputationem et quæſtionis ſolutionem.

Hic ponit modum ſuum procedendi in determinatione huius quæſtionis.

u

ERVNTAMEN ad iſtius quæſtionis ueritatis cognitionē. Primo ſequemur auctoritatē et uerba antiquorum philoſophorum in hac arte famoſorum, ut introitus fiat apertus iis qui hoc ignorant & reliquis, oſtendendo ſemper quomodo intelligimus eos & dubia plura, mouendo quæ cum hac quæſtione inſurgunt, & rectē ſoluendo. & rationes noſtras aſſignando ſemper, quæ ad quodcunque quod dicimus credere nos inducunt. Secundario autem, ſcilicet in ſolutione ultimæ rationis philoſophi roborabimus omnia, dicta prius rationibus, naturalibus tunc uel dicis penitus inhærentes. Amplius ut uerum fatear dico, quòd quicunque ueritatem alicuius artis uel ſcientiæ, aut alicuius difficultatis in illa radicitus uidere intendit, debet cognoſcere terminos in illa arte, & differentias proprias, & quid dicatur per nomen. Si enim hoc ignorauerit radicem

& ueritatem quam quærit, aut disputare intendit, nullomodo perpendet, sed arguet ex extraneis & ignotis & paralogizabit seipsum, & in hac ignorantia stabit & quiescet. Sed impossibile est ex ignotis peruenire ad nota, ideo uidimus, quàm plures sapientes huius artis terminos ignorantes hanc quæstionem, inuestigare uolentes, arguentes ex extraneis hanc artem non esse ueram, tunc in fine concludunt & determinant ignotum. Ex quibus uerbis patet, quòd qui ignorat terminos proprios huius artis, & differentias ignorat ipsius disputationem & ueritatem & nihil arguit. Vnde dicitur primo elementorum, scilicet quòd imperiti uelut longe distantes speculantur. Cogitur ergo necessario hanc quæstionem disputare ad intellectum intendentes ut terminos, huius artis immisceat quæstioni, quibus ignotis ignoratur disputatio eius & ueritas & procedit tanquam cæcus ad colores, et sicut carens potentia ad obiectum potentiæ. Vnde dicitur 2. posteriorum, impossibile est scire differentias ad unumquodq;, non cognoscentem unumquodq;, hoc autem in unaquaq; arte & scientia singulariter inducendo est notum ad intellectū, & planum ad sensum. Et quia terminis huius artis apud plurimos ualde extranei sunt & ignoti, ideo post declarentur. Ideo etiam hæc quæstio necessario, multam requirit dilatationem sermonis. Quia igitur aliqualiter ex eius terminis nouimus, & plures libros magnorum philosophorum antiquorum uidimus, & studuimus. determinabimus ipsam, ut promisimus.

ALCHIMIA est scientia ut supra etc. ad expositionem & notitiam huius diffinitionis est notandum, quòd per hoc, quòd dicitur scientia, datur intelligi genus suum cui subijcitur, quia sicut medicina est scientia, sic & ista. Per hoc

autē q dicitur Metallorū datur intelligi, q non de omnibus mineralibus tractat, ſed ſolū de metallis primo et per ſe. Per hoc autem q dicit. Principia, cauſæ, proprietates et paſſiones. Per principia enim inteelligit cauſam efficientē & finalē quæ ſunt cauſæ extrinſecæ. Nam efficienti proprie debetur ratio principij, quia mouet rem in eſſe. ſimiliter fini debetur ratio principij, quia eſt cauſa cauſarum & imponit neceſſitatem iijs, quæ ſunt ad finem ut tenet 2. phyſicorum. Per cauſas autem intelligit materiam & formam, quia ſunt cauſæ intrinſecæ, & de ſubſtantia rei & elementa rei. Per proprietates autem intelligit proprias operationes metallorū in agendo, ſicut in auro confortare cor. et præſeruare à corruptione. Per paſſiones autē intelligit proprias operationes in patiēdo, ſicut in aur o pati ignem abſque aliqua ſui læſione & mutatione, & diminutione, & ſicut in ferro non liquefieri ad ignem. Et ſciendum, quia propriæ differentiæ rerum ſunt nobis ignotæ, loco differentiarum nos aſſignamus in diffinitionibus proprietates & paſſiones, & ſic facimus deſcriptiones & non diffinitiones. Per hoc autem quòd dicit, ut imperfecta, & incompleta etc. datur intelligi tota finalis intentio iſtius ſcientiæ per quod ſcitur quis eſt finis & quæ materia huius ſcientiæ. Ad cuius expoſitionem notandum eſt q nullum agens naturale ab actione in materia ſua' ceſſat. Nec ſeparatur niſi cum introductione formæ in illa materia, ergo donec agens eſt coniunctum materiæ, uel agit in materiā & res eſt imperfecta, quoniā perfectio rei non eſt niſi per introductionem formæ. Cum igitur in metallis omnibus argentum uiuum ſubyciatur loco materiæ, ſulphur uero loco agentis & introducentis formam in illa materia, ergo nullum metallum eſt completum & perfectum, niſi à quo ſe-

paratum est sulphur, & quia solum aurum est expoliatum omnino ab ipso, ideo solum aurum est perfectum & formatum secundum primam, & ueram intentionem naturæ. Et quia alia metalla omnia habent admixtionem sulphuris in materia, ergo ipsa non sunt formata, ergo nec completa. Dicuntur ergo omnia alia metalla ab auro incompleta, seu imperfecta, quia nondum adepta sunt formam, qua perficiuntur, & dicuntur incompleta, quia nondum peruenerunt ad finem, in quo complentur. Et dicuntur incompleta mixta, quia agens adhuc est immixtum materiæ & non separatum. Et dicuntur corrupta, quia hoc agens, id est, sulphur est unam ex magnis causis corruptionis metallorum quia per ipsum inficiuntur, denigrantur, euaporant & comburuntur, et ob hoc solum aurum ab istis passionibus est immune tam in igne quàm extra ignem. Quicunque ergo nititur transformare reliqua metalla in aurum, oportet necessario quòd hoc faciat, cum ipsorum expoliatione ab illo sulphure & non aliter, si uult ueræ sequi naturam, tunc enim fiunt aurum penitus, & tunc sunt perfecta completa simplicia & non corrupta. Et fit hoc in instanti per solum lapidem philosophorum, qui generatur per ingenium artis ualde extraneū & profundum (dixit transmutentur) quia non sufficit alteratio sola, sed oportet quòd alterationem sequatur transmutatio, ut generetur forma auri. Consueuerunt, autem alchimistæ aliter diffinire ut Morienus & Lilium. Alchimia est ars ministralis septem metallorum essentiam continens, qualiterq; formæ eorum à diminutione ad complementum deducantur, ostendens.

Item Lilium. Alchimia est substantia corporea ex uno & per unum composita, pretiosiora adinuicem per operationem, co

gnitionem & effectum coniungens, & eadem naturali commixtione ingenui melioris naturaliter conuertens. Et ſicut hoc nomen medicina eſt equiuocum ad ſcientiam medicinæ et ad inſtrumentum ſuum & ſicut dupliciter diffinitur: ſic et hoc nomen alchimia. prima ergo iſtarum diffinitionum & noſtra eſt eius prout eſt ſcientia. Secunda autem prout eſt inſtrumentum, ſcilicet ipſum elixir ſiue lapis philoſophorū complens & perficiens.

Poſtquam poſuit duos modos difficultatis huius artis nunc ponit & oſtendit omnes modos difficultatis eius.

MPLIVS difficultates huius quæſtionis &c.

A Circa iſtam literam, nota omnes modos & cauſas difficultatis huius artis. Dicimus ergo primo quòd non eſt mirandum apud aliquem ſapientum, quì terminos philoſophiæ huius artis nouit, ſi non appareat aliquis hanc artem actu habens. Sed potius mirandum eſt, quomodo quis poſſit peruenire ad ipſam. huius enim artis inquiſitio & ueritas & experientia aliarum rerum omnium inquiſitione, fortior difficilior & occultior & longioris temporis eſſe uidetur.

Prima cauſa difficultatis.

QVIA non ſolum hæc operatio per uiam naturæ procedit immo ueriſſimæ aſſerendo, ars ipſa & eius inquiſitio et regimen operationis cum complemento ſupra naturam exiſtit per modum miraculi, quoniam diuinis operibus ſupra naturam exiſtentibus huius artis finis ſimilatur omnino, ſicut dixit Hermes. Vnde Barſenus in libro qui dicitur turba philo-

ſophorum in uerbis ſuis inſinuans difficultatem huius artis, innuit, quòd regimen eius eſt maius quòd ratione percipiatur niſi inſpiratione diuina &c. Eſt enim theſaurus Dei maximus & remuneratio. Et Roſinus. Nullomodo poſſunt ſtudentes ea quæ philoſophi ambigua poſuerunt, à uero ſequeſtrare niſi Deo inſpirante uel aliquo docente. Raſis in lumine luminum. Ex hoc ergo inquantum diuina uoluerit reuelare clementia perpendes. Et Hermes. Nullo modo ratio & intellectus aliud percipiunt, quàm rubiginis ſublimationem. Et ſenior, nil occultauerũt præter præparationem quia eſt difficilior rerum, unde ſi inuenerunt rem, non habuerunt præparationem, & res non perficitur niſi cum præparatione. Et Mundus, regendi nanque ignorantia non nulli erauerunt. Et Morienus. Quicunque hanc artem ſectatur, cæteras & præcipue dialecticam ſcire conuenit, quoniam philoſophi huius non niſi ſub inuolucro & figura locuti ſunt. Et Theophilus in turba philoſophorum. Nemo nouit quòd philoſophi in ſuis libris narrauerunt, abſque lectionum & tentationum frequentatione, ac ſapientum inquiſitione, quod enim poſuerunt ſublimius & obſcurius eſt, quam quòd ſciri poteſt. Et Barſeus iterum in eodem. Qui curuat dorſum ſuum in libris noſtris legendis, eiſq; uacat, & non eſt uanis implicitus cogitationibus, Deumq; precatur, in regno regnabit indeficiente quouſque morietur. Et Roſinus. Qui autem in hac arte ingrediuntur intellectu carentes, & notitia eorum quæ philoſophi in ſuis libris deſcripſerunt multipliciter errant &c. Eius ergo modus eſſendi, tractandi, & intelligendi, & ſtudendi, & regendi arguit in hac arte ultimam difficultatem & obſcuritatem.

Secunda causa difficultatis.

SIMILITER ex diuersitate eorum qui circa ipsam hodie operantur, arguitur difficultas, quoniam uariis & diuersis modis & circa res diuersas & extraneas, eos hodie operari uidemus, & utroque modo attribuitur error arti. Vnde Galenus in commento regiminis acutorum iuxta principium ait. Ex diuersitate quæ est inter illos quæ exercent ali quam artium quæcunque fuerit, dubitat homo necessario. Ita quòd fecit eam hæsitare, quod non est de ipsa scientia sed error, conuenientia autem eorum in ea est significatio magna super scientiam illam.

Tertia causa difficultatis.

SIMILITER ratione insuetudinis arguitur difficultas, quia rarissime reperitur aliquis actualiter per experientiam ipsam habens. Vnde philosophus sexto Topicorum. Omne quod insuetum est obscurum est &c.

Quarta causa difficultatis.

SIMILITER ratione uerborū suorum quibus unusquisque sibi ipsi contradicere uidetur & aliis. Vt non perpendat quilibet legens id quod dicunt, ex hoc fortis arguitur difficultas. Vnde Rasis in lumine luminum. In alchimicorum libro perfectum insinuauit fermentum annotatione planum, in inquirendo facile, quod non esse fermentum in eodem asserui, sed qui discretione uiget, & sapientia floret si nostri sermonis interiora, perscrutari uoluerit, tam ipsius locum quam exordium se inuenisse gaudebit. Idem ēt in eodem. Quod si aliquid in libro duodecim aquarum transuerse acceperis, tu dum operatus fueris ab ordine non declines &c.

Quinta cauſa difficultatis.

SIMILITER ratione pretij arguitur difficultas in arte, quia quandoque dicunt hùc lapidem nullius pretij aut uiliſſimi, ut Geber, Morienus & Haly, & quòd in uia proiectum inuenitur, & in ſtercore. Et quandoque dicunt q̃ abſque multis ſumptibus non poteſt homo peruenire ad artis complementum, & quòd natura pretioſiſſima eſt et chariſſima. Vnde dicit Zeno in turba philoſophorum. Lapis quem quæritis palam uiliſſimo uenditur pretio. Et Barſeus in eodem, quod enim quæritis non eſt parui pretij. Et Zeno. Iterum in eodem philoſophi etiam fecerunt in hac arte uulgus errare, cum dixerunt quòd natura uilis eſt quæ pauca re uenundatur. Et dixerunt naturam omnibus naturis eſſe pretioſiorem, quare inſipientes in ſuis libris fefellerunt. Scitote ergo quòd ars duabus eget naturis, non enim fit pretioſum abſque uili, nec uile abſque pretioſo &c. Et Daucus. Caue ne in hoc magiſterio quicquam expendas & maxime in auri magiſterio.

PATET ex dictis & dicendis, quòd omnia nomina huius lapidis ſunt ficta, ad hoc ut indigne quærentes errent. Vnde Roſinus. ſcias quòd philoſophi nunquam merum & uerum uerbum poſuerunt quanquam plurima cum eo falſa ponerent, & ſimulatis nominibus illa transfigurarent, quare neminem inuenimus uerum merum poſuiſſe à falſo denudatum excepto Hermete cum inquit. Scitote, nulla tinctura uerax fit unquam niſi ex lapide rubeo. Quia ergo cum uno uero multa falſa & extranea commiſcent, & regimen in operatione & terminum & reliqua uariant & multiplicãt, ſolus uir excellentis ingenij potentis intelligere figuras & analogias ueterum cum diuturna inquiſitione & labore magno

& prolixo animæ & corporis, cum multiplici fallacia præcedente & admiratione deceptorum suorum operum & diffidente plurima poterit adipisci. Quomodo ergo libros ipsorū superficialiter & secundum sonum literæ tantum cōsiderantes & prima fronte accedentes ad operationem ipsius ueritatem & profunditatem attinget? Vnde Rasis insinuans dicit libro perfecti magisterij. Hi.n.septem spiritus super ignem non perseuerant, sed deficiunt paulatim & ab eo fugiunt & euolant nisi ad ipsum, quibusdam inenodabilibus uinculis & artificiosis ingenijs uel gummis indissolubiliter constringantur, quæ diuturna constantia, subtili meditatione indefessa simul instantia & operatione, quæ post multiplices laborū fallacias, & operationum diuersa sophismata est philosophia perfectissimæ consecuta & eorum arcana suis reliquit filijs &c.

Sexta causa difficultatis.

SIMILITER ratione transumptionis eius & æquiuocationis & allegoriæ, & methaphoræ, maxima accidit difficultas. Ipsa enim sic tota tradita est, ut expresse patet in libris philosophorum. Et quòd in talibus traditionibus sit difficultas, ostendit philosophus sexto Topicorum qui dicit. Contingit enim in nominibus secundum translationem dictis ueritatem calumniari. Et in octauo eiusdem dicit, quòd propositio difficile probabilis est, quia utitur nominibus obscuris, siue simpliciter, seu multipliciter dicantur. Aut quia nō fuerit notū, si principaliter uel secūdū translationē de diffinito dicātur, &c. Immo q̄ difficilius & obscurius est ipsa tradita est secūdū nomina inusitata, et hæc traditio adhuc est peior trāslatione ut tenet in sexto. Vnde dicitur ibidē quædam sunt quæ nō dicuntur secūdū translationem nec secundū æquiuocationem & sunt peiora translatione, ut lex est mensura

uel imago eorum quæ naturaliter iusta sunt. Et ideo sunt peiora translatione quia translatio facit notum per similitudinẽ eius quod dicitur, nomina autem inusitata non. Ideo difficilis est eius inquisitio & per consequẽs operatio, immo ipsi etc. uolentes exponere exponunt ignotum per aliud ignotum, aut per ignotius, qui modus exponendi uel intelligendi est pessimus, ut ibi patet. Non est ergo mirandum si in hac scientia studentes & operantes errent ualde, quia non possunt determinate asserere certam & determinatam intentionẽ fuisse philosophorum hanc uel illam nisi cum actu habent, hanc artem uel sunt iuxta. Videtur ergo mihi eius adeptio, quasi impossibilis nisi aut per uocem uiuentem, aut per institutionem diuinam, quamuis interpretationem multarum figurarum quis bene & uere cognoscat.

Septima causa difficultatis.

SIMILITER ratione modi tractandi & tradendi hanc artem plurima accidit difficultas: quia omnis ars & scientia procedit, rhetoricæ præter ista, quia omnis alia docet, ordinate per capitula, principia sua & terminos cũ definitione & expositione nominum, & instrumenta, quibus peruenitur in cognitionem & notitiam, conclusionum ipsius & sui operis in quibus est finis, & nititur omnia omnibus modis docere & explanare quibuslibet iuxta posse. Sola autem ista facit contrarium, quia absque notitia principiorum suorum & terminorum & instrumentorum, aggreditur tradere esse suum & opus suum, intermiscendo, modo hæc, modo illa & diminute tradendo & superabundanter & siue ordine et præposterο ordine, quia incipiẽdo à fine suo absq; expositione finis, & nititur omnia obscure tradere et occultare quãtum pót. Vnde Anaxagoras in turba philosophorũ dicit.

Scitote

Scitote quòd inuidi in hoc opere perfectionem, priusquam initium narrauerunt. Et Rosinus. Scito quòd philosophi non posuerunt in suorum operum initio medietate uel fine, nisi arcanum occultum. Vnde nunquam celare destiterunt &c.

Octaua causa difficultatis.

SIMILITER ratione uasis decoctionis, uidetur nobis non modica difficultas, quia quamuis doceant, plura uasa facere, & diuersa propter diuersas operationes quas faciũt, tamen unum solum uas est in quo omnes operationes fiunt in una decoctione. quodquidem uas est unum tantum, tam ex parte materiæ, quàm figuræ, quàm numeri, sicut patet in uasis generationis animaliũ perfectorum. Ideo dicit Lilium. Scias quòd non nisi unicum uas huic nostræ operationi attribuunt. Similiter omnes hoc idem sentiunt. Omne autem uas cum cooperculo suo, aut cum cooperculis suis dicitur unũ uas ex suis partibus constitutum. Difficile tamen ualde est imaginari hanc figuram uasis & compositionem. cum tamen quis ueritati appropinquat, istius artis modus operandi aperit sibi hanc unitatem uasis inuariabilem. ante autem, quàm appropinquat ueritati est impossibile.

Nona causa difficultatis.

SIMILITER ratione pronosticationis super determinatum tempus, diem & horam crisis natiuitatis & generationis huius lapidis, ars ista difficillima comprobatur. Quoniam non est nisi unum tempus determinatum ortus ipsius, in cuius ortu obseruatur tota natura, & elementorum simplicium depuratorum coniunctio & radix totius operis, & pondera sapientum, quibus ignoratis totum magisterium ignoratur. Vnde Haly in suo libro secretorum. Qui hũc lapidem honoratum cum germinauerit, non inueniet, non

ſurget alius loco ſuo &c. Et qui neſciuerit & non certificabitur quando naſcetur, iam parauit ſe morti & pecuniam ſuam perditioni &c. Vnde Thebit loquens ad Hamec interrogatiue ſicut diſcipulus ad magiſtrum in prooemio ſtollicæ Platonis dicit. Scientia nanque tuæ philoſophiæ eſt infinita & opus eſt determinatum & termino & tempore terminato. Et Raſis in libro 70. præceptorum libro primo, ſcilicet diuinitatis. Alia habẽt ordinem, quorum quædam addunt ſuper a ia. Lapis uero philoſophorum ſemper eſt ſecundum unum terminum & ſecundum quem nunquam tranſcendit & ſecundum unam habitudinem. Item ſecundum eundem in libro 70. præceptorum. Ad hoc ut quis ſciat cõ uertere argentum in aurum ſunt pondera & termini, quæ præparator ſtudeat ſcire, cum enim ſciet pondera, ſciet totum magiſterium, & qui ignorauerit pondera, non laboret in uſ noſtris libris. Philoſophi enim nihil ſuarum rerum poſuerunt nec ſecundum hoc, nec aliud occultauerunt niſi hoc &c. Et ideo philoſophus quarto phyſicorum & ſecundo cœli & mundi, uult quòd determinatum ſit tempus cuilibet actioni naturali in quo Minori, uel Maiori compleri non poteſt illa actio, Et Galenus ſecundo de diebus criticis dicit. Quòd motus & opera naturæ, adhærent ſemper uiæ uni & ordini uni. Hunc autem terminum temporis philoſophi ſcientes, concorditer in eorum uerbis uariauerunt ad errorem idiotarum. Vnde quidam ponunt hunc terminũ uno anno. Vt Roſinus & Plato in ſuis ſtollicis. Et ſcias quòd pauciores dies præparationis, eſt circuitus & reuolutio luminaris maioris. Raſis autem ponit, in nouem menſibus in libro trium uerborum. Alij in diebus ſeptem. Alij in 40. Alij in octuaginta, quidam alijs modis infinitis.

Cũ tamen in rei ueritate non ſit niſi unus terminus propterea quia ſola una eſt decoctio à principio uſque ad finem, ſicut patet de generatione infantis & pulli. Sub tempore autem concluditur ſecretum ignis, quod eſt maximum in arte. Ad hanc autem diem criſis & partus & ortus lapidis quæ eſt terminus totius conſumationis operis, cognoſcendã, oportet diem præcognoſcere indicãtem, cum ipſa ſit ſicut ſignum, & indicata ſicut ſignatum, & habeant adinuicem quandã naturalem colligantiam determinatam & ordinatam. Sicut etiam patet in febribus putridis, in quibus oportet medicum ſcire dies indicationis & dies criticas indicatas ab illis, ut recte regat infirmum. Et ſicut in generatione fœtus, quia quando ſcimus tempus motus eius, ſcimus & tempus partus & non aliter. Sed hic multo fortius, prædictis enim non permiſcetur uoluntas, niſi uniuerſaliter per accidens. Huic autem uoluntas neceſſario permiſcetur, cum totius operis cõplementum ſit à uoluntate regente naturam, quæ ſi tunc nõ affuit, annihilatur opus. Has autem dies indicatiuas & præſertim criticas, nunquam narrare præſumpſerunt per ſe & pure, immo ſemper miſtice, tanquam ab indignis celare cupientes. Ibi enim eſt operis perfectio & eius annihilatio, quoniam in ipſa die immo hora oriuntur elementa ſimplicia, depurata ab omnibus coinquinamentis, quæ egent ſtatim compoſitione, antequam euolent ab igne & conuertantur in terram, id eſt, fixionem & non prius nec poſterius. Cognitio autem huius compoſitionis reddit totam artis operationem uigilem & difficillimam cum ipſa ſit diuina & incredibilis, & quaſi impoſſibilis credatur & iudicetur.

Decima cauſa difficultatis.

SIMILITER ratione materiæ ex qua fit hic lapis,

ars uidetur difficilis. ipſi enim loquentes metaphorice ut duræ ceruicis ſeducant ignaros. nominant quaslibet res de mundo, docentes ex eis diuerſis modis operationum, poſſe fieri lapidem philoſophorum. Ita quòd quidam in arſenico, quidam in ſulphure, quidam in argento uiuo, quidam in ſanguine, quidam in ouo, quidam in capillis, quidem in ſtercore etc. & ſic in aliis rebus infinitis intentionem & opus ſuum applicant. Et adhuc, in eadem re diuerſi ſunt adinuicem, diuerſimode operantur & ſimpliciter & commixte.

Sed tamen in rei ueritate materia ex qua ſit hic lapis eſt tantum unica, nec poteſt in aliqua alia re de mundo hic propinqua potentia inueniri, & eſt illud quod magis ſimile eſt auro, eſt autem illud ex quo generatum eſt, & eſt argentum uiuum ſolum purum, ſine alicuius rei commixtione, ſicut infra probabimus in ſuis locis expreſſe. Quia ergo materia huius lapidis eſt unica tantum, ſed in arte, magiſterioq; alchimiæ, eſt infinitis nominibus uariata, & modus operandi eſt ſolum unus, ſed à philoſophis multipliciter uariatus. Ideo non eſt mirandum, ſi ars eſt difficilis & operationes errent ualde. Quia ergo non niſi unica res reperitur, quæ ſit origo & materia metallorum & de ipſorũ ſubſtantia, ut diximus, ideo ſola una materia erit alchimiæ. Quia materia alchimiæ eſt ſolum illud quod eſt materia naturæ, aliter enim ars non poterit imitari naturam, & ipſa eſt materia metallorum. Eget tamen hæc materia cum ſit perfecta mixtione cum eis per liquefactionem ut unum fiant omnino abſque diuerſitate ſicut eſt ſubſtantia auri. Similiter cum forma ſubſtantialis cuiuſcunque rei extrahatur de potentia ſuæ materiæ propinquæ, & non ex extranea, tunc cum ſit tantum materia una propinqua auri, ex qua ipſum facit na

tura, ergo & ars illa, unicam materiam tantum recipiet neceſſario, ſi ueram formam auri generare debet.

SIMILITER *ratione materiæ &c. Notandum eſt ſecundum Ariſtotilem primo poſteriorum, quando comparat demonſtrationem uniuerſalem ad particularem quæ ſit potior, quòd quanto aliud magis diuiditur in partes, magis infinito propinquat, & ideo minus ſcibile, ergo quanto minus diuiditur in partes, magis finito propinquat. Et ideo magis ſcibile. Cum ergo de eſſentia uniuerſalis ſit eſſe unum in multis & de multis ut in eodem dicitur, De eſſentia autẽ particularis ſit eſſe multa, ergo q uniuerſale eſt, unũ eſt & magis ſcibile & econuerſo. Quamobrem cum ars alchimiæ per omnem modum ſit tantum una, abſque pluralitate, ergo maxime eſt finita & uniuerſalis, & maxime ſcibilis de ſe, ergo cognita hac unitate & uniuerſalitate, cognoſcetur omnis pluralitas certitudinaliter quæ ponitur ſibi ſubiecta. Ars ergo alchimiæ de ſe eſſet facilis, immo facillima, ſi eſſet ſimpliciter ſine allegoria tradita. Quia ergo ſophiſtæ pluralitatem & diuerſitatem materiæ, ſcilicet generis ſubiecti huic ſupponunt arti recedentes ab unitate & mixtiones uarias ex eis, & operationes in infinitum extendunt & multiplicant, quod eſt contra intentionem naturæ, ergo ab hac unitate & ab hoc uniuerſali maxime recedunt, & per conſequens de hac arte minime ſciunt. Vnitas ergo eſt cauſa pluralitatis & ſcientiæ eius, non autem econuerſo.*

Quomodo hæc ars ſit tantum unica, non ſolum quo ad materiam, ſed per omnem modum. Et conſequenter uide de unitate lapidis philoſophorum, tam quoad materiam, tam etiam quo ad modum operandi ſecũdum ultimatam eius diſpoſitionem, & quòd nil extranei intrat, quod non ſit de ſua natura.

EST autem ars hæc unica, non ſolum quo ad materiam, ſed ſecundum omnem modum. Ita quòd omnia quæ ſunt in hac arte neceſſaria quocunque modo tradita ſint, ſemper reducuntur ad unum, tanquam ad genus ſuum, non recipiens diuerſitatem. Signum autè huius unitatis prædictæ eſt, quia omnes philoſophi huius artis quocunque modo extraneo, & figuratiuo loquantur, mutuo ſe intelligunt, quaſi una lingua & loquela extranea ab omnibus alijs. & nota ſolis'eis ſibi inuicem loquerentur, quod nullo modo eſſe poſſet, ſi ars hæc eſſet multiplex & uaria & diuerſa, ſiue ex parte materiæ ſiue modi agendi & operationis. Quomodo enim aliter in omnibus quæ dicunt ſe mutuo intelligere poſſent? Quemadmodum græci mutuo ſe intelligunt, & arabes ſe, & latini ſe per unitatem loquelæ ad rem eandem, non autem græci, arabes, nec econuerſo propter uariationem ab unitate, ſic & in propoſito eſſe uidetur. Vnde Raſis in lumine luminum. Diuerſi diuerſas nominando protulere ſententias, nuſquam tamen aberraſſe uidentur. Vnde dicit Senior. Sapientes non ſunt diuerſi in intellectu ſed in nominibus & ſimilitudinibus, & per omnia idem intelligunt. Item dicit Lilium. Vna uia, una re, una diſpoſitione, uno actu totum magiſterium termi-

natur. Et Alphidius. Non indiges niſi una re.ſ.aqua, & una actione ſcilicet coquere. Et non eſt niſi unum uas ad albū & rubeum ſimul faciendum. Et Mahometh. Vnum uas in albo & rubeo, & unus ignis, & unum tempus determinatum in albo & rubeo. Ad idem Morienus. Licet ſapientes ſua nomina & dicta mutarent, tamen ſemper intelligere uoluerunt rem unam, diſpoſitionem unam, & uiam unam. Idem in eodem. Sapientes hanc rem cognouerunt & eam rem eſſe unam ſæpius probauerunt. Et Geber in ſumma ſua. In rerum multiplicitate ars noſtra non perficitur, eſt enim lapis unus, medicina una in qua totum magiſterium conſiſtit, cui non addimus rem extraneā aliquā, nec minuimus, niſi quia in præparatione ſuperflua removemus. Et Raſis in lumine luminum. Album, item & rubeum, ex radice una nullo alterius generis interueniēte, pullulat, nam ſeipſum diſſoluit & copulat, & ſeipſum albeſcit & robore decorat, ſeipſum croceum facit & nigrū. Præterea ſeipſum deſponſat, & ſeipſo concipit, quouſque operis finem acceleret. Idem in libro trium uerborum. Huic lapidi nullus eſt ſimilis in mundo qui ſeipſum imprægnat, et de ſeipſo concipit & ſeipſum parturit. Et Salomon filius Dauid. Nemo habet in ſulphure niſi unum iter. Et Senior. Natura cognoſcit naturam & natura congaudet naturæ, & tamen non eſt niſi unica natura & genus unum & ſubſtantia una & eſſentia una. Et Mundus in turba philoſophorum. Natura natura lætatur, natura naturam ſuperat, & natura naturam continet, & tamen non ſunt diuerſæ naturæ, nec plures, uerum una ſola, habens in ſe ſuas res quibus cæteris rebus imminuit. Et Haly in ſuis ſecretis. Scias frater, quòd hoc officium eſt unus lapis, ſuper quem

non intrat garip. i. aliquid aliud, & cum eo operantur sapientes & de eo exit quod quærunt, & non commiscetur cũ eo aliquid, nec in eius parte, nec in toto, & uocatur origo mundi & oritur sicut germinantia. Et Hercules Rex sapiens. *Hoc autem magisterium ex una sola prima radice procedit & post modum in plures res expanditur & iterum in unum reuertitur. Vnde subtiliter inspiciendo philosophis semper dicunt unum, & circa ipsum uersantur, & illud unum idem repetunt sub diuersis uerbis. & talis diuersitas & multitudo facit errare ualde. Vnde philosophus quinto topicorum. Conturbat autem audientẽ quod frequẽter dicitur.* Et Costes *in turba philosophorum.* Nimius sermo intellectus errorem augmentat.

Instantia contra dictam unitatem.

SED *Videtur quòd plures uiæ sint ad hoc & non una sola. Nam dicit Geber capitulo de natura sulphuris. Qui etiam ipsum, scilicet sulphur in præparatione, commiscere & amicari corporibus nouit, sciet unum de secretis naturæ maximum & unam uiam perfectionis, cum multæ sint uiæ ad unum effectum, & unum intentum &c.* Et *dicit Rasis in libro perfecti magisterij, loquens de corporibus, & spiritibus & eorum purgatione & compositione diuersa & multiplici, quàm prius narrauit & diuersis uijs. Ego autem nouissime dico, quòd unumquodq; prædictorum corporum & spirituum si præparatione perfecta fuerit præparatum, album uel rubeum est elixir per se solum &c. ergo plures uiæ perfectionis & plures materiæ possunt esse in hac arte.*

ET *nos reſpondemus ut prius, q̃ ſola una uia eſt & una materia de unitate materiæ ſatis patuit et patebit infra. Ad id aũt quod dicit* Raſis, *dicimus, q̃ in ſubiecto realiter loquẽdo ſpiritus & corpora ſunt idem, ſed ſolum ſecundum rationem & differunt ſicut infra patebit. Ideo ſiue corpus, ſiue ſpiritus ſit, quod perfecte præparatur, eſt elixir per ſe ſolum. De pluralitate autem uiarum dicimus ſicut prius. Nam ſicut patet de nutrimento & nutribili, quòd una ſola uia eſt & una ultima diſpoſitio, ut nutribile nutriat, ſed multæ diſpoſitiones præcedentes hanc ſiue uiæ ſunt ex diuerſitate alterationum præcedentium, & quaſi infinite ad illam, quæ tamen & ſi multæ & diuerſæ ſunt adinuicem, nunquam tamen ſecundum ordinem propter finem adinuicem uariantur. Et ideo una ſola uia, & principio uſque ad finem eſt per ſe. Sic eodem modo, hic eſt, quia intentio & finis, & modus eſt unus ſolus, & ideo una uia ſola ad ipſam, ſed quia multæ diſpoſitiones ſunt neceſſario præcedentes hanc ultimam, ideo dici poſſunt multæ uiæ, ſed ſunt habentes ordinem, & colligantiam naturalem ad illam unam finalem, & ideo nunquam uariantur, nec diuerſificantur ab inuicem. Immo* Geber *hanc unitatem affirmans, dicit ſic cap. de differentijs omnium medicinarum. Tertij autem ordinis medicinam appello, omnem præparationem, quæ quando corpori bus aduenit, omnem corruptionem cum proiectione ſua tollit, & cum omnis complementi differentia perficit. hæc autem eſt una ſola, & ideo per illam excuſamur à laboris inuentione decem medicinarum etc. Et dicit ſimiliter de medicinis tertij ordinis. Eſt autem huius tertij ordinis medicina duplex lunaris, ſcilicet et ſolaris, eſt tamen in eſſentia una, & modo agẽdi ſimiliter. Et ideo à noſtris ueteribus medicina uni*

ca nuncupatur etc. Et Pytagoras in turba philosopborum. Aliam gubernationem ponamus, quæ non est alia radice uerum nomine. Et Florus in eodem. Natura enim una est, à qua si quis errat peritum tendit ac uitam amittit. Hanc ergo unam habeatis naturã, alienam uero dimittite. Idem in eodem huius artis fundamentum, propter quod multi pariere, unum est. Et in eodem. Pluribus autem rebus non indigetis nisi una re, quæ scilicet habet patrem, & matrem, et eius pater & mater eam nutriunt atque pascunt, neque ipsa a patre, atque matre aliquo modo differre potest etc. Quia ergo res siue materia ista est tantum una, tam ad tinctura albam, quàm ad rubeam, & dispositio ultimata una, & uia una, & uas unũ, & terminus & finis unus, & modus operandi unus & omnia unum, & pluribus modis, & quasi infinitis tradita, tunc planum est quòd pluribus modis quasi infinitis ab unitate & ueritate & tramite directo artificem deuiare continget. Cum enim omnia hæc sint & reuertantur in unum in operatione, tamen in principijs huius artis & magisterij quæ sunt modi operationum, quibus artifex applicatur ad hoc magisterium, multipliciter loquuntur, & deceptorie. Ita ut nunc dicant rem debere solui, nunc sublimari, nunc descendi, nunc distillari, nunc coagulari, nunc cerari, nunc fixari, nunc calcinari, & sic siqui modi operationum sint alij, quas tamen operationes omnes faciunt simul & semel in uno uase. Deuiantes autem distinguunt, & separant opus ab opere, & uariant, & multiplicant & quod facile est fit difficile, & impossibile. Vnde Rasis in libro trium uerborum dicit. Scias quòd in solo igne sine aliqua separatione possunt fieri omnes distillationes & sublimationes & calcinationes, & dealuationes, & rubificationes, &

mortes ipſius mercurij mortui, & fuſiones cum omnibus reſolutionibus & congellationibus ſicut debent eſſe &c. Et Morienus. *In una diſpoſitione mutantur omnes colores, ſed quanto ignis magis eius colores innouat, tantum plura uomina ſibi imponunt.* Vnde Pytagoras *in turba philoſophorum. Quicquid dixerunt philoſophi in libris ſuis, decoque aſſa, fonde, deſcende, reitera &c. non eſt niſi una operatio in igne.* Item Barſeus *in eodem. Oportet uos opus coquere, aſſare, calefacere, dealbare, terere, rigare & tingere etc. hæc ergo plura nomina ſunt quorum regimen unum eſt.* Et Raſis *libro 30. uerborũ uerbo 21. Regimen enim eſt unũ et operatrix una. operatio uero et tranſmutatio nõ ſunt una. Poſſunt etiam ijs adaptari uerba philoſophi 2. cœli, & mundi, qui dicit, q̃ rectificationes rei unius fœliciores & læuiores ſunt rectificationibus rerum multarum. & rectificationes rei ſimul ſunt faciliores & fœliciores rectificationibus eius multotiens, & quando res recipitur operatione una uel operationibus eſt facilior. quæ autem accipitur operationibus uehementior eſt, & difficilior. Similiter quòd bene fit uno modo fit, ut dicit philoſophus 2. ethicorum.*

Diſtinctio prima oſtendens q̃ hæc ars ſit naturalis & diuina, & quòd per ipſam philoſophi antiqui fuerũt uates de futuris miraculis diuinis.

a AMPLIVS *ars hæc cogens nos tum propter difficultatem eius tum propter inſuetudinẽ dilatare ſermones. Dicimus, quòd ipſa partim eſt naturalis, & partim diuina ſiue ſupra naturam. Si enim conſideretur*

ex parte proiectionis lapidis ſuper imperfecta metalla, quia perficit omnino ea in aurum, ſicut facit natura, ſiue una pars ſuper 100. ſiue ſuper 1000. proiciatur, ſic eſt naturalis. Si autē conſideretur ex parte digeſtionis, & generationis, & germinationis et ortus lapidis, hoc eſt dupliciter, quia aut ex parte ſublimationis in cuius fine germinatur anima candida mediante ſpiritu, et cum ſpiritu ipſo ſimul euolans ad cœlum inde euolant. Et hic eſt lapis patens & manifeſtus & iſto etiam modo eſt naturalis. Germinatio enim uel aliud eſt, quàm redictio rei ad id quod erat, tempore præfinito. & hoc eſt naturale, & hoc apud nos eſt ſatis mirabile quamuis non apud philoſophos. Aut ex parte fixionis & permanentiæ animæ & ſpiritus in fine ſublimationis, & hoc fit per adiectionem lapidis occulti, qui ſenſu non comprehenditur, ſed intellectu ſolum per inſpirationem, uel reuelationem diuinam, aut per doctrinam ſcientis. Vnde Plato in ſtollicis. Cognoſce illud ad quod peruenisti, deinde conſidera per intellectum quæ acquiſiuiſti. Et dixit Alexander. duo ſunt in hac arte ordines, ſcilicet aſpectus oculo, Intellectusque corde. & hic lapis occultus eſt qui proprie dicitur donum dei, et hic eſt lapis diuinus occultus, ſine cuius commixtione lapidi annihilatur alchimia, cum ipſe ſit ipſa alchimia, & perditur opus eadem hora. Et hic lapis diuinus eſt cor & tinctura auri quæſita à philoſophis. De quo dixit Hermes neceſſe eſt, ut in fine mundi cœlum & terra coniungantur, quod uerbum eſt propheticum. Et de hoc dixit Raſis in lumine luminū. Occulti lapidis natura, eiuſq; diſſolutio omnino agnoſcenda eſt, ea niſi ad unguem cognita fuerit ab opere ceſſandum moneo. Pitagoras in turba philoſophorum. hoc autem deus celauit. Apollo. ſine mundus

deuastaretur. Et hoc modo alchimia est supra naturam, et est diuina, & in hoc lapide est tota difficultas istius artis. Neque potest assignari sufficiēs ratio naturalis, quare hoc ita esse possit, & sic cum intellectus non possit hoc comprehendere nec satis facere sibi ipsi, sed oportet ipsum credere sicut in miraculosis rebus diuinis. Ita ut fundamentū fidei Christianæ, quod supra naturam existit, a non credentibus primo existimetur uerum omnino, quoniam finis eius miraculose, & supra naturam completur. ideo tunc solus deus est operator quiescēte natura artifice. Et propterea antiqui philosophi eius artis in quibusdam futuris hanc artem diuinam scribendo quoquomodo prophetauerunt. Vnde dicit Rasis in quadam epistola. Cum hoc autem, scilicet lapide rubeo magnificauerunt se philosophi super omnes alios & uaticinati sunt futura. Specialiter autem & non solum generaliter prophetauerunt. Ita quòd cognouerunt diem iudicij & consumationis seculi debere uenire, & mortuorum resurrectionem in ipsa. In qua unaquæq; anima suo primo corpori coniungetur, & de cætero ab inuicem nō separabuntur in perpetuum. Et erit tunc, omne corpus glorificatū ad incorruptibilitatē translatū & ad luciditatem & subtilitatem ferè incredibilem, & penetrabit omne solidum quia eius natura tunc erit natura spiritus sicut & corporis. Reliqua autem damnanda resurgent ut illa, quo ad perpetuitatem & incorruptibilitatem. Passibilia tamen erunt & cum tenebris & obscuritatibus, & oppositione illis. Vnde Bonellus in turba philosophorum. Omnia uiuunt & moriuntur nutu dei, & est natura cui cum humiditas accidit, & cum ea permittitur per noctes, tunc similis uidetur mortuo, & tunc res illa igne indiget, quousque illius corporis spiritus extrahatur & per noctes dimitta-

tur ut homo in cumulo ſuo, et puluis fiat, ijs peractis, deus reddet ei animam ſuam & ſpiritum, ac infirmitate ablata, confortatur illa res, & poſt coruſcationem emendatur, quem admodum homo poſt reſurrectionē fortior fit & iunior, quā fuerat in hoc mundo. Et dicit Milneſcindus. Creator animarum cum has mortificat creaturas, poſtquam ſequeſtrat animas à corporibus reddet eis animas ſuas ut iudicet & remuneret ſimiliter oportet nos ijs adulatione uti animabus etc. Et Hermes in primo. Porro niſi iudicij diem timerem, huius ſcientiæ nil pateſacerem, nec ulli prophetarem etc. Quia igitur uiderunt diem nouiſſimam in hac arte, ſcilicet germinationē & natiuitatem huius lapidis miraculoſam potius, quàm rationalē, quia fit cōiunctio animæ beatificandæ cum ſuo primo corpore mediāte ſpiritu et eorum perduratio in æternum glorioſa. Ideo ex hoc iudicauerunt diem iudicij domini, nouiſſimam huius ſeculi debere uenire, quæ erit ſupra naturam et miraculoſa. Ideo Paytagoras in turba philoſophorum dicit, intelligite omnes ſapientes, quòd omne quod ex una eſſentia deus creauit, non moritur niſi in die iudicij. Similiter per hanc artem cognouerunt, & iudicauerunt antiqui philoſophi huius artis uirginem debere concipere, et parere, quia apud eos hic lapis concipit, & impregnatur à ſeipſo, & parit ſeipſum. Vnde eſt conceptio ſimilis conceptioni uirginis, quæ abſque uiro concepit, quod eſſe non poteſt, niſi miraculoſe, ſcilicet per diuinam gratiam. Et in partu huius lapidis fit partus ſimilis partui uirginis, quia poſt partum permanet uirgo, ut prius ante conceptum, quod etiam eſſe non poteſt niſi diuino miraculo mediante. Quia igitur uiderūt conceptionem, impregnationem, & partum et nutricationē huius lapidis ita miraculoſam, iudicauerunt mu

lierem uirginem debere concipere abſque uiro & impregnari & parere miraculoſe & manere uirginem, ut priùs. Vnde Alphidius. *hic lapis in uijs proiectus eſt in nubibus exaltatus, in aere habitat, in flumine paſcitur & in cacuminibus montium quieſcit, cuius mater uirgo eſt, cuius pater fœminam neſcit. Adhuc etiam nouerunt quòd deus fieri debebat homo, quia in die nouiſſima huius artis, in qua eſt operis complementum, generans, & generatum fiunt omnino unum: & ſenex, & puer, & pater & filius fiunt omnino unum. Ita quòd omnia uetera fiunt noua.* Vnde *quia hanc rem ita miraculoſe uiderunt, indicauerunt etiam creatorẽ cum creatura fieri debere unum. quia igitur creatori nulla creatura uniri poteſt, niſi homo ſolus, cum ſit ad imaginem & ſimilitudinem creatoris factus, ratione animæ intellectiuæ iudicauerũt deũ cum homine fieri debere unum, & hoc factum fuit in Chriſto Ieſu, & uirgine matre eius.* Vnde Balgus *in turba philoſophorum dicit. O quàm miræ naturæ quæ animam ſenis in iuuenile corpus transformauerunt ac pater filius factus eſt.* Benedictus *ergo ſit deus creator optimus etc. Similiter Plato ſcribens in alchimicis. Scripſit euangelium, quod poſt eum per tempora longa ualde ſcripſit Sanctus Ioannes Euangeliſta, & compleuit. Scripſit enim Plato. In principio erat uerbum continuo uſque ad locum illũ. Fuit homo miſſus à deo etc. Sicut recitat Sanctus Auguſtinus in octauo confeſſionũ. Et oſtendit deus hoc exemplum miraculoſum philoſophis in hoc lapide. Vt oſtenderet potentiam ſuam, ut ipſi ſcirent & cognoſcerent eum, opera quæ ſupra naturam conſiſtunt, quæ noſter intellectus non poteſt comprehedere poſſe efficere, quando uult.* Vnde *Morienus. Scias, quòd hoc magiſterium non eſt, niſi ſecretum ſe*

cretorum dei altiſſimi, & magni, ipſe enim hoc magiſterium ſuis prophetis uel philoſophis commendauit quorum animas in paradiſo collocauit etc. Circa illam literam. Et hoc modo alchimia etc.

NOTANDVM quòd operationes naturales in quibus natura ſola non uidetur ſufficiens ſicut in aliis, ſed quaſi modo quodam mirabili, & diuino fieri uidentur deberet reduci ad potentiam diuinam regentem eas ſupra naturam rei, cum naturalis ratio ſufficiens ibi deficiat. Vnde Auicen. in 3. fen 21. cap. 2. ſcilicet de generatione embrionis dicit ſic. Et quando ſeparatur fœtus aperitur matrix aperitione tali, cuius ſimilem efficere non ualet in ſuo ſimili. Et neceſſarium eſt ut ſeparentur iuncturæ quædam & ſuſtententur adiutorio dei excelſi, poſt illud redeunt in proximo ad continuationem naturalem, & eſt operatio illa de fortibus operationibus naturalibus. & formatiua quidem appropriata eſt cum re continuata à creatore, ut ſit præparatiua non ceſſans comprehendere cum augmento fœtus quæ non comprehenditur, et hoc eſt de ſecretis dei. Sit ergo deus exaltatus, qui eſt rex uerax et benedictus etc. Iſta ſunt uerba Auicen. Dico ergo quòd natura non ſeparat aliquas iuncturas corporis propter neceſſitatem aliquam, niſi hanc, ſcilicet femorum tempore partus, neque aliquas ſeparatas reſtaurare poteſt, niſi hanc ſolam cum tempore, quod eſt mirabile ualde, ſed ſola chirurgia illas alias reſtaurat, ergo expreſſe uidetur, q̃ diuina potentia immiſceat ſe ſecrete huic tali operationi naturali, et regat naturam ſupra conditionem naturæ, quaſi modo ſupra naturam, cum ultra naturam rei hic talis operatio fieri uideatur. natura enim rei de ſe hoc pati non poſſe uidetur, & ratio eſt quia ſi alio tempore fiat ſeparatio illius iuncture

non

non poteſt reddi ad diſpoſitionem naturalem niſi per opus chi rurgiæ, ſicut nec aliæ iunctiuræ. Sic eodem modo dicimus in hoc opere diuino, quòd nec ex parte naturæ tantum, nec artis miniſtrantis, iuuantis naturam, uidetur hic talis compoſitio lapidis in fine operis fieri poſſe. Vt ſuper ignem perpetuo perſeueret, ſed potius in diuina potentia reſeruari uidetur hoc, mediante cognitione artificis. Ergo quàm difficile, quàm occultum, quàm mirabile, quàm arduum eſt extimandũ, hũc punctũ artificem attingere poſſe. De hoc autẽ mirabile uerbum dixit Socrates, ſcilicet quòd uirtus ſupra uirtutes exiſtens, eſt res impoſſibiles redigere ad poſſibilem facilitatem præclare. Recte ergo dicendum hoc opus eſſe diuinum & ſecretum diuinum & ſupra naturam & ſicut fortiſſima informat ſupra noſtrum intellectum & ultra noſtrã cognitionem quaſi ſupra naturam, ſic & in hoc opere accidere uidetur. Et tantum de prima diſtinctione.

Sequitur ſecunda diſtinctio. In qua oſtendetur quomodo hæc ars inuenta ſit, & quibus data & quibus non, & quare ſic obſcure ſcripſerunt eam philoſophi.

NUNC *dicimus & uere firmamus quòd nullus antiquorum à primo homine uſque ad ultimum potuiſſet, ſecretum iſtius artis diuinum adinuenire ſuo ingenio naturali ſecundum rationem naturalem ſolã nec ſecundum experientiam, cum ipſum ſupra rationem & experientiam conſiſtat, ut quid diuinum occultum.* Sed Deus glorioſus gratiarum largitor optimus, *ipſum ſuis fidelibus ſapientibus eum timentibus eum apparuit, & propala-*

uit. Vnde Alfidius. Non ignores fili mi quòd filijs Adæra tionabilibus, Deus hunc scientiæ thesaurum aperuit, demum pauperibus propriam esse uoluit. Et Rasis in libro trium uerborum, hoc est donum Dei. Vnde Aristoteles in libro de secretis secretorum ad Alexandrum dicit, capitulo de medicina magna & secreta philosophorum. Dignum itaque est ut scias medicinam magnam quæ dicitur gloria inæstimabilis & thesaurus philosophorum. Ego uero siquidem nunquam percepi nec ueraciter noui quis eam inuenerit, quidam enim dicunt q̃ Adam fuit eius inuentor. Alij quòd Esculapius etc. Quidam autem affirmant, quòd Enoch nouit hoc secretum per uisionem. Volunt etiam dicere quòd iste Enoch fuit magnus Hermogenes, id est, Hermes quem græci multum laudant & commendant & ei attribuunt oẽm scientiam secretam & cœlestem &c. Ideo in eodem, in epistola quam scribit in principio, respondens Alexandro, dicit præterea quòd interrogasti & scire desideras, est arcanum tale quòd uix humana pectora poterunt tollerare, quomodo ergo immortalibus pellibus poterit depingi? Ad illud itaque quod te decet quærere mihi licitum est tractare, & me oportet & teneor ex debito, respondere sicut tu teneris ex debito tuæ discretionis, non exigere amplius ex hoc secreto quàm tibi tradam in hoc libro &c. Et quamuis dicunt aliqui hunc librum non fuisse Aristotelis, cum non redoleat eloquentiam eius, ut in naturalibus & metaphysicis, tamen quia fama testatur eius fuisse, & quia materia libri magis est narratoria quàm inquisitiua, ita quòd stilus facilis fuit utilior. Et quia inuenimus auctoritates eius huius libri allegatas, à Ioanne Mesue capitulo de ægritudinibus oculorum & ab Haly in libro suo de secretis secretorum, ideo credimus ipsum fuisse suum.

Item Hermes in principio libri ſeptem tractatuum. Huius autem artis ſcientiam ab unius tantum Dei habeo inſpiratione. Amplius ſciendum quòd cum mos philoſophorum ſit, non inuidere, quoniam ſcientis eſt docere poſſe. Ideo hoc arcanum diuinum, à Deo primis philoſophantibus reuelatũ poſteris tradiderunt in ſcripturis, timore & præcepto Dei coacti & quia arcana, præſertim hoc non quibuslibet, ſed ſolis ſapientibus digni à Deo dilectis ſunt reuelanda. Ideo ſolis illis ſcripſerunt. Si enim omnibus indifferenter hoc ſcripſiſſent arcanum, ſicut in aliis ſcientijs omnibus plano ſermone et ordine, omnem ipſius modum & circonſtantias omnes quibus peruenitur ad ipſum abſque figura & enigmate reuelaſſent. Ergo uolentes hoc ſolis aperire prædicti & ab inſipientibus occultare tradiderũt ſermonibus obſcuris illis & obſcuriſſimis iſtis. Neque potuiſſent philoſophantes ſequentes aliter ad eius notitiam peruenire. Vnde Morienus. Si ſapientes, qui poſt illos fuerunt, de qualitate uaſis in quo conficitur, expõnes ſuas non inueniſſent, nunquam ad eius notitiã peruenire potuiſſent. Vnde idem. Allegorizauerunt dicta ſua ſuper uulgus, non ſunt tamen mentiti, ſed locuti ſecundum quòd bonum uidebatur eis & ſecundum hoc quòd adinuicem ſe intelligerent ut alios lateret hoc &c. Vnde Geber in ſumma ſua capitulo de negantibus artem à datis, dicit ſic. Hæc enim ars occulto ſermone non eget omnino neque penitus manifeſto, trademus ergo ipſam ſermone tali quòd prudentes latere non accidet, hic autem mediocribus profundiſſimus erit, fatuis autem per utroſque terminos miſerabiliter concludet in hac una & eadem traditione noſtra. Idem in eodem capitulo de adminiſtratione ſolaris medicinæ. Sed ſi quidem hanc ſcientiam Palliamus nõ miretur doctrinæ filius,

non enim illi Palliamus ſed malis & improbis, & eam tali ſermone tradidimus, quem latere inſipientes neceſſario accidet, & eo ad illius inuentionis perquiſitionem prudentes alliciet. Filij igitur doctrinæ perquirite & hoc excellentiſſimũ Dei donum, uobis ſolis ſeruatum inuenietis. Filij inſipientis nequitiæ & maliuolæ prauitatis immenſæ ab hac ſcientia fugite, quia uobis inimica eſt & aduerſaria, & uos in miſeriam paupertatis conſtituet, quoniam uobis penitus hoc Dei donum eſt occultum & à diuina prouidentia denegatum omnino. Idem in eodem capitulo ultimo. Nõ enim tradimus ſcientiam noſtram ſermonis continuatione, ſed eam ſeminauimus in diuerſis capitulis, & hoc ideo quoniam tam quidem probi, quam improbi ſi continue tradita fuiſſet, eam uſurpaſſent indigne &c. Idem in eodem. Solum ergo prudentes ad artem allicimus, per ingenia à nobis tradita uiam inueſtigationis eiſdem expoſuimus. Non autem eam inuentam niſi ſolis nobis ſcripſimus, ſed inueſtigationis modum et modorum ingenia &c. Et Alexander. Scias quòd hunc meum librũ, nullis niſi philoſophis poſui. Et Raſis in libello ludorum. Non enim fecimus libros noſtros, niſi nobis & filijs noſtris & quiſquis ſit, qui peruenerit ad intelligendũ eos, erit ex nobis, & qui non peruenerit erit contrarius nobis. Idem in lumine luminum. Si enim omnia prout ſe habent, uellem enodare, nullus ultro prudentiæ eſſet locus, cũ inſipiens ſapienti æquaretur. Neque ſub lunari circulo quiſquam mortalium paupertate nouerca inediarum ulterius deſieret anguſtias.

Vnde ſecundum Hermetem in principio. Scitote filij quòd philoſophi non inuident morigeroſis, neque legitimis nec ſapientibus: ueruntamen ignaris & uitioſis à lege & benignitate priuatis, ne mali potentes fiant, quoniam penitus indigni

ſunt ſapientia. Vnde deprecor uos filios philoſophorum ut ne mini fatuo uel ignaro, uel cuiquam ad hoc inepto huius ſcientiæ quicquam narretis. Et Alphidius. Philoſophi autem timentes Deum, non adeo illud pretioſum habuerunt, quin alijs philoſophis arcanũ lapidis patefacere uellent. Idcóq; patens opus lapidis alijs in lucem non poſuerunt, timentes, ne luce manifeſta totus mundus uergeret in occaſum, metendi, ſeminandi, plantandi, & agriculturæ periret exercitium, quomodo propalare nolentes poſuerunt, in ſcripturis & figuris & ænigmatibus uelata tenuerunt, maluerunt enim ſuam ſcientiam ſic abſcondere, quàm per eam patefactam mundi conditionem delere. Roſinus. Scito quòd non inuidiæ cauſa hanc artem philoſophi celauerunt, ne alij ditarentur, uerum timuerunt ne quis deuaſtator, aut malefactor hoc habito illicita ageret & abhominabilia, & eſſet ad ſuum detrimentum. Idem in eodem. Dei nanque iudicium eſt, hanc rem ſcientibus modum inuenire, ne mali percipientes hoc, ad prophana agenda fiant promptiores, & de eorum peccatis reddituri ſint philoſophi rationes. Et Pythagoras hoc autẽ Deus celauit Apollo ne mundus deuaſtaretur, & ſic de alijs philoſophis. Patet ex ijs quòd nõ eſt ſcientia hæc, pro quolibet, nec ſcripta pro quibuslibet. Plato prohibuit ne ſcientia omni loco & omni demonſtretur diſcipulo in libro de proportione & proportionalitate. Huius ſcienntiæ ſignificationis hæc uerba protulit. Si quis ſcientiam demonſtrauerit in loco ubi cupiditas & timor uincunt inquirendi uoluntatem, & extimauerit eam ab inquiſitoribus recipi, ſemetipſum deludet. Rationabiliter etiam philoſophi eam obſcure & difficulter ipſam ſcripſere, ut unuſquiſque ſapiens cum ſumma diligentia ſtudere nitatur, ut cum ipſam inuenerit magis

diligat & charam teneat & gratias innumerabiles agat altissimo largitori. Vnde Rosinus. Voluerunt enim philosophi ut suis in libris perscrutationes frequentissime inuestigent. Et Barseus in turba philosophorum. Iubeo ergo uos frequenter legere & super ijs quæ narrauimus meditari &c. Idem ibidem. Heu uobis qualiter uultis habere hanc nobilissimam oblationem lecto semel libro uel primo regimine experto. Et Rasis in libro septuaginta præceptorum. Liber librum aperit, & sermo sermonem explicat. Item in libro perfecti magisterij. Vnde cũ de huius rei experientia nemo possit per se prima fronte esse discretus, tibi suadendum prouidi, ut actione incepta ab ipsa non cesses, si prima uice non recte fueris operatus, secundo, tertio & etiã amplius si opus fuerit reiterando, quousque quod appetis perfectissime deprehendas. Neque te ab hac re labor manuum, rerumue impensa demoueat, quia cum instantia uinces & cum patiẽtia superabis, & ad id Deo duce deuenies, quod optasti, & de manuum labore mercedem & lucrum de rerum sumptibus rehabebis. Sic igitur propter dictas causas hanc artẽ taliter philosophi tradiderunt.

MODERNI ferè omnes alterationes solas absque transmutatione facere curãtes (propterea quia hebetãt) finem hunc ordinatum attingere nunquã possunt, aut pluribus alijs modis & rebus hoc idem posse perficere putãt, aut alterãt me tal la pluribus modis, & pluribus rebus tã similibus quàm extraneis, ut uideantur aurum & argentum. Cumq; non appareat alicui nisi opus sophysticum, merito omnes tales sophystæ iudicabuntur. Non tamẽ ob hoc sophystica dicetur, nec error iste est ipsius artis, sed artificis deficientis à comprehensione ipsius ueritatis, quia sicut res se habet ad esse, ita

ad cognoſci, ut dicitur ſecundo metaphyſicæ, ergo cum eſſe rei ſit tantum unum, & cognitio erit tantum una, ergo et ueritas erit tantum una. Deuiantes ergo ab unitate & ueritate rei, pluribus modis & quaſi infinitis errare contingit: propter ſuam igitur ignorantiam & errores, credunt artem iſtam interimere.

Nota hic alchimiæ operationem & experientiam, quomodo eget continua operatione manuum, quaſi & intuitu uiſus in ſuis horis determinatis, ut ſcilicet artifex mundet elementa & ipſa mundata uideat & coniungat, etc.

C *IRCA dicta notandum quòd in hac gloriosiſſima arte ualde eſt neceſſaria operatio manuum & intuitus uiſus. Operatio manuum propter auferenda ſuperflua quæ natura ſeperat & mundificat toto tempore digeſtionis & ſublimationis per ignem continuo, abſque interuallis magnis iuuando naturam, quia ipſa ſola & ſi ſuperflua ſeparet non tamen continuo, niſi iuuetur, nec illa ſuperflua etiam auferre poteſt, ſed ſolus artifex. Vnde dixit Socrates inquirite frigus lunæ & inuenietis calorem ſolis, & utantur manus ueſtræ operibus ut onera uobis alleuientur. Et Geber in ſua ſumma. Et qui non habuerit ſua completa organa non poterit ad huius operis complementum per ſe deuenire ut ſi cæcus fuerit uel in extremis truncatus &c. Sine manibus enim eſt impoſſibile quenquam per ſe deuenire ad hanc ſummá prudentiam. Intuitus etiam uiſus eſt ne-*

ceſſarius omnino, præſertim tamen in fine decoctionis & ſubli mationis ut ablatis omnibus ſuperfluis uideat artifex candorem mirabilem & terribilẽ & ſtatim inueniat ſibi requiem poſt hanc conſummationem laboris. tunc enim infrigidando Lunam Sol occultatur in intimis eius, & oriens coniungitur occidenti & cœlum terræ ſecundum antiquos & ſpirituale cum corporali. Vnde dicitur in turba philoſophorum. Scitote quòd uos non tingitis purpureum colorem niſi ferro. Et Hermes in ſecundo. Cuius enim natura fuerit calida ſi frigus ei euenerit, non ei nocebit. Et Auicenna. Scias quòd ſi euaporaueris totum tunc bene operatus es in cõpoſitione ſed erraſti in calce, infrigida ipſum &c. Tunc enim manifeſtatur occultum & occultatur manifeſtum infrigidãdo. Et hæc infrigidatio fit cum requie, in qua requie nulla eſt operatio manuum, cum ſit finis operis. De qua dicit Morienus. Hæc eſt diſpõ illa quæ manibus perfici nõ pot etc. Et dicit Pythagoras in turba philoſophorũ. Scitote q̃ res quã multipliciter narrauerunt philoſophi, ſuum abſque igne ſocium conſequitur, prout lapis magnetis conſequitur ferrum, & multos facit apparere colores etc. Quaſi dicat, q̃ nõ egemus plus igne ſed ferro componimus ſpiritus & corpora. Prima operatio quæ fit cum manibus, eſt primus gradus operis quæ fit per ſublimationẽ & mundationem. Secunda uero operatio, quæ fit cũ requie et abſque labore aliquo eſt ſecũdus gradus operis, quæ fit per fixionẽ & permanentiã eius quod ſublimatum, & mundatũ eſt, quia tunc agens cum introducit formam, imponit finem operi, & quieſcit & delectatur. Nam delectatio magis eſt in requie quam in motu. 7. ethicorum. Ex habitis igitur habere poſſumus, quòd nemo ad finem & complementum huius glorioſæ artis occulte, ac-

cedet, per ſolum ſtudium & librorum copiam, ſed oportet ipſum habere ingenium naturaliter profundiſſimum & excelſum ut diſcernere ſciat figuras & analogias uerorum in ſuis ſignificationibus, neceſſarijs uarijs et multiplicibus. Prima figura enim unius et eiuſdē uerbi erit in uno loco unius ſignificationis & in alio loco contrariæ, ut dicit Raſis in lumine luminum, ubi loquitur de elementis. Vnde Morienus. Sunt autem libri huius artis ſub figura compoſiti omnes, quorum pars maior multum obſcura uidetur neque uere niſi à ſuis cōpoſitoribus intelligi poſſunt, & qui per eius inquiſitionem libros circuit, tarde ipſam reperiet. Vnde Geber cap. ultimo. ſummæ ſuæ ubi dicit. Non deſperet igitur doctrinæ filius, quia ſi illam quæret, illam inueniet, non doctrinæ, ſed proprij motus indagatione naturæ, quoniam qui per ſe, & ſuæ bonitatis induſtria ſcientiam quæret illam inueniet. qui uero per librorum inſequutionem quæſierit tardiſſime perueniet ad hanc artem pretioſiſſimam, quoniam nobis ſolis artem per nos ſolos inueſtigatā tradidimus & non alijs, ueriſſimam tamen & omnino certam, quia ars iuuatur ingenio & ingenium ab arte ſimiliter. Et Lilium. hic fideli memoriæ commendaui potius, quàm ſcripturæ. Et ideo in ijs potius eſt uiſio quàm ſcriptura quærenda. Et expoſitor in luminæ luminum in ſequendo & cognoſcendo naturam per te ipſum inuenies, quia à philoſophis non perpendes determinatum modum ſolutionis corporum. Ideo dicit Auicen. Nobis itaque neceſſarium eſt ut operationem hanc per nos ipſos inueniamus. Idem in eodem. Iſtæ res fuerunt nobis notæ ante experimentum cum cogitatione ſubtili, uehementi, & longa. Vnde Geber in cap. de præparatione Saturni. conqueritur et lamentatur de difficultate quàm habuit in acquiren

do hanc artem dicens. Propter hoc igitur & nos similiter in ſtuporem adducti multi temporis ſpatio ſub deſperationis umbraculo delituimus. Redeuntes igitur in nos ipſos, nosmet torquentes immenſe cogitationum meditationis afflixionibus reſpeximus corpora etc. Ideo capitulo de modo adminiſtrationis ſolaris medicinæ. Et in hoc ordine completur archanum prætioſiſſimum, quod eſt ſuper omne huius mundi ſcientia rum archanum archanorum & theſaurus incomparabilis, et tu quidem exerciteris ad illud cum laboris inſtantia maxima & cum diuturnitate meditationis in menſe, cum illa enim inuenies & ſine illa non. Poſtquam autem inquiſitor inueſtigauerit quantum poteſt, tunc ſubijciat ſe operationi inueſtigato prius. Et cū errauit cognoſcat errores ſuos. tam magnum enim quid eſt, cognoſcere errores ſuos in operatione, q̄ aliter non poteſt aliquis attingere ueritatem, nec ipſam inueſtigare, ergo cum errauerit redeat ad inueſtigationem iterum & poſt operetur iterum, nunquam tamen reuuendo ac uilipendendo inueſtigationem, quia operando detegentur errores inueſtigati prius et ueritati appropinquabit & non aliter & totiens operetur & inueſtiget, quouſque operis finem attingat deo uolente. Sicut enim dubitans poteſt inueſtigare ueritatem dubitati & non aliquis alter, ita per inueſtigationem operans & errans reinueſtigando poteſt ueritatem inuenire. Vnde Raſis in libro 70. præceptorum libro ultimo. Vſus alleuiabit tibi hoc opus et oſtendet tibi mirabilia ſuarum operationum, ſed ille qui non habet uſum, aggrauabitur in hoc opere. Et ita accidit omni homini qui ingreditur ad hoc magiſterium donec utatur eo. item idem libro perfecti magiſterij. Meditatio enim ſine experientia nihil ualet, ſed experientia abſque meditatione perficit, unde plus eſt ex-

perientia quam meditatio perquirenda. Quod ſi qua falſa & ſophiſtica in hac arte occurrant, tractabitur, de eis in arte illa neceſſario, ut cognoſcantur, & euitentur, quia contrariorum eadem eſt diſciplina. Ita quòd diſcreta ueritate proſequatur ueritas, & falſitas refutetur, non enim poteſt quis uerum proſequi, niſi cognita falſitate, & aliter non poteſt fieri perfecta doctrina, quæ ergo hic dicuntur de plurabilitatibus et diuerſitatibus à philoſophis uidetur quod ſophiſticũ & falſum eſt, cum hæc ars ſit unica ſolum, ut hic oſtenſum eſt. Quæ uero nullam ueritatem habent, ſed ſolum apparentiam & phantaſiam ſicut ars lapidum precioſorum artificialium, non dicentur omnino artes & ſcientiæ niſi abuſiue, quia principia falſa ſunt, ergo non naturalia: deficiunt enim ibi illa duo principia naturæ, ſcilicet materia determinata propinqua, & præciſus modus agendi qui ex intentione naturæ conſiſtit in illa materia. unde non habitis naturæ principijs impoſſibile eſt artem ſequi naturam, ergo ſumũt alia principia deuia ab intentione principiorum naturæ, ergo faciunt alia opera diuerſa ab intentione naturæ, & ſophiſtica, quia quorum principia ſunt diuerſa & opera erunt diuerſa. Sumunt enim in arte illa uitrum aut chriſtallum quod ingenioſe fundunt & ingenioſe colorant ab extraneis rebus exterioribus. Naturales enim lapides precioſi non ſunt facti fuſibiles à natura, ab arte autem ſic uiolando naturam, & reducendo eos ad ſubſtantiam & formam uitri, et tunc non ſunt, quod prius erant, & ſimiliter natura introducit colores & diuerſitates colorum de potentia materiæ ab intrinſeco, artifices autem ab extrinſeco dant, neque ſumit natura pro materia uitrũ ſicut iſti, ſed materiam quãdam ex quatuor elementis commixtam quam ignoramus præciſe. Quæ

ambo principia ſi ſciremus adhuc deficeremus in generatione illorum lapidum, ſcilicet quia nullo modo poſſemus imitari naturam uere, et cauſa eſt, quia non ſunt res liquabiles, prout ſunt metalla. Item non poſſumus imitari naturam in ijs, quorum materiam propinquam habemus, & ignoramus modum agendi ut in generatione marchaſitæ, tutiæ & antimonij quorum materia eſt argentum uiuum & ſulphur, multum minus in ijs lapidibus, in quibus ignoramus utrũq; etc.

Nota quia Bonus fuit coetaneus Raymundi Lulli, ideo non uidit ipſum de compoſitione lapidum precioſorum.

Diſtinctio tertia oſtendẽs, quòd hæc ars eſt certior aliis ſcientijs, & quòd eſt nobilis, breuis & leuis.

VRSVS dicimus hanc artem eſſe omnibus certiorem, quia philoſophi ipſius omnes concordant in unum, tam in parte ſpeculatiua, quam in practica, nec in aliquo ſibi inuicem contradicunt. Nec uariant opiniones ſecundum rei ueritatem nec uerba, ſed ſolum ſecundum apparentiam propter cauſas dictas ſuperius. Ita quòd totalis conuenientia omnium eorum ad unum & idẽ, oſtendit eam eſſe omnibus certiorem & ueriorem. In omnibus enim aliis tam artibus quàm ſcientijs uariantur oppiniones plerunque quantum ad id de quo quærunt et diuerſificantur & contrariantur quandoque tam in ſpeculatiuis partibus, quàm in practicis. Similiter tota operatio huius artis uera, & certa, cum ſit unica tantum poteſt doceri & addiſci in die una, immo in hora una ab aliquo ſciente, abſque inueſtigatione & ſcientia, quòd in nulla ſcientia nec arte contingit Non tamen diceremus ipſum talem alchimiſtam, cum igno-

raret principia & cauſas & intellectum figurarum & ſermonum allegoricorū. Sicut enim turpe eſſet, aliquem ignarū docere hanc operationem perfectam, ſic irrationabile eſſet, ipſum dicere alchimiſtam propter operationem ſolam quam ſciret. Vnde philoſophus 2. ethicorum. Non quicunque facit gramaticalia uel muſicalia eſt grammaticus uel muſicus. Scientia enim hæc extollit intellectum ad diuina et ſuper naturam: & hoc in operatione uerificatur, q̄ non fit in illo ſic ſolum docto, & ideo certiſſima eſt & unica & occulta & cœleſtis &c. Vnde Alexander. Demonſtraui arcanum cœleſtēq; patefeci, ſcientiarum difficile atque abſconditum illuminaui, perfectamq; ſcientiam, & regendi modum certificaui. Alias tamen certitudines ſcientiarum ad inuicem, ſcilicet quæ fit certior & quæ non aſſignat philoſophus primo poſteriorum, quæ quamuis ſint ueraces non tamen faciunt directe ad hoc propoſitum. Et hanc certitudinem oſtendens Hermes in principio ſecretorū ſuorū dicit ſic. Verum ſine mendacio certum certiſſimū ueriſſimum, q̄ eſt ſuperius eſt ſicut q̄ eſt inferius, et q̄ eſt inferius, eſt ſicut q̄ eſt ſuperius ad perpetrādum miracula rei unius etc. Amplius animaduertendum eſt hanc ſcientiam omnibus tam ſpeculatiuis, quam practicis, excepta lege in qua eſt ſalus animæ per diuinam reuelationē oſtenſa nobiliorem eſſe. Ferè enim omnis qui addiſcunt tam in artibus quam ſcientijs quibuſcunque, faciunt propter aurum & argentum acquirendum, quia cum ijs omnia neceſſaria acquiruntur. Ita quòd non addiſcunt ſcientias uel artes propter ſeipſas. ſ. propter inquiſitionē ueritatis quæ eſt intrinſeca rei, ſed propter extrinſecum, quod tamen acquiritur cum labore animæ & corporis plurimo, & dolo, & ſeruitute & obedientia, & quandoque cum toto hoc, non

acquiritur. Hæc autem propter ſeipſam adiſcitur, quia in ea eſt intrinſecum aurum et argentum & non extrinſecum, & ueritatis inquiſitio & ſemper acquiritur. Et commiſcetur hæc ſcientia omnibus & amicatur. hæc etiam per ſe ſeparatur ab eis. Et quia eſt de nobili ſubiecto, & cui omnia obediunt, & quòd omnia ſuppeditat, ipſa eſt nobilis ualde. Et quia modus eius tradendi & inueſtigandi eſt figuratiuus & diuinus totus, dicetur nobilis ualde. Et quia finis operationis eius eſt ſupra rationem, dicetur nobilior. Cum ergo omne quod eſt nobile & propter ſe, magis ſit eligendum, et concupiſcendum, quàm quòd eſt propter aliud, & per accidens. Ideo quo ad hoc, hæc ſcientia omnis alias ſuperat. Vnde Hermes in 2.7. tractatuum. Scias fili quòd omnes ſapientiæ, quæ in mundo ſunt, huic neceſſe ſapientiæ ſubditæ ſunt hæc nanque in mirabilibus archanis, quæ in ijs ſunt elementis, finita eſt & conſecuta. Et idem in libro primo. Omnium bonorum clauem uobis philoſophorum librum nuncupaui, & idem in ſuis ſecretis. Sic quæ habebis gloriam claritatis totius mundi. Idem in libro de 15. ſtellis, & 15. herbis, & 15. lapidibus, dicit. Quatuor ſunt ſcientiarum ſcientiæ nobiles ſcilicet aſtrologia, phyſica, magica, & alchimia. Immo etiam alchimia propter nobilitatem ſuam non patitur applicari alicui niſi eius filius ſit & hæres, ſicut intellectus non patitur alicui applicari animæ niſi animæ humanæ. Vnde benedictus Raſis libro perfecti magiſterij dicit. Si enim alius quàm eius filius, hoc attentare præſumpſerit, ut indignus penitus repulſam patietur, et ſe opus & impenſas amiſiſſe merito deplorabit. Ideo Morienus. Hæc eſt ſcientia quæ inter alias maxime inquiri debet, cum per ipſam ad aliam magis admirabilem peruenire poſſumus. Et quia iſta ſcientia ſic al-

tissima & nobilissima est. Ideo apud unumquemque sapientum sagacissime inquiri debet quamuis rarissimi sint, qui ipsius finem & complementum attingant. Vnde philosophus 10 de animalibus. Magis concupiscimus scire modicum de rebus honorabilibus & altissimis etiam si topice tantum sciamus, quàm scire multum per certitudinem de rebus minus nobilibus. Et idem insinuat primo de anima, Ipsa etiam ingenii nobilitat & sublimat, & à captiuitate naturæ animam & corpus liberat. Vnde Morienus laudans finem eius dicit. Vtilitas huius artis duplex est, nã et animã dã ratione sit felici iocunditate decorat, et corpus à paupertate et seruitute liberat. Et Plato iuxta finem stolticarum dicit. Et qui cognouit propositum nostrum, & intentionem nostram iam est philosophus & ditatus est, & qui non cognouit dicta nostra est in laqueis naturæ. Hæc autem est lucerna sapientis in uita sua sicut lumen lucens. Filij autem naturæ in loco tenebroso uexantur, quibus non lucet lucerna, cum sint nacui ea. Et Morienus iterum. Vniuersi enim qui huius artis expertes sunt, quoquomodo miseriæ genere mendici sunt, Q enim faciunt, faciunt ut habeant res abunde, quas tamen sine hac arte adipisci non possunt.

CVM autem hæc ars sit unica. Et philosophi unum tantummodo uolunt, & in illo omnis se mutuo intelligunt. Cuius unitatis gratia ipsa est certior aliis & ueraciter leuis & breuis.

SCRIPSERVNT enim philosophi hoc cum uersutijs parabolarum, unum dicentes & aliud intelligentes ut fatuos seducant & à uero sequestrent. Et ij non intelligentes operantur iuxta sonum scripturæ tantum, & in fine nil ueritatis inueniunt, & mirantur & post credentes bene agere

has receptiones mutant, & in infinitum multiplicant & extendunt, philosophi tamen unum tantummodo uolunt & in illo omnes mutuo se intelligunt. Cum hæc ars sit unica solum ut prius ostensum est, & etiam certior alijs ut hic dicetur. Et uere dico sicut opinor, quòd si totam hanc artem &c.

ET uere dico sicut opinor, quòd si totam hanc artem cum omnibus necessarijs practicæ tradere uellent, relinquendo omnes figuras, quòd in octo uel duodecim lineis scribere ipsam possent. Et quare nõ fecerũt supra lucide satis enituit. Vnde uersus.

Hæc ars est cara, breuis, atque leuis, quoque rara:
Ars unam poscit rem, quam quiuis bene noscit.
Hanc aptant plura rem, res hæc est tamen una,
Illi nec similis est, & precio quoque uilis,
Nec contemnenda, nam perficit illa stupenda.
Hanc tu fixare debes & in igne domare
Sic, quòd conscendat, & rursus ad infima tendat.
Dissipa rem captam prius hanc per rem satis aptam
Leuiter extractam, sic massam contere factam
Aspera re, lenis quia uasis fit in amenis.
Omnia coniungit si funditur, omnia fundit.
Et cum sit fixum non suscipit hæc nisi fixum,
Regnare pressos facit atque recumbere fessos.
Hæc res aptatur si desiccata rigatur.
Hæc res siccatur si cum rebus associatur. Aliter sic.
Hæc res siccatur si cum rebis associatur
Quid enim sit rebis, uide in practica huius artis.

Quarta distinctio ostendens errorem desiderantium recte operari, qui est in fine operis, scilicet in compositione elementorum. Et quid principium operis & quid finis eius, & quòd hæc ars non est pro omnibus sapientibus.

C VM *naturalia & eorum causæ sint difficilia ad inuestigandum, & sciendum, ergo quæ sunt supra naturã erũt difficillima, cum in eis cãs penitus ignoremus.* Omnis enim res dicitur difficilis ad sciendum propter paucitatem cognitionis causarum ipsius, aut quia non habet causas, & tunc non debet inquirere eas. ut dicitur 10. de animalibus. Ex parte ergo qua ars ista ẽ naturalis et similiter dubitatiua est difficilis, ergo ex parte qua est diuina, est difficillima. Propter, quod non est mirandum de difficultate inuentionis ueritatis eius, apud desiderantes ipsam, et operantes in ipsa, quia non sufficit ratio ad ipsius inuestigationem, sed oportet credere finem eius sic esse posse & fidem penitus adhibere. Neque in hoc prodest fortuna, sed gratia Dei rationi coniuncta, aut gratia diuinæ reuelationis sola, non enim est res secundum fortunam aut casum procedens et eueniens seu adueniens.

PROPTER *hoc igitur quàm plures antiqui sapientes, solummodo naturaliter operantes p rimam partem operationis compleuerunt directe, sed secundam partem cum sit supra naturam, ignorantes & non credentes, sine qua prima permanere non potest, prætermiserunt & uacui à proposito remanserunt.* Non enim permanet prima pars nisi alligetur secundæ in eadem hora, quia hæc secunda est clauis totius operis. Vnde dicit Balgus *in turba philosophorum.* Vi

di enim tempore noſtro quendam qui elementa ſciebat quē-admodum & ego. Deinde medens hanc erexit diſpoſitionem ad cuius lætitiam non peruenit propter triſtitiam ſuam in regendo, & impatientiam nimiamq; feſtinationem ad propoſitum &c. Et dicit Gregorius in eodem. Vidi enim tē-pore meo quendam qui hoc incepit opus & ueritatis naturas eſt operatus, rubore autem aliquantulum morante. Putauit, ſe erraſſe & ſic dimiſit opus &c. Iſti duo qui ſic errarunt ſciebant elementa ſimplicia artis & depurata & ipſorū adinuicem mixtionem & ſigna apparitionis ipſorum, & omnia neceſſaria huic arti, neque deficiebat eis aliud, niſi cognitio certa determinatæ diei, immo horæ ortus & partus lapidis in qua fieri debet coniunctio elementorum ſimplicium & finis totius operis. propterea igitur quia non fuerunt attenti in uiſione hora illa, euanuit totum opus de manibus eorum. Lapis enim tunc ortus eſt candidus et uolans ab igne, propter perſeuerantiam ignis & euaneſcit in fumum ſimul cum lapide fixo, cum ſumma uolatilis tunc ſuperet ſummā fixi. Sed ſi per ingenium artis, tunc ſumma fixi ſuperet ſummam uolatilis, quod ſit per compoſitionem elementorum ſimplicium adinuicem, retinebit lapis fixus uolatilem & permanebunt inuicem in æternum & non alter. & hæc eſt tota fortitudo alchimiæ & ipſa alchimia quæ Deo glorioſo uel non naturæ ſoli nec arti pertinere uidetur. Vnde Geber in ſumma ſua. Ars noſtra in potentia Dei reſeruatur, qui cui uult eam largitur & ſubtrahit, qui eſt glorioſus & ſublimis in omni iuſtitia & bonitate repletus &c. Et iterum idē ibidem. Miſerrimus enim & infeliciſſimus eſt quem Deus poſt operis ſui atque laboris finem in ueritatem denegat conſpicere & uitæ ſuæ ſpatium ſemper in mœrorem concludit

& terminat &c. Vnde Alexander in epiſtola ſua. Mundus maior creatus eſt ex naturis quatuor, diuerſis & contrarijs, ſcilicet appetitiua, digeſtiua, retentiua, & expulſiua ſiue mundificatiua, eſt quoque uis altera, ſcilicet ab eis, uita, quæ uires has coniungit quatuor, quas tibi narraui atque deſcripſi, & eſt ſicut clauis ad arcam quam ſi ab eis perimas, tota diſſoluitur cum ſit nexus eius lateraq; eius continens &c. Et Lucas in turba philoſophorum. Ego notifico uobis, omnia quæ Deus creauit ex quatuor eſſe naturis, id eſt, quatuor elementis, & quæ ex eis creata ſunt, ad eas reuertuntur in quibus naturæ generantur & moriuntur, prout Deus prædeſtinauit. Quæ teſtimonia confirmat ſic Alphidius. Scias fili quòd ex uitio ſuæ creationis omnia corrumpuntur. unde tam homo quàm omnis creatura ex accidenti ad corruptionem tendit. Ideo idem ibidem, omnis enim creatura poteſt augeri quouſque perficiatur, cum autem ad finem perfectionis deuenerit in detrimentum diminutionis tendit uel deſcendit per eiuſmodi uiam, iter ſuum dirigunt quæ in mundo ſunt uniuerſa. Eget igitur lapis iſte in ortu ſuo auxilio artificis, ut ſit tunc uigilans & occulta fide uideat, quòd igitur nuntiauit, & cum uoluntate ſociata naturæ perficiat ipſum retinendo & non ultra eat. Vnde dixit Morienus. Vide ne hanc radicem prætereas, nec aliquam eius quæras mutationem, quoniam neque proficuũ neque bonum tibi quæſitum inuenire poteris. Sicut uerbi gratia. Fœtus à principio conceptionis in utero, perficitur continuo uſque ad tempus partus & tempore natiuitatis perfectus eſt de ſe, & ſi tunc non egreditur, ſuffocatur & moritur, quia tunc eget auxilio expulſiuæ uirtutis, & cum ortus eſt tunc eget ultimo perfici, quia motus ambulationis

deficit ei cognitio & loquela & fortitudo, ut dicit Milueſcin dus. Eodẽmõ quãdo hic lapis oritur eſt perfectus per ſe ſed deficit ei tinctura & fixio ſtans et coniunctio matrimonialis. Ideo eget auxilio artificis extrahentis tunc ſtatim ipſum com plentis eum ut dictum eſt. Hoc idem eſt in auibus quando in ouo generatæ ſunt, perfectæ enim ſunt de ſe, quòd ſi tunc non egrediantur ſoffocantur & moriuntur, & ſi egredian tur perficiuntur ultimæ & non aliter. Ideo hic lapis ſita occultus eſt, quòd à nemine inueniri poteſt, niſi Deo uolente, à cognoſcentibus ipſum tempore ſuo. Et hoc eſt quod dixit Hermes in quarto, ſcilicet intelligite filij ſapientum quòd hic lapis pretioſiſſimus eſt, & clamat protege me & ego protegã te. Largiri mihi ius meum, ut te adiuuem, ſol enim meus & radij mei intimi ſunt in me &c. Et in primo eiuſdem dicit. Scito quòd uultur ſupra montem exiſtens in cacumine clamat, uoce magna inquiens. Ego ſum albus citrinus & rubeus &c. Vnde Parmenides bene conſulit nobis in turba philoſophorum dicens. Notis omnibus conditionibus lapidis & naturis in hoc opere manus ueſtras imponite, ſi uero ueritatis naturas ignoretis, nolite huic appropinquari, quia totum noxium eſt & infortunium & triſtitia. Et Raſis in lumine luminum. Occulti lapidis natura eiuſq; diſſolutio omnino cognoſcenda eſt, ea enim niſi ad unguem cognita fuerit, ab opere ceſſandum moneo. Idem in libro triginta præceptorum. Nihil enim eſt huius noſtræ ſcientiæ radix, niſi cognitio & cautelæ erroris bonitas. Idem in lumine luminũ. Cauendum etiam ſummopere moneo, ne unquam id aggredi præſumas elementorum admixtione incognita. Et hæc pars operis eſt, quæ eſt ſupra naturã, quæ terrena cum cœleſtibus coniungit, quam dicunt diuinam, cœleſtem, ſpecioſam,

mirabilem, pulcherrimam, difficillimam, cum eius inuentio in diuina potentia reseruetur. Vnde dixit Hermes in principio libri septem tractatuum. Huius autem artis scientiam ab unius tantum Dei habeo inspiratione.

PROPTER *hoc igitur quàm plures &c. Notandum quòd philosophi antiqui appellauerunt primam partem operis, principium operis. Principium autem operis appellauerunt lapidis natiuitatem & germinationem, & hoc fit in die complementi decoctionis, & digestionis, & subli mationis perfectæ, non autem appellauerunt principium operis ut quidam in superficie principium digestionis usque ad complementum digestionis, sed ipsam digestionem iam perfectam & ipsum digestum iam perfectum, ut patet subtiliter enucleanti uerba eorum. Finem autem & complementum totius operis, appellauerunt, retentionem lapidis iam digesti. Si igitur principium fuerit inuariabile & impermutabile, quicquid fuerit de essentia principij & pertinebit substantialiter ad principium, erit inuariabile & impermutabile. Si autem principium recipit uariationem & permutationem quicquid erit de essentia principij & pertinebit substantialiter ad principium uariabitur & permutabitur. Vnde philosophus 11. & 18. de animalibus ostendens quòd testiculi sunt una particula principalis nostri corporis, dicit q principio modicum permutato multa simul permutari consueuerunt eorum quæ sunt circa illud principium. Et primo cœli & mundi, quòd paruus error in principio maximus est in fine. Et primo physicorum dicit. Vno inconuenienti dato plura sequentur. Quapropter si principium alchimiæ fuerit inuariabile & steterit impermutabile quæcunque pertinebunt ad illud principium erunt necessario inuariabilia & im*

permutabilia. Si autem permutetur & illa neceſſario permutabuntur. Et ſi in illo principio fiet error in fine & toto opere neceſſario erit. Et iſto inconuenienti facto, quicquid fiet poſt erit inconueniens, ideo penitus cauendum eſt & præcauendum à permutatione aliqua huius principij, & ſic nec error nec incōueniēs aliquod adeſſe poterit. Cum igitur principium recipiat perfectionem & complementum propter attingere finem ſuum, & amplectetur & econuerſo, ergo oportet quòd illud principium includatur in ſuo fine. Finis autem eſt fixio principij immediate & abſque mora. Vnde dicit Morienus. Oportet quòd finis reſtituatur ſuper ſuum principium, & principium ſuper ſuum finem, & hoc eſt compoſitum quòd ſic perpetuabitur, nutu Deī, & non aliter. Eſt autem totius operis initium dealbatio, rubor autem perfectio, ut dicitur in turba philoſophorum. Et eſt rubedo in albedine, quemadmodum minium in ceruſſa, ita quòd finis & principium ſunt ſimul eadem hora. De hoc autem tali principio, dixit Raſis in lumine luminum. Nunquam igitur ſpiritui in corpora patebit ingreſſus, quouſque eadem munda & purgata ſubiaceant, hæc autem præcipua & dignior & bene attendenda iſtius negocij radix & principium &c. Et dicit Lilium. Dealbatio ſemper expectanda eſt quæ huius operis dicitur initium & firmamentum.

Sequitur distinctio quinta ostendens hunc lapidem similari omnibus rebus mundi. Et quòd diuersis nominibus nominatur. Et quòd philosophi huius scientiæ tetigerunt, eam cum omnibus alijs scientijs &c.

A NTIQVISSIMI *philosophorum uiderunt hunc lapidem in ortu & sublimatione sua & coniunctione elementorum eius, omnibus rebus mundi tam realibus quàm intellectualibus & earum accidentibus, posse in similitudinibus conuenire. unde quæcunque dici aut tractari possunt, tam de cœlestibus superioribus quàm de terrestribus & inferioribus, tam de corporalibus quàm incorporalibus, de corruptibilibus & incorruptibilibus, de uisibilibus & inuisibilibus, de spiritu, anima & corpore & ipsorum unione & seiunctione, item de mundi creatione & eius principio & fine & de elementis omnibus & eorum qualitatibus, tam primis quàm secundis, & de eorum confusione in materia prima & eorum distinctione, & eorum proprietatibus & passionibus omnibus, tam de elementatis omnibus tam animalibus quàm uegetabilibus & mineralibus, de generatione & corruptione, de uita & morte, de uirtutibus & uitijs, de unitate & multitudine, de actu & potentia de conceptione & partu, de masculo & femina, de puero & sene, de forti & debili, de uictore & uicto, de pace & bello, de albis & rubeis, & quibuslibet coloribus, de paradiso & eius celsitudine & claritate, pulchritudine & gloria, de inferno & abysso. Et breuiter de ijs quæ sunt & de ijs quæ non sunt, & de quibus loqui licet et de quibus loqui non licet, omnia dici de hoc lapide uenerando.*

QVOD *si fidem nostram christianam non offenderet, neque legem auderem dicere, quosdam antiquorum prophetarum hanc habuisse (si fas esset) artem. Vt Moysen, Dauid, Salomonem, & quosdam alios & similiter Ioanne euangelistam & eam dictis domini intermiscuerunt & occultauerunt sicut perpenderunt sapientes. Vnde Rosinus. Deus tribuit recte Moysi &c. Item de hoc quòd hæc in libro Malachiæ prophetæ dicit Alphidius. Huius autem rei purgãdæ per prophetam bene prædictum esse legimus. Tota die sedebit conflans & purgabit argentum & purgabit filios Leui, qua purgatione peracta erit cœlum nouum & terra noua & uidebit omnis caro salutare suum cum se cognouerit ab omni corruptione mundatam & ad pristinam sanitatem in qua cõdita fuit redire &c. Ideo in libris philosophorum plures prophetarum uidimus allegatos &c. Qui in suo principali propo sito hanc artem intermiscuerunt. Item legimus in libro Auicennæ de circulo animæ, Ioannem euangelistã de numero philosophorum huius artis. Ista enim scientia est diuina & supra naturam, & cum alia diuina & reliquis patitur mistice implicari. Non autem fuerunt antiqui prophetæ hanc artem prosecuti propter aurum & argentum habendum, nec propter bonum utile & delectabile, sed propter honestum quia dilexerunt rem propter seipsam. Et ideo quia uiderunt inquisitionem eius & inuentionem per suos terminos miraculosam & supra naturam, ideo diuinam & misticam, quo circa terminos eius cum suis diuinis intermiscere potuerunt & uoluerunt principali proposito & iudice manente, cum ipsorum termini sint diuini & mistici. Rationi hoc principali proposito derogare uidetur, nec remouere intellectum ipsorum ab inquisitione ipsorum, unde philosophi huius*

ſcientiæ ſeu artis, tetigerunt ſcientiam huius lapidis in omnibus ſuis ſcientijs & operibus miſtice loquendo. Ita quòd ſcientia iſta nihil dimiſit quin ad ſe traheret, & ſibi componeret. Neque eſt hoc incongruum, quoniam omnia quæ ſunt, & quæ non ſunt ars iſta diuina ſibi pro terminis aſſumit. & loquitur de omnibus ſecundum analogiam, in ſuis libris Et omnes aliæ de ipſa. Hoc idem patet tam in philoſophia, quàm in phyſica ſeu medicina, quam etiam aſtrologia, & quàm geomantia &c. Vt dicit Balgus in turba philoſophorum, & Morienus. Et hoc confirmat Albumaſar in ſuo troductorio iudiciorum. Loquens de imaginibus cœli, ſecundum antiquos etc.

CIRCA hanc diſtinctionem nota quòd ſicut prius eſt eſſe rerum & ueritas ſecundum naturam, quàm earum ſimilitudo & allegoria ſic ſcientiæ & artes prius tractare debent eſſe & ueritates rerum. ſecundario autem ſimilitudines & allegorias quoniam ueritas nil aliud eſt quàm adæquatio intellectus ad rẽ. Similitudo autem et allegoria ſunt ſicut fig mẽtum in accidentibus rerum ſiue ſint, ſiue non ſint facta ab intellectu ſolo. Maxime ergo fefellerunt antiqui philoſophi ante Ariſtotelem, quia uolentes tradere cognitionem ueritatis rerum & alijs cõmunicare ſemper ſub allegoria & ſimilitudine loquebantur. Cunctis cognitio non inquirat proprias cauſas rerum prout requirunt res. Solus autem Ariſtote.uidetur incepiſſe à tradictione proprie ueritatis rerũ quę Alexander, philoſophus Auerrois, & Auicennas & plures alij ſecuti ſunt, philoſophus tamen docet loqui metaphoricæ ſimilitudinarie, ſeu allegorice in 3. rethoricæ, ſed hoc requirebat ars illa & modus eius & hoc non eſt reprehenſibile. Sic & hic.

ITEM *ſicut res ſe habent ad eſſe, ita ſe habent ad intelligi, & cognoſci, & per conſequens ad ſignificari.* Ex hoc triplex modus in rebus repertus eſt, ſcilicet modus eſſendi, modus intelligendi, & modus ſignificandi. Et quia ueritas nihil aliud eſt, quàm adæquatio intellectus ad res ipſas. Diſputantes autem non ſunt ferentes res ad diſputandum, Sed nominibus utuntur pro rebus ſpetialiter notis. Sed ignorantes uirtutes uerborum paralogizant, ut dicitur primo elenchorum. Diſtinguere ergo nomina multiplicia eſt utile ad manifeſtandum propoſitum, & ſyllogizare ad rem, & non ad nomen ut dicitur primo topicorum, & deberet interrogans & reſpondens ferre intellectum ad idem, ut ibidem dicitur adhærendum eſt. ergo rebus per ſe, & nõ nominibus.

EX *dictis ergo uere patere poteſt, q̃ iſtius lapidis infinita nomina conſurgere neceſſe eſt quæ omnia ſunt uera apud philoſophos alchimiæ quàmuis ficta ſint id eſt ſimilitudines.* Vnde Raſis in lumine luminum. Hæc enim quæ dicimus ad imagines referuntur. Et idem primo 70. præceptorum. Hæc omnia quæ dicimus ſunt typica quæ ſubtiles in hac arte intelligere debẽt. Pythagoras in turba philoſophorum. Sitote quòd res quam multipliciter narrauerunt philoſophi, ſuum abſque igne ſocium conſequitur prout magnes conſequitur ferrum, quam ubique inueniunt, quæ eſt lapis & non lapis, uilis & precioſa, obſcura, celata, et à quolibet nota, unius nominis & multorum nominum. Alphidius. in eo enim omnis ſimilitudo & omnis deſcriptio inuenta eſt omniũ animaliũ genera & lapidum ſunt in ipſo, naturis coloribus omnibus & odoribus, operibus eſt ſimilis, cui nil eſt ſimile in actione in deſcriptione, in tranſitu, in dominatione etc. Et Milueſcindus. Si ſpirituale nuncupes probabile quid agis, ſi corporale uerum dicis, ſi cœ

leſte non mentiris, ſi terrenū certum refertur etc. Morienus. Ego ueritatem uobis dico. quòd nihil aliud huius artis operatores in errorem detruſit niſi uarietas & nominum multitudo &c. Dicit Lilium. Noſtri lapidis tot ſunt nomina, quot ſunt res uel rerum uocabula. Et Alphidius. In hoc opere eſt parabolarum diuerſitas & nominum, & actionum ut ab imperitis celent & intelligentiæ capitibus aperiant & demonſtrent. Et Morienus. Sapientes huius artis diſtoſitiones alia de cauſa non multiplicauerunt niſi ut ſapientes in hoc magiſterio inſtruerent, & inſipientes penitus excæcarent

AMPLIVS notandum, ꝙ quāuis nomina huius lapidis infinita fićta ſunt, non eſt mirandum quoniam hic lapis orphanus proprio nomine caret, nec proprium nomen aliquod habere poteſt, niſi lapis philoſophorum, quibus notus ſolum modo exiſtit. Ergo cum hoc nomen in ipſius cognitione non ſit ſufficiens, attribuerunt ei nomina aliarum rerum omniū, ut per tales ſimilitudines ſapientes deuenire poſſint in cognitionē ipſius. Propterea ergo omnia eius nomina uera ſunt apud philoſophos & nota ſolum eis, quia intelligunt, quid ſignificāt. Quamuis enim materia ex qua fit lapis ſit tantum una, et ipſe lapis tantū unus, tamen ſecundū diuerſos colores & uarietates quæ in decoćtione apparēt et ortu eius et coniunćtione in magiſterio diuerſa nomina imponunt ad beneplacitum. Similiter uulgus hoc idem facit, quia imponit nomina diuerſa uni rei per diuerſas formas accidentales. Nam ex auro et argento fit anulus, ciphus, armilla, nummus, corona, & tamen omnia ſuut aurum & argentū. Similiter & in aliis metallis & in cera & ligno argilla & uitro quæ tamen omnia ſecundum materiam, & formam naturalem ſunt idem

& unius nominis, & ratione accidentium multorum nomi
num sic & lapis plura habet nomina. propter sua acciden=
tia quæ tamen omnia sunt nota philosophis solis, cum sit res
ipsorum & non aliorum. Et cum uulgus procedat prouer
bialiter, & figuratiue in sermonibus suis, scilicet unum
dicens, & aliud occulte intelligens, ut sapiens uulgus ab in
sipienti discernat, quod occultum est, quanto magis hæc ars
diuina hoc facere debet præsertim, cum ipsa sit secretum secre
torum dei altissimi, & magni, ut dicunt philosophi huius
artis, quemadmodum Aristoteles figuratiue tradidit hoc se=
cretum Alexandro loquens secum exemplis, enigmatibus et si
gnis, timens ne hoc arcanum diuinum deueniret ad pote=
statem infidelium & arrogantium quos deus indignos iudi=
cat, & ne ipse Aristoteles esset transgressor diuinæ gratiæ,
& fraudator cœlestis secreti & occultæ reuelationis. hac de
causa figuratiue locutus fuit ad Alexandrum in epistola li=
bri secretorum.

Præmissis distinctionibus & declarationibus multis quæ non
modicum ualent ad propositæ quæstionis elucidatio=
nem maiorem restat, nunc soluere rationes,
ad contrariã partẽ quæstionis adductas.
Cum quæstionibus quibusdam in
tercidentibus & notabili
bus congruis.

9 VONIAM quidem dispositiones præ=
cedunt, habitus et habilitant ad formas tam
intelligibiles, quàm reales, ideo præmisi=
mus dispositiones quam plures, per quas po
test sapiens amator horum, bene credere,

& disponere sensum & intellectum suum ad habitus, & formas excipiendas quas diximus. Quapropter de cætero modum habituandi, & informandi cum quibusdam alijs dispositionibus. Iuxta sapientum doctrinam, & nostram narremus. Incipiendo prius à solutionibus rationum dictarū à principio scilicet ignorantium hanc scientiam gloriosam & uolantium eam interimere.

Solutio rationum V.

AD argumenta ergo quinque prima, patet ex dictis & dicendis solutio. Quoniam quamuis per artem alchimiæ uelimus sequi naturam, hoc est in opere, scilicet faciendo ex similibus principijs metallorum, idem aurum, quod ipsa facit, sed non in modo operationis seu operis, quia ratione modi operis ars, facit ex illis principijs lapidem suum, cum quo omnia metalla conuertit in aurum. Sed si metalla uellet generare de nouo, tunc ars coacta esset sequi naturam in modo operis, etiam & in quantitate elementorum, & proportione & mixtione & calore & tempore & loco, tunc ars esset impossibilis & cognitio talium non potest haberi certitudinaliter, sed solum secundum coniecturam, quæ cognitio confert speculanti, operanti uero minime. Veruntamen ars prius inuestigat. omnē operationem naturæ, et omnem modum operationis, & materiam determinatam & reliqua sine quorum inuestigatione ars nunquā posset naturam sequi. Et quia natura in suis mineris transformat omnia imperfecta metalla in aurum paulatim digerendo & expoliando ipsa in fine à sulphure corrumpente, quod ipsa decoxit & in tali expoliatione obseruat natura quantitates & proportiones in mensuris elementorum determinatas ad generation mauri, quæ quantitates et proportiones mixtionis sunt notæ soli

naturæ. Ideo ars hæc ſubtiliſſime inueſtigans expoliat ipſa ſimiliter ut natura, ſed cum alio calore, ſcilicet liquefacien te & in breui tempore ualde, ſcilicet in momento; & alio loco & tempore quia quocunque tempore, quocunque loco, & quocunque calore expoliantur in perfecta metalla omnia à ſulphure corrumpente ſtatim perficiuntur in aurum. & in hac expoliatione natura æquat quantitates elementorum & eorum proportiones in mixtione & mixto uolunntate diuina, quamuis hæc ignoremus, quia nec neceſſe eſt nos hoc ſcire nec poſſumus ſcire. Et ſic ars ſequitur naturam in principijs, quia ſic operatur ars, penitus miniſtrando naturæ ſicut ſola natura tam in generando phyſicum lapidem, quàm in perficiendo metalla, quia ſolus lapis philoſophorum cum ſic ſit expoliatus & habeat naturam perficientis & informantis poterit ipſa expoliare & perficere & informare in liquefactione. Quod totum adhuc lucidius explanabitur in fra in capitulis de generationibus metallorũ. Ad illud autẽ quod ipſi dicũt de abbreuiatione temporis in decoctione per exceſſum caloris exaſperantem, quia diſſipabitur, humiditas metallica & deſtruetur forma ſpecifica metalli. Dicimus quòd eorum intentio & imaginatio à tramite ueritatis omnino declinat, quoniam nolumus ponere metalla imperfecta in igne ignitionis aut liquefactionis, & ſic ſeruare quouſque digerantur, & perficiantur in aurum, quia fatuum eſt hoc dicere & imaginari & eſt impoſſibile ſicut probant. Sed ipſis liquefactis ad ignem immediate ponimus lapidem, ſecundũ iuſta ponderа ipſa perficiente, cum ipſe ſit forma ipſorum informans ipſa, & in momento perfecta ſunt in aurum cum conſeruatione popriæ humiditatis & ſic perpetuantur in igne. neque etiam ipſa naturæ principia uolumus con

uertere in aurum, nec in metallum aliud per talem ignem cum ſit impoſſibile, ſed in igne ſufficienti ad liquefactionē, con ſeruamus ea in ſua humitate auferendo ſuperflua, quouſque generetur lapis quem quærimus uolatilis, cui iungimus lapi dem fixum rubeum, & hoc eſt poſſibile.

QVONIAM *quidem etc.* Notandum eſt ꝙ *accidit quibuſdam ſapientibus in ſillogizando: ut faciant ſyl logiſmos ſophiſticos fortes & ſibi ipſis & aliis, & quandoq; contra iſtud quod opinantur ita quòd ipſi neſcientes ſoluere ſtant in dubio ligati, de quibus dicit philoſophus 7. ethico. ſic ad literam. Sophiſticus ſermo eſt mentiens dubitatio. pro pter inopinabilia enim uelle arguere, ut ſapientes ſint, cum non attingant factus ſyllogiſmus dubitatio fit, ligata enim eſt mens etc.* Quia *ergo cum plures neſciunt ſoluere argumen ta iam dicta & eis ſimilia cum ſint magnæ apparentiæ, pro pter ſophiſticationes latentes, eo quòd habent terminos & ſer mones huic arti pertinentes. Ideo neſcientes ſoluere, eorum mens manet ligata, etiam ſi credant oppoſitum. Poſuimus ergo in antedictis ſermones notos & ueros, & ſimiliter in ſequentibus, ut poſſint ſoluere omnia dicta contra quæſtionem propoſitam, ſecundum ſolutionem poſſibilem. Et ſi qua ſimi liter alia arguerentur, ita ut eorum mens nunquam de cæ tero ſit ligata. Soluimus autem omnia ordinate ut patebit in ſequentibus. Adhuc ſimiliter decipiuntur quia uniuerſali ter ſolum conſiderant et arguunt, non deſcendendo ad particu laria. Vnde Philoſophus primo politicorum. Conſiderantes particulariter magis ueritatem diſcernunt, uniuerſaliter enim dicentes ſeipſos decipiunt. Et in 6. ethicorum. Neque enim prudentia eſt uniuerſalium ſolum, ſed oportet etiam ſingu laria cognoſcere. Si enim ſciat quis quoniam leues carnes be=*

ne digeſtibiles & ſanæ. quales autem leues ignorat, non faciet ſanitatem, ſed ſciens, quoniam quæ uolatilium leues & ſanæ, faciet magis etc. Et in primo poſteriorum. Conſiderantes uniuerſale multotiens neſciunt quædam ſingularium propter id quod non intendunt. Et in ſecundo eiuſdem æquiuocationes magis latent in uniuerſalibus, quàm in ſingularibus 2. ethicorum. In ijs enim quæ circa operationes ſermones uniuerſales quidem communiores: ſunt particulares autem ueriores.

Solutio rationis VI.

AD ſextum argumentum dicimus, quòd in opere huius artis eſt conſiderare duo, ſcilicet naturam agentem & artem miniſtrantem. Si conſideremus ex parte naturæ agentis dicimus, quòd totum opus eſt naturale, quia natura eſt illa quæ digerendo ſeu decoquendo appetit, retinet, digerit, & expellit, & permiſcet & corrumpit, & generat & informat præcepto dei benedicti & glorioſi ſuo tempore lapidem antedictum, & cum hoc lapide natura informat metalla per ipſarum commixtionem. Si autem conſideremus ex parte miniſtrationis, tunc opus hoc eſt artificiale, non quia ars generet & corrumpat, & informet, ſed quia miniſtrat naturæ operanti totũ hoc. Natura enim ſola non poteſt in talibus per ſe, niſi ars miniſtret ſibi. propterea eo modo quo ars miniſtrat naturæ, eo modo operatur natura, quia ſi bene bene, ſi autem male male. Tota igitur operatio ratione generationis, & mixtionis eſt naturalis. Ratione autem miniſtrationis eſt artificialis, ſicut patet in decoctione ciborum.

Solutio rationis VII.

AD rationem ſeptimam. Dicimus, quòd illorum ratio non cõcludit, quia forma quæ eſt perfectio rei eſt duplex

ſcilicet

ſcilicet una ipſius mixti inquantũ mixtum. Alia ipſius mixti non inquantum mixtum ſed inquantum animatum ſiue ſit anima introducta de potentia materiæ ab occultis naturæ, ſiue ſit data ab extrinſeco, ſcilicet ab eſſentia quinta uel à primo motore ſicut ueteres diuerſimode ſunt opinati. Diuerſificauit enim Deus rerum perfectiones multipliciter quoniam in quibus compoſitio quæ ſecundum naturam fuit debilis in illis maiorem, & nobiliorem perfectionem ponit, ſcilicet, quæ eſt ſecundum animam: in inanimatis autem econuerſo. Et ideo nos ignoramus formare leonem, capram, & hominem non ratione mixtionis cum ſit debilis in eis ſed magis ratione formæ nobilis, quæ ſubiacere non poteſt actibus noſtris. Similiter quamuis quorundam mineralium, uegetabilium et animatorum ſiue ſint fortis mixtionis ſiue debilis, generationem facere ſciamus, tamen eorum formas ſpecificas ignoramus omnino, ſed ad generationem auri cognoſcimus ſuam formam ſpecificam ſeparatam à materia perfectibili, & modum perfectionis, & unionis omnino ſequendo naturam. Similiter quia non fit recta comparatio mixtionis fortis ad nobil.m, ſed fortis ad debilem & nobilis ad ignobilem, quia recta comparatio eſt in uniuocis, ut dicitur 7. phyſicorum. Similiter quia inanimatorum ad animata in hoc non eſt proportio. Similiter quia non eſt proportio eius cuius materia propinqua determinata inuenitur, ad illud cuius materia non inuenitur ſiue ſit eiuſdem propinqui generis ſiue non. Similiter quia non reperitur in illis, nec in aliquibus de mundo aliquid quod egeat perfici, ſicut in ijs ſolis, quare ratio non concludit.

Solutio rationis VIII.

AD octauam rationem, dixerunt quidam quòd non con

cludit, quia metalla non differunt ad inuicem ſpecie, ſed accidente ſolum, quos reprobauimus ſupra in argumentis philoſophi. Dixerunt alij quòd ratio ſimpliciter eſt falſa, quia generatio & corruptio eſt indiuiduorum diuerſarum ſpecierum: poterunt enim ad inuicem tranſmutari. Sed quamuis iſti ſufficienter dicere uideantur, non tamen ſic eſt, quia quidam modus eſt in metallis diuerſus mutationis ſpeciei in ſpeciem. Propterea iſtius rationis ſolutio ſufficiens cum ſolutione ultimæ rationis philoſophi infra patebit.

Solutio rationis IX.

AD nonam rationem dicitur, quòd uerum eſt, quòd per motum & lucem corporum ſuper cœleſtium, & per eorum determinatos ſitus & aſpectus introducuntur formæ in inferioribus, ſed non eſt neceſſe nos ea ſcire, nec poſſumus ſcire niſi in genere quodam confuſo, ſcilicet ex parte ſolis in quibuſdam qui eſt cauſa quatuor temporum anni, quia certis temporibus fiunt ſeminationes, et meſſes, & plantationes, & in quibuſdam animalibus, ut equis, & aſinis, & accipitribus, & falconibus, periodis certis ſolaribus fiunt coniunctiones ad coitum, & generationem, in quibuſdam autem omni tempore fiunt hæc indifferenter, ut in homine et columbis, & gallinis. Vnde ſi uolumus generare uermem ex carnibus putridis non conſideramus ſitum quęquam ſtellarum, ſed ſolum diſpoſitiones aeris circunſcribentis, & alias putrefactionis cauſas. Similiter ſi oua ſub fimo aut ſimili loco ad pullorum generationem ponamus, quocunque tempore dabitur forma ſuo loco & tempore præfinito à cœleſtibus abſque conſideratione noſtra in hoc. Eadem in generatione calcis, & uitrioli, & ſalis, & uzifur, & ceruſſæ, & minij, & zimar. Similiter in compoſitione theriacæ, et aliarum confe-

ctionum & quocunque tempore et quacunque hora possunt fieri, hæc uirtus enim cœlestis est ualde communis ad omnia & recipit determinationem & per uirtutes & dispositiones eorum, quæ sunt subiectum eius in rebus elemẽtatis et elementis, quia sic operantur uirtutes cœlestes in tota natura generabilium & corruptibilium, continuo secundum materiam sibi dispositam, aut proprie, aut communiter. Vnde dixit Lilium. Opus hoc non causatur à motu superiorum, quia omni tempore fieri potest. Et Rasis in 70. in libro reprehensionis. Tempus non operatur in hoc aliquid, quia si tempus operaretur in eo esset uile apud gentes etc. Si igitur in hoc magisterio, omnia contingentia suo tempore recte concurrant, introducetur forma sua sub debito situ, & aspectu stellarum tempore præfinito in materia, absque consideratione in hoc aliqua. Vnde dixit Plato, quòd secundum meritum materiæ infunduntur uirtutes cœlestes, quæ res naturæ operantur &c. Sed in rebus in quibus infunditur forma accidentalis noua, & occulta à cœlestibus, ut est in arte imaginum oportet necessario, ut sciamus, & custodiamus determinatos situs & aspectus corporum cœlestium. tempore proprio, quia à solis illis imprimitur forma talis & tali tempore & non alio, sicut patet in libris astrologiæ, de electionibus horarum imaginum & bellorum & edificiorum & itinere etc. quia igitur alchimiæ ars non est talis, ergo non requiritur talis cognitio.

Solutio rationis X.

AD rationem decimam dicimus, quia formarum aliæ sunt naturales, aliæ artificiales. Et naturalium quædam sunt substantiales & introducuntur in instanti omnes à natura, præcedentibus dispositionibus, habilitantibus ad eas, siue

concurrat ibi administratio artis aliqua ad disponendum si-
ue non, & istæ sunt formæ substantiales quæ sunt principiũ
operandi in omni re, & istas dicit dialecticus formas speci-
ficas siue differentiãs constituentes speciem & per ipsas quæli
bet res habet esse. Quædam autem sunt formæ accidentales
quæ si immediate manant & fluunt à formis substantialibus
introducuntur in instanti cum formis specialibus à natura
cum sint sicut propriæ passiones subiectorum & istæ sunt for
mæ, cum quibus quælibet res proprie operatur. Si autem
non immediate manant & fluunt, tunc introducuntur suc
cessiue in tempore ut est color, odor, & sapor, & figura
talis determinata sequens suam formam substantialem, qua
rum quædam sunt proprie, ex tota specie sua, ut color pauo
nis & figura elephantis, quædam communes ut color equi,
& gallinæ, & odor uiolæ. Artificiales autem formæ omnes
sunt accidentales & non sunt aliud quàm figuræ rerum in-
ductæ per artem siue sint iuxta uoluntatem artificis, ut
figura domus & nauis & nummi siue sint à casu aliquo, ut
patet in figuris fragmentorum lapidum quorum quædam
remanent in facto esse, ut forma domus, quædam non, sed
sunt in solo fieri, ut patet in arte saltandi, & cantandi, &
omnes istæ introducuntur successiue in tempore, ut patet ex
septimo metaphysicæ, propter quod dixit philosophus ibidem
quòd artificialia ratione materiæ ponũtur in genere substan
tiæ, ratione formæ ponuntur in genere accidentis.
Cum igitur generatio lapidis philosophorũ sit à natura me-
diante agente naturali scilicet igne cum colore suo naturali,
& odore & figura naturali quæ sunt formæ accidentales se
quentes suam formam substantialem determinatam, sed ta-
men cum administratione artis, quæ ministrauit sibi mate-

teriam debitam naturalem in organis artificialibus, ergo ne ceſſario forma eius erit naturalis & ſubſtantialis, quæ ſubſtantialis forma, cognoſcitur per ſuas formas naturales accidentales proprias, ſicut & omnis alia de mundo. Et quamuis miniſtratio & modus miniſtrationis materiæ, ſit uoluntarius, tamen forma quæ in inſtanti generatur eſt naturalis. Non igitur poterit dici forma illius lapidis artificialis, ut quidam fatue imaginantur. Eodem modò intelligendum de auro per iſtum lapidem generato, cuius forma introducitur in inſtanti, ut patuit, & non ſucceſſiue, ſed diſpoſitiones præcedentes bene inducuntur ſucceſſiue. Nota unũ notabile, quare formæ dicuntur naturales, in duplici differentia &c.

CIRCA decimam rationem & eius ſolutionem eluciandam, eſt præterea notandum, quòd formæ naturales dicuntur. Aut ad quarum introductionem natura ſola præparat ſibi materiam & introducit formam ut in homine, palma marmore etc. Aut quia ars præparat materiam naturæ, non ultima præparatione & ipſi porrigit, & natura præparat, & diſponit ſibi ipſi uſque ad ultimum cum auxilio artis, & poſt introducit formam ut patet in generatione uzifur, ceruſſæ & theriacarum ac omnium compoſitorum. Formæ enim iſtorum ſunt naturales miniſtrante arte, quia in talibus natura non poteſt ſibi præparare materiam, nec componere, ſed ars præparat naturæ materiam & natura diſponit & introducit formam, quod enim præparat alteri materiam ad formam non dat formam, quod autem ſibi præparat, & diſponit ſic quia idem agens diſponit ad formã et dat formã. Sunt autem quædam formæ naturales accidentales quæ introducuntur à natura ſola præter artẽ, et à

natura per ædminiſtrationem artis, ut ſanitas, quoniam om nium harum principium agens eſt intrinſecum quod eſt na tura. Formæ autem artificiales abſolute dicuntur accidenta les, ad quarum introductionem natura præparat materiam remote ſecundū magis et minus. Nunquā autē poſſet natura introducere formam cum deficiat principium extrinſecum in hac operatione. Ars autem potens rccipit à natura hanc ma teriam & eam præparat, & diſponit diſpoſitione propin qua, & introducit ſucceſſiue formam ſicut eſt forma domus, nauis, & anuli. Satis enim poſſet ars porrigere naturæ li gna, lapides, cementum & clauos, quòd tamen nunquam ſciret domum conſtruere nec nauim, ſed ars hæc recipit à na tura, & ſibi ipſi diſponit, & formam artificialem facit ex ijs ſucceſſiue. Propterea formæ naturales rerum ſubſtan tiales non uariantur in ſua ſpecie, quamuis quædam acci dentales ſic, ratione regionum. Artificiales autem omnes, quàm pluribus modis uariantur, ſecundū uoluntatē artifcis uariando figuras. Similiter ars in artificialibus abſolute ſem per ſeruat eandem materiam & formam eandem naturalē & uariat formas artificiales ad libitum. In naturalibus au tem tam quibus ars miniſtrat, quàm in quibus non, non ſeruatur eadem materia, ſed uariatur materia continuo, ut ad formam diuerſam diſponatur iuxta uariam diſpoſitionē materiæ. Cum igitur lapis philoſophorum generetur à natu ra miniſtrante arte, & diuina potentia uolente manifeſta re, dicetur ipſe & ſua forma & aurum alchimiæ, non arti ficiale, ſed naturale penitus. Ars etiam eſt cum natura an nexa, quia principium artis eſt natura, ut patet ex 2. phy ſicorum, ſcilicet ſecundum quòd exit ex ſuo principio cœleſti cuius principium eſt intellectus practicus. Principium autem

naturæ eſt intelligentiæ, quia opus naturæ eſt opus intelligentiæ, & ipſa natura eſt opus & inſtrumentum eius. patet ergo quomodo ars hæc eſt naturalis, & ſimiliter opera ſua, & forma ſua & quo non & forma ſua.

Solutio rationis XI.

AD rationem undecimam quando dicunt quòd facilius eſt res deſtruere quã conſtruere. Reſpondet Geber Iſpanus in ſumma ſua ſic, ꝙ non concludunt de neceſſitate qua coarctemur ad non poſſe conſtrui credere. Nam quod difficulter conſtruitur, & difficulter deſtruitur. non autem eſt impoſſibile ipſum poſſe conſtrui. Huius autem cauſam aſſignamus quia fortem habuit compoſitionem. Ideo difficiliorem reſolutionem habet, ideoque difficulter deſtruitur. Et hoc eſt quod facit eos opinari impoſſibile eſſe eius conſtructionem. Et quia ignorant eius compoſitionem naturalem, ideo illius conſtructionem et deſtructionem artificialem ex curſu naturæ ignorant. Acceptauerunt tamen forte quòd ſit fortis compoſitionis, ſed quantæ fortitudinis compoſitionis ſit non attentauerunt, hæc eſt reſponſio Gebri Iſpani, hactenus philoſophi præcipui & aſtrologi & Magici, & alchimici. Nos autem cum modici ſimus intellectus & ingenij nihil contradicimus tanto philoſopho, nec contradicere præſumimus, nec audemus cum ipſe ſciuerit actu & opere hanc mirabilem ſcientiam. Nos autem quamuis propinqua potentia credamus, eadem ſemita ipſum deberemus ſequi, propter magnam dilectionem & delectationem, quoniam delectatio perficit operationem ut dicitur 10. ethicorum. Et iterum in eodem. Coauget enim propriam operationem delectatio, & magis ſingula iudicant, & certius exquirunt cum delectatione operan-

tes etc. Sed tamen argumentum in ſua efficacia permanere uidetur. Ideo dicimus quòd conſtructio ſiue factio rei dupliciter cõſiderari poteſt. Vnomodo quãdo res conſtruitur ex ſuis primis principijs generationis, ut ſanguis exiſtens in uenis matricis gallinæ ad generationem pulli, ita quòd eſt in hoc principio motus. Alio modo quando res conſtruitur & præceſſerunt ferè omnes diſpoſitiones habilitantes ad formam, et eſt iuxta finem motus, ut ouum ex ſanguine illo generatum, ſub gallina per dies ſeptem fotum ſiue digeſtum ad generationem. Poteſt etiam tertius addi modus, quaſi medius harum exiſtens, ſcilicet ouum quod gallina peperit. Si primo modo accipiatur uel 3. uerum dicunt. Facilius enim eſt rem deſtruere, quando facta eſt, quàm ipſam conſtruere incipiendo à primis principijs generationis uel medijs. Et hoc modo non intelligitur hic. Si uero ultimo modo falſum dicunt. Vnaquæq; enim res naturalis quando fit, cum ipſa fuerit in ultima diſpoſitione, poſt quam immediate ſequitur forma, facilius eſt ipſam conſtruere, quàm deſtruere quando facta eſt, quoniam ipſius conſtructio fit in inſtanti, ſed eius deſtructio quãdo facta eſt non poteſt fieri, niſi præcedant diſpoſitiones omnes & alterationes diſponentes ad corruptionem & ſic accipimus hic. Et ideo quia ars alchimiæ inuenit (hac ultima diſpoſitione diſpoſita) omnia metalla, perficit ipſa in inſtanti abſque aliquibus alterationibus præcedentibus ſola liquefactione præmiſſa, neque poteſt ea ita facile deſtruere quando facta ſunt aurum ſicut conſtruxit.

AD rationem duodecimam & tertiamdecimam patet ex prius dictis Solutio.

Solutio rationis XIIII.

AD rationem decimam quartam, quando dicunt quòd

impoſſibile eſt alicuius unius rei, duas contrarias operationes per ſe eſſe, dicimus quòd uerum eſt reſpectu eiuſdem ſed reſpectu diuerſorum eſt poſſibile, & hæc diuerſitas proprie nō eſt ex parte dantis, ſed ex parte recipientis, quia omne quod recipitur in aliquo recipitur per modum rei recipientis & non per modum rei receptæ, ut dicitur ſeptimo metaphyſicæ quia agens non diſponit materiā niſi prout eſt habilis ad diſpoſitionem hanc uel illam, & poſt informat eam iuxta meritū diſpoſitionis, ideo uidemus de nutrimento & nutribili quòd in humano corpore diuerſa cibaria ualde in unum ſanguinē & in unum nutrimentum conuertūtur ab uno agente propter talem ipſorum diſpoſitionem in materia & forma, ita ut cibaria dura molliſicet & mollia induret, & ad medium reducat. Vnde Galenus tertio de complexionibus. Et omnes cibi calidi dum in digeſtione perſeuerant, calefaciunt corpus: frigidi autem infrigidant, ſed cum nutriunt, augent calorem naturalem inquanto ſecundum ſimilitudinē unam &c. Et hoc ideo eſt quia quamuis nutrientia ſint inter ſe ita diuerſa in materia & in forma à principio, tamen in comparatione ad nutribile ab uno agente poſſunt informari una forma in fine. Propter quod dixit philoſophus ſecundo de anima quòd nutribile nutritur à contrario & à ſimili, à contrario in principio, & à ſimili in fine. Et cauſa eſt, quia in fine expoliantur ab omnibus qualitatibus diuerſis quibus differebant & contrariabantur & fiunt unum & idem in forma membri naturæ, tamen ſit unum per ſe & aliud per accidens, nec ſunt proprie & per ſe ordinata ad talem finem. Cum igitur metalla imperfecta dum ſubiacent digeſtioni naturæ, aut ſunt de mineris effoſſa, ſunt proprie & per ſe ordinata à natura ad unum finem, quamuis inter ſe ſint

altera & diuersa, & induritiæ & mollitiæ, & accidentibus aliis. Poterunt tamen ab uno agente multo melius informari secundum similitudinem unam in forma una quàm nutrientia diuersa, ita ut dura mollificentur & mollia indurentur, ut in medio perficiantur, sed non est illud quòd mollificatur, possit indurari, nec ecouerso. Et iõ quod est molle nimis non eget mollificatione sed induratione, & quod est durum nimis econuerso. quòd totum per expoliationem solam fit in iis diuersis subiectis, tali diuersitate ad eundem finem ordinatis, nec tamen fit una mutatio per se & alia per accidens, sed ambæ per se cum operatio lapidis de se sit unica tantum: in dissimilibus autem à se nil operatur de iis, ideo ratio non ualet. Vnde Geber in capitulo de duplici medicina, scilicet alba & rubea, dicit quòd quatuor corpora imperfecta egent duplici medicina, scilicet alba & rubea, quorum duo egent eis indurantibus, scilicet Iupiter & Saturnus, alia uero duo mollificantibus, scilicet Mars & Venus, & argentum uiuum eget similiter duplici medicina coagulante & inspissante ipsum, scilicet una alba & alia rubea. Et ideo medicinæ corporum imperfectorum et argenti uiui sunt decem medicinæ & hoc intelligendum est in minori opere, quia in maiori opere non est nisi unica perficiens omnia ad album & ad rubeum. Et ideo subdit in eodem capitulo sic. uerũ utiq; cum diuturnitatis laboris instantia, & magnæ indagationis industria excusari uolumus, ab inuentionis labore harum decem medicinarum per unius medicinæ beneficium, & inuenimus inquisitione longa, necnon & laboriosa maxime & experientia certa medicinam unam, qua quidem durum mollescit, & molle induratur corpus, & fugitiuum figitur & illustratur fœdum splẽdore inenarrabili etiam eo qui

ſupra naturam conſiſtit &c. Nec *apud quenquam ſapientum hæſitandum exiſtimo, ſi hic lapis unus exiſtēs habeat has operationes oppoſitas, quoniam ſi recte conſideraverit, cauſas duriciei metallorum, & molliciei & cauſas fuſionis & impedimentum fuſionis, & cauſas citæ fuſionis & tardæ, & cauſas fuſionis cum ignitione, & ſine ignitione.* Et *cauſas fixionis, id eſt, perſeuerantiæ ad pugnam ignis, & uolatilitatis in fumum ab igne.* Et *cauſas perfectionis metallorum & corruptionis, & cauſas diminutionis & ſuperfluitatis in ipſis, cognoſcet ſtatim quòd poſſibile eſt quod dictum eſt.* Et *ex qua re quibus rebus efficitur lapis ipſa.* Poſtea *particulariter tractabitur, hoc autem ſcire oportet & hic præſupponitur.*

Solutio rationis. XV.

AD *decimamquintam rationem.* Ex *nunc dictis & poſt dicendis patet ſolutio.*

Solutio rationis. XVI.

AD *decimumſextum argumentum quando dicunt.* Metalla *omnia perfecta eſſe in ſua ſpecie per ſuam formam ſubſtantialem, propterea quia ſic permanent in natura &c.* Dicimus *quòd res quæ permanent in natura ſic ſe habent ſicut dicunt.* Sed *aduertendum quòd quædam ſunt res quæ permanent in natura in ſua ſpecie quæ perficiuntur, quoquo modo per ſuam formam ſubſtantialem, ad quam eſt quidam terminus motus, ſed quædam ordinantur ad aliam ſubſtantialem formam ultimam, omnino complentem & perficientem poſt illam, ideo dicentur eſſe imperfecta, donec ſub illa forma prima permanent in relatione ad ultimam.* Si *autem non referantur ad hanc ultimam formam, ſed ſolum in ſe conſiderentur, ipſa ſunt perfecta in illa ſpecie per illā ſuā*

formam ſubſtantialem, ſecundum quod exigit illa ſpecies, ideo uidemus in generatione ouorum eſſe quendam terminū motus in acquiſitionem ſuæ formæ ſubſtantialis, qua ſic permanent, ſed quia ſunt ordinata à natura non ſic permanere ſub illa forma, ſed ad generationem Auis proprie, ubi fit acquiſitio ſubſtātialis formæ ultimæ, iō dicentur eſſe imperfecta ſub forma ouis quāuis permanent: perfecta aūt, cum fuerit perfecta generatio Auis, perfecta, cum ibi ſit finis ultimus. Similiter & de ſeminibus plantarum hoc idem patet, unde philoſophus in libro de morte & uita dicit, quòd accidit in perfectis mors & corruptio, ſicut ouis & ſeminibus plantarum ſed aſſimilatim quidem & aliomodo quàm animalibus, ita quod dicit hæc imperfecta reſpectu finis, ad quem ultimo ordinantur. Omnia enim principia & elementa, ex quibus fit aliquod, & omnia inter media ſiue ſimplicia ſiue mixta, in quibus eſt aliquis terminus motus, habent formā ſuam ſubſtantialē perficientem in ſpecie in qua ſunt, ſcilicet in relatione ad ultimam formam ad quam ordinātur, habet eas imperfectas, in quibus autem non eſt terminus ſtans ſed continuus, manet forma ſubſtantialis prima, quouſque forma ſubſtantialis ultima introducatur, quamuis formæ accidentales plures ſuperueniant, & uarientur. Ex quibus uerbis patet, quomodo ſtagnum, plumbum, æs & ferrum ſunt perfecta in ſua ſpecie, & quomodo non & quomodo nobilia & ignobilia. Eodēmō in artificialibus inducendo hoc idem eſſe patet. Hanc autēm multiplicitatem metallorū fecit natura propter finem non à caſu ſed ad commoditatem humanæ naturæ, diuerſa enim opera facit ars ex aliquo illorum & ipſorum mixtione, quæ ex auro uel argento facere non poſſet. Sed aliæ res quæ non ordinantur à natura ad formam aliam

ſubſtantialem ſicut triticum, marchaſita & equus, dicuntur habere ſubſtantialem formam completiuam, abſolute, non referendo ad aliud nobile, aut etiam ignobile ad aliud referendo & de iſtis ſolis arguebat ratio.

Solutio rationis. XVII.

AD *rationem decimamſeptimam, quando dicunt, Quæcunque multiplicantur à natura in ſua ſpecie, per continuam generationem &c.* Patet ſolutio ex nunc dictis.

Solutio rationis. XVIII. Et XIX.

AD *rationem decimamoctauam, & decimamnonam, fiet ſolutio in capitulis de generatione metallorum cum ſolutione ultimæ rationis philoſophi ſuo loco, quia ſolutio harum & illius haberi non poteſt niſi quibuſdam præcognitis.*

Solutio rationis. XX.

AD *uigeſimam, Quando arguitur de entibus à fortuna non poteſt eſſe ſcientia &c.* Dicimus quòd ad hoc, quòd aliquid ſit à fortuna non ſufficit quòd raro accidat ſed quòd accidat à propoſito, id eſt præter intentionem, ut ſecundo phyſicorum, ideo cum alchimia non accidat: nec accidere ſic, ſiue inueſtigando eam per ſua principia, ſiue practicæ operando in ea non erit à fortuna, tamen poſſunt accidere errores *in ipſa præter intentionem, ſed non ueritas uel perfectio, ſua* enim ueritas & perfectio eſt ſemper & neceſſaria & perpetua & immutabilis & una tam ſecundum partem ſpeculatiuam, quàm ſecundum practicam, omnino ut ſuperius eſt oſtenſum, & de talibus ſunt artes & ſcientiæ, ut patet principio poſteriorum quàmuis artes ſint de iis quæ aliquando contingunt aliter ſe habere, ut dicitur ſexto ethicorum. Quòd ſi accidat interdum artifici à propoſito error & fallacia, hoc non erit ex parte actis uel operis, ſed ratione admiculantium

& deficientium, aut accidentium tempore operis, ut ex fractura uasorum uel casu, uel à somno tempore non suo &c.

Sequuntur nunc solutiones ad quinque rationes Aristotelis.

a D rationes autem philosophi nos nunc respondere oportet.

A D primam iam ex ante habitis patet solutio, quia alchimia transmutat metalla omnia transmutatione naturali ad substantiam & formam auri ut ostensum est & non solum alterat. Inquisiuit enim sagacissime alterationes metallorum & principiorum suorum proprias & ueras cũ transmutatione ipsorum uerissima, & alterationes sophysticas absque transmutatione etiam inquisiuit cum contrariorũ eadem sit disciplina, & illam ueram consecuta, & adepta est & illam quæ est sophystica dereliquit.

A D secundam rationem philosophi, iam patuit solutio cum prædicta & etiam infra patebit statim.

A D tertiam patuit solutio supra. Vbi ostẽdimus transmutationem metallorum esse omnino ueram ex parte nostri iudicij & nostræ cognitionis. Quia non est necesse ut cognoscamus eorum formam specificam nec præexistentem, nec introductam sicut nec in rebus alijs. Sed sufficit quòd cognoscamus eorum accadentia & proprietates & passiones quæ sequuntur formas, ita quòd in quocunque metallo transmutato reperientur omnes proprietates & passiones auri mineralis absque superabundantia & defectu, iudicabimus necessario ipsum habere formam auri mineralis. Nunquam enim Aristoteles uel aliquis antiquorum fuit, qui posset habere co

gnitionem rerum per formas ſuas, nec unquam erit aliquis, quia non ſubiacent ſenſibus noſtris, & hanc ſententiam oſtẽdit philoſophus quarto meteororum dicens. Quod enim facit operationes oculi eſt oculus, quòd uero non, non eſt oculus, ideo oculus lapideus uel cæreus, quia non facit operationes oculi non dicitur oculus ſed imago oculi, & ſerra lignea non dicitur ſerra, ſed imago ſerræ & ſimilitudo &c. Dico tamen quòd inter cætera mixta, forma ſolius auri & lapidis philoſophorum uidetur proprie nota propter perfectam notitiam, ſeu cognitionem materiæ propinquæ quæ ſubiacere poteſt accidentibus & oculis noſtris, quæ ſi ſubiacere non poſſet ignota eſſet, & inoperabilis, ſicut in aliis mixtis. Aliorum autem metallorum non eſt neceſſe, ut formas cognoſcamus ſed ſufficit quòd ea cognoſcamus eſſe in ſemita perfectionis ad aurum per proprietates & accidentia in materia propinqua prima & poſſe formari forma auri. Qui ignorat formam in ſua materia, ignorat poſſibilitatem tranſmutationis eius, ergo & iudicium, quamuis iudicium ſumatur, ab accidentibus & proprietatibus poſt ipſorum cognitionem. Cum ergo omnes proprietates & eædem ſint penitus tam in auro minerali, quàm alchimico, quod cognoſcitur per uiſum ad omnem examinationem & probationem continuam tam in igne quàm extra ignem, ergo neceſſario iudicabimus utrunque aurum eſſe idem & eadem forma eſſe formatum.

AD quartam rationem philoſophi reſponſum eſt ſimiliter ſupra de proportione mixtionis & miſcibilium in mixto in ſolutione primarum rationum.

Ad quintam rationem Aristotelis. Prætermittenda sunt aliqua & aliarum non solutarum, & ui debitur de actu & potentia, de perfecto & imperfecto.

RATIONI autem philosophi quintæ siue ultimæ nunc, nos respondere oportet. Compellit enim philosophus per eam necessario alchimistas confiteri metalla omnia adinuicem differre specie & non solum accidente sicut quidam longe à uero imaginantur, quia oportet in eis fieri per generationem formam substantialem nouam complentem esse ipsorum, quæ est forma auri cum sint propinqua potentia ordinaria ad hoc. Aduertendum est quòd potentia habet se ad actum sicut non esse adesse, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam. Quia ex ente in potentia fit ens in actu, & ex non ente fit ens & ex imperfecto fit perfectum, & ex materia fit forma tam in naturalibus quàm in artificialibus, non autem econuerso. Vnde non dicimus quòd sperma sit in potentia sanguis, nec sanguis in potentia cibus, nec cibus in potentia quatuor elementa. Similiter nec quòd domus sit in potentia ligna, lapides, & cementum, neque quòd uestis sit in potentia lana uel linum, sed potius econuerso. Quia loquimur in uia & semita generationis rerum & perfectione ipsarum, & fit per motum secundum ordines graduales ad esse & perfectionem et actum seu finem. Finis autem motus perficit & complet eas, propterea denominatur res à termino motus. ſ. ad quem & non à principio motus. ſ. quo, quamuis in artificialibus sit potius econuerso. Cum materia & forma naturalis seruetur eadem,

eadem, & forma artificialis sola, siue figura uariatur. Ideo denominatur ab eo ex quo sunt, et ex eo proprie diffiniuntur. Quapropter non omne illud ex quo fit aliquid, dicetur materia illius, & hoc in naturalibus, ut ex uino mortuum, & ex uino acetum, ut dicitur octauo metaphysicæ. Eodem ergo modo dicimus in generatione metallorum, quòd omnia se habent ad aurum, sicut potentia ad actũ, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam, & sicut non eẽ ad esse, Et hoc patet ex operibus naturæ in suis mineris, quia omnia digerendo paulatim conuertit in aurum ut infra ostẽdemus, aurum autem non conuertit in aliquod illorum. Cũ ergo natura in fine denudat ea à forma illa transitoria sub qua erant, ergo reducit ea in materiam primam, & perficit in aurum, ergo & ars sic necessario coacta facere, faciet, si debet sequi naturam & sic facit.

AMPLIVS potentiam duplicem omne dicemus, quæ dam est quæ est sicut dispositio ad formam, quæ tenet se ex parte priuationis, ut ex ignorante fit sciens. Et quædam est ipsius formæ iam adeptæ, ut sciens cum iam considerat. Prima potentia est triplex, scilicet propinqua, remota & remotissima. Propinqua dicitur quæ approximata agenti una uel modica mutatione facta recipit actum siue formã, ut dicitur nono metaphysicæ & secundo cœli & mundi. ut nutrimentum cum fuerit iuxta ultimam dispositionem ad nutribile. Remota autem dicitur, quæ pluribus eget mutationibus. Remotissima uero, in qua ulla quasi conuenientia inuenitur, rei quæ transmutatur, ad rem ad quam transmutatur, ut elementa & germinatio granorum nutribilium, ad nutrimentum nostri corporis. Et de hac remota potentia & remotissima, dicit philosophus nono metaphysicæ quòd terra antequã

tranſmutetur in æs, non dicitur eſſe in potentia ad formam ſtatuæ æreæ, nec arbores antequam ſint inciſæ & dolatæ ad formam domus. Potentia autẽ formæ adeptæ dicitur actus, ut patet ex ſecundo de anima, & eſt duplex, ſcilicet prius ut habere ſcientiam & ſecundus ut conſiderare, & impoſſibile eſt deuenire in actum ſecundum, niſi præexiſtente primo. Eſt ergo ſecundum ſeriem primo potentia remotiſſima. Secũdo remota. Tertio propinqua. Quarto actus primus qui eſt forma. Quinto actus ſecundus qui eſt habitus procedens à forma. De qua forma dicitur ſecundo de anima quòd actus ſunt priores potentijs. Et ſimiliter nono metaphyſicæ & etiá dixit Ariſtoteles ſecundo cœli & mundi. Bonum completum eſt unum, quod non indiget operatione ſua qua fiat bonum, & perfectio omnis rerum ut ſuſcipiat complementum & ultimum & melior res eſt, quæ eſt propinquo comp emento bono, & quæ facilius illam recipit bonitate &c. Verba hæc poſſunt huic capitulo pulcherrime coaptari ſic. Inter metalla enim omnia eſt ſolum unum quod eſt bonum & completum, ſcilicet aurum & ideo non indiget operatione aliqua ut fiat bonum & completum. Et quia perfectio omnis rei eſt ut ſuſcipiat complementum & ultimum, ideo cum cætera metalla ſint, imperfecta & incompleta & non ultima, ſed ad aurũ, ſicut ad ultimũ ordinata neceſſario egent operatione ut fiant bona perfecta completa & ultima, ergo fient aurum. Et quia res quæ eſt propinquior bono completo, & quæ facilius illam recipit bonitatem eſt melior, ideo argentũ in primo gradu eſt melius aliis, æs ſecundo, & tertio ſtãnum, quarto plumbum, ultimo ferrum: ut ex dictis in ſuperioribus & inferioribus eſt, declaratum.

CVM ergo ſecundum hanc ſemitam conſidauerimus

arcana naturæ in generatione metallorum. Ponemus aurum ſolum habere actum primum & ſecundum, ergo formatum & ens & perfectum & completum & ultimum. Reliqua autē metalla ponemus eſſe in propinqua potentia, ad ipſum, ergo non formata nec entia actu, nec perfecta, nec completa, nec ultima, Potentiam tamen remotam & remotiſſimā iam tranſierunt. Si igitur ſunt in propinqua potentia tali, non egent niſi modica mutatione & erunt in termino motus ad quem, ſiue in actu primo, & formata erunt forma auri ſiue hoc fiat operæ naturæ in ſuis mineris per tempus, ſiue opere artis in momento. Natura ergo denudando ea ab illa forma reducit ea in materiam primā & perficit in forma auri et ſic forma facit ars quia denudando materiā dātur forma.

RVRSVS *dicimus perfectum & imperfectum, tripliciter in rebus dici uno modo in habentibus eādem formam. Alio modo in habentibus diuerſas formas, tertio modo in ordinatis ad eandem formam.* De *primo modo dicimus, quòd cum perfectio rei ſit per formam & nō per materiam, tunc quæcunque peruenerunt ad eandem formam, peruenerunt ad eandem perfectionem cū ſint in eodem termino motus ſed ratione earum quæ conſequuntur ad formam et deſeruiunt formæ poſſunt dici perfecta uel imperfecta, ut homo habens organa completa poteſt dici perfectus, habens autem ea imperfecta & male diſpoſita dicetur imperfectus & de tali perfectione uel imperfectione non eſt ſermo in metallis.*

De *Secūdo modo dicimus quòd in habentibus diuerſas formas per ſe diſtinctas & non adinuicem ordinatas, res habentes nobiliores formas alijs habent eis perfectiores, ut homo dicitur perfectior equo & equus aſino, & de hac perfectione & imperfectione ſimiliter non loquimur in metallis,*

quamuis hunc modum quodammodo metallis adaptare posse mus. De tertio modo dicimus quòd omne quod est in motu ad formam, ad quam ultimo ordinatur, debet dici imperfectum, cum autem fuerit in fine motus debet dici per fectum, & de hac perfectione & imperfectione est loquendum in metallis. Cum igitur solum aurum iam peruenerit ad finem motus & sit formatum secundum primam & ueram intentionem naturæ, ipsum solum dicetur perfectum, & cum reliqua metalla sint in motu ad formam auri, dicentur imperfecta, quamuis habeant formas adinuicem diuersas, per quas permanent & terminantur, & sint perfecta quodammodo in sua specie. Attamen nō sunt in ultimo termino motus in quo est ultima perfectio. per quod patet quomodo sit dare gradus in formis secundum antiquos & quomodo non, & patet quòd non est dare in metallis nisi unam formam proprie, scilicet auri, quia sub forma illa transitoria non perficiuntur. Natura ergo in ultimo termino motus, denudat ea ab illa forma, & reducit in materiam primam & perficit in aurum & ibi est status. Eodem modo ars informando ea liquefacta, cum lapide suo necessario reducit ea in materiam primam & in momento perficiuntur.

Generationem autem metallorum imperfectorum à natura, non dicimus esse à casu superueniente naturæ, & à proposito propter causas impedientes, sicut quibusdam antiquis & modernis uisum est, et sicut nobis (propter iam dicta) uisum fuit. Sed generata sunt ex propria intentione naturæ, cum sint in uia & semita ad generationem auri. Ita quòd quidam iam extimauerunt, quòd natura non generat aurum nisi prout fit transitus per dispositiones & naturas & formas, metallorum imperfectorum. Et quia res casuales à propo-

ſito accidentes, non permanent, nec in ſpecie multiplicantur, neque ſpeciem cõſtituũt. Oportet ergo neceſſario dicere, quòd imperfecta metalla fiant ex intentione naturæ, & non à caſu, propter cauſas impedientes & corrumpentes. Propter complementum enim uniuerſi natura ſapiens præuidit, de generatione ipſorum arti, & conſtituit ea, ſicut medium ad tranſitum auri, quoniam diuerſa opera facit ars ex aliquo ex metallorum imperfectorum, uel ipſorum commixtione, quæ non poſſet facere ex auro, propter quod quædam eorum debili calore coagulauit, & fecit ea ſemidigeſta, ut Saturnum & Iouem, & quædam ſuperfluo calore aduręnte coagulauit, ut Martem & Venerem quædam calore ſatis temperato coagulauit, ut Lunam, quædam non coagulauit propter penuriam caloris & carentiam & ſeparationem agẽtis ſtudioſe, ut argentum uiuum ſiue mercurium, quædam coagulauit cum omni temperamento, ut ſolem: unde dicere quaſi poſſumus, ꝙ ſicut ſecundũ rõnem naturalem, tota terra deberet eſſe cooperta aquis ſed natura operans, reſpiciens ad complementum uniuerſi & commoditatem humanæ naturæ & cæterorum animantium & uegetabilium, coacta fuit dimittere quaſdam partes diſcoopertas. Sic cum omne metallũ ex parte naturæ intendentis, deberet eſſe aurum, natura operans, coacta propter humanã commoditatem alia genęrauit metalla, natura enim nil fecit fruſtra, nec ꝙ ſuperfluum, ut dicitur ſecundo phyſicorum. Et ſimiliter dicimus quòd ſicut natura generat, teſticulos in animalibus, non propter neceſſitatem, ſed propter melius, ut dicitur decimoquinto de animalibus: Sic dicere poſſumus quòd natura generat metalla, imperfecta non propter neceſſitatem ſed propter melius cum omne quod facit natura, facit propter alterum iſtorum, ut

ibidem dicitur.

AB experientia autem in mineris acquiſita expreſſe patet tranſmutationem metallorum imperfectorum continuo à natura fieri uerſus aurum, & propterea ſæpe reperiuntur mineræ. mixtæ minerarum enim foſſores in quibuſdam mineris ſtagni & plumbi reperiunt ſubſtantiam argenti puram in examinatione & purificatione, & in quibuſdam mineris æris et ferri ſubſtantiam auri puram quamuis forte in mineris ferri hoc raro reperiatur propter ſui magnum inquinamentum & elongationem ab auro, & in quibuſdam mineris argenti reperiunt ſubſtantiam auri puriſſimam, ut in regno Seruiæ, id eſt, Raſſiæ, quod eſt in Sclauonia & ſunt ſic ſimul à natura unita ut aurum non appareat ſenſu, immo uidetur totum argentum, ſed per examen quod cum ſulphure fit in igne ſeperant hoc ab illo. Ex quibus patet omnia metalla in tranſitu & uia eſſe ad aurum, & ideo iam pluris repertum eſt in partibus Alemaniæ et etiã alibi in minera, argentum imperfectum copioſe quod eſt paſſum ſcateſim, id eſt, indigeſtionem ex indigentia caloris, & dicunt tunc & conſulunt, qui de mineris ſciunt, quòd ſic dimittatur uſque ad trigeſimum aut plus, ſic cognoſcunt experti ut fiat opteſis, id eſt completa digeſtio à calore mineræ & erit argẽtum uerũ. Propter quod dixit Geber in capitulo de natura ſolis, quòd à mineris æris manãt ſquamæ æris per fluxũ aquarum cum arenis & ceſſante fluxu aquarum ſquamæ illæ in arena coquuntur, & digeruntur per trigeſimum ex ſolis calore & ſiccitate arenæ inter quas inuentum eſt aurum puriſſimum. Patet igitur experientia ueridica naturam continuo mutare alia metalla ad aurum, quia quamuis ſint in quodam termino motus, tamen non ſunt in ultimo, unde

quasi sicut in generatione embrionis fit comparatio animæ uegetabilis ad sensibilem & sensibilis ad rationalem, quia illæ sunt sicut dispositiones ad rationalem & non sicut formæ, sic similiter imperfecta metalla ad aurum se habere uidentur, quamuis hic non sint permanentes gradus ut in metallis. Generatio quippe metallorum in mineris diuersimode à fossoribus reperitur quamuis generatum semper sit unum, quandoque enim reperitur aurum generatum in lapide & cum lapide corporatum quasi sit marchasita aurea, quandoque autem non corporatum cum lapide, sed quasi esset uena transiens per lapidem & separata à substantia lapidis, quandoq; autem in arenis fluuiorum in similitudinem arenarum, non quòd ibi sit generatum ut quidam existimant cum ibi nõ reperiatur minera sulphuris & argenti uiui, sed aqua discurrẽs per mineras aureas occultas & profundas, inde dissoluit eas & secum adducit. Aut etiam forte per mineras æreas, quas in fluxu natura perficit in aurum lauando, depurando, & dirigendo, propter quod reperimus in mineris aquas profundas discurrentes & alibi fontes & fluuios quorum aquæ habent sapores ferri, aut æris quod ostẽdit aquas habuisse discursum per illas mineras. Inuenitur etiam simile aurum in partibus Indiæ in arenis aridis absque aquarum fluxu sicut dicitur. Argentum autem neque aliud metallum unquam in fluuijs & arenis sic dicitur repertum esse, nisi forte æs. Inuenitur autem in mineris suis quandoque incorporatum cum lapide ut uideatur marchasita argentea & quandoque sicut uena in lapide, & quandoque sicut uena per terram transiens & est purius prædictis, & quandoque sicut pultes uiscosæ & illud est purissimum. Plumbum autem & stannum quandoq; cum lapidibus, quandoque cum terra incorporata inueniun

tur, & quandoque reperitur argẽtum uiuum currens cum eis, ut dicunt quidam. Inuenitur etiam æs sic cum lapidibus incorporatum, quasi sit marchasita ærea. Et similiter ferrum. quæ omnia conterũtur cum fortissimis molis & calcinantur post purgantur per ignem & purificantur, & inuenerunt fossores sæpius ex eadem minera argento prius extracto aurum in ultimo. Et ibi est principium originis mineræ & desicit ibi uena argenti sicut in suo principio. Est autem quãdoque hoc aurum in lapide & est lapis habẽs foramen apertum spirantem ad lapidem superiorem in quo consecutiue erat argentum. Et ergo quasi ex eodem loco euaporauit materia eadem, sed natura puriorem partem saluat in origine & per euaporationem & sublimationem pars impurior ascendit, et diuersitas digestionis & depurationis operata est diuersam metalli speciem. Ex quibus omnibus iam dictis patet quæ & qualis & quanta sit differentia metallorum adinuicem tã in forma quàm in materia & accidente, & tam actu quàm potentia. Cum enim in materia tam propinqua quàm remota & mixtione & modo mixtionis, non nisi modicum distent tunc ipsorum differentia quamuis sit in forma ipsa, non proprie erit differentia specie sicut differẽtia hominis & equi. Sed eorum differentiæ magis proprie sumentur penes materiam et partes eius, scilicet secundum digestiuum & indigestum completum & incompletum cum illa sint eiusdem propinquæ materiæ penitus, sed indigesta & incompleta ad aurum ordinata. Et sicut non est necesse, quòd indigestum existens in semita & uia digestionis, continuo reuertatur ad principium digestionis. Ita neq; in materiam suam primam, id est proximam. Cum igitur imperfecta metalla sint in semita & uia digestionis continua, & cum indigesta sint

non erit neceſſe qnòd reducantur ad principium digeſtionis, nec in materiam ſuam primam ſed ſolũ digeſtio continuetur, quouſque fiant aurum. Sed in ijs quæ non habent hunc ordinem gradualem et potẽtiã naturalẽ, neceſſarium eſt ut in ſuam primam materiam reducantur. ut ſi ex boue uel tritico fieri debet homo neceſſe eſt ut corrumpantur, digerãtur, & fiant materia prima hominis quæ eſt ſperma, ex. quo fit homo, Ideo ars non inquiſiuit conuertere animalia nec uegetabilia, nec eorum partes, nec mineralia extranea in aurum, ſicut neque natura, cum ſit impoſſibile tam apud naturam, quam apud artem niſi in primam materiam, id eſt in propinquam materiam ſiue proximam reducantur prius. Ars igitur ſequitur naturam in eo quod uult facere ut natura, & extollit naturam mirifice, non uiolando naturam ſed ipſam iuuando. Diſtinctionibus igitur, & generationibus metallorum iam dictis et conſideratis patet ſolutio quintæ rationis philoſophi, quia natura denudando materiam metallorum imperfectorũ à forma illa tranſitoria ſub qua erat in mineris cum eodem inſtanti transformauit eam ad formã ad quam ordinata erat, ſcilicet auri & ſic reducit metalla in materiam primam, id eſt nudam ab omni alia forma & ſic transformat ea in aurum. Eodem modo ars facit, quãuis enim per liquefactionem non reducãtur in materiam primam, tamen per appoſitionem, & ingreſſum & mixtionẽ lapidis philoſophorum, qui eſt forma auri, fit expoliatio et denudatio materiæ à forma illa ſub qua erant et ab omni alia & transformatio ad formam ad quam ordinata erant in eodem momento, ſcilicet auri, quia ſine liquefactione metallorum non poteſt eſſe ingreſſus nec mixtio, neque tranſmutatio medicinæ tranſmutantis, & hoc modo reducuntur in

materiam primam: & tranſmutantur de ſpecie in ſpeciem, ſecundum ordinem naturæ per generationem et corruptionē. quandocunque enim forma ſubmergitur, & materiæ immiſcetur neceſſario fit nuda materia, & generatio & tranſformatio ad formam ordinatam finalem, quia non poteſt generari forma noua in re diſpoſita, niſi per corruptionem præexiſtentis, non ergo erunt ſimul duæ formæ ſubſtantiales in eadem materia ſed ſolum introducta nunc, nec ipſa eſt accidentalis, ſed ſubſtantialis. Similiter ſi uelimus de Ioue, uel de Saturno facere uitrū, oportet quod reducamus in materiā primam, non tamen ut perficiantur. Alia ergo reductio eſt in materiam primam perficiendo, quia retinent nomen generis primum et acceperunt nomen nouæ ſpeciei ad quam ordinata erant. ſ. auri, & alia faciendo ex eis: ſcilicet uitrum etc. tunc perdunt nomen generis & nomen ſpeciei ſimiliter ad quam ordinata erant, & in qua prius erant reducuntur ergo in materiam primam per artem ſecundum ordinem naturalem ſucceſſiuum ſicut facit natura, & non ſicut imaginantur.

ALIIS autem rationibus accipientibus materiam primam, id eſt propinquam in quatuor elementa ſic reſpondemus & dicimus, ꝙ tranſmutatio unius rei in aliam poteſt ſummi dupliciter. Vnomodo prout res quæ trāſmutari debet, eſt in primo principio termini à quo incipit motus, & hoc eſt materia prima quæ eſt chaos & principium & elementum quatuor elementorum. Alio modo prout iam per alterationes multas, ſeu plurimas remota eſt à termino à quo & facta eſt in propinqua potentia ualde ad ſpeciē ad quam tranſmutatur, ita ut modica mutatione facta generetur forma & illa magis dicitur materia propinqua, quæ ſecundum or

dinem ſequitur materiam primam, ſicut dicimus quòd elementa ſunt materia prima hominis : Sed cibus ex elemẽtis eſt propinquior ſeu propinqua. Sanguis aũt ex cibis propinquior: ſperma uerò ex ſanguine propinquius, fruſtũ autẽ carnis ex ſpermate illo generatum eſt propinquiſſima materia . Si ergo ratio accipit pro materia prima quatuor elementa ſic nil arguit contra nos , quia ſi ex elementis debet fieri homo, oportet neceſſario quòd per diſpoſitiones tranſeat ordinatas quas diximus . Sed ſi ex ſpermate debet fieri homo nõ eſt neceſſe ut in primam materiam redigatur ſeu reducatur quæ eſt quatuor elementa nec in ſanguinem, nec cibum , quia eſſet retrocedere à forma diſpoſita . Sed oportet ut continuetur digeſtio quouſque materia recipiat formam hominis . Sic ſi ex elementis debet fieri aurum , oportet neceſſario ut per diſpoſitiones tranſeant medias ordinatas, ſcilicet ut ex eis fiat aqua uiſcoſa grauis cum terra tenuiſſimâ ſulphurea, quæ ſit argentum uiuum . poſt hoc autem mediante & actione ſulphuris in eo fit aurum uel metallum aliud , quod poſt fiat aurum, Si igitur hæc metalla imperfecta uolumus perficere in aurũ, non eſt neceſſe ut in materiam primam reducantur . Similiter quia natura non operatur per illum modum in ſuis mineris, ergo & ars cum ſit ſequela naturæ tenebit modum naturæ . Si autem ratio accipit pro materia prima materiam propinquam, ſic ratio magis oppoſitum arguit , quia qualis eſt ordo & proportio elementorum ad ſanguinem & ſperma ut fiat homo , talis etiam eſt ordo & proportio elementorum ad argentum uiuum & ſulphur. Sicut ergo non eſt neceſſe ut illa conuertantur in materiam primam quæ eſt quatuor elementa naturæ nec in ipſorũ intermedia, ut fiat homo. Sic & in propoſito , quia ſicut natura in ſuis operibus non

intendit retrocedere, ſed continuo appropinquare ad termi-
nū ſic & ars et per ſperma antedictum intelligo menſtruum
cum à ſpermate ad materiam ſpermatis conuertatur, ut ſit
materia embrionis. Conſiderando igitur materiam
propinquam & remotam & remotiſſimam & potentias ad
inuicem ordinatas, magis iſta ratio arguit rem eſſe poſſibi-
lem quam impoſſibilem. Metalla enim imperfecta, ſunt
ſicut medium inter aurum & argentum ex parte una, &
ſulphur & argentum uiuum ex parte alia, cum aurum ſit
ſicut finis & iſta ſint principia. Et quia medium eſt propin-
quius fini quā principium ideo imperfecta metalla ſunt pro-
pinquiora auro, quam ſua principia quæ ſunt materia pri-
ma. Quocunque tamen modo materia prima accipiatur,
oportet quòd in ipſam materiam primam, id eſt nudam me-
talla omnia ſi debeant tranſmutari in aurum, reducantur.
Sola enim liquefactio metallorum, non reducit eam in mate
riam primam, id eſt nudum ut arguit ratio & bene. Sed
oſtendit aperte materiam ex qua ſunt, quia omne metallum
cum liquatum eſt oſtendit naturam & accidentia argenti
uiui. Vnde dicit philoſophus quarto meteororum. Plum-
bum cum liquatur procul dubio eſt argentum uiuum. Di-
xit autem de plumbo potius, quàm de aliis, quia plumbum
minus remotum eſt à materia argenti uiui quàm aliquod
aliorum.

NOTANDVM quòd quamuis imperfecta metalla
dicuntur ſicut medium & tranſitus ad aurum, argentum
uiuum autem ſicut principium à quo incipit talis motus, hoc
intelligendum eſt, quo ad naturam, quia quantum ad na-
turam alia diſpoſitio & aliud tempus tranſitus eſt, ſcili-
cet ipſius argenti uiui ad aurum, & aliud tempus uniuſcu-

iuſque metallorum imperfectorum ut per finem digeſtio, & complementum fiant aurum. Sed quantum ad artem ſunt eiuſdem diſpoſitionis & eiuſdem temporis. Cum enim ſolum argentum uiuum imperfectorum perficiatur ab elixir in aurum per prius expoliationem à ſulphure corrumpente, et argentum uiuum uulgi non indigeat expoliatione aliqua, ergo oportet quòd per talem expoliationem iſtud redeat ad naturam iſtius. Ipſius nempe coagulatio non impedit identitatem ſuæ naturæ cum natura iſtius, quare eadem diſpoſitio, & idem tempus erit perfectionis ipſorum, quoniam potentia & uirtus elixir multiplicata exuberans ſe per utrunque extendit & perfundit ſeu diffundit in momento & perficit æqualiter communicando utrique digeſtionem per ſuam digeſtionem exuberantem & excedentem quam habet ita quòd in utriſque fiat digeſtio, et ſic eſt finis huius quæſtionis cum elucidatione debita. Deo *gratias.*

HANC *quæſtionem prolixam ſic ſolemniter & exquiſite inueſtigatã, uentilatam, diſputatã, determinatam, roborata, cõpoſuit et ordinauit* Magiſter Petrus Bonus Ferrarienſis phyſicus egregius *ſub anno à natiuitate domini noſtri* Ieſu Chriſti M. CCCXXXVIII. *qui tunc erat in ciuitate* Polæ *ſtipendiatus in prouincia* Hiſtriæ. *In qua inſeruit, de cognitione ſpeculatiua practica et operatione ipſius. Ita quòd quiſque intelligat defendendo artem et antiquorũ auctoritatibus & rationibus inhærens et proprias ſibi rationes adiungens.* Rogo *autem unumquemque intelligentem ad cuius manus peruenerit hæc præcioſa margarita, ut communicet uiris intelligentibus ad hanc quæſtionem uel artem eſurientibus & naturalibus principijs eruditis: ab inſipientibus autem pueris ipſam occultent, cum ſint indigni.*

Visa autem ueritate istius artis, Nunc uidendum est sub qua parte philosophiæ contineatur, & in quo differant, quoue conueniant, ars & natura.

g ENERALITER *quidem aliqua nunc prælibāda sunt. Sciendū primo, ꝙ Exercitia realia sunt in triplici gradu secundum philosophum 6. metaphysicæ, quia aut sunt coniuncta motui & materiæ, & de istis est scientia naturalis, aut coniuncta materiæ & separata à motu & de istis est mathematica, aut separata à motu & materia, & de istis est metaphysica, id est diuina. Sed de separatis à materia & coniunctis motui, non est scientia, cum tale ens reale sit omnino impossibile esse. Cum igitur scientia alchimiæ sit de ente reali, necessario erit sub aliqua illarum partium philosophiæ, sed non sub mathematica, quia scientia alchimiæ est de ente reali coniuncto motui & materiæ, neque sub metaphysica, id est diuina, quia non est de ente reali separato. A motu & materia, sicut sunt intelligentiæ etc. Oportet ergo necessario, ꝙ sub naturali philosophia ponatur, cum ipsa sit de ente reali coniuncto motui & materiæ. Similiter entia naturalia concernunt sibi materiā determinatam, ut simitas nasum, uisus oculum. & ideo sine sua materia siue subiecto non possunt intelligi. Entia autem mathematica non cernūt sibi materiam determinatā, ut linea, triangulus, & numerus, quia talia entia possunt esse in qualibet materia, propter quod possunt intelligi circunscripta qualibet materia. Entia autem metaphysica, id est*

diuina cum careant materia nullam cernunt ſibi materiam, quare ſic ſpiritualiter intelliguntur.

AMPLIVS quòd omnes artes exordium, & originem contrahunt à ſcientijs & manant ab eis ſiue immediate, ſiue mediate. Scientiarum enim principium eſt intellectus, ſcilicet aut ſpeculatiuus aut practicus. Artium quæ ſunt de ente rationis principium eſt intellectus ſpeculatiuus. Et ſicut principium naturæ eſt intelligentia. propter quod natura ſemper eſt uerax & principia eius, & opera eius, cum ipſa oriantur ab intelligentia, & intelligentia ab eſſe diuino. In quo ueritas omnis relucet, & à quo ueritas omnis manat cum ipſum ſit ipſa ueritas. Cum ergo naturam non poſſimus dicere falſam, nec ſophiſticam, ergo nec artem quæ eſt eius ſequela, ergo alchimiam dicemus omnino ueram. Et ſicut principium naturæ eſt intelligentia. Ita principium rationis eſt intellectus, quia omnis ars & ſcientia eſt cum ratione. igitur principium artis & ſcientiæ eſt intellectus. Et quia intellectus ſemper eſt uerorum. igitur omnis ars et ſcientia eſt uerorum. Si ergo ponimus alchimiam de genere artium uel ſcientiarum, neceſſario ponemus ipſam eſſe uerorũ

ITEM. ipſa enim ſubalternatur li. meteo. aut li. de mine. proprie et per ſe, et liber de mine. lib. meteo. et proprie 4. Si igitur ſcientia mineraliũ eſt uera, ergo & ſcientia alchimiæ eſt uera omnino & eius partes ſequentes eam, et ſic de omnibus artibus et ſcientijs. Omnes enim artes & ſcientiæ ſubalternatæ quãtuncũq; deſcendẽtes et infimæ ſunt ueræ quia oriuntur ex principijs ueris, ergo & ars alchimiæ ob hoc eſt neceſſario uera. Et ſi ſcientia ſubalternans eſt uera neceſſario et ſubalternatã dicemus ueram, principia enim et priora ſemper ſunt cauſæ ueritatis, aut falſitatis poſteriorũ et ortorũ à prin

cipijs & non econuerſo, nam principia atteſtantur ortis, & econuerſo. Item quorum principia et præmiſſe et priora uera ſunt, neceſſario & quæ ſecundum ordinē conſequūtur, & quorum falſa, falſa etc. Principium autem huius artis, ſcilicet alchimiæ, uidetur eſſe intellectus uterque, ſcilicet ſpeculatiuus primo, & practicus ſecundo. Pars enim quæ docet modum inueſtigandi eſt ſpeculatiua, ſed pars quæ docet quod ſit miniſtrandum naturæ, dicetur practica, ſeu operatiua, ſicut patet ueraciter in ſcientia medicinæ. ratione autem formæ dicitur naturalis, quia ſequitur naturam omnino, tam in forma ſubſtantiali quàm accidentali, uel in accidentalibus & ſecundū hoc dicetur ars miniſtrans naturæ, ergo naturalis & non mechanica, quia non eſt factiua. nec eſt de ente rationis, quia non eſt de ente intellectuali, ſed reali ſicut ars medicinæ, et uerius ſcientia ſecnndum Auicen.

CVM igitur ars alchimiæ, ſit ſub parte naturalis philoſophiæ, cum libro de mineralibus ſubalternetur, oportet neceſſario, quòd cernat ſibi materiam determinatam. Et quia intentio artis alchimiæ, eſt ſequi naturam omnino, et per omnia, ut faciat idem aurum quòd ipſa, quæ & qualis erit materia apud naturam, erit & neceſſario apud artem, cum de potentia materiæ determinate extrahatur forma ſua, & non de materia aliena, ſi autem fuerit materia non eadem, ſed quodammodo ſimilis ſecundum genus, ergo & generata non eadem ſed ſimilia ſecundum genus, & non ſecundum ſpeciem & formam omnino. Cum ergo materia ſit una & determinata omnino apud naturam, & non multiplex, ergo neceſſario illa una determinata materia & eadem erit ſimiliter apud artem alchimiæ & non multiplex. Hæc autem materia eſt argentum uiuum, ſeccundum

omnes

omnes philoſophos tam naturales, quàm alchimiſtas, ergo & apud artem alchimiæ materia erit ſimiliter argentum uiuum. Et quia materia non producit ſe ipſam in eſſe ad generationem, & formam, ſed ab agente proprio dirigitur, & informatur tunc neceſſario oportet, quòd illud ar gen. ui. quòd eſt materia dirigatur, digeratur & informetur à ſuo agente proprio ad terminũ intentum naturæ, quæ eſt generatio metallorum & auri, & aliorum quorundam quæ nunc relinquimus. Hoc autem agens eſt ſulphur ſibi in proprijs mineris coniunctũ, habens illud argentum uiuum à propria uirtute coagulare & digerere per calorem naturalẽ mineralem ſecundum philoſophos naturales. Ita ut in fine digeſtionis neceſſario aliquod metallorum ex eo generetur, & ultimo aurum. Videtur ergo neceſſario, quòd illud idẽ agens eſſe debeat apud artem coniunctum arg. ui. ut digerat, digerat & informet illud argentum uiuum, ita ut in fine digeſtionis & complemento generet idem aurum omnino, ſicut facit natura ex eo, neceſſario ergo oportet, q̃ idem ar. ui. et idem ſulphur, quod ſubijcitur operationi naturæ, ſubijciatur ẽt omnino operationi artis et non aliud, quantũcunq; ſimile uideatur ſecundum genus & apparentiam, niſi. n. eſſent ſubiecta actibus noſtris, impoſſibilis eſſet hæc ars omnino. Veruntamen modus agendi & digerendi & informandi artis eſt diuerſus à naturali, & ſimiliter organum ſiue locus & tempus, ſed æquipollent ad eundem ultimum finẽ. Propterea quod ſicut natura generat aurum ex illa materia, ſic ars formam auri eliciendo ex illa materia generat, cum qua forma oẽ metallum, cum ſit ſibi materia per conflationem conuertitur in puriſſimum compoſitum, ſcilicet aurum, omnis enim forma aduenies materiæ ſuæ diſpoſitæ, informat

eam neceſſario, cum actus actiuorum ſint in patiente diſpoſito. Qui ergo laborant in mineralibus extraneis, abſque intentione naturæ, & in uegetabilibus & partibus ſuis, & animalibus & partibus ſuis, & ſuperfluitatibus, in uanum laborant: quia alterant alterationibus uanis & extraneis non diſponentibus ad formã, quare non transformant, cũ in talibus materiebus & agentibus nulla ſit habitudo, nec proportio, nec diſpoſitio per eſſe informans metalla imperfecta forma auri, niſi forte in primam materiam, id eſt, proximam redigantur. Dicere ergo plures materias poſſe ſubijci naturæ, & arti huic, eſſet quaſi entia naturalia dicere, mathematica eſſe uel econuerſo. quod eſt omnino inconueniens.

Sic ergo patet quòd ars iſta eſt naturalis, & quare & quo modo & in principijs naturalibus et efficacibus eſt imitatrix naturæ, & eius ſequela, & ex parte eiuſdem materiæ, & eiuſdem formæ omnino tam ſubſtantialis, quàm accidentalis cuiuſcunque modi: propter quòd in examinationibus nullum iudicium ignis pertimeſcit, qualecunque ſit illud, ſed quieſcit in eo & gaudet in ipſo ſine ſui diminutione & mutatione aliqua ſicut minerale puriſſimũ & purificatum, quod in experientia uere patet, ſi enim deficeret in examine aliquo non eſſet idem cum minerali, propter quòd ſicut in forma quæ eſt res diuina non eſt inuenta Hypocriſis, neque falſitas, neque malitia, ſed pura ueritas in iudicio ignis, abſque ulla iniquitate, ſic in ſuo compoſito, cum compoſitum contrahat ſuum eſſe tale à forma ſua tali. quare patet, quòd ſit uera & naturalis & cui ſubalternetur.

Reſtat nunc determinare de principijs metallorum. Tam in generali quàm in particulari & de eorum generatione & tranſmutatione ad metalla omnia ſecundum naturam & de

monſtrare quomodo & in quibus ars poſſit ſequi naturam. Nam ſi quis in legendis libris deſes extiterit in præparandis rebus, promptus eſſe non poterit: liber nanque librum aperit, & ſermo ſermonem explicat, quia quod in uno eſt diminutum in alio eſt completum, non enim poterit in practicam le uiter aſſueſcere, cuius mens in theorica renuit inſudare, ignoratis enim principijs contingit & finē neceſſario ignorare.

DE PRINCIPIIS METALLORVM IN generali & de eorum generatione & tranſmutatione adinuicem ſecundum naturam, & oſtendetur quomodo & quibus modis ars poteſt ſequi naturam.

c VM *omnis generatio ſit ex conuenienti uniuoco, ſicut dicit uenerabilis Ariſtoteles ſeptimo metaphyſicæ, & uideamus omnia metalla deducta ad ſpeciem per coagulationem & per unum modum mixtionis & eſſe liquabilia & coagulabilia & ſimul miſcibilia, & retinentia ſimiliter nomen & ſpeciem ſiue coagulata ſiue liquata: ideo eorum materiam oportet nos ponere unam ſolam, ſcilicet humidum aqueum, quia non poteſt unum ex eiſdem, & eodem modo commixtum pluribus ſecundum ſpeciem differentibus eſſe conueniens. Tale autem humidum ſemper quærit terminū alienum non quieſcens in termino proprio, quia terminari termino alieno eſſentialiter & primo ineſt humido aqueo, id eſt, elemento aquæ, taliter autem terminari omnibus ineſt metallis dum liquata ſunt ergo &c. Similiter quæcunque à frigido congelantur abundant in ſua materia prima*

humido aqueo, ut dicitur quarto meteororum, talia autem sunt metalla, & eis similia. Et quia humidum aqueum facile euaporat ab igne, metalla autem suas conseruant humiditates etiam in magnis ignibus, ideo humiditates metallorum non simpliciter aqua, sed ut est passa cum alys elementis. Vt autem natura aquæ in metallis permaneat cum durabilitate, ideo oportet ut sit uiscosa & unctuosa ut possit permanere, ut patet in humido nutritiuo animali. Et quia humidum uiscosum uidemus in pluribus inflammabile facile & ab igne non separari donec finiatur, tale autem humidū non reperitur in metallis, ergo non uidetur solum humidū uiscosum & unctuosum metallorum esse materiam. Sed ut est passum à terreis partibus.

VNDE notandum quòd in generatione metallorū est duplex humiditas, una uiscosa extrinseca, quæ non uenit ad unionem totalem cum terrestribus partibus rei, & hæc inflammabilis & sulphurea, & alia est humiditas uiscosa intrinseca, & hæc una & similis est per totum cum partibus terreis & hæc non est inflammabilis sed incombustibilis, quia in suis partibus terreis tenuissimis adæquata & commixta est mixtione forti taliter, ut minimum unius sit idem factum cum minimo alterius, & unius plurimum cum plurimo alterius, & facta sunt à propria digestione argentum uiuum. Ideo pars humida non derelinquit partem siccam in igne nec econuerso. Sed aut cum tota sui substantia recedit ab igne, aut cum tota permanet, & hoc facit quòd pars humida nó adhæret tangenti, quia partes terreæ ipsam ligant & temperant æqualiter, pars etiam sicca non terminatur termino proprio, quia partes aqueæ ipsam soluunt & æqualiter contemperant, ideo humidum & siccum æquantur in ipso.

EST ergo materia metallorum omnium prima, humidum uiſcoſum, incombuſtibile, ſubtile, incorporatum terreſtri ſubtili, æqualiter & fortiter commixto per minima, in cauernis terræ mineralibus. Materia autem proxima eorum eſt argentum uiuum generatum ex illorum forti commixtione.

Sed cum materia non producit ſe ipſam in eſſe. Ideo ſagax & ſapientiſſima natura adiunxit ſibi agens proprium, ſcilicet ſulphur, ut ipſam digerendo & coquendo in metalli formam conuertat. Eſt enim ſulphur quædam pinguedo terræ in mineris propriis generata per temperatam decoctionem & inſpiſſata & indurata, & habet ſulphur ſe ad argẽtum uiuum ſicut maſculus ad fœminam & ſicut proprium agens ad propriam materiam. Et quoddam ſulphur eſt liquabile de ſui natura, & quoddam non ideo quæcunque natura facere uoluit liquabilia, adiunxit eis ſulphur liquabile, ut de potentia materiæ extrahat ſimilem liquefactionem. Et hoc fuit cauſa liquefactionis metallorum in igne & coagulationis extra ignem quamuis argentum uiuum de ſui natura ſemper ſit liquidum. Quæcunque autem uoluit natura, non liquabilia fieri, adiunxit ſulphur non liquabile, tamen coagulatum, ut in marchaſita, magneſia, & antimonio, & ſulphur in marchaſita eſt non fixum & combuſtibile, in antimonio autem fixum, & incombuſtibile. Eſt ergo materia prima propinqua & proxima & uniuoca metallorum omnium argentum uiuum non in natura ſua, ſed ut eſt ab agente proprio, ſcilicet ſulphure liquabili in cauernis terræ mineralibus coagulatum, & cum ipſo ſulphure commixtum. Ergo materia hæc, aut omnino ſibi conſimilis, erit materia argenti, ſi generatio debeat fieri ex conuenienti & proximo. Oportet ergo neceſſario dicere illa duo ſimul cõmi-

xta esse principia tam artis quàm naturæ. Quia igitur sic conueniunt in materia proxima & agente & modo mixtionis, ideo habent inter cætera mixta circularem generationem adinuicem, ut dixit Hermes, Rasis & alij philosophi. Sicut enim elementa parum distant à materia sua prima ex qua sunt, & ideo adinuicem circulariter generantur, sic & metalla, sed aliter. Quia generatio metallorum est omnino reciproca & conuersiua propter æqualem quasi suam perfectionem & paruam distantiam à materia sua prima, nec hoc magis ordinatur ad istud quàm econuerso. In metallis autem secus est, quia omnia de se sunt imperfecta præter solum aurum, scilicet in aliquo gradu imperfectionis: & ordinantur omnia ad aurum solum, sicut ad finem ultimum, ideo non reuertuntur postquam facta sunt aurum. Signum autem transmutationis eorum à natura in aurum est mixtio eorum in una minera & successiua mutatio. Si enim essent perfecta & completa ad naturam unam & completionem unam determinatam, scilicet ad illam in qua sunt, tunc procul dubio non essent conuertibilia ad aliam, nisi prius reducerentur in non metallum. Cum igitur primo & ultimo retineant nomen metalli, non egent nisi forma, qua nominentur nomine alterius metalli, scilicet auri, & hanc formam nouam & ultimam dat natura in mineris absque liquefactione, & ars extra mineras cum liquefactione.

Ex dictis nunc, & prius patet, quòd natura duplicem modum assumit in generatione auri, unum per se & primo, scilicet quia generat aurum in mineris proprijs & ex suis principijs. Alium per se, sed non primo, scilicet quia primo generat aliquod metallorum imperfectorum ex eisdem principijs in sua minera, & conuertit ultimo ipsum in aurum.

Sequitur ergo ars naturam in generatione auri ſecundo modo, ſcilicet quia generat ex imperfectis metallis aurum ſicut facit natura. Primo autem modo impoſſibile eſt artem ſequi naturam &c.

NOTANDVM *circa illam literam, ex dictis ergo nunc &c. Quòd ſecundum philoſophum nono metaphyſicæ, quòd plures poſſunt eſſe materiæ eiuſdem, ſcilicet mediata & immediata. Et ſic duobus modis fit aliquid ex aliquo, ſcilicet mediate & immediate, ueruntamen oportet quòd materia mediata ueniat ultimo ad immediatam. Vnde dicit ibi quòd ad identitatem rerum producendarum requiritur identitas agentis & materiæ, quia ſi materiæ ſint diuerſæ inter ſe neceſſario res quæ producuntur erunt diuerſæ. Ideo ad habendum perfectam notitiam cuiuſcunque rei, oportet aſſignare cauſas eius omnes proximas, & cognoſcere. Cum igitur in arte alchimiæ ſit eadem materia tã mediata quàm immediata, ſicut apud naturam & reducat mediatam, ad immediatam, ſicut facit natura, & ſit idem, ſcilicet ſecundum eandem intentionem agens, quæ eſt expoliatio argenti uiui totalis, poſt decoctionem completam, à ſulphure corrũpente, quod ipſum decoxit ſicut facit natura, & ſit eadem forma, ſcilicet ſulphur intrinſecum argenti uiui, introductũ de potentia materiæ, ſicut facit natura, quòd ſit idem finis, ſcilicet unio iſtius formæ cum materia ut fiat aurum, ſicut facit natura, cum forma & finis ſint idem, tunc neceſſario idem aurum, erit hoc & iſtud, quia quorum cauſæ ſunt omnino eædem omnes, oportet neceſſario ipſa eſſe eadem.*

Si quis callidus artifex ſciret tranſmutare materias qualeſcunque extraneas & mediatas, ſiue ſint de numero mineralium aliorum, aut uegetabilium, & plantarum, aut animaliũ,

partium, aut ſuperfluitatum, reducere ad materias proximas & immediatas auri, procul dubio poſſet facere uerum aurū. Sed quia hoc eſt impoſſibile, ideo talium operatio eſt inanis, quia non poteſt fieri generatio niſi ex conuenientibus & proximis & immediatis, ut dictum eſt. Hoc autem nullo modo poteſt ars efficere ex illis, etiam ſi uita eorum perpetuaretur. Et hoc inſinuat Geber in fine capituli de medicinis primi ordinis, ſcilicet q̄ omnis medicina alterans, aut eſt ex argento uiuo, aut ſulphure, aut amborum commixtione, aut ex aliquibus habentibus naturam eorum. Quidam uero plures adinuenerunt medicinas. Sed unam ex duobus neceſſario euenire contingit, quia aut ex eiſdem, aut eandem naturam habentibus, illos medicinam creare neceſſe eſt: aut medicinam componunt, quæ ei quod non eſt æquipollet cum alteratione ſua, & quæ nec mundo prodeſt, nec mundi partibus, donec motor in ſublimi naturæ mobili quieuerit incorruptus. Et capitulo de procreatione magneſiæ, tutiæ, & marchaſitæ, oſtendens, quòd ſint compoſita ex ſulphure & argento uiuo, propter alterationem in colore auri uel argenti quam faciunt in corporibus dicit. Quæcunque enim alterantur, uel per argenti uiui uirtutem uel ſulphuris, aut horū ſimilium neceſſe eſt alterari, quoniam hæc ſola communicāt ad ipſa corpora in natura &c. Et quanta differentia eſt ultimæ diſpoſitionis metallorum imperfectorum quando fiunt à natura in mineris aurum perſe, ſed non primo modo, ad diſpoſitionem ultimam auri, quando fit à natura primo, tanta ſimiliter eſt differētia ultimæ diſpoſitionis naturæ utriuſque modi auri ſecundum artem. Sed eſt eadem penitus cū naturali quæ eſt per ſe non primo. Vltima enim diſpoſitio ſecundum naturam utriuſque modi nihil aliud eſt, quam ex-

poliatio argenti uiui per digeſtionem completam omnino à ſulphure corrumpente, quod ipſum decoxit & in eodem inſtã ti informat illud argentum uiuum forma auri. Et quia ars eodem modo operatur in expoliatione iſta, tam in generando lapidem philoſophicum, quàm in perficiendo metallo & com plendo cum ipſo. Ideo ultima diſpoſitio cum informatione ſecundum naturam utriuſque modi, quàm ſecundum ar tem, eſt penitus eadem. Modus autem expoliandi quam uis diuerſus ſit, tamen non diuerſificat rem in forma, quia modus rei non eſt idem quòd ipſa res. Quia ſi natura non tranſmutaret ipſa metalla imperfecta in aurum, forte quòd ars non poſſet peruenire ad illud & ſic ars uana eſſet uel noua. Talis eſt generatio ſanguinis in corpore humano quia generatur per ſe & primo, & generatur etiã ex phleg mate per ſe ſed non primo, cũ phlegma ſit ſanguis indigeſtus & uia media ad ſanguinem.

Hic ponitur ſolutio rationis 18 & 19.

A MPLIVS dicimus quòd ſicut impoſſibile eſt q natura ſequatur artem in generatione lapidis al chimici quia cum ipſum in argenti uiui ſimilitudi nem generaſſet perficere non potuiſſet cum elementa coniun gere neſciuiſſet. Ita econuerſo eſt, impoſſibile enim eſt ut ars ſequatur naturam in generatione auri, aliquo illorum mo dorum penitus. Et hoc dico quantum ad diſpoſitiones præce dentes & habilitantes ad ultimam diſpoſitionem, quamuis ultima ſit eadem penitus. Et ſic eandem ultimam diſpoſitio nem uel conſimilem dat ars & natura, ſed aliter diſpoſitiones præcedentes hãc ultimam, ſunt enim diuerſæ in arte & in na

tura. Et ſic patet ſolutio 18. rationis, & niſi natura haberet hunc modum generãdi aurum ut dictum eſt, ratio hæc quaſi eſſet inſolubilis propter generationem formarum. Et quia ars faceret, quòd natura non poſſet, nec uere poſſet ſolui niſi cum exemplis atramentorum. Similiter patet ſolutio rationis 19. quia generatio cuiuslibet auri ſecundum naturam, & huius auri ſecundum artem eſt eadem omnino, quæ generatio eſt in expoliatione ſulphuris agentis & dirigentis & inquinantis omne metallum, generatio enim fit in fine actionis nouæ formæ, ſcilicet auri, ſecũdum diſpoſitionem & legem datam à natura. Diſpoſitiones autem præcedentes hanc ultimam quamuis ſint diuerſæ in arte & in natura, nõ impediunt generationem eandem & formam, ita quòd quãuis ſit generatio quodammodo æquiuoca quantum ad diſpoſitiones præcedentes & habilitantes, tamen uniuoca eſt in fine. Et per hunc modum omnis generatio æquiuoca reducitur ad uniuocam ſi generet eandem formam, ut patet in nono metaphyſicæ. Similiter & de corruptione dicendum eſt.
Et ideo ſi aliquis per aliam medicinam, ſiue per aliud elixir ſciret ſic metalla expoliare, generaret uerum aurum.

SED impoſſibile eſt quòd hoc fieri poſſit, niſi per hunc lapidem ut tota alchimia clamat, unde philoſophus ſecundo phyſicorum dicit, non fiunt autem omnia ex unoquoque ſemine ſed ex tali, & undecimo de animalibus dicit, Non erit autem ex quolibet ſemine quodlibet, ſed iſtud erit ex ſemine iſto & hoc ex hoc. In uanum ergo laborant in alio quàm in argento uiuo cum ſulphure, ſicut natura docuit.

VBI notandum quòd ſulphur occultum in argento uiuo eſt dans formam auri, ſed per uirtutem caloris auri minerãlis & ſulphuris extrinſeci, ergo quodcunque aliud metallorũ

colore aureo, cum tutia, aut ſulphure extrinſeco, aut croco ferri, aut chalcãtho, aut quibuſcunque alijs, ſiue ſimpliciter, ſiue commixte, ſophiſtice colorant, & non dant formam auri.

ET nota ibi. Sed impoſſibile eſt &c. Alia enim nõ ſunt de intẽtione naturæ in generatione auri. propterea in mineris auri & metallorum nil eorum reperitur, & ideo quia tale aurum eſt ſophyſticum ſemper inficitur ab aere & igne ignitionis & pulueribus corroſiuis quibus fit cementum, aut ſi ſuſtineat omnia hæc & cementum ſicut iſtud quõ fecit iam quidam ut audiuimus, de argento reductõ ad pondus auri, dicimus quòd non habet molliciem ad malleum & flexionem, nec ignitionem auri, nec fuſionem, nec ſonum mutum auri, ſed erit ut argenti. Nec bibit argentum uiuum facile ut aurum. Nec poſſunt cum eo deaurari metalla ut audiuimus ab illis. Ex quibus patet quòd cementum non eſt ultimum examen auri, ſicut cõmuniter aliqui exiſtimant. Nõ omne ergo iſtud quod alterat metalla imperfecta in ſimili colore, ſimili colori auri eſt potens facere aurum. Sed quod poſt ultimas operationes tranſmutat, unde Geber in capitulo de ponẽtibus artem in aluminibus & ſalibus & corporibus & gemmis, dicit. Poſſibile tamen eſt in ijs omnibus alterationem aliquam inueniri. Sed remota eſt ualde & maxime laborioſa. Et in eodem capitulo de ijs qui ponunt artem in uegetabilibus, dicit. Qui autem in uegetabilibus eam ponunt, ſed nõ in eis, quoniã potius deficient à labore quàm laboratum perfici ſit poſſibile. Cum igitur lapis philoſophorum poſt habitas alterationes tranſmutet, ipſe ſolus faciet aurum, & hoc eſt rationabile, unde philoſophus decimoquarto dicit. Omnia irrationabilia repugnant ſibi ipſis & rationabilibus. Et 10.

ethicorum dicit, omnia uera uero consonant, falsum autem uero dissonat, uerum autem & ens, & unum, & bonum & pulchrum cõuertuntur. Vnde quarto metaphysicæ per locũ à contrarijs, falsum, & multiplex, & non ens, & malum, & turpe, adinuicem conuertuntur.

De principijs metallorum inspeciali, & de eorum generatione secundum intentionem naturæ. Et de signis generationis, ostendens quomodo ars debet eodem modo sequi naturam in similibus signis, & similibus principijs in generatione lapidis philosophorum.

IN quo toto naturæ secretum inseritur.

DICEMVS denuo, quòd quandocunque in aliquo uno inueniuntur duo composita ad constitutionem illius, & unum illorum componentium inuenitur sine alio, necesse est et reliquum componens sine reliquo inueniri. Sicut probat philosophus octauo physicorum, quæ mouentur & mouent, in quibus quia motum inuenitur sine mouente, oportuit etiam quòd mouens absque moto reperiretur. Ex quo patet quòd si à tali composito, unum componentium separaretur, necessarium est, quòd reliquum de reliquo si separetur, separetur seorsum. Quia igitur, natura ad generationem metallorum omnium, pro principijs recipit argentum uiuum cum sulphure mixtum, & generata simul in mineris eorum, cum bona digestione & liquefactione metallica, suaui, absque strepitu & stridore sint collecta, si de credimus & experti fuimus. Et non recipit argentum ui

uum uulgi nec ſulphur eius ſicut oſtendit Geber capitulo de principijs naturalibus huius magiſterij. Et ipſa ſimul ſuauiſſime ſublimando & conuoluendo & lauando decoquit & digerit, & in fine actionis elicit & ſeperat per ſe argentum uiuum. ergo & ſulphur remanebit ſeparatum per ſe, & ſicut tunc natura in inſtanti perficit & informat iſtud argentum uiuum forma auri in quo argento uiuo tota naturæ intentio per ſe fuit. Sic & ſulphur ſeorſum ſine aliquo regimine derelinquit. Et ideo natura poſt cõpletam actionem abſq; ſulphure ipſum fixerat & perficit, ex cuius remanentia ante completam decoctionem ab auri ſubſtantia & forma degenerat, & fit aliud metallum, aut iſtud ex eis commixtum ut ſupra diximus. Patet ergo quæ ſit materia metallorũ apud naturam, & quid agens & quis finis in agendo. Quia igitur ars hæc in mineris metallorum non reperit aliquid, quod ſit in natura argenti uiui, nec aliquid quod ſit in natura ſulphuris. Sed aliquid ex ijs generatum aut commixtum & in naturam terræ redactum. Et inuenit illorum mineras ſimplices ſeparatas abinuicem & à metallis. Ideo ars ſequens naturam recipit eandem materiam, ut natura commixtam de minera propria ſiue omnino ſimilem in mineris propriis exiſtentem, & eſt ex eiſdem principijs compoſita penitus ſicut materia mineræ metallicæ cũ liquefactione ſuaui, abſque ſtrepitu & ſtridore, quam natura de ſe ulterius non tranſmutat, nec ad generationem metalli nec alterius rei, unde dixit Auicenna. inuenti tantæ adhærentiæ liquefactionem & deinde ſimilitudinẽ mineritatis, et in hac materia nullã natura reliquit artem ſibi hæredem. Sicut ergo natura in fine ſuæ actionis ſeparat argentum uiuum per ſe, & ipſum informat in inſtanti forma auri & operi ſuo finem imponit, ſicut

cætera agentia naturalia & ſulphur remanet reliquum ſeor-
ſum poſtquam peregit totum opus naturæ. Sic & ars in
ſua operatione omnino habere debebit. Cum igitur artifex
in magiſterio decoctionis uiderit argentum uiuum de cõmix
to ſeparatum, ergo ſulphur, quod decoxit eſt etiam ſulphur
ſeparatum. Hoc enim eſt completæ & finalis decoctionis ſicut
natura nos docuit. ergo neceſſario cogitur artifex, ut infor
met illud argentum uiuum forma lapidis philoſophorum &
operi finem imponat ſicut facit natura, omnis enim mate ria
recipit formam ſuo tempore prout eſt capax formæ & non
prius, nec poſterius.

Nota quia hic totum naturæ & artis ſecretum inſeritur.

NOTA circa illam literã præcedentem. Sicut ergo
natura in fine etc. Notandum q̃ oẽ, quod termi
natur, aut terminatur termino proprio, ut eſt cor
pus terreſtre ſiccum, lapis, lignum &c. Quia ſeruant figuras
ſuas ſtando in terminis propriis, aut terminantur termino
alieno, ut corpora aquea humida ſicut aqua & oleum, quia
non ſeruant figuras ſuas ſed recipiunt alienas ratione diuerſi
corporis continentis, ut probatur 4. meteororum. Propterea
omne liquabile, cũ liquatur terminatur termino alieno, quia
partes aquoſæ tunc uincunt, cum autem coagulantur, termi
nantur termino proprio, propter partes terreſtres uincentes
tunc, quia fit conuerſio elementorum de contrario ad con-
trarium.

Nota de argento uiuo &c.

CVM ergo argentum uiuum oritur in magiſterio, tunc
terminatur termino alieno propter partes aquoſas tunc uin-

centes. & ſi uelimus ipſum retinere, oportet neceſſario ut faciamus ipſum terminari termino proprio, ergo oportet nos coagulare ipſum cum ſuis partibus terreſtribus nō cum alienis, ut ſint uincentes aquoſas.

Nota de conuerſione elementorum.

ET tunc fit cōuerſio elementorum de contrario ad contrariū, ex aqua enim tunc fit terra ex aere ignis, ſuæ enim partes terreſtres nihil aliud ſunt, quàm aurum occultum philoſophorum, ſiue corpus, ſiue fermentum, aut uenenum. Similiter cum digeſtio fuerit completa, patet illud per digeſtum completum. quia omne ſulphur ſuperfluum & corrūpens eſt ſeparatū, tūc debet imponi finis operi neceſſario.

Nota de ſulphure ſuperfluo etc.

SVLPHVR enim ſuperfluum erat duplex in principio digeſtionis ſcilicet ſubtiliſſimū, igneum & comburens & per euaporationem in ſublimatione eſt diuiſum & ſeparatū. Aliud uero groſſum terreum & feculentum, ſeparatum in fundo uaſis, ſuper quam fecem ſtat ſubſtantia munda, æqualis & temperata uolare uolens. Nam ſicut in digeſtione muſti & ſanguinis ſeparatur ſuperfluitas una ſubtilis et ignea, & alia terreſtris, & quod remanet in medio eſt mundum æquale & temperatum: ſic in hoc opere, & omnis ſuperfluitas eſt contraria ei cuius eſt ſuperfluitas, quare eget diuiſione & ſeparatione. hoc autem facit digeſtio ſiue decoctio, menſurata per artem, tunc enim debet retineri uolans, & termino proprio terminari, quòd tunc terminabatur termino alieno. Quòd ſi hoc ſignum artifex non perpendat, uacuus à propoſito & in deſperatione ſicut ſi non decoquatur complete, quouſque fiat ſeparatio argenti uiui à ſulphure, opus remanet imperfectum & diminutum. Sicut rema-

nent imperfecta metalla in comparatione ad aurum. Et hoc eſt argentum uiuum philoſophorum, quod habetur ſolum de corporibus liquefactis & de ſulphure & arſenico &c. Hoc eſt quod recipit coniunctionem cum uitro, id eſt, corpore ſuo, ſiue fermento, ſiue ueneno uel ſale. hoc eſt, quod bibit uitrum ſicut ſitiens aquam frigidam ualde, hoc eſt, quod coniungitur Soli & Lunæ, hoc eſt, electrum naturæ. Et hoc eſt ſpiritus qui dicitur ſeruus fugitiuus, de quo dicit in lumine luminum expoſitor, beatus qui hunc ſeruum humilem coaptat, quia eius natura ad omnia ſe inclinat, cum totius naturæ ſit ultimum, hoc eſt, lac uirginis. Non illud quod dicunt, de litargirio & alumine niſi analogice. hoc eſt, illud ſeparatum à ſuo corpore, & coniunctum eſt ſuo corpori, de quo omnia mirabilia philoſophis & poetæ & reliqui concinerunt. Et hoc credimus eſſe abſconditum & miraculũ totius artis. Ex quibus liquide innoteſcit, quòd ſit expoliatio argenti uiui à ſulphure, de qua dicit Geber, capitulo de coagulatione argenti uiui, ſeu Mercurij. Cum igitur ſulphuris proprietas ſit cum argento uiuo, rubeum uel citrinum ſecundum menſuram ſuæ quantitatis creare colorem, eius ablationis proprietas erit argẽto uiuo albedinem dare per ignem. Ex quo patet quòd color qui apparet in fine completæ decoctionis eſt albedo, quia cum tunc oriatur, argentum uiuum puriſſimum cum ſuo ſulphure decoctum & ab ipſo omnino expoliatum, ergo oportet quòd color ſit candidus, unde dixit Raſis in lumine luminum huius nouiſſima ſigna candor & chriſtallina ſerenitas monſtrat. Et Milueſcindus. Nota quòd omnibus attente peractis & perceptis ſi albationem tamen ignoras, ſperatam amittis lætitiam, & Lilium. Spiritus & anima, non uniuntur uero modo niſi in albo colore

lore. Idem.totius operis initium & fundamentum eſt albedo. Item in turba philoſophorum. Sciatis firmiſſime, quòd ſi parum auri in confectione ponatur, exiet tinctura patens candida. Et Raſis in lumine luminum. Rubeſcere nanque candorem ſignat. Roſinus.recta huius operis emendatio eſt albedo.

CIRCA iſtam literam. Ex quibus liquide &c. Notandum quòd albedinis proprium eſt ab omnibus aliis coloribus facile immutari & uinci per eorum compoſitionem. Sed tamen magis & minus, ita ut parua quantitas cuiuſcunque coloris magnam partem immutet albi & nõ econuerſo, cum in albo ſit quædam puritas & ſimplicitas quæ non ſuſtinet alterius commixtionem, ut patet apud pictores & tingentes lanam & ſericum. Eſt enim albedo elementũ et fundamẽtum omniũ colorum. Similiter in ſaporibus hoc patet, quoniam ſapor inſipidus cum ſit ſimplex ut eſt in aqua, recipit immutationem omnium aliorum ſaporum & non econuerſo ſecundum modum dictum. Similiter in odoribus hoc patet ſicut in aere & ſimilibus. In metallis autem ſolis & eorum principijs eſt ſecus, quia modica quantitas argẽti uiui dealbat multam quantitatem auri & æris & non econuerſo, cum ex eis fit amalgama, ita ut in manifeſto oſtendant albedinem, argenti uiui in actu & in occulto ſeruent citrinitatem & rubedinem. Sulphur aũt quia non ſeruat colorem ſuum, nec aliud cui miſcetur ſeruare permittit, propter ſuam aduſtionem relinquimus.

Nota digeſtionem argenti uiui.

CVM igitur per digeſtionem alchimicam ex principijs metallorum orietur argentum uiuum, apparebit albedo mera & ſincera, ac ſimplex in actu & manifeſto & tunc debemus eſſe rati & firmi quòd ſub illa albedine eſt citrinitas

auri et rubedo in occulto ut dicitur in turba philosophorum, quia, donec uincit argentum uiuum, apparet albedo simplex, cum autem uincitur apparebit citrinitas & rubedo. uincit autem dum fluxibile est, uincitur autem quando coagulatur. Coagulatur enim ab eo quòd est in seipso ad perfectionem et non ab alio, hoc autem est sulphur diuinum, quod est in ipso quod est albedo in actu propter potentiam & uirtutem argenti uiui dominantem & superantem tunc in colore, & est rubeum in potentia propinquissima quæ cum actu fiet semper dominabitur, & hæc est de natura solis & forma solis, & cor eius & flos auri, & arbor aurea, & aurum philosophorum, & est aqua sicca lapidea, & puluis siccus, & ignis & terra, & lapis rubeus, & secretum secretorum secundum omnes philosophos. Sed argentum uiuum est de natura lunæ, & spiritus lunæ, & aqua humida, & puluis humidus & aer & anima & lapis albus, & aquila uolans et lac uirginis, mulier superba. Cum autem istæ duæ aquæ coniunguntur, coagulantur in albo colore, & fit electrum proprie qui est lapis commixtus ex auro & argento, cuius color est argenteus & albissimus tanquam nix, & tunc fit partus uirginis & identitas generantis & generati secundū antiquos, & hæc est confectio alchimiæ, ex similibus & contrarijs, & in hoc fit pax & concordia elementorum, & perpetuitas scilicet in albo colore.

Nota duo secreta & quomodo ars est sublimior ipsa natura.

E X quibus dictis duo secreta reuelantur nobis in arte ista. Primum est modus operandi. Secundū est materia circa quam quæ adeo secreta, quam-

uis ſatis expoſita ſint, attamẽ dicimus de primo, quòd uolen tes ſequi naturam, omnino in generatione coloris auri actu ſenſibilis & imponere tunc finem errant. Sed oportet quòd in colore albo componant rubeum, & appareat actu totum album, propterea duo magiſteria ſiue duæ decoctiones diuer ſe ſunt neceſſariæ in hac arte. In natura uero una ſola. unde dixit Geber in proœmio. Scias fili quòd in hoc errant artifi ces, quia naturam in omnibus proprietatum differentijs actio nis, imitari deſiderant, de ſecundo iterum dicimus, quòd cũ præter animam humanam, omnis forma alia cuiuſcunque rei tam animalis quàm uegetabilis et mineralis introducatur ab intrinſeco de potentia materiæ. Sola autem anima huma na ab extrinſeco & primo motore detur, hinc eſt quòd uolẽ tes reliquis metallis dare formam auri, oportet neceſſario, ipſam dare ab intrinſeco & de potentia materiæ illius circa quam operatur natura, ſi debet uere imitari naturam, tũc enim erit generatio ex conuenienti & proximo. Quia igitur natura recipit pro materia quod dictum eſt, ergo ars coacta erit recipere iſtud idem, propter quòd uidemus quòd argen tum uiuum uulgi cum conueniat omnino cum illo argento uiuo philoſophorum uniri & permiſceri cum auro, unde phi loſophus quarto meteororum. Et quia argentum uiuum cũ corporibus metallicis commiſcetur, iam eſt de illorum ſubſtan tia &c. Reticuit autem de ſulphure quia non ſic uidetur de ſubſtantia illorum. Cui igitur metallorum magis commiſce bitur ſulphur, magis participabit naturam ſulphuris: et cui magis argentum uiuum, magis participabit naturam ar genti uiui. Sed cum ſulphur nullo modo permiſceatur auro, ergo ſolum argentum uiuum erit tota materia auri, cum hæc duo ſola ſint elementa ductibilium. Cum igitur lapis

philoſophorum ſit forma auri & debeat metalla reliqua in-formare, ergo ex ſolo argento uiuo ipſum generare eſt neceſſe. Sicut etiam forma alicuius rei eſt per ſe nobilior & in ſublimiori gradu auro & argẽto uiuo & ſic ſimpliciter altior & ſublimior eſt artis operatio quàm naturæ. Et hæc forma fuit illa quæ induxit philoſophos antiquos ponere formas à materijs ſeparatas & dari ab extrinſeco. Sicut ponit philoſophus quarto metaphyſicæ, accuſans Platonicos. Forma.n. quæ eſt eiuſdem naturæ cum materia ſemper datur ab intrinſeco quæ autem diuerſæ naturæ ab extrinſeco ut intellectus.

Nota quòd de forma & materia fit compoſitum, quæ materia eſt argentum uiuum & imperfecta metalla, compoſitum autem eſt aurum.

NOTA quòd in iſtius operis fine reperitur, aliquid quod eſt ſicut forma per ſe, & cum alia ſibi coniunguntur fit compoſitum, quod quidem eſt forma auri ueraciter. Et ideo informat metalla imperfecta forma auri & eſt forma uere ſeparata à tali materia perfectibili, tamen hæc forma eſt fundata in materia cum ipſa ſit corpulenta. Sed ſicut forma ſola nihil ualet, quia ſuas uirtutes & operationes manifeſtare non poteſt niſi coniungatur materiæ ut fiat compoſitum, quæ materia eſt argentum uiuum & imperfecta metalla, compoſitum autem eſt aurũ. & hoc modo aurum nobilius eſt lapide.

EX dictis ergo liquidiſſime patet, quod ſemper ſuperius dictum eſt. ſcilicet quòd ſit ſolus unus lapis tam ad album quàm ad rubeum, omnia metalla perficiens in au-

rum, ut tota alchimia clamat, nam cum forma omniũ indiuiduorum eiuſdem ſpeciei ſit tantum unica in ſpecie, ita oportet quòd forma omnis auri ſit tantum unica, quia igitur omnia imperfecta metalla debẽt fieri aurũ per alchimiã, ergo per unam formam ſolam, ergo per unum lapidem ſolum, omnis igitur alia forma eſt inutilis & ſophiſtica.

Amplius notandum quòd in mineris argenti uiui, nunquam reperitur ſulphur nec econuerſo: propter quod natura nunquam in aliquod aliud tranſmutat eum quoniam ſeparatio agentis & patientis facit neceſſarlo, ut non fiat actio & paſſio, ergo nec generatio. Ars autem ipſa coniungens generat uſſur, aut aliud, in mineris etiam metallorum non reperitur argentum uiuum, nec ſulphur in ſua natura. Sed quoddam tertium ex iꝑs ambobus commixtum & digeſtum, obtinens naturas uirtutes & proprietates ipſorum, ut ex eo poſſit generari unumquodq; metallorum ſecundum ipſius cõpoſitionis diuerſitatem & digeſtionis & loci. Quicunque ergo ignorat radices minerarum, & ſimplices & compoſitas, ignorat radices & principia naturæ, ergo & artis, non igitur adhæreat huic arti, niſi eam primitus inueſtiget. Et hoc nouit Auicenna in ſua epiſtola capitulo de medicina ſumpta ex animalibus, comparans operationem artis figuratiuæ ad operationẽ naturæ dicens. Et inuenimus aquam animalium, hoc eſt, ſicut argentum uiuum, quod eſt in mineralibus, & olim ipſius, hoc fit ſulphur & arſenicum, quod eſt in mineralibus: & calcem eius. hæc ſicut calx quæ eſt in minerali bus, & elixir aggregatum ex eis, quod eſt ſicut elixir, quod eſt ex mineralibus, tamen hoc eſt largius & melius & abũdantius operis & ſublimius &c.

Epilogat & concludit, quæ dixit & quare philosophus negauerit hanc artem, & quando postmodum confessus est eam.

RATIONEM autem nunc assignare uolentes cur ipsam alchimiam prius negauerit, ut multis uisum est, ipsum sic dixisse in fine quarti meteororum dicamus primo, enucleando illam literam, uideli cet: Et hæc forma fuit illa quæ induxit philosophos antiquos ponere formas à materijs separatas.

VBI nota quòd accusantur hic Platonici & Pythagorici & eorum sequaces per aliquos modernos, quòd ipsi posuerũt ideas, id est, formas separatas à materijs uelut si in aere permanerent & dari ab extrinseco & secundum meritum dispositionis materiæ, ideæ illæ infundunt formas, ideo diuersitas dispositionis materiæ exigit diuersitatem formæ. informantur: ergo materiæ & perficiuntur secundum suæ dispositionis diuersitatem hanc autem opinionem improbare nititur philosophus octauo metaphysicæ. Sed sciendum quòd Plato in suis dictis quasi semper fuit mysticus & figuratiuus, ita quòd sensus uerborum est alius à figura & significatione & sic etiam fuerunt alij philosophi huius artis, in istius enim operis fine inuenitur aliquid quòd est sicut forma per se, ut hic dicitur & cum coniungitur fit compositum &c. quod quidẽ est forma auri uerax, licet talis forma sic fundata in materia cum ipsa sit corpulenta. ad aliud ergo refertur intentio Aristotelis & ad aliud intentio Platonis & aliorum. Et ideo Aristoteles præcauens sibi de reprehensionibus, quas fecit contra Platonem & alios antiquos, dixit tertio metaphysicæ,

quod reprehendit eos ſecundum literam et ſonum literæ: nũquam autem uoluit eos reprehendere ſecundum ſenſum miſticum & occultum & analogum, neque potuit. Sed quia in ſenectute hoc archanum ei innotuit, eorum intentiones tunc laudauit, & eorum dicta approbauit. Qui autem quærit ſcire ueritatem alicuius rei particularis, non ponat eam uni uerſalẽ, ne defraudetur & ſit protervus et ſeipſum decipiat: ſed conformet mentem ſuam illi rei, eo modo quo ſe habet res illa: ſic enim fiet inquiſitio ueritatis. Vnde Ariſtoteles cũ iuuenis & ſicut uniuerſalis eſſet & nondum eſſpertus, ſed ſola ratione motus probauit hanc artem non eſſe ueram, quã tamen poſtea approbauit ſicut antiqui philoſophi & experti, ſcientes hoc tam ratione diuina, quàm experientia humana certa &c. In ſpeculatiuis enim ſolis magis diſcernimus ueritatem in uniuerſalibus quàm in ſingularibus, ut eſt ex primo poſteriorum. In operabilibus autem econuerſo. unde dicitur primo Politicorum: Conſiderantes particulariter, magis ueritatem diſcernunt: uniuerſaliter enim dicentes ſolum, ſe ipſos decipiunt. Cum igitur hæc ſcientia ſit operatiua & ſingularis habita cognitione uniuerſalium ſuorum, oportet de uenire ad ſingularia in operatione, & tunc diſcernere ueritatem & iudicare, & non prius. iudicare enim in operabilibus ſecundum uniuerſalia & errare contingit. ſecundum particularia autem non. unde dicitur ſexto ethicorum. ſingularium eſt prudentia quæ fiunt cognita experientia. Et quia prudentia non eſt in iuuentute, ut dicitur ſexto ethicorum, ſed in ſenectute, cum ipſa in longa experientia uerſetur temporis, ideo etiam philoſophus cum iuuenis & ſicut uniuerſalis eſſet intentus in inquiſitione philoſophiæ & cognitione experientiæ carens huius artis, ſola ratione motus hanc artem

eſſe ueram opinatiue negat. Antiqui autem philoſophi & experti ſcientes hoc tam ratione diuina quam experientia certa, ſententiauerunt & iudicauerunt hanc artem penitus eſſe ueram & ſequentem naturam, unde philoſophus effectus ſe nex eam ſubtiliſſime inquiſiuit, & per antiquorum dicta & ipſam cum ratione poſſibili perpendit ueram, & ipſam experientia habuit & oculis uidit & manibus tetigit &c. & ideo ſcripſit eam Alexandro regi diſcipulo ſuo in ſuo libro de ſecretis ſecretorum capitulo de lapidibus precioſis, eodem modo quo antiqui philoſophi alij ſcripſerunt, ſed occulto, figurato & uelato ſermone, immo totus ille liber eſt uelatus & myſticus. quare patet &c.

SEQVVNTVR RATIONES PRINCIPALES probantes artem alchimiæ eſſe ueram aliter quàm ſupra, & quòd aurum lapidis eſt purius & perfectius ipſo naturali.

SED OPORTET antequam has rationes aggrediamur, ut quæratur primo & determinetur utrum aurum & argentum, quæ fiunt per lapidem philoſophorũ, ſint eiuſdem perfectionis cum illis, quæ fiunt ab ipſa natura: uel alterius ſint perfectionis. Ad quod reſpondetur breuiter, quod aurum ſiue argentum, quæ fiunt per lapidem, ſunt puriora, meliora & perfectiora ipſis mineralibus. Et rõ eſt, quoniã aurũ alchimicum eſt omni ſulphurea ſuperfluitate mundatum. minerale autem quodcunque ſit iſtud habet ſulphuris alicuius adhærentis commixtionem, & hæc cauſa eſt, denigrat enim, quare ſulphur ingreditur & adurit ipſum & ob hoc in igne minuitur. Cum autem illud ſulphur per ingenium artis auferatur, remanent purũ, ſimile quaſi auro, & de cætero non minuitur, cum ſulphur adurens non ingreditur in ipſum, aurum autem alchimicum eſt æquale minerali, quod iam ad ultimam perfectionem deuenit, ut eſt aurum obrizon. i. abradians, ſcilicet puriſſimum. Dixi autem, quòd iam ad ultimam perfectionem deuenit, propter aurum ab illius colore remiſſum, hoc enim tale & ſi habeat formam perfectam auri, tamen accidentia ſequentia formam, ut color totalis non ſunt, omnino completa in ipſo, & quia natura in illo perfecto poſuit ultimos terminos, ſeu gradus perfectionis, ultra quos non poteſt eſſe

tranſitus : ideo ſimiliter ars ultra tranſcendere non conatur, cum ſit impoſſibile, eſt ergo utrunque æque perfectum, quamuis poſſit ars ſuum colorare eodem colore magis intenſo quàm natura ſuum & minus ſicut vult. Sed quia hoc eſſet deuiare à recto tramite naturæ & intentione ipſius perfecta & non eſt ſimile operi naturæ, ideo ars colorat in gradu naturæ. Cognoſcere igitur oportet hæc duo principia in natura, ſcilicet materiam determinatam propinquam & præciſum modum agendi qui ex intentione naturæ conſiſtit, in illa materia, dirigit & extollit artem, ut conſequatur omnino naturam & hoc proprie in liquabilibus mineralibus, ut dictum eſt, ignorans ergo principia naturæ non adhæreat huic arti, quoniam potius erit ſophiſta quàm alchimiſta. hoc idem ait Geber in principio ſummæ ſuæ. Scias fili quod qui principia naturalia in ſe ipſo ignorauerit &c.

NVNC *ad rationes principales accedamus & ad eius confirmationes ad oſtendendum artem alchimiæ eſſe ueram & prima ratio talis eſt.*

OMNE *indigeſtum ordinatum ad digeſtionem, & omne impurum habile ad purificationem poteſt complete digeri & depurari, ſed metallorum imperfectiorum quædam ſunt indigeſta & impura, ut Iupiter & Saturnus & quædam impura tantum, ut* Venus *&* Mars, *& ſunt habilia ad digeſtionem & purificationem completam, ergo ipſa poſſunt, digeri & purificari complete, ſed complete digeſtum & purificatum eſt eſſe aurum & argentum & proprie aurum ergo ipſa poſſunt conuerti in aurum & argentum.* Maior patet per philoſophum, quarto meteororũ, capitulo de digeſtione, opteſi & epſeſi, qui dicit quòd cum indigeſtionem patiuntur, ſcilicet Molenſim, quæ contrariatur epſeſi &

ſcateſim, quæ contrariatur opteſi, eſt ex indigeſtione caloris: & ſi calor digeſtiuus ſufficiens exhibeatur, coquuntur & digeruntur complete. Finis enim digeſtionis eſt natura, ut ibi dicitur, id eſt generatio formæ in materia, ut in fine digeſtionis. Et cum in omni digeſtione ſit aliqua ſuperfluitas, oportet quòd per digeſtionem fiat ſeparatio eius: quia calor homogenea congregat, & ſegregat etherogenea, ut ibidem dicitur & ſecundo de generatione & corruptione. calor etiã digerens res indigeſtas, generat ſpeciem nouam propter quod dicit philoſophus quarto meteororum, quòd ſimplex generatio & ſimplex permutatio harum uirtutum, ſcilicet calidi & frigidi eſt opus digeſtionis, & generant, cum ſunt uincentia materiam, id eſt humidum & ſiccum. Calor etiam exterior æquipollet naturali iuuando ipſum, ut complete digerat & citius & melius. unde dicit philoſophus quarto meteororum. Quandocunque enim digeritur materia completur & fit, & principium completionis à calore proprio accidit, quamuis per aliquod extrinſecorũ adminiculantiũ cõpleatur, quemadmodum cibus partim digeritur per balnea & per alia ſimilia, & principium eſt caliditas quæ in ipſo eſt &c. Et dicit Auic. cap. de ſignis cõplexionũ, quòd cum calor naturalis fuerit debilis, ſumendo res exteriores calefacientes iuuant ambo ſe inuicẽ in calefaciendo, propter quod uidemus in maturatione fructuum quòd deficiente calore exteriori, ſcilicet ſolis non maturantur fructus. Minor patet etiam, quia digeſtio & indigeſtio in metallis eſt opteſis & ſcateſis, ut dicitur quarto meteororum capitulo de corporibus mineralibus. Opteſim autem paſſum eſt aurum ſolum ex completa actione caloris. Reliqua autem metalla ſcateſim ex indigentia caloris non digerentis & non depurantis com

plete, ita quòd etiam argentum quoddam ſcateſim paſſum eſt in cõparatione ad aurũ: Opteſin aũt paſſum eſt aurum. Notandum quòd digeſtio epſeſis & oppoſitum eius molenſis dicitur elixatio & fit à calido & humido extrahendo de materia quæ digeritur, multum de humido naturali. Cum autem non completur hæc digeſtio dicitur Molenſis. Sed digeſtio opteſis, & eius oppoſitum, quæ eſt ſcateſis, dicitur aſſatio, & fit à calido & ſicco cum conſumatione humidi naturalis materiæ quæ digeritur, propter quod aſſa ſunt humidiora humiditate naturali elixis, ut probatur quarto meteororum. Attende ſecundum Albertum Magnum quòd alterius eſt modi euaporatio humidi in elixis, & alterius in aſſatis. Cuius ratio, quia ſpiritu calido exiſtente in aqua calida circunſtante, aliquod elixabile, atrahit ad ſe humidum illius elixabilis, quod humidũ in elixabili libenter exit, quoniam inuenit ſuum ſimile in circonſtantys humoroſtate. Oppoſitum eſt de humido aſſabili, quia inuenit ſiccum oppoſitum cũ calore circonſtante ipſum & ſic remanet in profundo aſſabilis humiditas naturalis. Quòd ſi aſſatio rigida et aſpera, ſeu fortis eſſet, humiditatem naturalem diſſiparet cito &c. Si igitur calor digeſtionis opteſis complete exhibeatur eis per artem, ut iuuet naturalem calorem digeſta & depurata completæ erunt, ergo erunt aurum. Sed talis calor poteſt ſic exhiberi, immo & locus etiam ſecundum philoſophum, ibidem qui dicit ſic. Et nihil differt ſiue in organis naturalibus ſiue etiam artificialibus. ſi autem propter eandem nimirum cauſam uniuerſa erunt &c. Et poſt dicit. Opteſis ergo & epſeſis fiunt quidem arte etc. Sic igitur fit generatio metalli noui ex alio metallo, & trãſformatio per digeſtionem completam in organo artificiali.

Quia quod incipit generare per digeſtionem debet complere iſtud per digeſtionem, quia idem agens diſponit ad formam & dat formam. Hoc autem eſt natura ſiue ſola ſiue auxiliata per artem. Non autem eſt neceſſe quòd in eodem loco, & maxime in mineralibus liquabilibus ut patuit. Nonne uidemus plumbum & aurum & metalla omnia generari in mineris à natura ex ſuis principijs quæ ſunt ſulphur & argentum uiuum? Sed neceſſe eſt primo congelationem iſtorũ principiorum adinuicem fieri ad generationem omnium metallorum taliter, ut fiat ex eis quædam natura media, quæ ſit ſicut uia & trãſitus à mollicie argenti uiui ad duriciem metallorum malleabilem. Hæc autem media natura ſic coagulata & non depurata eſt, ex qua propter diuerſam digeſtionem & diuerſam habitudinem & proportionem miſcibilium in quanto, quali, loco, & tempore, generatur omne metallum diuerſum propter finem diuerſum, qui fines omnes ordinantur & terminantur ad unum in natura ſcilicet ad aurum. Ars ergo uolens ſequi naturam ad talem finem inquirit, & inuenit hæc principia congelata à natura in hãc naturam mediam: & non depuratam, & conatur digere re & depurare talem materiam cum calore ignis ut ex ea eliciat formam auri, cum qua omnia metalla imperfecta perficiat in aurum, cum ordinata ſint à natura ad hunc finem. Et ſicut differunt forma quam generat ars à compoſito quod generat natura, quamuis ad unum finem ultimum ordinentur. Sic conueniens uidetur ut regimen artis differat à regimine naturæ, non in materia, ſed in digeſtione in calore, & loco & tempore, & habitudine & proportione miſcibilium, uidetur ergo quòd digeſtio & locus & ortus generationis metallorum, id eſt, formæ metallorum ſci

licet auri tum aliis circunſtantijs ſit penitus poſſibilis apud artem. Si igitur digeſtio quem admodum dictum eſt, & locus ſiue organum artificiale, æquipollet naturali, ergo neceſſario quo ad locum & digeſtionem ars alchimiæ eſt poſſibilis. Et cum digeſtio compleatur à calore naturali intrinſeco, et calor extrinſecus æquipollet naturali iuuando ipſum, ergo calor exterior in alchimia iuuabit naturalem ut complete digerat metalla quæ indigeſta ſunt, ergo ars eſt poſſibilis. Et quia philoſophus ſecundo cœli & mundi dicit. Oportet igitur qui uult inquirere rem & de ea perſcrutari ut contradicat ſibi contradictione ſana conuenienti aptationi rei quæſitæ. & poteſt hoc facere quando inquirit & ſcit omnes differentias illius generis &c. Vt ſi de metallis imperfectis quæratur, dicentes ſi imperfecta poſſumus perficere inſe quendo naturam utrum econuerſo perfecta poſſumus facere imperfecta, & uidetur quòd ſic. Nam ſi poſſumus formare res perfectas multo magis imperfectas maxime eiuſdem generis, præſertim cum ſint uia & ſemita & medium ad perfecta & non poſſit fieri tranſitus de extremo ad extremũ niſi per mediũ. Dicitur cum ars non intendit, nec poſſit generare aliquod metallorum de nouo omnino, ſed ſolũ imperfecta perficere miniſtrando naturæ incongruum. & irrationale uidetur ut perfecta niteretur imperficere, quia neque natura hoc facit in ſuis mineris. Similiter nec unum imperfectum in aliud imperfectum, quia natura nõ facit hoc (niſi forte Saturnum in Iouem) quod tamen ignotum eſt, quia imperfecta ſunt in uia & ſemita ad perfectionem & non econuerſo, abſque tranſitu aliquorum imperfectorum ad aliquod imperfectum primo. Item natura generat aurũ quandoque ex ſuis principijs abſque tranſitu per diſpoſitio-

nes & ſemitas alicuius alterius metallorum. Similiter generat idem aurum per diſpoſitiones & ſemitas alicuius illorū, tamen non uidetur mihi quòd ars poſſit ſequi naturam realiter, ſcilicet quòd generet elixir tale quòd conuertat metallum aliquod in æs, aut Saturnum, aut Iouem, uel Martem, niſi ſecundum ſimilitudinem quandam, quia non credo quòd poſſit occultare in argento uiuo ſulphur taliter & tantum ad ſuum elixir componendum, quod talis conuerſio permutatio fiat. Immiſcere etiam partem ſulphuris determinatam in eis, ſcilicet imperfectis, ita determinatam et tamen diuerſam in quantitate & qualitate penitus ignoramus, ſed non miſcere abſolute. Quamuis Geber dicit capitulo de ſublimatione Mercurij et capitulo de coagulatione quòd accidit illa fieri per non reciam depurationem arg. ui. a ſulphure. hoc autem uſque nunc ignoro. Sed quia expoliatio arg. ui. à ſulphure ſibi commixto quod ipſum decoxit taliter eſt poſſibilis ita ut remaneat argentum uiuum purum ſolū mortificatum. Ideo poſſibile eſt ut imitetur naturam in generando a, & b. Et quòd Geber dicit: quòd accidit illa imperfecta fieri propterea etiam dico quòd hoc eſt caſualiter nobis ignorantibus, & non ſecundum noſtram uolentatem &c. Et ſic patet quòd perfecta imperfici non poſſunt.

ET ſi dicatur nūc, Conſtiemur ſatis q̄ per ſuum elixir, debes tranſmutare imperfecta ad perfecta ſufficiēter digeſta in multo tempore uel in pauco, quoniam omnis digeſtio requirit ſibi tempus ſufficiens, ſed quando ueniunt ad proiectionem eius ſuper imperfecta liquefacta ut perficiantur. cū hæc digeſtio digerens completiue imperfecta fiat in momento aut in paruahora ualde, non uidetur quòd ſit tempus ſufficiens talis digeſtionis completiue imperfectorum, quare ta-

lis tranſmutatio nulla erit, ſed erit forte alteratio ſimilis ei. Et nos reſpondemus quòd digeſtio ſolius auri & elixir eſt cõpleta, aliorum autem metallorum incõpleta & imperfecta, in diuerſis gradibus imperfectionis, & tamen digeſtio auri à digeſtione elixir, differt ualde, quoniam digeſtio auri eſt ſicut compoſiti ſufficiens ſibi ſoli, propter quod ſi cum aliquo indigeſtorum commiſceatur in conflatione non poteſt digerere iſtud, nec de ſua digeſtione ſibi conferre, ut tranſformet illud in aurum, ſed digeſtio elixir eſt ſicut formæ, & non ſolum ſibi ſoli ſufficiens, ſed exuberans, ut diffundi, extendi & multiplicari poſſit, per alia propterea quod ſi cum aliquo indigeſtorum commiſceatur in cõflatione, extendit ſuam digeſtionem exuberantem quam habet uſque ad terminũ certi numeri taliter, ut ex ambobus fiat unum compoſitum, ſcilicet aurum, ſicut ex materia & forma in momento uel parua hora ualde, non tamen in tali proiectione fit digeſtio in momento, ſed in ſufficienti tempore iam facta eſt in ipſo elixir, quando ingenioſe ad ignẽ decoquebatur, propter quod digeſtio exuberans ſeu abundans ipſius elixir, & indigeſtio imperfectorum quæ dicuntur ſemidigeſta habent proportionem adinuicem in certis numeris, & ponderibus, quibus obſeruatis fit aurum puriſſimum in momento. Si enim de imperfectis deberet extrahi forma ſua, ſcilicet auri, egerent digeſtione omnino in tempore ſufficienti, ſed hoc non eſt ſic, immo forma digeſta, ut dictum eſt, aſſociatur materiæ, & fit aurum puriſſimum, & ideo aurum alchimicum non plus habet de potentia tranſmutandi, nec minus niſi ſicut minerale, cum ſint comparia.

ET ſi de argento uiuo obijciatur, quòd non ſit ſemidigeſtum

geſtum ut illa alia, ſed omnino crudum & indigeſtum, quomodo ergo in tali momento perficietur ut illa? dicimus quòd tota perfectio conſiſtit in ſolo argento uiuo, ut indeterminatione, oſtendetur expreſſe, quare cum imperfecta perficiuntur, expoliantur à ſulphure corrumpente, & ſolum argentum uiuum ipſorum perficitur in aurum, in ipſo momento, quare cum eorum argentum uiuum ſic expoliatum, ſit eiuſdem naturæ cum iſto & econuerſo, & eodem momento recipiunt digeſtionem & perfectionem æqualiter, quia diffunditur & multiplicatur, per ipſum elixir, quod perficit & complet ea in eodem momento uel tempore æqualiter. Confirmatur ſic. cognoſcere cauſam materialē propinquam & determinatam, & modum agendi qui ex intentione naturæ conſiſtit, eſt totalis cauſa imitandi naturā, ut faciamus eadem mineralia liquabilia, penitus ut natura. Hoc patet per philoſophum quarto meteororū in exemplo de atramentis ubi oſtenditur quòd ars poteſt imitari naturam, ſic proportionaliter, quia in auro & argento quæ ſunt liquabilia, ſicut & atramenta & homogenea per totum magis cognoſcimus materiam determinatam propinquam, ſilicet argentum uiuum cum ſulphure congelatum, & modū agendi qui ex intentione naturæ conſiſtit, quia cum calore ſuauiſſimo digerit & ſuauiter decoquit arg. ui. cum ſulphure ſibi commixto, & in fine motus ſeparat de commixto ſulphur & hoc proprie in auro, ergo ſimiliter erit poſſibile ut imitemur naturam in generatione auri & argenti.

NOTA circa literam iſtam, & hoc patet per philoſophum. Quòd uolentes oſtendere per ſimile quòd ars poteſt imitari naturam perficientem metalla imperfecta. Accipimus exemplum philoſophi quarto meteororum capitulo

de corporibus mineralibus de atramentis, natura enim in mineris atramentorum generat atramenta in quibus eſt uirtus ferri uel æris innata, & quandoque in mineris illorum per modum ſtillicidij & gũmoſitatis, unde dicit ibidem. atramenta conceperunt uim mineralem aliquorum corporum liquabilium, & quod ceperit uim ferream erit rubeum uel croceum ut colcotar, quod autem ceperit, uim æream, erit uiride ut chalcanthum, aliquorum autem corporum nihil. quorum cauſa, quia aqua mineralis per uenas mineræ tranſiens, diſſoluit, digerit & commiſcet ſubtilitatem quãdam ſulphureitatis eorum cum ſubſtãtia ſubtili lapidum mineræ cum quadam uirtute ſalſuginoſa & aluminoſa & fluit & diſtillat inde paulatim, & iſta inuicem per uirtutẽ mineræ, commiſcentur, alterantur & digeruntur & ſe inuicem alterant & alterantur quouſque ex ipſis per proceſſum temporis, per coagulationem generetur atramentum in termino motus, quia tota materia compoſitionis atramẽtorum eſt ex ſubſtãtia tenuiſſima ſulphuris, ſalis & lapidum cum uirtute aliquorum corporum liquabilium reſoluta, ut dicit philoſophus. Et dico quòd ibi etiam eſt uirtus aluminoſa quæ in ſapore manifeſte patet cum ibi ſit ponticitas. Ars aũt cũ ipſa ſit imitatrix naturæ, ut dicitur ſecundo phyſicorum & quarto meteororum. Aſſumit ſibi ſubſtãtiam æris, uel ferri, & ſecundum ingenium artis miniſtrat naturæ, quemadmodũ expedit, & facit, ut ſulphureitas aluminoſa cum rubedine aut uiriditate floreſcat, poſt ſoluit, diſtillat & congelat & reiterat pluries ingenioſe ſicut uult, miſcendo cum eis quæcunque permiſcet natura, ita quòd in termino motus generentur eadem atramenta omnino in proprietatibus, paſſionibus & operationibus &c. ſicut in alijs mineralibus atra-

mentis. Teſtatur autem nobis philoſophus, ibidem qui dicit quòd iſta duo atramenta, ſcilicet chalcanthum & cholcothar per artem fieri & componi poſſunt. Similiter experientia alchimiſtarum demonſtrat nobis hoc per oculum. Similiter ſcimus quòd in partibus Conſtantinopolis lapides cuiuſdam mineræ calcinant, poſt in aqua ſoluunt & decoquunt in uaſis donec fiet alumen, quod dicitur alumẽ de rocha & de alop. Si igitur ars miniſtrando natura generat tales res minerales, quales ſola natura in ſuis mineris omnino in breui tempore et in alio loco & præter determinatum modum quantitatis, cõponentium & mixtionis & proportionis, quia hæc ſunt nota ſoli naturæ quæ metitur hæc omnia abſque conſideratione artis, & ars cognoſcit propinquam materiam, ex qua operatur natura & modum agendi. Eodemmodo poſſibile erit arti inſequendo naturam in generatione auri & argenti, quia cognoſcit materiam propinquam & modum ſecundum quem operatur in ipſis natura. Et ſi quæratur quare in ſulphure & arſenico, cum ſint mineralia liquabilia & cognoſcamus materiam, quia ſunt pinguedo terræ, non etiam poſſumus imitari naturam. Reſpondemus per nunc dicta quia materiam propinquam & determinatam non cognoſcemus, nec inuenire poſſumus, niſi in genere & confuſe ualde, ſcilicet quia ſunt pinguedo terræ, & hoc non ſufficit arti, quia non qualiſcunque pinguedo terræ, immo talis pinguedo appropriata & determinata ad hoc et non ad aliud. Modum autem agendi ſatis cognoſcimus et ſi materiam dictam reperiremus, utique ſciremus ea formare per artem et ſequeremur naturam ſecundum modum generationis atramentorum ſed non metallorum. Eſt autem potiſſima cauſa ut natura non poſſit generare aliquid ſimile alteri, non reperire

materiam ſimilem illi, ut dicit philoſophus primo cœli et mũ di, quando dicit cœlum eſt factum ex tota materia ſua, nec eſt ex ſe extra ſe aliquid, & non poteſt fieri cœlum aliud. Modo dico ad propoſitum, quòd ſicut carentia materiæ eſt potiſſima cauſa in aliqua re, ut non generetur alia ſibi ſimilis. Ita & inuentio materiæ eiuſdem, debet eſſe potiſſima cauſa ut poſſit generari res alia ſimilis illi, quia ſi oppoſitũ in oppoſito & propoſitum in propoſito, ut probatur quarto & ſexto topicorum, & ſicut eſt in natura, ſic ſimiliter etiam in arte, quia igitur ars reperit illam materiam eandem auri & argenti quæ eſt omnino materia naturæ, ergo ex parte materiæ ars erit poſſibilis. Similiter etiam ex parte agentis, ut oſtenſum eſt in exemplo atramentorum, quia ars approximat illi materiæ agens naturale, ſed aliter quàm natura, quia non ut aurum uel argentum uel aliud metallum generet, ſed formam auri uel argenti tantum & ſolã formam ex illa materia elicit ut in determinatione patebit, ergo alio agente utitur ſcilicet igne, cum qua forma omnia metalla imperfecta perficit in momento. Et quia eiuſdem eſt cognoſcere materiam & formam ut dicitur ſecundo phyſicorum & ſeptimo metaphyſicæ, neque eſt ſermo propter materiam tantum ſed propter formam, ut probatur undecimo de animalibus, quia non eſt inuenta materia niſi propter formam, tam in artificialibus quàm in naturalibus & ambo propter compoſitum & compoſitum propter operationem ut dicitur ſecũdo, colliget. Ideo cũ ad alchimiſtam pertineat conſiderare materiam auri & aliorum metallorum, ad eundem etiam ſpectabit conſiderare formam ipſorum & cognoſcere, quoniam ſi non cognoſceret formam auri ſicut & materiam nunquam poſſet uere ſequi naturam. quibus cognitis,

debitus modus agendi in debita materia est totalis causa generãdi formam ex illa materia & dicitur solum forma quæ coniuncta metallis imperfectis, ut materiæ, statim fit compositum, id est, aurum. Item confirmatur possibili posito in esse nullum sequitur impossibile. Sed ars alchimiæ est possibilis, patet sic quia metalla imperfecta & argentum uiuum sunt in potentia propinqua ad aurum & argentum quo ad naturam & in propinquiori quo ad artem, ergo possibile est per artem & per naturam reduci in actum illum, aliter enim esset frusta talis potentia, quod totum declaratur in determinatione, ubi opera naturæ in mineralibus & eorum adinuicem transmutationibus occultis, cum instantia ueraciter inquiruntur.

Ratio II.

SECVNDO sic & principaliter, quorumcunque causæ propinquæ sunt similes eædem, & modus mixtionis idem. ipsa sunt uel esse possunt de facili idem. sed metallorum omnium causæ proprinquæ sunt huiusmodi, ergo &c. Maior patet per philosophum secundo cœli & mundi, qui dicit, quòd causæ similes eædem sunt similes similibus causatis, & in decimo de animalibus dicit, quæcunque habent easdem causas habent eadem accidentia. Minor patet inducendo per omne genus causarum, materia enim ipsorum est una, scilicet quæ dicta est, similiter agens est unum, scilicet sulphur, accensum calore suaui mixtum cum argento uiuo. Similiter forma est una, ad quam ordinantur, scilicet ad formam auri. Similiter finis est unus sicut & forma. Similiter conueniunt in modo mixtionis, propter quod funduntur ad ignẽ & inuicem permiscentur sola, & sub mallei percussione, per omnem dimensionem extenduntur, quod est magnum signũ

& probabile quòd ſint ſimilia & adinuicē ordinata ad unū finem ultimum antedictum propter marchaſita & ſibi ſimilia, quamuis ex eiſdem cauſis proximis ſint, tamen quia modus mixtionis eſt ualde diuerſus prædictas nō ſuſtinent paſſiones, ideo non uidentur ordinata ad finem.

Ratio III.

TERTIO *principaliter in iis quæ habent ſymbolum & conuenientiam in materia, facilis eſt adinuicem permutatio et tranſitus. Sed metalla ſunt huiuſmodi, ergo &c. ſed conuenientius eſt, ut imperfecta permutatio fiat ad perfectum quàm econuerſo, ergo &c. Maior patet per philoſophū ſecundo de generatione & curruptione, ubi oſtendit, quòd elementa quæ tantum in una qualitate contrariantur & in alia conueniunt, facilius propter ſymbolum poſſunt cōuerti, quàm quæ in ambabus contrariantur, unde dicit q facilius eſt unum quàm multa tranſmutare. Et cauſa trāſmutationis ipſorum adinuicem eſt, quia ualde modicum diſtant à prima materia ex qua generata ſunt, cum materia prima recepit dimenſionem & partitionem in ipſa quatuor elemēta, unde propinquitas ultima in materia prima, eſt maxima cauſa ut una res facile in aliam tranſmutetur. Minor ſatis patet quia metalla omnia ſunt ex eadem materia prima propinqua quæ eſt ſulphur & argentum uiuum, propterea ſola in conflatione adinuicem commiſcētur, unde qualis eſt proportio & ſymbolum elementorum adinuicem propter materiam primam ex qua conſtant in tranſmutatione, talis etiam eſt metallorum, unde dicit Hermes Trimegiſtus, quòd generatio & tranſmutatio & conuerſio metallorum adinuicem, eſt ſicut elementorum. Similiter locorum propinquitas, in quibus ſunt, multum confert, ueruntamen*

hæc ſimilitudo ſic differt, quia elementum unum non eſt ad aliud ordinatum ſicut imperfectum ad perfectum, quia unumquodque in ſua ſpecie eſt in ultima perfectione. Ideo non tranſmutatur unum in aliud, ut perficiatur, ſed ut permanetur, in mundo generatio & corruptio debita continua & reciproca & ſimiliter mixtorum. Sed ſecus eſt de metallis, quia unum ſolum inter cætera metalla perfectum & completum eſt, ſcilicet aurum ad quod omnia alia ordinantur, tanquam ad finem. Si igitur elementa ſic adinuicem tranſmutantur, propter conuenientiam & qualitatem & quia parum diſtant à materia prima ex qua ſunt, nec eſt unum ad aliud ordinatum ſicut imperfectum ad perfectum, quãto magis hoc erit in metallis, in quibus eſt quaſi totalis conuenientia? Sic enim conueniunt in materia quòd eorum materia eſt eadem penitus et eodẽ modo digeſta, ſiue ſic manẽat ſiue uerſus aurum alterentur quòd non eſt ſic in elementis. Et perpenditur hoc uiſu, quia in conflatione & ante & poſt conflationem uidentur ſimilia in ſua materia prima & proxima prædicta, ergo ualde conformia & habilia ad ultimam formam, Similiter nullum mixtorum eſt, quòd ſeruet naturam propriam materiæ ſuæ primæ & propinquæ & accidentia & proprietates ab exordio eius uſque ad informationem, quacunque, niſi metalla ſola, quòd patet in liquefactione. In elementis autem, non ſic: Magna enim differentia eorum apparet in uiſu, & auditu, & tactu, & guſtu, & odoratu: neque ante ipſorum mixtionem adinuicem, nec in mixtione, nec poſt, neque ante tranſmutationem ipſorum habent ſimilitudinem illam quam metalla habent, nec illo modo miſcentur adinuicem, ideo non debet habere tam bonam tranſmutationem adinuicem ſicut metalla,

eorum enim tranſmutatio eſt ſicut de cõtrario in contrariũ, quia dominatum transfertur in dominans, metallorum autem eſt ſicut imperfecti uerſus ad perfectum. Quia ergo ars alchimiæ habet ſymbolum, & conuenientiam in metallis uidit, & uidit ea tranſmutari à natura, in ſuis mineris uerſus aurum, & fieri aurum, ideo ars ingeniata eſt ſequi naturam modo mirabili extra mineras, ut ea tranſmutet in tale aurum ſicut facit natura ſola. Cauſa autem forte quare ars imitatur naturam & econuerſo, uidetur quòd ſicut natura eſt opus intelligentiæ & ab ea dirigitur ſicut à cognoſcente, ſic & ars eſt opus intellectus & ab eo dirigitur ſicut à cognoſcente, quare ſic agit propter finem, ſicut ergo intellectus imitatur intelligentiam & econuerſo, ſic ars imitatur naturam & econuerſo, ita quòd ab arte refulget opus intelligentiæ & influxus & econuerſo. In intelligentia enim & mente diuina ſunt ideæ omnium naturalium, in intellectu autem ideæ omnium artificialium, quare cum intellectus recipiat ab intelligentia de ideis naturalium, & intelligentia ab intellectu, de idcis artificialium ſecundum quòd eſt poſſibile ſequitur quòd ars imitatur naturam & econuerſo & quòd ars aliqua perficiat quæ non poteſt natura & econuerſo iuuando ſe.

Ratio IIII.

QVARTO arguitur ſic, quicquid eſt in medio motus ad aliquam formam ſuſcipiendam poteſt duci ad terminum motus niſi impediatur. Sed metalla imperfecta ſunt huiuſmodi, aurum autem in termino motus, ergo &c. Maior eſt nota, quia ſi exiſtens in principio motus eſt in potentia ad terminum motus: multo magis quando eſt in medio motus, cum medium magis propinquum eſt extremis, quàm extre-

mum extremo. Vnde philosophus secundo & octauo metaphysicæ. Dicit quòd aliquid fit ex aliquo dupliciter, aut tanquam ex medio & imperfecto fit extremum & perfectum, ut ex puero uir, aut ex uno extremo ad extremum, ut ex aqua aer, ubi probabitur infra, ubi ostendetur arg. ui. & sulphur esse principia metallorũ omnium & existere in principio motus, aurum autem in termino motus, & reliqua metalla in medio, immo iuxta finem motus.

Ratio V.

QVINTO & ultimo arguitur sic, quicquid uel omne, quod est in potentia ordinaria ad aliquam formam, sicut ad finem potest duci ad finem illum, sed metalla imperfecta sic sunt in comparatione ad aurũ, ergo etc. Maior est nota, quia ad hoc ut aliqua res recipiat formam oportet quòd sit in potentia ordinaria ad eam, natura enim deducit res de potentia ad actum secundum ordinem, sic & ars. Minor probabitur in determinatione de generatione metalorum etc.

Sufficiant ergo nunc hæ rationes, affirmantes artem alchimiæ esse omnino ueram. Quia hucusque semper fuit consuetudo facere rationes ad hanc artem destruendam, ad constituendum autem nemo consuecuit, propter difficultatẽ prout prius uisum est, quam difficultatem aperuimus sufficienter & bene &c. hæc Bonus.

TABVLA EORVM QVAE SEQVVNTVR.

I. Cap. IN *quo quæritur ex qua materia fit lapis philoſophorum, eandē materiam tractat Arnal. de Villa noua, uide eum & nota notanda. Etiam nota, quia alchimiſtæ uocant lapidem, omne illud, quod non euaporat ab igne, & idem uocant corpus & ſubſtātiam. Illud uero, quòd euaporat ab igne: & quod dat colorem lapidi, ut ſulphur & arg. ui. uocant ſpiritum & animam.*

II. Cap. IN *quo uidetur, an ſulphur ſit materia lapidis, ut quidam uidetur uelle.* Nota ibi *reſponſionem quia ſubtilis & bona concordans philoſophos.*

III. Cap. IN *quo uide de elementis lapidis philoſophorum & de eorum compoſitione.*

IIII. Cap. DE *fermento & eius conditionibus, proprietatibus & conuerſione &c.*

V. Cap. QVID *ſit theriaca, & quid dicatur uenenum in lapide philoſophorum.*

VI. Cap. QVID *ſit, coagulū, quid lac, quid maſculus & quid femina in lapide philoſophorū.*

VII. Cap. IN *quo comparat, generationem auri ex ſulphure & argento uiuo, ad generationem fetus ex ſpermate & ſanguine menſtruo, et auis ex ouo.* Et *omnia ibi notanda, & inde de germinatione granorum*

frumenti.

VIII. Cap. ET eſt inſtantia pulchra & bona de ære et ferro, ex quibus non uidetur poſſe fieri aurum uel argentum per alchimiam uel lapidē philoſophorum. Et ſoluit. Nota igitur ſolutionem quia eſt bona in practi ca & ſpeculatiua.

SVNT autem hæc prædicta una cum quæſtione ſuperius determinata, fideliter & diligenter excerpta, ex tractatu Magiſtri Boni Lōbardi de Ferraria phyſici qui tractatus fuit collectus ex concordantijs omnium antiquorum philoſophorum & eſt introductorius ad artem alchimiæ. Et ſecundum eundem uocatur pretioſa margarita nouella.

INQVIT enim magiſter Bonus, cum autem à principio introitus ad hanc artem incepiſſemus guſtare aliquid, fuit ſtatim nobis uiſa facilis, ſicut ferè omnibus accidit prima facie, qui intrant ad eam, & dubia ualde pauca et leuia quæ quaſi ſpernebamus, occurrebant nobis. Sed cum ualde ulterius guſtaremus percepimus q̄ eramus decepti, & fueramus tanquam pueri lactantes, ignorantes maſticationem durarū rerū & difficilium, & non potentes, & ſic ut ēt iuuenes imprudentes, uolentes ambulare per ſemitas ſenum & ſapientū credentes ſcire quod neſciunt, & ſenes & antiquos reputant ignorare. Conuerſi igitur uidimus, quòd oportet ſenū cōſilio nos penitus adhærere & ab eo nō recedere. Et cū inſpiceremus eorum dicta, tunc ceperunt emergi dubia plurima & difficilia & obſcura quæ quotidie nos moleſtabant, ad ſolutiones inueniendas tam ſpeculando quàm practicando. Sic.n. ſperamus, finē huius artis uerū attingere poſſe diuina boni tate & clementia præpoſita & ſui gratia reuelante &c.

QVAERITVR EX QVA MATERIA FIT lapis philoſophorum. Ad uidendum hoc, primo oportet ſcire materiam metallorum cum ſuis cauſis, proprietatibus & paſſionibus.

CAP. I.

DICIMVS ergo ſecundum ſententiam quàm ponit Geber pollens ingenio mirabili & ſubtili in ſumma ſua, tractatu de eſſentia & procreatione metallorum, quòd cum metalla materialiter compoſita ſint ex ſulphure & argento uiuo quamuis ſulphur ſit loco agẽtis, potius quàm loco materiæ, tunc ex eorum diuerſitate adinuicem in eorum commixtione & digeſtione, diuerſitates plurimas contingere neceſſe eſt, hæc autem diuerſitas potius eſt ex parte ſulphuris, quia reperitur album, liuidum, rubeum, croceum, uiride, nigrum, omne autem argentum uiuum omni argento uiuo eſt ſimile quantum eſt de ſe, quia ſemper eſt album, lucidum, liquidum, non adhærẽs tangenti, grauiſſimum, nunquam enim repertum eſt argentum uiuum alterius coloris & conditionis. Si autem metalla reciperent diuerſitatem in ſubſtantia & colore, ratione argẽti uiui in ſuis mineris, tunc hanc eandem diuerſitatem in argento uiuo uulgari feciſſet ſicut in ſulphure uulgari, hoc autem nuſquam uiſum eſt. Quia ſi aliqua terreitas liuida aut nigra in ipſo reperiatur, hoc eſt ex admixtione alicuius ſubſtantiæ plumbeæ aut ſibi ſimilis ſecum commixtæ, propterea ſophyſtice quidem argentum uiuum fraudantes deci-

mam partem plumbi ei commiſcent quod per expreſſiones & ablutiones acres ſeparatur. Poteſt autem ſulphur cũ ſit proprium coagulamentum argenti uiui eſſe diuerſi coloris & fixum uel uolatile parum uel multum aut æquale, ſed argentum uiuum cum ſemper ſit album, & albedo ſit ſicut elementum colorum in quo uariantur omnes colores. Ideo argentum uiuum recipit à ſulphure omnem diuerſitatem colorum, & ex hoc omne metallum diuerſo colore coloratur, & generantur alia diuerſa ut eſt marchaſita, magneſia, antimonium & tutia, poteſt ſimiliter argentum uiuum fixum eſſe uel uolatile, parum uel multum aut æquale. Similiter etiam ex parte mineræ, poteſt omne diuerſitas quia munda uel immunda ſiue corrupta & caloris exaſperantis uel temperati ſecundum magis & minus. Ex iis ergo arguimus unumquodque metallorum ſecundum adhærentiam ſulphuris exterioris & argenti uiui ad ipſum facilem uel difficilem participare parum aut multum de utriuſque illorum ſubſtantia, à ſolum unius ipſorum, quia uel aliud adhæret metallis niſi ſulphur uel argentum uiuum quæ ſunt ex ipſis cum ſint eiuſdem naturæ, niſi forte artificioſe ualde. Dico autem adhærentiam quæ eſt per mixtionem propter conuenientiam in ſubiecto, quia omnis mixtio fit ratione ſimilitudinis, quæ acquiritur in digeſtione à natura quáuis prius fuerint diuerſa, propterea metallum cum metallo, & uitrum cum uitro, & ſibi ſimilibus miſcẽtur, hoc autem, non cum alio niſi forte laborioſe. Secundum hunc ergo gradum iudicandum eſt in metallis per eorum cũ eis adinuicem mixtionem, de hoc eſſe plus uel minus, uel unum ſolum ſecundum ſenſum, cum illa duo ſola ſint principia metallorum. Sunt enim hæc perfecta principia ex qui-

bus ſunt hæc, ut dicit philoſophus quarto metaphyſicæ, unde idem quarto meteororum in fine capitulo de corporibus mineralibus, dicit ſic. Et ideo miſcetur argentum uiuum cum iſtis corporibus quia eſt de illorum ſubſtãtia &c. Et reticuit de ſulphure, quia non ſic uidetur de illorum ſubſtãtia.

Nota totum.

DICAMVS ergo quòd ſulphur fixum tardat fuſionem & liquefactionem in metallis & ipſam impedit, & propterea ubi eius quantitas multum ſuperat quantitatem argenti uiui, quia ergo in ære eius quantitas non ſuperat quantitatem argenti uiui ſed quaſi æquatur, ideo ſolum tardat fuſionem in eo & quia in ferro quantitas eius multum ſuperat quantitatem argenti uiui & ipſum inquinat, impedit fuſionem ferri, ideo ferrum non funditur. Experientia autem hoc nobis demonſtrat, quia cum uolumus facere ſulphur fixũ oportet ut ipſum prius calcinemus, calcinatum autem nullam dat fuſionem, ergo ubicunque ponatur illam de ſe impediet. Sulphur autem non fixum accelerat fuſiones cuius ſignum eſt, quia arſenicum quod eſt de natura ſulphuris ferrum ignitum fundit, quòd autem arſenicum ſit de natura ſulphur dicit Geber & alchimiſtæ omnes. Et experientia etiam hoc demonſtrat, quia foſſores minerarum examinant argentum & æs ad ignem ut ea purificent ab immunditijs & aſcendit tunc fumus ſulphureus citrinus in odore ſulphuris, quaſi ſi colligatur ſeorſum & in uaſis ſublimationis ponatur aſcendit & adhæret ſpondilibus uaſis in ſubſtãtia realgaris & eſt omnino idem realgar cum eo, quod fit de auripigmento de ſua minera extracto. hanc experientiam manibus proprijs fecimus & oculis noſtris uidimus. Quia ergo in ijs mineris inuenitur ſic ſubſtãtia auripigmenti mixta, ideo

iudicamus ipſum ex hoc et odore & ſubſtãtia ſui habere materiam ſulphuris. Et ex prædictis iudicamus in ære eẽ utrũque ſulphur quia funditur ſed cum difficultate. Similiter dicimus quòd ſulphur fixum eſt cauſa duriciei metallorum, ſicut patet in ære & ferro. Et eſt etiam cauſa fixionis metallorum, ut patet in eiſdem. Et etiam cauſa ignitionis ut patet in eis. Sed ſulphur non fixũ eſt cauſa fuſionis ſine ignitione & cauſa molliciei & cauſa uolandi abigne ſicut patet in Saturno & Ioue. Argentum autem uiuum, ſiue fixum, ſiue non fixum eſt cauſa metallicæ fuſionis. Sed fixũ eſt cauſa duriciei & cauſa fuſionis &c. Et cauſa ignitionis cum liquefactione, ut patet in ære auro & argento, funderetur etiam ferrum ratione ſui argenti uiui fixi quod habet, ſed ſulphur fixum quod habet, ipſum ualde ſuperat & impedit. Non fixum autem eſt cauſa molliciei & uolatilitatis ab igne & fuſionis ſine ignitione ſicut in Saturno et Ioue. Iſta enim ambo corpora ſemidigeſta ſunt & per coagulationem modicum remota à natura argenti uiui. Ex quibus patet q quæcunque corpora, tarde funduntur cito coagulantur, & econuerſo.

DE adhærentia uero ipſorum ad metalla iudicamus ẽt per ſenſum. Sulphur enim facile adhæret ferro & æri comburendo ipſa. Commiſcetur autem argento facile, quia habet partes aliquas ſulphuris adurentis, id eſt, non fixi ſibi commixtas quæ per artificium facile ſeparantur. Plũbo autem commiſcetur facile, quia multas habet partes ſulphuris non fixi ſibi commixtas. Stanno autem non facile propter multitudinem argenti uiui ſuperantem quantitatem ſulphuris, & quia ſuum ſulphur eſt occultum profundum. Sed auro nullo modo adhæret nec ingreditur ipſum, quia non

conueniunt, ſed ſunt diuerſæ naturæ. Sed argentum uiuum facilime cum auro commiſcetur propter ſimilitudinem in ſubſtantia, poſt aurum autem argento, poſt argentum ſtagno & plumbo, & hoc propter argentum uiuum indigeſtum in eis, & ideo tam cito funduntur immo quaſi facilius adhæret eis, propter hoc. Poſt ipſa autem æs, cum difficultate recipit ipſum propter nimium ſulphur eius. Vltimo autem ferrum, immo ferro non niſi per artificium adhærebit. Et iterum adhæret plumbo magis propter indigeſtionē, quàm propter quantitatis multitudinem argenti uiui, habet enim plumbum multum de ſulphure ſicut in ſui reſolutione per fumum oſtenditur, ſeu perpenditur. Stagno autem propter utrunque adhæret, ſcilicet propter indigeſtionē & propter multitudinem argenti uiui. Sed argento propter multitudinem argenti uiui bene digeſti & ſui perfectionem. æri autem difficulter propter multitudinē ſui ſulphuris ſordidi & fixi & non fixi. Ferro autem difficillime, ſcilicet non niſi per artem propter paucitatem argenti uiui & magnam copiam fixi ſulphuris & ſordidi & terrei. Ideo ferrum (dico terra de minera lapidum) conglutinat duo ferra candentia per malleationem propter ſimilitudinem. Sed auro ſecūdum totum maxime adhæret, propter maximam copiam argenti uiui, quæ eſt in ipſo & ſui ultimam perfectionem & complementum intentum à natura. immo ipſum eſt totum argentum uiuum abſque ſulphure extrinſeco.

EX habitis ergo expreſſe collige, quòd argentum uiuū fixum fuſibile eſt cauſa totalis perfectionis & ipſum non fixum eſt diminuens à perfectione & diminutum. Sulphur aūt ſiue fixū, ſiue uolatile corruptionis eſt cauſa & imperfectionis dum remanet in metallo. Ergo hunc uenerabilem la-

pidem

pidem ex ſolo argento uiuo ſine alicuius ſulphuris extrinſeci cõmixtione colligere neceſſe eſt. ſubſtantia enim auri hoc ad ſenſum oſtendit, quòd nihil in mundo inuentum eſt amicabilius & ſimilius & mixtibilius & unibilius ei quàm ipſum, tam abſque conflatione quàm cum conflatione, propterea dicit Geber capitulo de natura argenti uiui, quod abſque ipſo nullum metallorum poteſt deaurari. Sulphur autem in iis omnibus penitus ab auro eſt diſſimile. Veridice ergo patet quanta conformitas, quanta ſimilitudo, quanta identitas ſit argenti uiui ad unumquodque metallorum & econuerſo. Et ſi quis negat hoc indiget ſenſu uiſus, quemadmodum qui negat niuem eſſe albam. Cum ergo per ingreſſum & commixtionem huius lapidis cum metallis in conflatione debeant metalla in aurum perfici, expreſſe patet ſolum argentum uiuum eſſe perfectiuum huius operis ſine alicuius ſulphuris uel alterius rei commixtione. Propter quod dixit Geber capitulo de procreatione auri. Quæcunque igitur alterare uolueris ad exemplum illius altera. Vnde Raſis in 70. præceptis ſcilicet in libro utilitatis dixit. Mercurius eſt radix omnis rei & ipſe ſolus eſt præparandus, & erit ex eo tinctura bona & impreſſio uehemens & fortitudo. Et Alphidius. attende fili mi quòd omne ſapientum opus & philoſophorum in ſolo conſiſtit argento uiuo. Et Geber in capitulo de procreatione Veneris. Studeas igitur in omnibus tuis operibus argentum uiuum in commixtione ſuperare & ſi ſolum argentum uiuum perficere poteris perfectionis pretioſiſſimæ indagator eris, & eius perfectionis ſemita, quæ ſupra opus naturæ uincit lætaberis. mundare enim poteris intime ad quod natura, non peruenit &c. Ideo capitulo de principijs magiſterij dicit. Conſideratio au-

tem rei quæ ultimo perficit eſt conſideratio electionis puræ ſubſtantiæ argenti uiui, & eſt medicina quæ ex illius materia ſumpſit originem & ex illa creata eſt &c. Item capitulo de quinque differentijs perfectionis. Per hoc igitur patet ex quibus medicina elicitur noſtra, nam per ea elicitur quæ maximæ corporibus adiunguntur & amicabiliter eiſdē adhærent alterantia. Ideoq; cum in rebus cæteris exquirendis non inuenimus inuētione noſtra rem aliam magis quàm argentum uiuum naturis corporū amicari in natura ſua. Vnde eis miſcetur, & poſtea figitur igne lento per hoc opus noſtrum in illo impendentes reperimus ipſum alterationem ueram eſſe medicinam in complemento cum alteratione uera, & peculioſa non modicæ &c. Idem ſermone uniuerſali de medicinis ſecundi ordinis. Probauimus nam ex noſtris ſermonibus, ſulphur cuiuſcunque generis perfectionis eſſe corruptiuum, argentum quippe uiuum perfectum in operæ naturæ, completis regiminibus, igitur & naturam imitātes in quibus eſt poſſibile nos ſequi operibus, & argentum ſimiliter in huius magiſterio uiuum aſſumimus in cuius perfectionis medicina lunari ſcilicet & ſolari &c. Idem in capitulo de procreatione Martis dicit. Laudetur igitur benedictus & glorioſus Deus altiſſimus qui creauit illud, ſcilicet argentum uiuum, & dedit ei ſubſtātiam, et ſubſtātiæ proprietates, quas non contingit ullam ex rebus poſſidere ut in ipſa poſſit inueniri hæc perfectio per magiſterium aliquod, quod in illo propinqua potentia inuenimus, ipſum enim eſt quòd ignem ſuperat, & ab eo non ſuperatur ſed amicabiliter in ipſo quieſcit gaudens eo &c. Et idem uoluit capitulo de coagulatione Mercurij per præcipitationem. Et quamuis ibi dicat, quòd hæc medicina elicitur de corporibus metalli-

cis cum ſuo ſulphure & arſenico præparatis & ex alijs ſolis ſimiliter ſulphure & arſenico, dicimus quòd nullum eſt, ſed ipſius uerba ibi & alibi ſimilia iuxta ſonum literæ non intelliguntur, quia ibi latet anguis in hærba. Vnde dicit ipſe capitulo ultimo ubi concludit. Et eam ſimiliter occultauimus, ubi magis apertæ locuti ſumus, non tamen ſub ænigmatæ, ſed ſub plana ſermonis ſeriæ &c. Et dicit Morienus, quòd ſi fumus albus non eſſet, id eſt, niſi nullatenus aurum purum alchimiæ fieri poſſet &c. Et ad quid plura de hoc Hermes enim & Senior & Plato & Alexander & quilibet philoſophus in hac arte peritus hoc uelle uidetur. Et ſenſus uiſus propter eius ultimam amicitiam in mixtione & inuicem unionem hoc credere nos inducat. Ex quibus noſcitur quòd hic lapis unus, omnia metalla perficiendo & ad unum medium reducendo poteſt dura mollificare &c.

Inſtantia. An ſulphur ſit pars materialis Auri & lapidis philoſophorum.

SED dices ex uerbis tuis ſequi uidetur quòd ſulphur poſſit eſſe pars materialis auri & lapidis philoſophorum cum argento uiuo, quod negaſti, nam ſulphur mutatur & miſcetur facile cum argento uiuo, ergo uidetur habere magnam conuenientiam, conformitatem & ſimilitudinem cum eo, ſi gitur argentum uiuum probatur eſſe materia auri & lapidis philoſophorum, quia ſuper omnia conformitatem habet cum eo, ſcilicet auro in mixtione ergo ſimiliter & ſulphur, cum habeat magnam conformitatem cum argento uiuo in mixtione, præſertim cum ſulphur ſit ſicut ſuum coagulum proprium, ut dicit philoſophus

quarto meteororum. Qui dicit & proprium quidem argenti uiui eſt quòd coaguletur ex uapore ſulphuris, & fortaſſis hoc modo gelatur ut plumbum &c. Si quis ergo uoluerit coagulare argentum uiuum ut faciat aurum aut lapidem, oportet quòd hoc faciat cũ ſulphure, ergo ſicut mixtione ſulphuris coagulatur argentum uiuum, ita ex eius ablatione reddetur currens & fluxibile ut prius, ergo abſque commixtione ſulphuris cum argento uiuo & eius permanentia cũ eo, non poterit generare aurum nec lapis philoſophorum. Item cum aurum omne ſit citrinum ſecundum magis & minus & lapis philoſophorum rubicundiſſimus, & tinctura auri detur à ſulphure, ut uult philoſophus quarto meteororum & Geber, & Raſis, & omnis alchimiſta, ergo & ſulphur neceſſario erit pars materialis eius, quoniam ſulphur eſt tinctura & colorat argentum uiuum omni colore, quia argentum uiuum eſt album & non eſt uiſum alterius coloris, ergo eadem cauſa erit pars materialis lapidis philoſophorum. Et nos reſpondemus ut prius, ſcilicet quòd ſolum argentum uiuum eſt tota cauſa materialis & tota ſubſtantia lapidis philoſophorum.

SED eſt ſciendum quòd argentum uiuum in ſui prima creatione habet multas partes terreæ ſubſtantiæ ſulphureæ albæ in actu ſubtiliſſimæ quæ ſunt de ſubſtantia materiali ipſius ſine quibus ſubſtantia argenti uiui conſtare non poteſt, quæ ipſum naturaliter albo colore colorant, ſed in magiſterio ipſum albo colore albificant, & rubificant ſicut uolumus regendo naturam ipſius. Quòd autem argentum uiuum ſit compoſitum patet per philoſophum quarto meteororum. oſtendentem compoſitionem eius qui dicit. argentum uiuum eſt, ut aqua quæ miſcetur cum terra ſubtili nimium ſulphu-

rea mixtione fortì donec non quieſcat in ſuperficie plana, & hoc eſt ex ſiccitate magna terrea quæ ineſt illi, & ideo non adhæret tangenti, eſtq; albedo eius ex claritate illius aquæ & ex albedine illius terræ ſubtilis &c. Et hoc idem innuit Geber capitulo de natura argenti uiui. Et propter hoc tale ſulphur cum conueniat in generatione & communitate quadam cum ſulphure extrinſeco commiſcetur cum argento uiuo & ipſum coagulat, & eſt utrunque ſulphur non fixum, & unumquodque ipſorum coagulat & colorat argentum uiuũ. Sed cum argentum uiuum fuerit coagulatum & fixatum cũ ſolo ſuo ſulphure intrinſeco et coloratũ ſuo albo colore, uel rubeo in magiſterio, tũc ſulphur extrinſecũ non poterit de cætero in ipſum ingredi & commiſceri, quia diſſimilia facta ſunt. Propterea non ingreditur in aurum, non igitur potevit eſſe materia uel pars materiæ lapidis, nec ipſum tingens, ſicut nec in auro mineræ.

EX quibus ſecretum maximum panditur in hac arte, licet quòd argentum uiuum non coagulatur, coagulationem quæ fit per mixtionem, nec coloratur niſi cum ſulphure, ſed cum ſolo ſuo ſulphure intrinſeco ad perfectionem, cum extrinſeco uero coagulatur & coloratur ad corruptionem. Quæcunque igitur coagulant argentum uiuum quocunque modo ſit, coagulant per uirtutem ſulphuris, ut uapor Saturni, atramentum & quæcunque talia, quia non poſſet eſſe, q duæ diuerſæ res in ſubſtantia eundem effectum & eodem modo in aliud faciant, niſi per aliquid unũ idẽ cõe eis. Dico aũt coagulationem quæ eſt per mixtionem cum permanentia metallicæ fuſionis. Propterea ſi aliqua alia ipſum coagulant ſiue mineralia ſiue uegetabilia ſiue animalia ſunt extranea, & aliter coagulant, et colorãt, quia non proprie ſed cõiter. Cũ igi

tur ſulphur extrinſecum, quamuis ſit ſicut generans, non poſſit eſſe materia, nec pars materiæ auri, neque lapidis philoſophorum, concludimus quòd nec aliquid aliud de mundo niſi ſolum argentum uiuum. Propter quod patet ſolutio ad obiectum. Oportet ergo quòd per artificium quoddam occultiſſimum & diuinum ex ſolo argento uiuo generemus argentum uerum mediante ſulphuris actione extrinſeci ſibi à natura mixti & abſque illo ſulphure ipſum coagulemus, quoniam generans non poteſt eſſe pars materialis generati. Hoc enim tale erit facilis liqueſactionis metallicæ & tenuiſſimæ in modum cauſæ & fixæ ſuper pugnam & aſperitatem ignis & complebit omne metallum in aurum ſubito ſequendo naturam. Cum enim in ſe concludat omnes differentias perfectionis abſque diminutione & ſuperfluitate, conuertet omnia in unum medium quod eſt aurum.

Capitulum ſecundum, in quo probat quòd ſulphur ſolum ſit materia lapidis philoſophorum & auri ſecundum antiquos philoſophos, & ſoluit.

a AMPLIUS idonee ſatis hæſitabunt aliqui, tranſcurrentes libros philoſophorum in ſuperficie, ſilicet, uidetur quòd magiſterium hoc ſit totum in ſolo ſulphure. dicit enim Roſinus ad Euthesiam quòd ſulphur incombuſtibile quod aduerſus ignem pugnauit eſt quod quærunt philoſophi & in fine libri eiuſdem dicit. Certum igitur habeas, quòd nulla tinctura fit unquam niſi per aquam ſulphuris mundam. Idem in eodem dicit quòd color pretioſus philoſophorum exit de ſulphure & nunquam poteſt ſulphur quod naturaliter fugit poſtea fugere. Item Salomon filius

Dauid. prætulit enim Deus omnibus lapidibus ſulphur, ideo apud nos prætulit ipſum & apud ignaros uile eſt &c. Item Geber capitulo de natura ſulphuris per Deum altiſſimū illud illuminat, omne corpus quoniam eſt alumen & tinctura &c. Item Bulus in turba philoſophorum, aqua munda ex ſolo eſt ſulphure non tamen ex ſolo uno ſulphure, uerum ex pluribus rebus quæ unum ſulphur facta ſunt. Item Anaxagoras in eodem. Scitote quòd huius operis perfectio eſt aqua ſulphuris. Item Pythagoras in eodē. Scitote q̄ noſtra compoſitio nil aliud eſt quàm aqua ſulphuris, et ſulphuris munda aqua ex ſolo eſt ſulphure. Idem in eodem tota operis perfectio ſit cum ſulphura ſulphuribus continentur. Et breuiter omnes philoſophi, hoc idem uelle uidentur.

AD hanc quæſtionem ut ſupra reſpondemus, ſcilicet q̄. in ſolo argento uiuo eſt tota perfectio. Et quia ipſum habet in ſua compoſitione partes ſulphureas ſiccas, ipſum tingentes & colorantes albedine actu & rubedine in potentia. Ideo hoc ſulphur eſt ipſum perficiens & informans. Et quia non poteſt educere ſeipſum in eſſe, ideo natura commiſcuit ei ſulphur extrinſecum in ſuis mineris, ut ipſum decoquat & extrahat de potentia in actum. Et ars eodem modo ut natura operatur. Et quia humidum aqueum & ſiccum terreum ſulphureum, penitus in ipſo facta ſunt idem per omnem modum, ideo aut cum tota ſubſtantia in igne permanet, aut cum tota ſubſtantia recedit, quia pars unius aliam non derelinquet, ut dicit Geber. Vnde dicit philoſophus 4. meteororum materia ductibilium eſt ſubſtantia aquea mixta, cum ſubſtantia terrea mixtione forti. Neque poteſt unum ſeparari ab alio. Et congelatur ſubſtantia aquea illius cum frigore. Poſt actionem caloris in ipſum quæ eſt opteſis &c.

Et hoc ſulphur occultum ſit manifeſtum in magiſterio artis cum maxima ſapientia. Sic igitur argentum uiuum, quod ſecundum ſe totum oſtendebat naturam argenti uiui in manifeſto prius, ita quando cum hoc ſuo ſulphure in fine magiſterij coagulatum eſt, cum totum in manifeſto oſtendat naturam ſulphuris, dicetur ſulphur. Et hoc eſt ſulphur quod coagulat ſuum argentum uiuum, quod eſt ignotum uulgo. De quo dicit Senior. Satis fecerunt ſapientes antiqui hominibus quando dixerunt. Sulphur noſtrũ non eſt ſulphur uulgi, quia ſulph. uulgi cõburit cõburtione nigredinis & corruptionis & comburitur. Sed ſulphur ſapientum comburit, combuſtione albedinis & meliorationis &c. Et hoc ſulphur eſt quod albificat & rubificat & coagulat & perficit argentum uiuum in ſubſtantiam auri ſecundum naturam, aut lapidem philoſophorum & auri ſecundum artem.

HOC notandum eſt quòd cum omnis res compoſita ſit ex materia & forma & res habeat eſſe & denominationem & diffinitionem à forma, ergo quãto res magis habet de forma, tanto magis de entitate, ergo etiam magis de uirtute & operatione, cum ipſa conſequenter ad formam. Et cum forma ſit in genere qualitatis primo & per ſe, non autem à quantitate niſi per accidens, quoniam quantitas & paſſio attribuitur materiæ. Cum ergo in magno quanto eſt parum de operatione, ergo parum de uirtute, ergo & parum de entitate, ergo & parum de forma. Et cum in paruo quanto fuerit multum de operatione, ergo plurimum de uirtute, ergo plurimum de entitate, ergo & plurimum de forma. Forma enim recipit extenſionem ſubiecti in quo eſt & diuiſionem. Item dicitur in libro de cauſis propoſitione decimaſeptima, quòd omnis uirtus unita eſt fortior quàm uirtus multi-

plicata. Si ergo ita eſt, dicimus quòd ſulphur rubeum lumi noſum occultum in argento uiuo cum ſit forma auri eſt tin= gens & transformans omne genus metallorum in aurum. Propter quod talis tinctura potius attribuitur qualitati ſul= phuris, ſcilicet formæ, quàm quantitati. Propterea eius ru bedo intenſa trahit ad nigredinem, ſcilicet ad colorem he= patis uel aloes, ut dicitur libro trium uerborum. Ideo quã= titas magis ſulphuris non eſt tingens aurum, neque elixir ſi= cut illud modicum, quod eſt forma. ſiue qualitas argenti ui= ui in quo eſt. Cum ergo una pars ipſius informet & tingat mille partes cuiuslibet metalli in auru ſecundum philoſophos, ergo oportet quòd habeat multum de uirtute, ergo multum de entitate, ergo multum de forma & hoc bene oſtendit co= lor eius in ſua materia, immo ueraciter loquendo, ipſum eſt pura forma auri. Ideo poteſt extendi eius operatio propter rubedinem in magna quantitate cuiuslibet metallorum & tingere eam in citrinitatem auri & perficere. Ratio eſt quia cum in iſtis ſulphur rubeum ſit idem omnino cum ſuo argen to uiuo, & econuerſo, quamuis quandoque argentum uiuũ dicatur materia & ſulphur ſuum forma. & habet perfice= re metalla, oportet quòd perficiat ea, inquantum habet na= turam arg.ui. & calorem, ſcilicet quòd expolientur à ſul= phure extrinſecus adueniente & corrumpente & remaneant alba albedine argenti uiui cum abſterſione ſui coloris pri= mi. Ergo oportet quòd in eodem momento, quo expoliantur & fiunt alba recipiant ab illo ſulphure & rubedinem & ci= trinitatem auri & formam, niſi enim expoliarentur & de= albarentur non poſſent tingi & perfici. hæc autem tinctura eſt ſulphur ſapientum.

QVOD autem tales colores diuerſi ſic dari poſſint ſic

patet : quia ex Saturno fit albiſſima cæruſa quæ ſine alicuius adiunctione per ſolum ignem citrinatur, & in fine rubescit per ſuum intrinſecum ſulphur & dicitur minium. Et ideo Raſis in lumine luminum dicit quòd hoc opus operi miniario aſſimilatur, quia hic lapis cum germinat habet tincturam ſuam totam in ſeipſo ſicut minium. Et hoc proprie eſt ſulphur philoſophorum & lapis eorum & ſulphur diuinum. Et hoc eſt ſulphur occultum cum quo omnia deaurãtur & decorantur. Hoc eſt umbra ſolis & coagulum argenti uiui coagulans omne liquidum & in ſuam naturam conuertens. Hic eſt qui cum uolantibus uolat, & cũ quieſcentibus quieſcit, & omne quod eſt, propter ſuum robur, ad ſe conuertit & uincit, & eſt aurum philoſophorum, quia omne cui iungitur conuertit in aurum. Hic eſt quæſitus à multis & iuuentus à paucis. Hic eſt qui ab antiquis, quinta eſſentia nuncupatur, & eſt ſal armoniacum & acetum philoſophorum, & æs & corpus, & terra quæ dicitur mater elementorum, ad quam conuertuntur omnia elementa & hæc eſt arbor aurea de cuius fructu qui comederit non eſuriet unquam. Hic eſt lapis omni pretio carens, qui abſque aliquibus ſumptibus inuenitur. Hic eſt in igne nutritus & generatus & in igne gaudet. Hic eſt qui omni nomine nominatur, in omni rei ſimilatur de mundo, à philoſophis minor mundus dicitur, quia ſicut homo dicitur minor mundus quia in eo omnium rerum ſimilitudo & participatio reperitur. Ita hoc ſulphur dicitur minor mundus. Et hoc eſt ſulphur, quod eſt perfectio & archanum philoſophorum quod non inuenitur niſi ab eo qui ipſum noſcit & accipit. Et hoc eſt ſulphur ſecundum quod coniungitur primo ſulphuri, ex quibus fit tertium ſulphur de quo dici-

tur ſulphura ſulphuribus continentur. Et hoc eſt ſulphur, de quo auctoritates adductæ arguunt.

Nota de aqua & oleo ſulphuris.

AQVA autem ſulphuris uel oleum ſulphuris eſt argẽtum uiuum, de ſulphure compoſito extractum. Et eſt aqua uiua. Et hoc eſt quod proprie dicitur lac uirginis, & aqua ſincera cœleſtis & glorioſa. Et auis uolans, quæ ſubſtantialiter idem eſt cum ſulphur dicto. Sulphur autem uulgi eſt diuerſum ab ys & ſic patet ſolutio quæſtionis & argumentorum.

An ſulphur ſolum ſit tota materia auri, & nota bene.

AMPLIVS aduertendũ occurrit plurimum, q propter dictas auctoritates ſulphuris & alias ſimiles, quidam ignorantes metallorum principia & naturas dixerunt, quòd aurum eſt materia iter totum ex ſulphure citrino puriſſimo cum omni æqualitate in uentre terræ digeſto & habet ibi modicum de argento uiuo à quo recipit luciditatem & extenſionẽ ſub malleo, ſed à ſulphure recipit ſubſtantiam, colorem, fuſionem, & reliqua accidentia propria. Item quòd argentum uiuum nõ ingreditur ibi niſi ſicut temperans materiam ad extenſionem, eo modo ſcilicet quo frigiditas ingreditur in opus naturæ, quia inſtrumentum proprium naturæ eſt caliditas & non frigiditas. Propterea ſuas operatiões in ſulphure uulgi impẽdẽtes uacui ſemper à propoſito fuerunt. Declarantes autem hoc dicimus nõ ſolum ſecundum uer tatem huius ſcientiæ, ſed aſtrologiæ &

aliarum & omnium ueterum philoſophantium quòd omnes antiqui philoſophi poſuerunt numerum metallorum. Iuxta numerum aſtrorum errantium cum metalla habeant etiam motum erraticum, & cum ipſa aſtra ſint ſeptem numero. Ita ſeptem metalla reperierunt quæ attribuerunt ipſis, tanquam cauſis efficientibus & mouentibus ea, conueniunt enim ſicut cauſæ ſuperiores cum ſuis effectibus inferioribus. Vnde Saturno attribuitur plumbum. Ioui ſtannum. Marti ferrum. Soli aurum. Veneri æs. Lunæ argentum. Mercurio autem nullum metallum attribuerunt, cum non reperiantur, niſi dicta ſex numero, ſcilicet quæ peruenerunt ad coagulationem, cum liquefactione & extenſione.

Et ideo philoſophi tunc reuerſi ſunt, ad materiam propriam ex qua metalla originem contraxerunt, cum ipſa materia ſit eorum ſubſtantia & dixerũt omnes quòd erat argentum uiuum, quod attribuerunt Mercurio. Ita quòd coacti ab ipſa ueritate poſuerunt materiam metallorum de numero metallorũ ut cõplerẽt eorũ numerũ iuxta numerũ planetarũ. Si igitur ſulphur eſſet materia & ſubſtantia metallorum ex qua fiunt, tunc oẽs antiqui poſuiſſent ſulphur & non argentum uiuum. Nullus autem eorum hoc unquam poſuit.

Ex quo patet etiam argentum uiuum eſſe originem, materiã & ſubſtantiam metallorum. Non autem ſulphur.

NOTA circa iſtam literã præcedentem. Et ideo philoſophi quòd Ariſtoteles ſecundo phyſicorum & ſeptimo metaphyſicæ improbat Platonicos & Pythagoricos & eorum ſequaces antiquos, quia non cognouerunt de cauſis niſi materiam & omne aliud à materia erat accidens in materia, cũ ſola materia eſſet ſubſtantia omnium rerum. Sed tamen eſt notandum quòd Ariſtoteles & alij ſic improbantes nõ habue

runt antiquorum intentionem. Cognouerunt enim omnes cauſas alias à materia ſicut & ipſi. Sed aliter tradiderũt de cognitione earum & ad aliud ſuam referentes intentionem, quia in hac arte ferè omnia locuti ſunt myſtice & in naturalibus & in alijs ſcientijs. Materia enim alchimiæ quæ dicitur prima materia & Chaos ſecundum antiquos in qua ſunt omnia in confuſione, figuratiue eſt argentum uiuum philoſophorum per digeſtionem quandam propriam generatum, quæ eſt lapis eorum quæſitus, occultus ſenſui & manifeſtus intellectui quæ eſt forma & flos auri. Et quia iſta materia eſt omnino neceſſaria, & debet eſſe neceſſario maxime cognoſcibilis ſi materia formam auri debeat adipiſci. Ideo oportuit eos maxime ſupra omnia tractare de materia, qua ferè & uere & infallibiliter cognita & forma auri immediate cognoſcitur, ſimiliter & finis immediate cognoſcitur, cum forma ſit idem quòd finis. Similiter & agens, cum natura ſit agens cum calore ſulphuris in ipſo argento uiuo, prout ab arte regitur. Ita quòd cognita materia uere & abſque defectu aliquo ſtatim diſponitur homo in ueram cognitionem aliarum cauſarum omnium & ipſa ignorata ignorantur aliæ cauſæ omnes neceſſario, non autem econuerſo, propter quod oportuit eos maxime tractare de cognitione materiæ, non autem ſic de alijs.

DIXERVNT *etiam omnia alia à materia eſſe accidentia hoc, quamuis improprie ad rei ueritatem, quia cum materia fuerit orta ipſa de ſe eſt diſpoſita ad receptionẽ formæ & inclinatur ad receptionem ipſius ſicut imperfectũ ad id quo debet perfici, & per artificis ſcientiam fit ipſius informatio & per ignorantiam eius fit totius deſtructio. Et per hunc modum dixerunt formam eſſe accidens cũ ipſa poſ-*

ſit inhærere materiæ & non inhærere. Sed poſtquam adhæ-
ſit ipſa inſeparabiliter adhæret, & dicitur forma ſubſtantia
lis apud eos cum ipſa det eſſe materiæ & ſubſtãtiam proprie.
Vnde ſi ipſorum uerba ſecundum eorum intentionem intelli-
gantur unuſquiſque uidebit quòd ponunt formam eſſe ſub-
ſtantiam rerum ſicut & materiam & ſimiliter accidens di-
uerſis reſpectibus, forma enim ſubſtantialis eſt principium
eſſendi magis quàm materia cum ipſa ſit actus, materia ue-
ro potentia. Et quia ſecundum ueritatem formarum nomi
nantur ſubſtantiæ rerum. Materia tamen alio modo poteſt
dici magis ſubſtantia, ſcilicet inquantum principium ineſt
unicuique rerum, & ex ea extrahuntur omnes formæ, &
quia ipſa eſt quæ perpetuari habet in rebus, ut declarari ha
bet ſecundo phyſicorum. Vnde dicit philoſophus undecimo de
animalibus quòd materia eſt prior generatione & tempore
forma autem ratione. Cum igitur forma quælibet exiſtens in
materia extrahatur de potentia ſuæ materiæ & non econuer
ſo. Ideo ignorantes & præter rationem laborant illi qui uo
lũt extrahere formas de materia abſque cognitione materiæ,
quia ex materia extranea non extrahitur forma propria quã
deſiderant. Si quis ergo uelit cognoſcere formam auri opor
tet neceſſario ut prius cognoſcat materiam lapidis philoſopho
rum & per conſequens diſponitur in cognitionem formæ
eius. Per quod patet quòd prima & principalis cognitio re-
rum incipit à materia, hæc enim primo ſubiacet ſenſui, cum
ſuis accidentibus. Bene ergo dixerunt antiqui incipiẽdo à ma
teria, tamen quia cognitio ex parte materiæ & ſi ſit prior,
tamen eſt imperfecta & incerta, cognitio autem formæ in
ſua materia cum ſit ultima eſt perfecta & certa & in ea
ſtatus. Et hæc ſufficiant de materia lapidis philoſophorum.

Capitulum tertium, in quo uidendum quæ ſint elementa lapidis philoſophorum & quomodo conueniant in auro & omnibus mixtis, & etiam in cœleſtibus ſecundum antiquos philoſophos huius artis.

E T quia diximus, quòd omnia elementa in lapide philoſophorum ſunt depuranda primo & poſt æqualiter miſcenda & ponderanda & commiſcendo ut compoſitum perpetuetur, ideo de ipſis narremus. Sunt quamplurimi hanc artem moderno tempore inquirentes & fuerunt antiquitus & ſemper erunt, & operantes in ſuperficie iuxta ſonum primum uerborum, quidam, ponunt ex partibus animalium, ſicut ſanguine, ouo, cerebro & ſpermate, aut ſuperfluitatibus, ut capillis, ſtercore, urina, & ſibi ſimilibus, aut etiam ex uegetabilibus, ſicut frumento & ſimilibus aliis, præmiſſis putrefactionibus infimo, per diſtillationes, diſtillant aquam limpidam per ſe, ſecundo oleū albū per ſe, quòd eſt aer, & fex, quæ eſt remanens in fundo eſt terra in qua eſt ignis, id eſt, tinctura uel poſt oleum album ſequitur oleum citrinum uel rubeum, quod eſt ignis. Poſt calcinant terram totiens quouſque figatur, & imbibunt, eam cum aquis & oleis albis pluries diſtillatis ad album, & cum oleo rubeo in fine ad rubeum diuidendo ponderando eorū & coniungendo ſicut litera ſonat, & dicunt, quòd per talem diuiſionem talium elementorum & depurationem & coniunctionem fit fermentum uerum & elixir magnum et lapis philoſophorum. Sed iſti ab elementorum & ipſorum materia prima ſecundum alchimiſtas & operatione ipſorum ſunt ualde remoti. Quia oportet quòd omnis forma extra-

hatur de potentia ſuæ materiæ propinquæ, cum igitur nullum illorum ſit nec eſſe poſſit materia auri nec ex eis generabitur forma auri, ergo nec lapis philoſophorum, ergo neque elementa lapidis generabuntur ex eis. Omnis enim forma debet eſſe uniuoca & eiuſdem generis cum ſua materia ex qua fit & potentialiter in materia ſua.

SED iſti ab elementorum &c. Notandum eſt quòd inueſtigatio per quam deuenire poſſumus in cognitionem ueritatis cuiuslibet rei, ſumitur neceſſario ab eſſentia & natura rei, & ab accidentibus propriis ipſius, & non ab extraneis, & per conſequens operatio in generatione ipſius ſi ſub iacere poſſit actibus noſtris, ut inueſtigatio in cognitione hominis ſumitur ab eſſentia & natura hominis, non autem à natura ligni[a], & neque ab eſſentia lapidis &c. Si ergo ab extraneis quis uoluerit inueſtigare ut cognoſcat naturam rei et eſſentiã ſtabit in extraneis, ergo ſi operabitur in generatione illius rei extranea generabuntur. Quia qualis fuerit inueſtigatio talis & cognitio, ergo & per conſequens talis operatio & generatio. Cum ergo alchimia inueſtigando inquirat tranſmutare oimnia metalla in aurũ, ergo prius inueſtigando habere oportet cognitionẽ auri et aliorum metallorũ. Et hæc cognitio neceſſario erit à natura & eſſentia ipſorum & accidentibus propriis, ergo & operatio & tranſmutatio ſumetur ſimiliter ex eiſdem. Non ergo inueſtigatio ſumpta ab extraneis eſt neceſſaria nec utilis, cum non ducat nos in cognitionem rei per accidentia, ſed potius in maiorem ignorantiam, ergo nec operatio ſumetur ab ipſis cum non poſſit fieri recta operatio abſque recta cognitione & inueſtigatione præcedente, Tales enim ſic operantes abſque inueſtigatione et cognitione fortuitu laborant ſicut uident et audiunt alios

operari

operari ſed non ſperent aliquo modo à fortuna iuuari in operibus ſuis. Et ſciatis quòd cognitio eſſentiæ & naturæ rei ſumitur à cognitione principiorum ſuorum, principia autem ſumuntur, aut à per ſe notis, aut à ſuperioribus ſcientijs: principia autem rei ſunt cauſæ ſuæ propinquæ. Mirabile ergo uidetur & fatuum cum inſtantia, quomodo & quare conantur operari cum prædictis extraneis, cum per illa non ſit cognitio neque inueſtigatio aliqua cauſarum & principiorum auri, ſcilicet uel argenti hanc eandem ſententiam inueſtigandi in habenda cognitione ueritatis cuiuslibet rei, oſtendit & affirmat philoſophus in primo de anima, qui dicit, quælibet res debet inueſtigari per ſua principia, hanc etiam ſententiam principiorum & elementorum cognoſcendam oſtendens Geber dicit de principijs &c. Cognoſcere uero non eſt poſſibile tranſmutationes corporum uel ipſius argenti uiui. Niſi ſuper mentem artificis primo ueniat uera cognitio eorum naturæ ſecundum ſuas radices prius, ergo corporum principia notificabimus &c. Hoc autem totum recipit ingenium & ſimilitudinem per philoſophum tertio metaphyſicæ dicentem. Quod eadem ſunt principia eſſendi & cognoſcendi. Et in ſecundo eiuſdem dicit. Quod ſicut res ſe habent ad eſſe, ſic ad intelligi & cognoſci. Quapropter bene uidimus q̃ in omnibus rebus reperiuntur tres modi, ſcilicet modi eſſendi, modi cognoſcendi, ſeu intelligendi & modi ſignificandi: qui tamen tres modi ſunt unum & idem eſſentialiter: Sic quidem modus inueſtigandi & cognoſcendi elementa in auro & lapide philoſophorum, patet uere. Nec de cætero egemus niſi inueſtigatione modi operandi in eis, quæ inueſtigatio fit reſpiciendo ad modum operationis naturæ et nõ aliter. Oportet ergo ſequi naturam in materia & principijs & ele

mentis ſimilibus, in modo autem operandi quantumcunque poſſumus.

NOS ergo antiquorum ſententias occultas ex uerbis barbaris elicere uolentes de elementis dicimus quòd in omni mixto quatuor ad mixtionem conueniunt elementa, quorum duo ſunt incluſa ut ignis & aer, & duo includentia ut terra & aqua & ideo in omni mixto uidetur ſuperabundans terra & aqua. ignis autem & aer ſunt principia magis formalia & mouentia, alia uero magis materialia & quietem facientia & uirtus ignis & aeris proprie apparere non poſſunt, niſi in terra & aqua, ſicut nec uirtus formæ niſi in materia, quia ſicut forma eſt incluſa in materia ſic ignis et aer in terra & aqua. Vnde philoſophus decimoſeptimo de animalibus dicit & forma ignis non apparet per ſe omnino, quoniam ignis habet formam propriam & forma eius non apparet niſi in alio corpore &c. Item Raſis in 70. libro reprehenſionis, omne compoſitum componitur ex quatuor naturis duabus manifeſtis & duabus occultis. Cum igitur incluſa fiunt fortia, includentia uero debilia, tunc mixtum facile corrumpitur, quia principia formalia exhalãt per quæ datur forma, color, ſapor, odor & ſimilia & materalia remanent, non tamen ex toto deſerunt illa hæc. Si autem econuerſo non facile corrumpitur mixtum, quia propter fortitudinem includentium incluſa non facile reſoluuntur. Si autẽ ambo debilia tunc totum mixtum facile corrumpitur, quia una pars elementi nõ põt aliam retinere ut patet in campora. Cumq; in fortitudine elementa æquantur ſecundum omnem modum poſſibilem natura tunc inuicem pariter continentur, & pars minima cuiuſque temperatur, ligatur & retinetur à ſua compare & contraria æqualiter. Ita ut hu-

midum & ſiccum ſint æqualia in uirtutibus & calidum & frigidum, & fiunt omnino unum abſque diuerſitate & tunc perpetuatur mixtum, cum ibi non ſit repugnantia elementorum componentium, nec contrarietas ſed identitas & ſimilitudo totalis.

DE elementis igitur ſecũdũ alchimiſtas dicimus quod elementa in hac arte ſunt humidum & ſiccum, id eſt, aqua & terra & in aqua eſt aer & in terra ignis, ueruntamen primum elementum & radicale de quo elementa omnia alia originem contraxerunt, eſt humiditas ſiue aqua, id eſt, liquefactio, aut ſecundum alios eſt terra, ſed quicquid ſit ad idem uertitur. Et de hoc Empedocles & quidam antiqui dixerunt quòd ſolum unum elementum eſt genere alterationi & permutationi & quòd omnia generata ſunt ex ſpiſſitudine unius elementi, quia quando inſpiſſatur aqua tunc cum qualitates terræ uincant qualitates aquæ ex aqua fit terra, ergo tunc quatuor elementa conueniunt, & faciunt mixtũ ſecundum eos: quos philoſophus redarguit in libro de ſenſu & ſenſato, dicentes quòd omnia facta ſunt ex aqua. Vnde dixit Morienus & Hermes quòd ex groſſitie aquæ terra concreatur & alij antiqui quòd terra natat ſuper aquas & eſt ſuper aquas fundata. Et quia aqua & terra adæquantur in pondere & uirtutibus & aer adæquatur aquæ & ignis terræ, et ſic mixtum ſit perpetuans, ergo neceſſario quatuor elementa conueniunt æqualiter in compoſitione lapidis philoſophorum & auri. Signum huius eſt quia cera dum liquefacta eſt ipſa tota dicitur aqua ſecũdum eos ratione humiditatis fluxibilis, dum autem coagulata eſt ipſa tota dicitur terra ratione ſiccitatis quia quolibet æqualiter ponderat. Vnde Alexander in fine ſuæ epiſtolæ dixit. Scias quòd philoſophi om-

ne calidum ignem uocauerunt, & omne fluxibile aquam, & omne coagulatum terrã uel lapidem &c. Et neque aqua nec aliquod elementum ſimplex confert nobis aliquid utile in arte niſi omnia diuiſa & depurata inuicem coniungantur & æquentur perpetue: ergo neceſſario cum generata erit aqua munda & candida oportet quòd ei terram coniungamus, eadem hora & coniunctis illis duobus omnia quatuor coniuncta erunt, & tunc perfectum eſt opus. Et ſi non coniungantur tũc aqua reſoluitur in fumum cum terra & per conſequens alia elementa propter uim et perſeuerantiã ignis. Et opus annihilatur, propter quod oportet artificem cognoſcere elementa ſimplicia penitus, antequam ipſorum compoſitionem incipiat ut ſciat ea recte componere ad conſtitutionem compoſiti. Vnde dicitur in lumine luminum. Oportet antequam inhumentur elementa ut ſimul cognoſcatur pondus cuiuslibet & eius ſimilitudo & de coniunctione non eſt ſperandum aliter. Item ibidem. Si uis elementa miſcere neceſſe eſt, ut elementorum cognoſcat naturas & componas contrarium cum contrario &c. Similiter in cæteris artibus & ſcietijs oportet primo habere ueram cognitionem ſimplicium quæ dicuntur elementa antequam deueniatur in certam et determinatam compoſitionem ipſorum, quia ſimplicia non conſiderantur per ſe ſed inquantum ex eis fit ſuum compoſitum. Vnde Alexander in ſuis ſecretis dicit. elementa ſimplicia nihil proſunt, cum autem complexa ſunt mirabilium & altiſſimarum operationum, ſic de alijs philoſophis. Vnde conuerte elementa & quòd quæris inuenies: conuertere autem elementa eſt facere humidum ſiccum & fugiens fixũ. Item Ariſtoteles in ſecretis ſecretorum id idem loquitur de cõuerſione elementorum. Sciatis quòd omnia elementa tunc

conuertuntur in terram actualiter & elementa alia sunt & remanent cum ea in potentia & uirtute. Propter quod dixit Hermes terra est elementū & de terra omnia facta sunt & ad terram conuertūtur. Moyses. terra est mater elementorum, omnia de terra procedunt & ad terram conuertuntur. Sic recitat Morienus. Hæc autem terra est, corpus & fermentum, per quam omnia alia elementa perpetuantur cum ea. Secundum hunc ergo modum in compositione lapidis philosophorum & in auro conueniunt quatuor elementa. æquātur enim ibi omnia elementa æquatione uera, secundum omnem modum possibilitatis naturæ. Vnde Rasis in libro perfecti magisterij loquens de corpore & spiritu, prout sunt principia & elementa lapidis philosophorum ratione qualitatum contrariarum temperatarum in eis dicit sic. Cū uero alternatim modo congruo desponsantur, generatur ab eis substantia temperata, quam non potest ignis uiolentia superare, nec terræ feculentia uitiare, nec aquæ limositas condemnare nec contactus aeris obumbrare &c. Et ideo aurū & lapis philosophorum non corrumpuntur, in igne quantumcunque stent in igne, ipsa enim generata sunt in igne: & sicut locus ad generationem rei sic & ad conseruationem eius, quia omnis res ferè tam uegetabilis quàm mineralis et similiter animalis in loco proprio generationis melius quàm alibi conseruatur: quia igitur lapis philosophorum & similiter aurum præsertim alchimicum sunt generata in igne, ergo proprius locus conseruationis & melior erit ignis, quia inter ea actio non fit nec passio corruptiua, quia quandocunque agens tantum potest in agendo, quantum patiens in patiendo, & econuerso tunc perpetuatur patiens per actionem agentis, quia ergo lapis philosophorum tantum potest

contra ignem in patiendo quantum ignis in agendo, ergo eſt perpetuus in igne, patitur enim paſſione quæ eſt ſalus & perfectio, non autem paſſione quæ abijcit à ſubſtantia.

EX quibus directe patet ueritas & intellectus antiquorum philoſophorum de generatione corporum cœleſtium quam poſuerunt ex elementis & ipſa eſſe incorruptibilia. Poſuerunt enim cœlum & cœleſtia ſic mixta & ideo incorruptibilia facta, quoniam principia materialia non poſſunt à formalibus ſeparari, nec econuerſo cum in eis non fiat actio & paſſio propter æqualitatem in uirtutibus actiuis & paſſiuis: & ideo natura ſagax ſecundum eos poſuit ignem, ſeu ſphæram ignis iuxta cœleſtia ad conſeruationem ipſorum cum ſit maxime actiuus. Qualiter ergo eſt proportio illius ignis materialis ad lapidem philoſophorum & aurum, talis eſt proportio ignis elementi in ſphæra ſua ad cœleſtia corpora. Sicut igitur hæc in hoc igne conſeruantur in eſſe ſuo abſque corruptione aliqua, ſic & illa, ſcilicet cœleſtia in illo igne, & tales res gaudent igne, ut dixit Alexander: Verumtamen cœleſtia ſic à ſolo Deo proceſſerunt iuſſu Dei. Lapis autem philoſophorum & ipſorum aurum, a Deo non ſolo ſed à natura etiam, non tamen à natura ſola, ſed ut eſt ab artificis uoluntate directa iuſſu Dei: quoniam natura ſola non poteſt nec ſcit in ijs æquare elementa in uirtutibus, ut perpetuentur in mixto, niſi prout eſt ab artificis uoluntate directa. Et per hunc modum etiam, ſcilicet uoluntatis diuinæ, cœleſtia corpora incorruptibilia ſunt, ut dicit Plato. Et ſic patet quomodo ars iuuat naturam, ideo non poſſumus ſequi naturam in modo ſui operis, ſed ſic in opere. Ex quo patet quòd noſtra uoluntas cum ſapientia ingreditur opus hoc, ſicut complens & perficiens, & præparans, quia uo-

luntas cum ſapientia cognoſcit naturam & opera eius & ipſam ſequitur & gubernat propter eundem finem, ut ſuperius dictum eſt.

IVXTA dicta. Sunt ergo omnia elementa numero quatuor, ratione quatuor qualitatum primarum: & ſunt conuertibilia ad inuicem quia quodlibet eſt in quolibet, potentia & uirtute, propter quod reciproce continuo generantur & corrumpuntur. in ſubſtantia autem ab exordio mundi unum ſolum eſt elementum quod eſt materia prima, ex cuius diuiſione propter repugnantiam quatuor qualitatum, generata ſunt quatuor elementa quæ erant ibi in potentia. Similiter in huius lapidis ortu ſunt quatuor elementa in potentia in uno quod eſt materia prima quæ inenarrabili artificio diuiduntur & complectuntur. Cenſemus porrò hunc lapidem eſſe perpetuum & incorruptibilem ſuper ignem, non ſolum propter adæquationem quatuor elementorum in uiribus ſuis, ſed & propter coniunctionem quinti elementi cum illis, quia ſicut maior mundus ex quatuor elementis corruptibilibus eſt compoſitus & uno incorruptibili quod dicitur quinta eſſentia. Sic & ars, diuina uirtute quatuor elementa lapidis corruptibilia nexu & nodo unius incorruptibilis, quod quinta eſſentia dicitur in hoc minori mundo indiſſolubiliter copulauit, quod etiam quintum dicitur elementum. ideo dixit Auicenna, hoc eſſe unum quinque elementorum: unde Alexander dicit. Initium huius artis ex quatuor eſt uiribus peragentibus, ſcilicet appetitiua, retentiua, digeſtiua & expulſiua ſiue mundificatiua & quinta, ſcilicet anima, ſeu uita ſtans, ortus & lumen clariſſimum propter quod dicit eã non eſſe calidam, nec frigidam, nec humidam, nec ſiccam. Eſt autem hæc quinta eſſentia ſulphur diuinum incorruptibi-

le, quo compoſitum incorruptibile perpetuo perſeuerat. Et ſicut humidum & ſiccum ſunt elementa huius artis ſecundū modum quem diximus, ſic etiam anima ſpiritus & corpus, cum ſint unum & idem tum humido & ſicco & econuerſo. Eodem fixum & uolatile ſunt elementa. Similiter etiam candidum & rubicundum. Ad hoc etiam ſulphur & argentū uiuum, ſimiliter aurum & argentum uiuum: quoniam eadem eſt ſententia omnium & quia inter omnia elementa quatuor ſola terra eſt fixa & ars alchimiæ uult ſuum lapidem eſſe fixum, ideo oportet neceſſario quòd in fine operis cōuertantur omnia elementa in terram, id eſt, fixionem ſecūdum philoſophos. Quæ igitur dixerunt antiqui philoſophi ante Ariſto. de elementis & poſt ipſum in hac arte & de elementatis & ipſorum generatione ex uno ſolo elemento, aut duobus, aut tribus, aut quatuor, & ipſorum corruptibilitate, & perpetuitate ſecundum allegoriam dixerunt.

De fermento, & modis, & conditionibus, & proprietatibus & conuerſione quam facit, ſecundum philoſophos huius artis dicemus.

CAP. IIII.

d DE fermento ergo ſine quo ars alchimiæ perfici & compleri non poteſt, philoſophi occultiſſime & uelatis ſermonibus certauerunt, quoniam ipſum eſt de ſecretiſſimis terminis huius artis. ſicut ergo intelligimus diſſeramus nunc. Apud philoſophos fermentum dupliciter uidetur dici. uno modo ipſe lapis ex ſuis elementis compoſitus & completus in comparatione ad metalla. Alio modo illud quod

eſt perficiens lapidem & ipſum complens. De primo modo dicimus, quòd ſicut fermentum paſtæ uincit paſtam & ad ſe conuertit ſemper, ſic & hic lapis, conuertit ad ſe metalla reliqua. Et ſicut una pars fermenti paſtæ habet conuertere infinitas partes paſtæ uiciſſim & non conuerti, ſic & hic lapis habet conuertere plurimas partes metallorum ad ſe & non conuerti. Et ſicut paſta alteratur & conuertitur ab eo q̃ ſuæ naturæ eſt & quòd ſumpſit originem ex ea, nec conuertitur à re extranea. Simili modo metalla alterantur & conuertuntur ab eo quod ſuæ naturæ eſt & quod ſumpſit originem ex eis & non ab alia re extranea. Et ſicut paſta non alterat nec conuertit aliam paſtam ad ſe, niſi prius alteretur & recipiat uirtutem quandam additam per quam recipit potentiam alterandi & conuertendi aliam paſtam ad ſe, ſimili modo hic lapis non alterat, nec conuertit metalla ad ſe, niſi prius alteretur & conuertatur & recipiat uirtutem quandam additam per quam habeat potentiam alterandi & conuertendi metalla ad ſe, unde dicitur in turba philoſophorũ, quòd non alterat niſi prius alteretur, nec colorat niſi prius coloretur, nec mutat niſi prius mutetur. Et ſicut fermentũ recipit illam uirtutem alterandi, conuertendi & tranſmutandi aliam paſtam à calore quodam occulto ibi decoquente per caliditatem aeris continentis & digerente & extrahente in actu de potentia materiæ quod erat ibi in potentia, per quã uirtutem conuertit aliam paſtam in potentia exiſtentem omnino ad ſe, ſimili modo hic lapis recipit uirtutem alterandi, conuertendi & tranſmutandi omnia metalla à calore quodã, ſcilicet artis decoquente digerente & extrahente in actu de potentia materiæ, uirtutem illam per quam metalla omnia ad ſe conuertit, quoniam ſine calore non eſt digeſtio nec ope

ratio nec motus, ut dicit Theophilus. Veruntamen est scien dum quòd est diuersitas magna in hoc fermento & illo. Nã pastæ per talem decoctionem nihil aufertur, quando fermen tatur cum in ea nihil sit superfluum, sed in hoc oportet, ut per decoctionem demantur partes superfluæ corrumpentes si cut facit natura in decoctione auri, quibus demptis dirigitur lapis & recipit tunc uirtutem alterandi, conuertendi & trãs mutandi ex se solo non ex alio sicut patet in pasta per inge nium ualde extraneum & profundum artis ministrantis. Vnde Rasis libro perfecti magisterij dicit quòd omnia sunt in ipsum, scilicet calidum, frigidum, durum, molle, humidũ, siccum, graue, leue, asperum & lene &c. Et Auicenna in fine sui tractatus, hoc elixir tingitur tinctura sua & sub mergitur oleo suo et figitur calce sua etc. Sicut igitur fermẽtũ massæ fit ex massa & oãm aliam massam ad se conuertit sic & fermentum metallorum fit ex eadem substantia metallo rum & omnia metalla ad se conuertit, & cum metalla sint generata ex sulphure & argento uiuo, ergo & hoc fermẽ tum generabitur ex eisdem & cum hoc fermentum conuer tere debeat omnia metalla in aurũ, & aurum sit ex solo ar gento uiuo purissimo absque permanentia sulphuris genera tum, ut infra probabitur, ergo ex solo argento uiuo, hoc fermentum siue lapis fieri debet per alchimiam.

EX quibus liquide patet, quòd hoc fermentum siue la pis duplici de causa potest dici fermentum. Prima quia si cut fermentũ massæ non fit nisi ex simili substantia nõ extra nea per quam omnem massam ad se conuertit, simili modo & hic fit ex substantia metallorum & non ex re extranea. Secunda causa quia sicut fermentum massæ remanet idem quod prius s. cum uirtute conuertendi addita omnem mas=

ſam conuertit ad ſe, ſic & hoc. Ex quo patet quòd argentum uiuum fermentatum & ad materiam fermenti conuerſum, conuertet ad ſe omne liquabile ſui generis, ſcilicet omne metallum cum ſint ſimilis liqueſactionis ſicut ipſum argentum uiuum. Et cum ipſius generatio proprie ſecundum materiam ſit ex argento uiuo ſolo ſicut eſt aurum, ergo omnia conuertet in aurum.

SED aduertendum occurrit, quòd conuerſio metallorum per ipſum ad ſubſtantiam auri, eſt non conuertere omnino ad ſe ſicut fermentum paſtã conuertit. Et ratio eſt, quia tunc ſequeretur quòd per ipſius conuerſionem nunquam haberemus aurum, nec aliud metallum, quia ſicut tota paſta conuertitur ad naturam fermenti & fit fermentum, & ſic metalla omnia fierent, lapis ille ſiue fermentum: de hac autem conuerſione non curat alchimia. Sed ego imaginor quòd conuerſio metallorum, per ipſum ſit reductio ipſorum ad quoddam medium, ſcilicet in ſubſtantia, in colore, in digeſtione & in fuſione & in ſonoritate, & per hanc talem conuerſionem fient aurum. In ſubſtantia quidem quia cum aurum habeat ſubſtantiam mediam in duritie & mollitie inter omnia metalla propter eius ſummam perfectionem. Ita hic lapis conuertit & reducit, omnia metalla ad ſubſtantiam mediam ſicut eſt illa ſubſtãtia auri. In colore uero quia quædam ſunt nigra, ut Saturnus & Mars, quædam rubea ut Venus, quædam liuida alba ut Iupiter, quædam alba albedine uera ut Luna, quædam croceã ut Sol & hic color eſt medius omnium, ad quem hoc fermentum conuertit. In digeſtione uero, non omnis digeſtio fit per calidum, calidum autem comburens generat Venerem & Martem, dimi nutum autem Saturnum & Iouem. Temperatum autem

generauit Lunam & Solem, ſed magis proprie Solem. Vnde Raſis libro ſeptuaginta præceptorum libro primo. Melius quod eſt in lapide eſt digeſtio & digeſtio quidem eſt æqualitas & applicatio ad complementum. In fuſione uero, quia Venus funditur cum difficultate, Mars autem non niſi cum difficultate, & ingenio, Iupiter autem & Saturnus facile, Sol autem, & Luna medio modo. Ad hoc autem medium conuertuntur per dictum fermentum. In ſonoritate uero, quia quædam ſunt muta in ſono ut Iupiter & Saturnus, quædam in ſono acuta, ut Mars & Venus, & Luna, Sol autem tenet medium. Ad quod per hunc lapidem reducuntur. Sed in pondere & extenſione ſub malleo omnia præcellit propter ſuam ultimam perfectionem. Quia ultima ſubtiliatio partium metallorum & ſuorum principiorum & unitas in ſubſtantia eſt cauſa magni ponderis & aliarum conditionum, contrarium autem contrarij. Reductio autè talis fit per ipſorum commixtionem ſecundum determinata pondera. Et quamuis lapis hic conuertat, quodammodo tamen etiam conuertitur & patitur. in omni enim mixtione fit actio & paſſio mixtorum adinuicem & mutatio in quoddam tertium, quamuis aliquod eorum prædominetur, ſecundum diuerſam ipſorum proportionem, ut patet primo de rigeneſeos.

FERMENTVM autem ſecundo modo dictum eſt illud quod eſt lapidem perficiens, & ipſum complens ſine quo lapis philoſophorũ conſtare non poteſt & hoc proprie eſt fermentum. In quo tota artis eſt difficultas.

FERMENTVM autem &c. Nota quòd fermentum dicitur quaſi à feruore, quia feruere, ebullire & creſcere facit paſtam & habet ſubſtantiam unam per totum ſimilem

& habet uirtutem uictricem & dominantem occultam & conuerſiuam paſtæ in ſui ſimilitudinem, rectificando enim reducit eam ad ſtatum digniorẽ & meliorẽ: Vnde Hermes. Scias quòd fermentum paſtæ non fit niſi ex ſua natura, ita ſimiliter & fermentum auri &c. Relinquitur quòd fermentum compoſitum eſt ex diuerſis uirtutibus occultis in una ſubſtantia. Ad propoſitum. Cum ergo corpus quòd eſt occultũ in argento uiuo philoſophorum per alchimiam generato habeat ſubſtantiam unam per totum ſimilem & conuertet in ſui ſimilitudinem totum illud argentum uiuum dictum cum ei miſcetur per uoluntatem artificis & faciat ipſum feruere, ebullire & excreſcere ſecundum ſimilitudinem quandam per uirtutem ſuam occultam uictricem dominantem & conuertentem ipſum corrumpendo, id eſt, mortificando rectificando & reducendo ad ſtatum digniorem & meliorem, ideo digne nominatum eſt illud corpus fermentum. Argentum enim uiuum de ſe nihil ualet, cum autem cum illo ſuo corpore occulto mortificatur, retinetur cum eo ſemper & uita uiuit incorruptibili in æternum & cum ſuum corpus ſit de natura ſolis, oportet quòd totum illud cõuertat in naturam Solis & totum fiat fermentum conuertens omnia in Solem.

HOC autem fermentum eſt occultum ſenſui, ſed intellectu & rationi manifeſtum, & eſt corpus retinens animã, & tunc animas ſuas uires demonſtrat cum ſuo corpori eſt unita, quas ſine unione monſtrare non poteſt.

Cum ergo animam candidam ortam artifex uiſu perpenderit, ſuo corpori eodem momento coniungat: non enim poteſt anima ſine ſuo corpore detineri, talis autem unio fit mediante ſpiritu, quia anima non poteſt uitam habere in corpore ſuo nec perſeuerantiam niſi per ſpiritum & talis unio &

coniunctio eſt finis operis. Neque eſt intelligendum quòd hoc ſcilicet corpus cui coniungitur, ſit aliquid nouum & extraneum quod addatur, niſi quod erat occultum ſit manifeſtum & econuerſo ſicut patet in cera liquefacta quando coagulatur: ita quòd uirtus corporis tam fortis eſt quòd anima de cætero in æternum ſeparari non poteſt. Vnde dicitur in turba philoſophorum quòd corpus habet maiorem uim fratribus ſuis, id eſt, anima & ſpiritu: & dicit Plato in ſtollicis. Non retinetur res niſi a fortiori illa. Vnde ſicut paſta abſque ſuo fermento intrinſeco fermentum non poteſt. ita ſine hoc corpore ſpirituali occulto lapis non poteſt fermentari, nec perfici nec compleri. Quamuis in rei ueritate ipſe lapis ſecundum ſe totum, ſecundum corpus, ſecundum animã & ſecundum ſpiritum ſemper ſit idem ſecundum rem. Sed ſecundum diuerſas relationes & intentiones philoſophorum dicunt ipſum eſſe nunc hoc, nunc illud. Et hoc uoluit Plato quando dixit quòd materia fluit in infinitum niſi forma ſiſtat fluxum, oportet enim quòd corpus retineat animam ne ipſa fluat. Et ſic intellexit Roſinus, & antiqui primi quando dixerunt, omne corpus quod animam inuenit, facile ipſam occupat. Et de hoc prophetauit Plato queſi diem iudicij qui dixit in quarto ſtollicarum & Hamec in cõmento ſcilicet. Oportet quòd coniungatur anima cum ſuo primo corpore de quo fuit & non cum alio, quod niſi feceris deficies à propoſito ſicut plures ignorantium eo quòd ignorant hoc ſecretum. Et ideo Raſis in lumine luminum appellat hoc corpus ſpirituale occultum, quod eſt fermentum formã. Cum dicit, non ingrediendi uero cauſa eſt, quia ipſum corpus eſt forma, ſpiritus uero materia &c. Et uere & ſubtiliter loquitur, quia ſicut materia non habet eſſe ſine forma

ſed totum eſſe ſuum & dependentia eſt à forma. Ita animæ mediante ſpiritu, non poteſt eſſe in ipſo lapide, niſi per corpus, quia eorum eſſe, & perfectio dependet à corpore. Ideo corpus eſt uinculum et forma eorum quamuis ſint idē. Similiter igitur patet quòd corpus ſit forma quia illud quod diſponit rem ultima diſpoſitione & ipſum complet eſt forma ſpecifica eius, ſed corpus eſt huiuſmodi ut diximus ergo etc. Similiter cum omne compoſitum ſit ex materia & forma, & ipſe ſpiritus met ſit materia, ergo corpus erit forma. Similiter cum fixum ſit informās tam lapidem quàm aurū, & ſit de natura corporis. Mercurius autem ſit qui figitur & informatur, & ſic de natura ſpiritus, ergo corpus eſt forma. Et iterum, quia quod eſt principium totalis cognitionis alicuius rei, eſt forma ſpecifica eius ſed ipſum corpus ſic eſt ut diximus ergo &c. Ideo notanter dixit Plato in primo ſtollicarum. Cognitio corporum ad qualitatum, principium eorum eſt, ex eo quòd facit opus facile &c.

HOC ergo corpus eſt, quod eſt forma & fermentum & perfectio & tinctura quam philoſophi quæſierunt, & eſt ſol & aurum philoſophorum: quod eſt album in actu et rubeum in potentia & album eſt imperfectum & perficitur rubedine & non alio ut dicitur in turba philoſophorum. Et hoc eſt quod dixit Roſinus ſcilicet ſol albus eſt apparitione, rubens uero experimento. Et Anaxagoras dixit. Solem eſſe lapidem rubeum ardentem, anima autem cui iungitur ſol ſpiritu mediante, eſt alba & eſt de natura lunæ & dicitur argentum uiuum philoſophorum. Et ideo nunc patet ueritas eius quod dixit Hermes ſcilicet quòd ſine rubeo lapide nulla fit uerax tinctura. Et patet ueritas eius quòd dixit Morienus, ſcilicet quòd ad effectum non peruenient, donec

ſol & luna in unum corpus redigantur, quod ante Dei præ *ceptum euenire non poteſt. Et patet etiam quomodo ſine ſo le ars alchimiæ non perficitur nec completur, quoniam ipſe eſt uerum fermentum tam ſolis quàm lunæ. Et patet etiam ueritas eius quod dicit* Raſis *in lumine luminum, ſcilicet ru bicundus ſeruus candidam ducit uxorem. Et ſimiliter ueri= tas eius quod dicit alibi. Niſi quis ruborem cũ candore adi= ciat etiam ad ruboris fulgorem accedere non poteſt. Et pa= tet ſimiliter quomodo duplex eſt aurum, unũ album aliud ru beum. De quibus dicit* Roſinus. *Tu uero niſi aurum in au rum ponas uel habes. Et de hoc auro albo dicit* Raſis *libro perfecti magiſterij quòd ipſum eſt corpus neutrum quia nec ægrum nec ſanum & hoc aurum album eſt argentum ui= uum. De quo dicit* Geber *capitulo de argento uiuo, quòd nullum metallorum ſubmergitur in ipſo niſi ſol & quod eſt medium coniungendi tincturas. Et iterum de hoc ſole & argento uiuo dicit capitulo de natura ſolis. Cum ipſo ſimi= liter commiſcentur ſpiritus & figuntur per ipſum maximo ingenio, quòd non peruenit ad artificem duræ ceruicis &c. quæ uerba uidentur plana, ſed ſunt ualde deceptoria. Et q hoc ſit uere fermentum uidetur uelle* Hermes *in 7. qui dicit. Et notandum quòd fermentum confectionem dealbat, combu ſtionem inhibet, tincturam continet, ne fugiant corpora le nificat, & ſe inuicem ingredi facit & coniungi, quod finis eſt operum &c. Et* Morienus *fermentum auri aurum eſt ſicut fermentum paſtæ paſta eſt.*

EX *quibus omnibus liquide patet quomodo ſol & luna ſunt eiuſdem naturæ, & quòd luna præcedit ſolem, & or= dinatur ad ipſum, & quomodo ſol eſt occultus in luna & quomodo de uentre lunæ ſol extrahitur. Ideo dixit* Senior

quòd

quòd ſol eſt oriens in luna creſcente. Et Zeno in turba philoſophorum. Scitote omnes huius artis inueſtigatores, quòd niſi dealbetis nō poteſtis rubeum facere, eo quòd duæ naturæ, nihil aliud ſunt quàm rubeum & album & de albo fit rubeum & album. Item Dardanus in eodem: ſciatis firmiſſime quòd ſi parum auri in compoſitione ponatur exiet tinctura patens candida. Item Alphidius in eodē: ſcitote quòd totius operis initiū eſt dealbatio cui ſuccedit rubor poſt quod eſt operis perfectio. Vnde dicit Lilium. Quia ſpiritus & anima, nunquam uniuntur uero modo niſi in albo colore, eædem enim ſunt res quæ dealbant & rubificant intus & extra ut idem in eodem dicit. Et quia hoc totum, ſcilicet corpus & anima ſimul unita per ſpiritum eſt de pura natura auri, ergo quicquid conuertit, penitus conuertet ad naturam auri: quia quamuis hæc tota maſſa ſit in fine primi magiſterij & primi gradus alba propter naturam lunæ ibi tunc apparentem. Attamen quia Sol eſt ibi occultus & ſicut dominans cum ſit fermentum, facit illam maſſam in potentia propinquiſſima rubeam in ſecundo magiſterio & gradu. In magiſterio autem tertio quòd eſt gradus tertius & decoctio ſecunda & ultima, fermentum dominatur in actu & conuertit totam illam maſſam in naturam rubedinis actualē talem ut eſt in croco ut dicit Zeno & Raſis & Lilium &c. Amplius dicimus quòd hoc fermentum eſt iſtud forte & fortiſſimum, quod omnia uincit & ad ſe conuertit. Item relinquitur ex dictis quòd non ex aliqua alia re fit hoc fermentum quàm ex illa ſubſtantia de qua eſt aurum, & quia aurum eſt ex ſolo argento uiuo: & ultimus finis intentus eſt generare aurum quod enim eſt principium in intentione eſt ultimum in operis executione. Vnde Geber ubi loquitur de

numero decem medicinarum ponit quòd per hunc lapidem conuertitur argentum uiuum in aurum & omne metallum ſimiliter, & ſic omnis philoſophus. Non autem intelligitur quòd fermentum hoc de quo loquuntur alchimiſtæ, quòd cõ uertat alia in ſeipſum quemadmodum fermentum maſſæ cõ uertit ad ſe continue in infinitum illud quòd eſt ſui generis.

CORPVS igitur hoc &c. Notandum quòd antiqui philoſophi huius artis appellauerunt corpus circa illud q̃ ſecũ dũ potentiã naturalẽ habet fixionẽ & permanentiam ad pugnam ignis, cum continua perſeuerantia. Et ſuper hoc habet potentiam retinendi ſecum in commixtione iſtud, quod non eſt corpus, & eſt de ſui natura incorporeũ aũt ſiue non corpus ſiue animam, appellauerunt, omne iſtud quòd ſecundum ſui potentiam naturalem non habet fixionem, nec permanentiã ad pugnam ignis, ſed eleuatur & euolat ab igne & ſuper hoc habet potentiam eleuandi in fumum corpus in eo occultum quod eſt de ſui natura. Et hoc eſt anima. De qua quidam philoſophorum dixerunt eam eſſe aerem, quidam ignem, quidam uaporem incorporaliſſimum, quidam ſubſtãtiam tenuiſſimam, quia ſecundum analogiam locuti ſunt. Spiritum autem appellauerunt omne illud, quòd ſubtiliatũ uel ſolutum uel liquefactum ad ignem ſecundum ſui potentiam, naturalem habet potentiam reſoluendi corpus cum anima in uaporem, uel retinendi animam cum corpore ad pugnam ignis, ut non euaporent, quia ſpiritus cum æqualis fuerit facit corpus retinere animam, & cum fuerit fortis facit animã ſeparari à corpore et manet cum corpore, quoniam ſine ſpiritu, nec anima cum corpore manet, nec à corpore ſeparat, cum ipſorum ſit uinculum: una tamen & eadem res in ſubſtantia eſt habens omnes iſtas proprietates &

operationes dum enim in liquefactione permanet ratione subtilitatis dititur ſpiritus ſine quo ſpiritu non poteſt fieri generatio animæ, & corporis, nec coniunctio animæ & corporis: unde in toto magiſterio dominatur ſpiritus in actu uſquequo generetur anima & corpus, dum autem uolare poteſt ab igne dicitur anima, dum autem manere poteſt in igne & perſeuerare dicitur corpus. Si ergo tempore generationis: anima fleterit in igne & ſeruauerunt uires eius per uim ſpiritus, tunc uolat ab igne & trahit ſecum corpus ad uolatū & permanet operans uacuus à propoſito, & expectat quòd iam uenit & iam receſſit & nunquam de cætero eſt uenturum & uidetur mirabile ei. Si enim prævaluerunt uires corporis tunc ſuper uires animæ, per æqualitatem ſpiritus, conuerſum de actu in habitum, tunc corpus retinet animam ne unquam habeat uim fugiendi ab igne & operans tunc habet propoſitum ut habuerunt antiqui tunc ſpiritus permanet cum eis ſemper, quandoque in actu, & quandoque in habitu: quod totum concipitur ex uerbis Platonis in turba philoſophorum & in ſtollicis & ex uerbis Senioris, & Haly, & Raſis & aliorum omnium. Quia ergo hoc corpus perficit & retinet animam & dat eſſe ſibi & toti operi, & anima in hoc corpore demoſtrat uires ſuas, & per ſpiritum fit hoc totum, ideo digne quamuis metaphorice dixerunt corpus formam eſſe unum. ergo & idem ſecundum ſubſtantias, quandoque dicitur ſpiritus, quandoque anima, quandoque corpus diuerſis reſpectibus. Alia igitur eſt conſideratio ſpiritus, animæ & corporis, quo ad philoſophum alchimiſtam, & alia quo ad naturalem philoſophum & metaphyſicum, immo ualde diuerſa ſubtiliter ſpeculanti. Et ſciatis ſimiliter q̄ ſpiritus procedit æqualiter ab utroque neceſſario.

SED dices quomodo intelligitur illud quòd Plato dicit in quarto ſtollicarum, ſuperfluum eſt apud operantes hanc ſcientiam, quia qui præparauit ſemel hoc opus ditatus eſt ab iteratione operis, hoc autem non uidetur illi qui non eſt peritus in ijs ſcientijs ſuperioribus &c. Idem ibidem oportet ꝙ ſpiritus coniungatur cũ corpore de quo fuit principium operationis & dines fit operans per hunc effectum ſpiritus, ſine hoc quòd iteret, opus. Velut qui trahit ignem à lapide dines eſt ab igne quia poterit multiplicare & augmentare ſine termino: ita quòd afficitur tædio operans & oportebit ipſum derelinquere partem. Item Raſis in primo 70. præceptorum. Qui ſemel perfecit opus ditatus eſt, & idem libro perfecti magiſterij, neque indigebis huius rei reiteratione, ex quo ipſam ſemel recte peregeris. Ego autem rationabiliter non poſſum imaginari illud niſi ſolum illud ſicut dictum eſt. Non enim hoc fermentum multiplicat ſeipſum in infinitum: ita quòd minima pars eius extenditur ſemper in infinitum. Ad illud autem quòd dicit Plato & Hamec & Raſis dicimus ꝙ eorum dicta non intelliguntur ſecundum ſonum literæ. Nã qui errat in opere experiendo eget reiteratione ſecũdo & tertio, & totiens quouſque quod appetit comprehendat: ut ibi dicit Raſis. cum autem ſemel perfecerit non eget reiteratione illa, ſcilicet perfectionis, quia aliter reiterat perfectus & imperfectus in opere. Volunt ergo quòd poſtquam opus ſemel recte peregeris ex cognitione cõditionum omnium & circunſtantiarum quòd tu es dines ratione cognitionis, quia potes reiterare quotiens uis ſine fallacia: & ideo non æges reiteratione huius rei ratione cognitionis cum ipſa ſit infinita, neque ratione probationis, ſed ſic ratione operis. Item dicit Raſis in lumine luminum & expoſitor, non niſi ſemel eges la

pide, id eſt, ut cognoſcas eius pondera. Morienus, ecce quia cognitio & ſcientia huius rei infinita uidetur, ſed operatio pluries reiterata & finita.

VNDE dicendum quòd cum operans in operatione ſua ſcilicet in decoctione et putrefactione peruenerit ad finem primi gradus in quo apparet color primus, & ſimplex, poſt anteceſſionem omnium aliorum colorum quare color eſt albus tempore maturationis apparens tunc ſtatim incipitur ſecundus gradus operis, & hic ſecundus gradus eſt fermentum & fermentatio maſſæ. Tunc enim elementa omnia debẽt æqualiter ponderari & commiſceri & non palpari, cum ſint facta illo colore ſimplicia & mundiſſima & cum commixta ſunt, facta ſunt perpetua ſuper ignem, & operans factus eſt dines, tunc per hunc effectum non eget reiteratione illius effectus in illo magiſterio, ſcilicet cognitione ut alias reiteret quando uult nouum opus. Quia ſi tunc non coniungat elementa euaneſcunt ab igne propter uim ſpiritus & rei uolatilis dominantis & fit pauper cum perdet diuitias acquiſitas. Vnde hanc difficultatem inquirendi & inueniendi fermentũ infinitum inſinuans Geber hoc ſpoliationum capitulo de auro & perditionis operis in hora una & inuentionis dicit ſic. Et ſciatis quòd niſi poſueritis leuamentum, amittitis totã perfectionem & hæc eſt clauis omnium philoſophorum. Haly in ſuis ſecretis qui hunc lapidem honoratum cum germinauit non inueniet, non ſurget alius loco ſuo. Et Plato in ſtollicis, caue ne in putrefactione peruenias ad terminum nociuum. Si enim contraxerit opus in ſolutione moram fortaſſe augmentabitur in corruptione. Vnde caue ab hoc &c. Idem in eodem: ditatus eſt operans ab eo quod retinetur, cum peruenerit ad terminum in quo nihil poteſt uideri ſubtilius. Nõ

tamen ſum fidei iuſſor de defectu & diminutione, quoniam eſt in loco multorum accidentium & defectuum. Ita quòd poteſt eſſe & cum ſaluatione & cum errore &c. Vnde alius dicit: quomodo eſt quòd putrefactio fuit eius cibus & uita, deinde facta eſt eius mors & ruina. Et ipſe reſpondit per exemplum fœtus in matrice. Et hoc eſt quod uoluit Pythagoras & Eraclitus & alij antiqui, ſcilicet quòd omnia ſunt in continuo fluxu, & tam cito uelociterq; mutantur, ut nulla natura permanente aliquo tempore ſit fixa in rebus ſed continuo & ſubito permittetur. Nõne uidimus in ijs quæ per artem coquuntur quæ noſtræ ſubiacent uoluntati, ut panis & confectiones de melle & de zuccaro ſolidæ ſubſtãtiæ cum fuerunt in complemento ſuæ decoctionis perfecta ſunt & ab igne remouenda ſunt, & ſi ulterius coquantur comburũtur & deſtruuntur, quamuis completa & perfecta ſint: neque eget homo reiteratione illius decoctionis perfectæ in illo opere. Vnde etiam Haly adducit nobis exemplum de ſapone, quoniam habet terminum decoctionis perfectæ quãm ſi artifex tranſgreditur corrumpit ipſum quamuis non ſit totalis ſimilitudo.

EX quibus liquide patet quòd oportet artificem, continuo eſſe uigilem cum fuerit in opere, ut cum peruenerit ad gradum primum illius perfectæ decoctionis in quo ſubtilius non poteſt uideri: ibi permaneat quia uoluntas perficit ſecundum gradum & coniungit primo, & reiteratione eius non æget ſi recte peregerit, & ditatus eſt, immo ſi reiterare uellet non poſſet. Quod ſi ulterius tranſcendat, euaneſcit opus (quia ſumma uolatilis quæ eſt de natura ſpiritus ſuperat ſummam fixi quæ eſt fermentum propter uim caloris ignis, & ſic euaneſcunt omnia elementa. Quicunque ergo tunc

per compoſitionem ſciunt concordare & pacificare elementa cum ſint contraria perficiet opus & faciet mira & non aliter. Vide ergo ne radicem hanc prætereas, nec aliquá eius quæras mutationem.

CAVSA quippe eius quòd dictum eſt quia in fine per fectæ decoctionis & putrefactionis, natura generat miniſtratione artis materiam ſimplicem nudam non coniunctam formæ ſuæ: quá antiqui uocauerũt materiam primam propter ſimilitudinem cum materia prima mundi, antequam informaretur, de qua dicit Plato in tertio Thimei, quòd cum materiam primam imaginamur, patimur uelut ſomniantes: & eget hæc materia coniunctione cum forma ſua quæ eſt fermẽtum quòd quidem fermentum occultum eſt in gremio eius: quæ coniunctio debet fieri ſtatim in ortu materiæ, ut materia permaneat & perſeueret, natura enim ſola hanc coniunctionem facere non poteſt, quia actio naturæ eſt continuo cũ igne & actio ignis eſt infinita ut dicitur ſecundo de anima, & eſt irrationalis & omne quòd efficit de ſe deſtruit, ſed anima artificis menſurans ipſum imponit ſibi finem, quando uult & conſeruat quod generauit ignis. Cum igitur artis ſapientia ipſa coniungit poſt completam actionem naturæ faciendo naturam ab actione deſiſtere: & de cætero in igne poterit conſeruari in infinitum abſque aliqua menſuratione ignis facta ab artifice, quòd eſt mirabile, quia igne gaudet, ſic res quælibet inanimata in loco proprio ſuæ generationis. ideo artifex tunc ab operatione & uigilia eſt totaliter abſolutus & poteſt quieſcere. Vnde dicit, Socrates in turba philoſophorum, de hac coniunctione. Ci autem noto nil aliud eſt quàm opus mulierum & ludus puerorum &c. Non enim artifex plus laboris eget, occupatione illius, ſed debet

ab eo quieſcere, aut quæcunque uult ab hoc magiſterio poteſt agere. propter hæc coniunctio facillima res eſt. Tunc enim ſola cuſtodia totum complet negotium, ut dicit Raſis in lumine luminum. Sic enim elementa tunc coniunguntur & perpetuantur propter uim frumenti. Vnde dixit, Morienus: & in hora coniunctionis maxima mirabilia apparebunt. Et ſicut elementorum ablutio & depuratio fit per præſentiam ignis ſic eorum, ſcilicet ablutorum coniunctio & perpetuatio & fermentatio fit per ipſius abſentiam. Vnde Raſis libro trium uerborum. Et hoc fit uirtute Dei temperamento ignis & moderantia terminorum ignis. Vnde Morienus: eius ignis eſt tota huius rei uera at perfecta probatio &c. Et Plato in ſtollicis in trigeſimo. Igneitas contrariatur in hora coagulationis. i. ferméti. Idē in lib. ſanationum. Cōmodum & incōmodum huius rei prouenit á cōmodo uel incōmodo ignis. Nota circa literā. Ci aūt noto. i. plūbo quod ē ferméti corpus.

De tempore fermentandi.

AMPLIVS *ſciendum eſt quòd hoc tempus fermenti & fermentandi maſſam eſt tempus, in quo germinat lapis, quia oritur ſicut germinantia, ſicut dicit Haly, & Plato, & omnis alter. Et quia germinatio proprie eſt uegetabiliū & reditio rei poſt corruptionē ad id quod erat tempore præfinito. Ideo cum hic lapis quaſi germinet, redeundo ad id quod erat ſimilabitur quaſi uegetabilibus. Cum igitur eſſet in principio argentum uiuum coagulatum, ergo quando oritur argentum uiuum per decoctionem tunc germinauit, ſed cum ſit liquefactum per decoctionem, oportet quòd tunc coaguletur & hæc congelatio fit cūm fermento ſiue corpore ſuo, quod idem eſt, & hæc proprie eſt alchimia inſtrumentaliter. Raſis in lumine luminum. Que ſeminauerit ho-*

mo hæc metet. Item ibidem. Omne ſemen in terra proiectum proprio generi correſpondet quòd ſi diuerſa ſeminis genera adinuicem mixta ſint unũquodque proprium exprimit genus &c. Non enim generant res niſi ſibi ſimilia, nec fructificant res niſi fructus ſuos &c. Item Senior. Mineralia non nutriuntur ut exeant à radice ſua, ſed redeunt ad id ex quo fuerunt, nec conuertuntur ex hoc ad aliud, & qui aliud dicit falſum dicit. Sic igitur patet quid ſit fermentum & eius germinatio & compoſitio.

CAVSA quippe &c. quamuis hoc dictum ſit extraneum & mirãdum, ſcilicet quòd natura generat materiam ſimplicem informem non coniunctam ſuæ formæ. Attamen eſt uerum ſecundum antiquos, ſed ſimilitudinarie. Et philoſophus in decimoſexto de animalibus ſimili uerbo mirando utitur, ubi oſtendit, quòd anima uegetatiua & ſenſitiua dantur ab intrinſeco materiæ, intellectus autẽ ab extriaſeco, unde dicit ipſe ſic ibi. Corpus ſpermatis cum quo exit ſemen ſpiritus qui eſt uirtus principij animæ, eſt ſeparatum à corpore, id eſt materia & eſt res diuina & tale dicitur intellectus & iſte ſpiritus non ſeparatur à ſpermate &c. Ecce quod ponit ſperma ſeparatum à corpore, quamuis in rei ueritate non ſit ſeparatum nec eſſe poſſit, intelligendum eſt ergo corpus ſpermatis ſeparatum à corpore, non quia non ſit in materia ſpermatis, ſed quia eſt ibi quoddam occultum non edu ctum de materia ſpermatis, ſed ab extrinſeco datum, quod eſt intellectus, ad cuius poteſtatem corpus ſpermatis ſic ſpiritualiter diſponitur. Eodem modo eſt hic intelligendũ, ſcilicet ſecundum analogiam cum tota traditio artis illius ſit analoga & typica &c.

AMPLIVS notãdum pro maiori intellectu prædicto

rum, quòd operationes caloris in generatione & corruptione inquantum calor, non sunt determinatæ nec ordinatæ ad aliquem unum finem determinatum & manifestum nisi inquantum calor regitur ab anima uel intelligentia, quoniam calor est instrumentum animæ & omne agens, suum instrumentum dirigit & mensurat ut introducat formam. Per calorem autem intelligo eum qui est in actu, ut in animalibus habentibus ipsum in actu aut potẽtia & uirtute ut in uegetabilibus & mineralibus et animalibus certis habentibus ipsum mõ simili & iste calor est elementalis & cœlestis confusus in mixtis, unde philosophus secundo physicorum, homo generat hominem & Sol. Quia sine isto duplici calore non fit generatio. Mensuratur iste calor quantitate, qualitate, & tempore ab animo uel intelligentia, uel ab utroque in omnibus naturalibus ad aliquem unum finem determinatum, in que est acquisitio formæ. Cum ergo ars alchimiæ sit sequela naturæ & operetur cum calore actu, scilicet ignis oportet necessario, quòd anima artificis modificet & mensuret illum calorem, quantitate, qualitate, & tempore, usque ad finẽ quendam determinatũ ad formam adipiscendam, quia semper determinatum tempus est inter agens & patiens, in quo introducitur forma, quòd si artificis anima sic non mensuret sed continuet calorem ignis ultra terminum tunc ignis necessario destruet formam quam fecit, propter immensuration, hoc autem satis patet supra quia ignis actio est infinita, anima autem artificis mensurat ipsum &c. Sciendum quòd philosophus nono metaphysicæ, dicit quòd potentia irrationalis est determinata ad unum tantum & exit in actu existente, præsente, passiuo, disposito: ut ignis ad combustibile. Potentia autem rationalis se habet ad contraria &

exit in actu in alterum per appetitum sensitiuum uel rationalem præsente passiuo disposito & facit in eo, quod uult siue quod desiderat. Et propter hoc dixit Pythagoras, hominem esse mensuram omnium rerum, ut recitat philosophus undecimo metaphysicæ. Quapropter ueraciter dicimus. Quòd natura est qua regit opus huius artis per decoctionem in igne suo & uase proprio, prout regitur à cœlestibus usque ad finem operis & ultra. Voluntas autem est libera & debet regere & modificare naturam in fine operis, ut non transcendat ultra, quia uoluntas regendo naturam debet ad se trahere naturam, sed si uoluntas trahatur à natura & inclinetur ad eam, natura transcendet finem operis & ipsum destruet.

ADHVC opera naturæ planius scrutando dicimus, quòd sicut natura agit propter finem, sic & ars. finis autem naturæ est introductio formæ in propria & conuenienti materia, cum fuerit in ultima dispositione per actionem agentis instrumentalis directi ab ipsa natura, quod est calor appropriatus tunc operi finem imponit. Cum igitur per ingenium & sapientiam artificis fuerit ortum & generatum argentum uiuum philosophorum, quod est materia disposita ultima dispositione ad formam per actionem agentis instrumẽtalis, scilicet ignis directi ab anima artificis ergo oportet quòd informetur tunc & operi finem imponat, cum finis intentionis artis & naturæ, fuerit generare tale argentum uiuum habile ad talem informationem, scilicet auri uel elixir siue lapidis philosophorum, anima enim artificis æquipollet naturæ in hoc. Frustra ergo & desperatione laborat qui ultra laborat, cum laboret contra naturam & contra intentionem naturæ & artis &c.

Nota secundum præsentem autorem quòd si fieret congelatio

Mercurij per rem extraneam quæ non esset homogenea in natura ductibilium nil perfectionis affert, quia non possunt cõmisceri nisi homogenea in natura. Et si mineralium aliquorum natura ipsum mortificet & coagulet propter homogeneitatem mixtionis in natura, ut arsenicum & sulphur dicimus quòd illorum coagulatio est ad corruptionem & non ad perfectionem &c. ut supra patuit.

Quid sit theriaca & quid dicatur uenenum in lapide philosophorum.

CAP. V.

VIA antiqui philosophi assignauerunt in compositione lapidis philosophorum, theriacam & uenenum: & hæc cum sint de terminis occultissimis huius artis, ideo de ipsis nunc dicamus. Dicimus ergo q sicut fermentum dupliciter dicebatur, sic & uenenum cum idem sit, & similiter theriaca. Vno modo ipse lapis perfectus & completus in operatione ad imperfecta metalla alio modo id quod est perficiens ipsum lapidem. Primo modo est improprie dictum, secundo autem modo proprie. De primo modo dicimus quòd quia ipse mundicat imperfecta metalla & omnem ægritudinem & corruptionem ab eis aufert, & ea sanat & conuertit & perficit in aurum. Dicetur digne theriaca ipsorum, quemadmodum patet de theriaca hominum. Et quemadmodum res uenenosæ appropriatæ corpori uenenoso, dico leproso adhibitæ, ipsum ab humoribus corruptis, principalia membra & alia membra corrumpentibus sanant omnino, sic & hic lapis efficit in metallis leprosis,

& ideo quandoque uenenum, quandoque theriaca dicetur. Metalla enim corrupta quæ ſunt quatuor, laborant, ſpecie-bus lepræ quatuor, ex aliquo quatuor humorum corrupto-rum, & ſanantur per dictum lapidem, ſicut lepræ hominũ per ſerpentes appropriatos. Ferrum enim patitur lepram ex corruptione cholerę, ad naturam melancholiæ conuerſæ quæ leonina dicitur. Aes autem ex corruptione ſanguinis ad na-turã malincholiæ conuerſi quæ dicitur allopecia. Stãnũ autẽ ex corruptiõe phlegmatis ad naturã malincholiæ cõuerſi quæ dicitur tiria. Plumbũ aũt ex corruptione malincholiæ ſolius, quæ dicitur elephãtia. Hæ aũt lepræ oẽs ſunt per admixtionẽ diuerſi ſulphuris corrumpentis ipſa; quod fuit in mineris ſuis. Et ideo per ſulphuris illius ablationem directam, cuiuſcunq; modi ſit ſanantur & perficiuntur per hunc lapidem, ſicut lepræ hominum per ſerpentes appropriatos. Argentum aũt patitur principiũ lepræ phlegmaticæ, quia in ſeipſo habet partes ſulphuris adurentis illud ut patet. Sed natura ſagax in ipſius generatione miſcuit theriacã talem quòd non aug-mentatur ſed ſic manet aut in melius tranſmutatur, quòd ſulphur cum per hunc lapidem ablatum fuerit ſtatim erit au-rum. Aurum autem puriſſimum eſt, & nobiliſſimum, & æqualiſſimum, ſicut Sol inter ſidera, & ſicut ſanguis pu-riſſimus in corpore humano tẽperatæ complexionis carens o-mni contraria qualitate ſeu extranea, & habet ſanitatem ſummam. Et ideo ars ſequens naturam uult omnia cum hoc lapide ſanare & eſt theriaca & uenenum & in ſolum aurum tranſmutare ſicut facit natura. Venenum autem proprie dictum & ſimiliter theriaca eſt ſecundum alchimi-ſtas, quod fuit dictum fermentum proprie dictum, et hoc eſt quo ad operantem, quia ſi ſtet in gradu ſuo uigilanter

tempore ortus & germinationis eſt theriaca & uita ſibi & operi. Quod ſi ulterius ignoranter tranſcendat, corrumpit opus, quia euaneſcunt omnia elementa quæ erant miſcēda quare eſt ſibi uenenum, mors & deſperatio & moritur etiam lapis, eo modo quo ſibi inerat uita. Vnde Hamec tertio ſtollicarum in comento hanc inſinuas ſententiam obſcure dixit *Res quando perueniunt ad terminum ſuum eſt uenenum mortiferum & eſt res ſimplex unius eſſentiæ & attrahit quicquid aſſimilatur ſibi & propter hoc interficit animal, & hic gradus eſt uita & interfectio operantis ex odore ſuo, & ideo cauendum eſt omnimoda cautione ab eius odore ne interficiat, & quando hoc ſignum apparuerit peruenit ad terminum & dicatus eſt operans ab eius obſeruatione etc.* Ad propoſitum ſunt multæ autoritates phi oſophorum, quibus dimiſſis cauſa breuitatis tantum duas adduco uel tres. *Roſinus, hoc eſt uenenum ineffabilis pretij, quòd paſſim minima & uiliſſima uenditur re &c.* Et *Haly hic lapis eſt uita mortuorum & eorum refectio, eſt & medicina conſeruans corpus & purgans &c.* Et *Morienus. Eſt autem elixir medicina ex pluribus confecta, quæ quidem medicina infirmitates metallorum ſanat. quemadmodum theriaca infirmitates hominum: unde à quibuſdam uenenum appellari ſolet, quia ſicut uenenum in corpore humano, ita elixir in corpore metallino &c.*

Nota hic. De unione animæ & corporis cum ſuo ſpiritu.

IDENDVM *eſt quòd in magiſterio & termino operationis, cum oritur anima ipſa quærit cor*

pus ſuum ut uniatur cum eo & recipiat uitam & operatio-
nem & unio iſta & compoſitio ſit mediante ſpiritu & cum
coniuncta fuerit corpori uiuit in æternum cum ſuo corpore.
Hæc autem coniunctio ſit in ortu & reſurrectione animæ,
quia quamuis prius creata eſſet, cum ſuo corpore tamen pro
pter inquinationem corporis & corruptibilitatem, non pote-
rat anima ſuas proprias & incorruptibiles oſtendere operatio
nes, immo tanquam mortua et inutilis iacebat, & quaſi cũ
corpore tumulata, & quando per magiſterium ipſa purifi-
catur & candidatur, reſurgit à ſuo corpore ſeparata, &
tunc ſuum corpus eſt etiam purificatum & ipſa quærit ſuũ
corpus & deſiderat coniungi ſibi, ut in æternum uiuat, nec
poteſt coniungi, cum corpore alieno. Ante enim tunc euolat
ab igne trahens ſecum corpus ſuum ad uolatum quàm alte-
ri corpori patiatur coniungi & uniri & ſic opus annihila-
tur & artifex à ſuo propoſito uacuatur. Ideo corpus dicitur
theriaca ipſius animæ, cum anima per ipſum ſaluetur & cũ
ipſo beatificetur: & dicitur uenenum cum ſit cauſa mortis
animæ perpetuæ, quando per inſipientiam artificis non con-
iunguntur. Et ex hoc patet ueritas illius uerbi Platonis,
quod apud philoſophum non uerificatur octauo metaphyſicæ
ſcilicet quòd anima noſtra orta eſt in Orizonte æternitatis, an
tequam ſuo corpori uniatur, quia poſuit formas uniri &
ſeparatas, uniri inquam per medium. Fuit enim locutus ſe-
cundum analogiam: & in hac coniunctione reſurrectionis
fit corpus totum ſpirituale, ut ipſa anima. & fiunt ſic unum
ſicut aqua mixta aquæ & non ſeparantur de cætero in æter
num, cum in eis nulla ſit diuerſitas, immo unitas & identi
tas, omnium trium, ſcilicet ſpiritus animæ & corporis,
abſque ſeparatione in æternum. Sicut uere patet de identita-

te & unitate ſanctiſſimæ trinitatis in Deo, ſcilicet Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, quæ ſunt in ipſo Deo unum & idē cū diſtinctione perſonarū abſque diuerſitate in ſubſtantia. Ex quibus uerbis coniycere poſſumus directe quòd philoſophi antiqui huius artis fuerunt uates uere per hanc diuinam artem, ſcilicet de reſurrectione animæ humanæ cum ſuo corpore & eius glorificatione, de apparitione Dei in humana carne. ſ. Chriſti & identitate ipſius cum Deo mediante influxu & manatione ſpiritus ſancti, quamuis indiſtincte ualde hæc nouerunt & confuſe. Cenſeo uerum eſſe apud conſiderantes ueritatem & figuras in rebus, quòd quicunque huius artis diuinæ & glorioſæ fuerit uerus artifex ſeu opifex, poterit ponere in Deo trinitatem in unitate & unitatem in trinitate cum diſtinctione tamē ſed abſque diuerſitate in ipſo. Nam in hoc lapide uere aſſignatur trinitas in unitate & econuerſo, cum diſtinctione & abſque diuerſitate, ut patet ſubtiliter intuenti & ſcienti. Neque uideo exemplum in mūdo ſic per omnia ſimile ad aſſignandum trinitatem in Deo ſicut hoc. Illud enim beati Auguſtini, quod ponit 10. de trinitate de anima & ponitur primo ſententiarum, ſcilicet quòd in anima ſunt iſta tria idem ſcilicet memoria, intelligentia, & dilectio ſiue uoluntas eſt pulchrum & uerum: ſed forte aliquam poniur contradictionem, hoc autem nullo modo.

Et credo firmiter quòd quicunque infidelis hanc artem diuinam ueraciter ſciret, fieret neceſſario fidelis in trinitate Dei aſſentiens & crederet in Chriſto Ieſu domino noſtro filio Dei. Et ſi hoc non faciat non eſt niſi ex timore pœnæ præceptæ in ſecta & lege illa & ab aliis illatæ, ne ſibi pœna ſimilis inferatur. Nihilominus tamen perfectiſſime uidet, & trinitatem in Deo eſſe & aſſignari neceſſario poſſe per iſtius lapidis pretioſiſſimi &

mi & occultiſſimi inuentionem. Sicut uiderunt, Hermes, Plato, & antiqui philoſophi.

AD *propoſitum autem redeuntes de ueneno & theriaca propriſſime loquentes, dicimus nunc quòd hic lapis, cum in decoctione oritur, oritur in diebus præfinitis ad ſimilitudinem arg. ui. candiſſimi, & eſt argentum uiuum philoſophorum ut ex uerbis eorum concipimus. Et quia argento uiuo nulla utilitas ſequi poteſt, niſi cum corpore ſuo coniungatur & mortificetur. Ideo neceſſario ut ueritas & finis cõſtet operis, oportet ut à corpore ſuo tunc interficiatur. Et quia omne interimens large ſumendo, poteſt dici uenenum. Ideo iſtud corpus dicitur & dici poteſt uenenum ſine quo opus hoc conſtare non poteſt: & quia talis interemptio eſt ſalus & perfectio eius quod interimitur, ut uiuat uita incorruptibili in æternum. Ideo dicitur theriaca, quia ad uitam incorruptibilem per interemptionem ipſum reducit. Sicut uere patet de glorificatione ſanctorum. Nam quòd eos interimit. ſ. mors poteſt dici uenenum, ſed quia ex hoc accidit uita perpetua cum glorificatione. Ideo poteſt dici quòd ſit theriaca: quæ theriaca proprie & uere erit in die inditij ſcilicet nouiſſimo, tunc enim fiet animarum & corporum ſuorum purgatorum reſurrectio & coniunctio ac unio perpetua, & ſic etiam in hac arte accidit glorioſa in ſuo die nouiſſimo. Hoc autem uenenum & theriaca eſt corpus antedictum & fermentum & clauis totius operis & eſt forma ſolis & flos auri.* Vnde Zeno *in turba philoſophorum: ſcitote quòd nullum corpus eſt pretioſius & purius ſole, & quòd nullum uenenũ tingens generatur abſque ſole & ſua umbra, qui philoſopho rum uenenum abſque hoc facere conatur, iam errans decidit in id quod eius triſtitia permanet, qui autem ſapientum*

uenenum Sole & eius umbra tinxit, ad maximum peruenit archanum. Item alter in eodem: cum autem uenenum corpus penetrat ipsum inuariabili colore colorat, & nunquam dimittit corpus animā quæ compar sibi est, à se separari &c. Ex quibus dictis patet quòd sine ueneno & theriaca alchimia non perficitur, non secundum intentionem considerantium in superficie scilicet quòd apponatur aliquid illorū ab extrinseco sed quia in fine operis & decoctionis fiunt hæc obtinentia nomina eorum ut dictum est. Et hæc uerba sunt profundissima & dicta secundum sententias antiquorum philosophorum & sunt consona de prius dictis de fermento & elementis.

Consequenter uidendum quid sit coagulum & quid lac in lapide philosophorum & quid masculus quid femina secundum philosophos.

CAP. VI.

DE coagulo quoque & lacte nec non & masculo et femina philosophi in hoc lapide tractauerūt, sunt enim hæc de secretissimis terminis huius artis quibus incognitis & ars hæc totaliter ignoratur. Sunt quidam qui imaginantur, quod hic lapis cum perfectus est comparatur ad Mercuriū sicut coagulum ad lac. Sicut enim modica pars coaguli, multam quantitatem lactis coagulat, sic modica pars huius lapidis super multas partes Merc. proiecta coagulat in Solem uel Lunam. Qui longe ualde ab eorum intentione loquuntur. Si enim sic esset, quæ nam esset comparatio huius lapidis ad metalla? non enim patest coagula-

re ea cum iam coagulata ſint à natura, Merc. autem ſic. Nos ergo dicimus quòd coagulum apud philoſophos eſt illud quòd in capitulis dictis, eſt dictum corpus, ſiue fermentum, ſiue uenenum, ſiue flos auri, quod eſt occultum in Mercurio philoſophorum quando oritur, & ille Merc. dicitur lac. Illud enim coagulum eſt quod coagulat illum Mercuriũ, & ipſum & Merc. ſunt unum & idem in ſubſtantia. Ita quòd ſeipſum coagulat, & ab alio non coagulatur, ut uere patet de cera liquefacta quando coagulatur. Et ſicut coagulũ fit ex lacte ſolo ſed per quandam digeſtionem & decoctionẽ alteram recipit potentiam & uirtutem coagulandi illud lac in quo eſt, ſic & hoc coagulum quod eſt in Merc. philoſophorum ortum recipit per quandam digeſtionem & decoctionẽ alteram potentiam & uirtutem coagulandi illum Merc. in quo eſt & recipiendi & perficiendi cum ſit in ipſo & cum ipſo ortum. Vnde ſicut coagulum dominatur lacti & ipſum coagulando ad ſe conuertit & ſunt omnino unum coagulatum abſque diuerſitate, ſic & hic. Propter quod non eſt cõfidendum in Merc. ſublimato ſed in calcinato poſt ſublimationem ut dicit expoſitor in lumine luminum, quia cum fuerit ſublimatus Merc. philoſophorum, candidus de ſui natura eſt uolans ab igne, cum autem à ſuo coagulo coagulatur, calcinatur, frigitur & retinetur, & hoc coagulum eſt aurum philoſophorum & uenenum.

ET ſciatis q hoc coagulum eſt clauis philoſophorum, quia coagulando ſpiritus diſſoluit corpora ſimul & ſemel in eodem momento, & ideo dixerunt philoſophi quòd ſpiritus nõ poſſunt detineri, niſi cum aquis corporum, & quòd unum & idem eſt congelatio ſpiritus & ſolutio corporis. Vnde Raſis in epiſtola. Gummi noſtrum coagulat lac noſtrum, &

lac noſtrum diſſoluit gummi noſtrum, & poſt hoc apparebit rubedo orientalis &c. Et Lucas in turba philoſophorum: accipite argentum uiuum quod eſt ex maſculo & ipſum ſecundum conſuetudinem coagulate, non enim hic eſt regendi initium, eo quod iam coagulatum &c. Senior, Quando uidi aquam coagulare ſeipſam, tunc certificatus ſum quòd res uera eſt ſicut aſſignatur, & hanc aquam coagulatam nominant nomine cuiuslibet maſculi, deinde deſponſauerunt cum fœmina, & ipſe eſt ex ea, & ipſa eſt radix eius & coagulatio eius ſicut dixit Hermes &c. Idem in eodem: congelat autem hæc aqua cum eſt cogelata, & aqua currens eſt mater congelatæ & ex ea fuit &c. Ad hũc igitur modum aſſignauerũt in ſuo lapidẽ maſculum & fœminam, nominantes fœminam, ipſum lac quod coagulatur, maſculum autem quod coagulat, quia actio attribuitur maſculo, paſſio autem fœminæ. Nam in hoc lapide quando oritur cum ipſe ſit liquidus & fluens & patiens dicitur fœmina, ſuum autem coagulum, à quo coagulatur, cum ſit ſolidum, firmum, permanẽs et agens in illud dicitur maſculus. Compoſitum uero ex ijs dicitur lapis commixtus completus et perfectus et fiunt in commixtione unum omnino ſicut in cera Vnde dixit Alexander. Scias quòd nullus naſcitur niſi ex mare & fœmina, Et nullum germen gignitur niſi ex humido et calido alias ſicco. Item in turba philoſophorum: cum enim maſculus et fœmina coniunguntur fit mulier non fugiens, compoſitũ, uero ſpirituale, ui.n. maſculi recepta gaudet fœmina, eo quòd maſculo iuuatur, maſculus uero à fœmina tingente accipit ſpiritum, maſculus ergo et fœmina cõiunguntur et unum fiunt etc. Item alter in eodem. Veneramini regem & uxorem ſuam, & nolite eos cõburere etc.

Senior. masculus est sine alis existens sub fœmina, fœmina uero habet alas & uult uolare, masculus autem retinet uolantem. Et propter hoc dixerunt philosophi: facite fœminam ascendere super masculum, & ascendet masculus super fœminã &c. Et Rosinus: Fœmina masculo roboratur &c.

ET est sciendum quòd masculus & fœmina sunt idem in eodem subiecto & sunt habentes uirtutes diuersas & contrarias in tali subiecti unitate. Et hoc potest confirmari per philosophum primo de plantis, qui ponit quòd in seminibus est mixtio masculi & fœminæ. Dicit enim sic. semen plantæ, est simile imprægnationi quæ est mixtio masculi & fœminæ, & sicut in ouo est uis generandi pullum & materia cibi eius usque ad horam complementi & sui exitus ab eo: & sicut galina ponit ouum in una hora. Ita & planta semen etc. Et idem dicit decimosexto de animalibus. Ex quo patet quòd talis copulatio uel conexio potest dici hermaphrodita: quia plãte & semina ubicunque imprægnant & imprægnantur et, & hoc denotat agens & patiens in eodem subiecto simul esse commixta in unitate quadam. Quando ergo oritur lapis iste habet in se mixtionem masculi & fœminæ, sed oritur liquidus, fluens, uolans, lucidus & coagulationem patiens et sic est fœmina. Coagulum autem oritur in uentre eius & est solidum, stans, permanens, umbram ostendens, sicut faciunt lapides pretiosi lucidi, & coagulationem in illo faciens, & est masculus. Et sicut fœmineum & patiens est quid diminutum & imperfectum. Ita masculinum cum sit agens est quid completiuum et perfectiuum ipsius. Et quia fœmina est alba fugiens, sed ualde leuiter permittit se à masculo capi, masculus uero est rubeus persequens fœminam fugientem et ipsam capiens & retinens ui ualida. ea propter dixerũt. Fœmi

na habet alas, maſculus uero non. Hermes, Fili extrahe à radio ſuam umbram. radius enim eſt humiditas et fœmina. umbra uero eſt ſiccitas in humiditate occulta et eſt maſculus, cuius generatio fuit à natura antequã generatio fœminæ. maſculus autem eſt rubeus perſequens fœminam fugientem & ipſam capiens & retinens in ualida. Fœmina autem eſt alba fugere uolens ſed ualde leuiter permittit ſe à maſculo capi propterea dixerunt quòd fœmina habet alas, maſculus uero non.

SIMILI modo dixerunt, hunc lapidem eſſe primo Senem & ſecundo Iuuenem, quia de ratione iuuentutis eſt colorem rubeum roſeum inferre in cute humana & in capillis. de ratione autem ſenectutis albedinem. Cum ergo hic lapis primo in ſui geueratione ſit albus, in ſecundo rubeus merito primo dicetur ſenex, ſecundo Iuuenis. Vnde Raſis in epiſtola. Lapis ſcientiæ noſtræ primo eſt ſenex & ultimo puer, quia albedo eſt in initio & rubedo in ultimo &c.

DIXERVNT etiam cum proportione ſimili hunc lapidem regionalem, quia ratione ſuæ humiditatis dixerunt ipſum eſſe Aegyptiacum & ratione ſiccitatis Perſicum, unde Aegyptum domum humiditatis eſſe dixerunt, Perſiam autẽ domum ſiccitatis. Et Aegyptij terræ Perſarum egent ſubſidio, ſicut dicit Milueſcindus. Omnis enim putrefactio fit in humido finis autem putrefactionis eſt ſiccitas, & incineratio, cum ergo fuerimus in fine putrefactionis completæ, oportet deſiccare, & tunc fit conuerſio elementorum, quia humidũ fit ſiccum, & Aegyptij recipiunt ſubſidium à Perſis & ſic alternatim lapides adinuicem commutantur. Et ideo putrefactio non ualet alibi quàm in Aegypto, ipſius autem finis non niſi in Perſia. Secundum hunc ergo modum aſſi-

gnauerunt in hoc lapide mulierem prægnantem, maſculum rubeum in utero habentem & parturire clamantem: unde lapis qui ſuperius dictus eſt fœmina eſt mulier prægnans, qui autem dictus eſt maſculus, eſt ſtans in utero paratus ad partum. Et ideo in coagulatione apparet partus, quia lapis dictus fœmina, parit lapidem alium, quia quòd erat intus exit foras, quia quod erat fluxibile fit coagulatum. Multos quoque alios terminos annuerunt philoſophi, ſed prædictorum cognitione integre habita, aliorum omnium cognitio nullatenus poterit occultari.

Sequitur ultimum capitulum de ſimilitudinibus generationis fœtus expermate & ſanguine menſtruo, & auis ex ouo, comparando in generationem auri ex ſulphure & argento uiuo, ad generationem ipſorum.

CAP. VIII.

q VIA locus ſumptus à ſimili & proportione in arguendo in qualibet arte et ſcientia familiaris eſt, & manifeſtum conferre uidetur, ideo generationem auri à natura & ab arte ex ſulphure & argento uiuo, fœtus ex ſpermate & menſtruo. Intendimus proportionaliter explicare, ut ex iis omnia quæ diximus à ſimili roboremus. Erunt autem proportiones naturales nouæ et inauditæ. Dicimus, ergo quòd principia generationis fœtus ſunt duo ſcilicet ſperma & ſanguis menſtruus, quia in omni generatione eſt neceſſarium agens & materia. Materia autẽ,

& agens non coincidunt, ut patet ex secundo physicorum. Sperma autem est agens, & sanguis Mercurius est materia, ut patet ex quintodecimo et sextodecimo de animalibus: et ut dicit Auerrois secundo colliget. Et quia omne agens cum introductione formæ simul separatur à materia, nec subijcitur materiæ, seu pro materia generati, ergo sperma separabitur ab illa simul cum introductione formæ. Quòd autem sanguis menstruus sit materia generati sic patet, quia ex eisdem generamur & nutrimur & econuerso, ut dicitur secundo colliget, & secundo de generatione & corruptione, & quintodecimo de animalibus, cum ergo fœtus nutritur ex sanguine, ergo similiter generatur ex eo, oportet ergo dicere quòd sperma sit agens. Vere ergo dixit philosophus quinto decimo de animalibus, scilicet uir dat formam et principium motus, fœmina dat corpus & materiã, sicut in lacte coagulato, ita erit quod abscinditur à mare & fœmina. Est ergo masculus operans & fœmina patiens, sicut est scamnum ex carpentario & ligno, non igitur erit sperma tanquam pars generati, sed erit sicut motor et forma. Et sicut sanitas quæ accidit infirmo ex scientia medicinali &c. Possumus ergo in proposito dicere quòd sicut scannum est excarpentario sicut ex efficiente, ex ligno sicut ex materia, & sicut fœtus est ex spermate sicut ex efficiente & menstruo sicut materia. Eodem etiam modo omnino dicimus quòd aurum, et lapis philosophorum, est ex sulphure sicut ex efficiente & argento uiuo sicut ex materia, & sicut sperma informat cum forma sibi simili & non aliena sic sulphur informat, forma sibi simili & non aliena. Et ideo hoc sulphur agens extrinsecum extrahit per digestionem illud sulphur quod est in potentia in argento uiuo in actu, quod sulphur informat ipsum argen

tum uiuum forma auri aut lapidis philoſophorum. Et hoc eſt, quod argentum informat, coagulat, colorat & infixat per actionem illius.

EST præterea notandum quòd ſperma generat ex materia cor primo & primam uirtutem in corde imprimit ſibi ſimilem: quoniam ſperma habet primam uirtutem generatiuam, contractam ab eo à quo deciſum eſt, & generando cor dat ſimilem uirtutem generatiuam cordi. Et poſt ſeparatur ab eo & derelinquit ipſum ſolitarium, quia cor poteſt de cætero generare alia membra omnia per uirtutem primá ſibi introductam à ſpermate ſimilem uirtuti exiſtenti in ſpermate, abſque præſentia ſpermatis, quia ſperma poſtquam generauit cor iam totum opus ſuum peregit, nec eſt de cætero neceſſarium ad generationem. Nó ſolum autem in coporibus animatis anima ſenſibili, ſed etiam animatis anima uegetabili, hoc idem patet. Poſt ſeminationé.n.determinata Periodo germinabunt ſemina per uirtutem generatiuá inſitá ipſis et in quibuſdá aſcendút ſemina diuiſa ſuper terrá in ipſa generatione, & in quibuſdam manét in terra, & iſta ſemina adhærent germini. Poſt ſeparantur & paulatim areſcút in ipſis germinibus tanquam uana & inutilia ad generationem ulteriorem, quia ſimilem uirtutem generationem quam habebant intus duxerunt in ipſis germinibus & germina obtinuerunt eam, & euanuit uirtus quæ prius fuerat in ſeminibus. Poſtquam opus ſuum totum peregit. Propter quod illa germina ſunt & permanent per ſe, ſufficientia, ad generationem ſucceſſiue, abſque ſeminibus ex quibus generata ſunt. Ideo generant folia, flores & ſemina in circuito, ſicut illa ex quibus originem contraxerunt. Omnes etiam res quæ generantur & in ſua ſpecie multiplicantur, non generantur

niſi à ſibi ſimilibus in natura tanquam à principiis & radicibus ſuis ſecundum modum quem diximus. Eſt ergo germen ſicut cor generatum & ſeparatum à ſemine ſuo. in quo eſt tota uirtus ſeminis generatiua omnium membrorum plantæ & partium eius ſecundum exigentiam ſuæ ſpeciei, quemadmodum in corde embrionis generato à ſpermate.

SIC eodem modo dicimus, quòd ſulphur extrinſecum generat ex argẽto uiuo ſulphur quoddam quod eſt ſicut cor, & primam uirtutem generatiuam introductã in ipſo à ſulphure extrinſeco, ab eius præſentia quia ſulphur extrinſecũ iam totum opus ſuum peregit. Et hoc ſulphur generatum in argento uiuo, & ex eo eſt cor & forma & tinctura quemadmodum in homine cor &c. Sicut ergo ſperma, poſt generationem cordis, non habet aliud efficere de cætero, quia iam introduxit formam, & etiam impoſſibile eſt duo agentia concurrere æqualiter ad eundem effectum. Sic & ſulphur extrinſecum ſimiliter ſe habere debebit, ergo ſulphur extrinſecum poſtquam introduxit in actu ſulphur ex intrinſeco argenti uiui, quòd eſt ſicut cor & forma argenti uiui, debet ſimiliter ſeparari. Confirmamus autem hoc per philoſophum decimoſexto de animalibus qui dicit. Creatur autem cor prius à ſpermate, aut membrum conueniens cordi, quod erit principium generationis corporis totius &c.*
Et poſt hoc dicit. Et propter hoc in creatione apparet cor prius inter omnia alia membra in actu & manifeſtum eſt ſenſui & ſimiliter rationi: quando conceptum ſuſcitatur ex ſemine maris & ſuperfluitate mulieris ſeu fœminæ & fuerit ſolitariũ debet regere ſe ſicut filius qui exijt à domo patris etc.

SCIENDVM pro dictis, quòd ſicut non eſt neceſſe quòd primum mouens tangat ſuum mobile continuo ſed ſuffi

cit quòd iam tetigerit, ut patet in ſagittatore & ſagitta, ſic eſt de ſpermate & illo à quo deciſum eſt, ſcilicet corde quod generauit ſperma & corde quod generat membra fœtus. Vnde dicit philoſophus decimoſexto de animalibus. Sicut accidit rebus quæ ſunt per ſe, quòd primum mouens mouet, non quia contingat corpus omnino alterius, ſed quia iam tetigit in præterito. Ita eſt illud ex quo eſt ſperma, & non tangit poſt hoc. Eodem modo dicimus in ſulphure & argento uiuo, quia poſtquam ſulphur extrinſecum tetigit argentum uiuum & generauit ſeu creauit in argẽto uiuo ſulphur ex ipſo. in quo eſt uirtus prima generandi & informandi aurum, non eſt neceſſe ut de cætero tangat ipſum, ſed ſufficit quòd iam tetigit in præterito. Ideo dignum eſt, ut hoc extrinſecum ſeparetur ſicut perpetuum à corruptibili.

AMPLIVS ſubtiliter aduertendũ eſt, quòd ſperma quando eſt fortis & temperati caloris, tunc eſt potens digere re menſtruũ complete, quia non poteſt fieri completa digeſtio niſi per calorem completum ſicut indigeſtio per calorem dimi nutum, ergo cum ſperma fuerit uincens & potens bene di gerere menſtruũ, ſcilicet cum ſit ſicut motor & operans, aſſi milabit ſibi neceſſario hoc quod generat, ergo generabit maſculum cum ſperma ſit ex maſculo. Et quia omnis corruptio & alteratio eſt ad contrarium, tunc quia ſperma non poterit uincere & digerere bene mẽſtruũ propter penuriam calo ris non poterit fœtum ſecundum ſimilitudinem formæ ſuæ, ergo erit alterata ad contrarium & quia fœmina contraria tur mari, neceſſario creabit fœminam, quia ſperma eſt ſicut operans & menſtruũ ſicut patiens. Propterea accidit q̃ mares ſunt calidiores fœminis quia caliditas attribuitur agenti. Sic eodem modo dicimus de ſulphure & argento uiuo, nam

quando ſulphur eſt bene potens digerere argentum uiuum ex completa actione caloris, tunc ſulphur aſſimilabit ſibi argentum uiuum & faciet ipſum aurum, quoniam ſulphur eſt ipſum digerens & citrinizans. Ideo aurum eſt citrinum & maſculinum & complete digeſtum. Cum autem ſulphur nō poterit bene digerere argentum uiuum ex indigentia caloris, tunc erit alteratio ad contrarium, ergo ſulphur non aſſimilabit ſibi argentum uiuum, ergo non fiet aurum ſed argentum: & ob hoc argentum eſt album ſicut argentum uiuū, & eſt ſicut fœmina & incomplete digeſtum, & hæc eſt cauſa albedinis argenti & citrinitatis auri. Vnde ſicut fœmina eſt mas occaſionatus ſecundum philoſophum in libris prælle-gatis, ſic ſimiliter dicitur quòd argentum eſt aurum occaſionatum. Eſt autem citrinitas & albedo in auro & argento non ex utroque ſed ex argento uiuo tantum, quemadmodum in ouo album & citrinum ſunt ex parte fœminæ et non maris, quamuis non ſint in argento uiuo diſtincta ſicut in ouo. Ideo dicit philoſophus 17. libro de animalibus, album et citrinum in ouo nō ſunt, ex mare et fœmina ſed ex fœmina tantum. In aliis autem metallis, quia aut ſulphur nondum potuit bene digerere et uincere argentum uiuum propter paucitatem caloris ut in plumbo & ſtanno, aut combuſſit nimis ut in ære uel ferro. Ideo in ipſis nondum potuit generare aurum nec argentum, quoniam ſulphur non eſt uincens, nec uictum omnino.

ET intemperantia caloris ſulphuris poteſt eſſe tam in abūdantia quàm in defectu & poteſt utraque intemperantia dici indigeſtio diuerſis reſpectibus poſtquam nō tenet medium. Ideo bene dicit philoſophus 18. de animalibus ſcilicet q̄ mares & fœminæ indigent temperantiæ caloris, quemadmodum

omnia naturalia & artificialia non ſunt niſi per terminum & temperantiam determinatam, cum calor uincit ualde, de ſiccat res humidas & cum diminuitur multum, non poteſt ſuſtentare humiditates & propter hoc indiget temperantia. Si autem non fuerit ita, accidet iſtud, quod accidit rebus de coctis quoniam ignis multus comburit, & paucus non poteſt digerere. Et propterea indiget mas & fœmina ad creandũ filium temperantia caloris &c. Et huic concordat uerbum Gal. in quarto de ingenio ſanitatis, qui dicit omnis error duobus modis eſt in quantitate, ſcilicet ſi ultra temperamentum eſt uel citra temperamentum. Nam idem, id eſt, conſimilem defectum facit plus & minus. Vnde dicimus ſolum aurum eſſe à calore temperato decoctum & à natura digeſtum citrinum maſculinum & ſimile eſt argentum & nullum aliorũ hoc habere meruit.

RVRSVS *ne uideamur ignorare intentionem uerborum dictorum Ariſtotelis. Dicimus quòd quamuis ſperma ſit factor embrionis ut dictum eſt, tamen non eſt ſicut principale agens ſed magis ut organum & inſtrumentum, quia anima exiſtens in ſpermate eſt principale agens & mouens, mota ab anima generantis. Cum omne quod eſt habeat animam actu uel potentia uel ſecundum quid uel ſimpliciter ut dicitur 16. de animalibus, & utitur ſpermate tanquam inſtrumento cum calido & frigido ad generationem & formationem ut ibidem dicitur, quamuis uerius ſit dicere aliquid fieri per motum inſtrumentorum quàm per inſtrumẽta ut idem dicitur. Vnde ex motu generantur calidum & frigidum ut inſtrumenta faciunt duritiem & mollitiem & ſimilia accidentia, ut patet tam in naturalibus quàm in artificialibus, gladius enim efficitur ex motu inſtrumenti, quòd*

mouetur ſecundum ſcientiam artificis &c. Vnde ſicut anima hominis in qua eſt ſcientia, mediante ſanguine & ſpiritu mouet manum ut inſtrumentum aut inſtrumentum extrinſecum hoc autem mouet materiam. Sic & anima exiſtens in ſpermate mouet ſpiritū ſecundum motum generantis à quo exiuit & utitur ipſo ut inſtrumento mediante calore naturali, & ſperma mouet materiam. ſ. menſtruum. Vnde dicitur decimoſexto de animalibus, quòd cum ſperma uenerit in matricem, mouet mēſtruū eodem motu quo ipſum, extitat motū, ſcilicet ab anima generantis à qua exiuit ſperma & omnia mēbra ſunt in potentia tam in mēſtruo quàm in ſpermate, in actu aūt nullū ſed in menſtruo paſſiue, in ſpermate uero acti ue, & hoc facit cū calido naturali uel animali proportionato ordinationi aſtrorum, quod eſt uitale, quod calidum nō eſt ignis uel ab igne, ut ibi dicitur, cum ignis animal non generet nec nutriat. Eodem modo dicimus de ſulphure & argento uiuo in operibus naturæ, quoniam ſulphur non eſt agens principale ſed uirtus mineralis occulta, exiſtens in ipſo mediāte calore mineræ digerente, eſt principale agens intrinſecum cum corporibus cœleſtibus et mouent ſulphur cum calore ſuo ſicut inſtrumentum. Sulphur autem mouet argentum uiuum, ſicut materiam ſibi propriam ad generationem eo motu quo mouetur ab agētibus primis. Similiter in operibus eiuſdem naturæ, menſuratis ab arte, quia anima artificis in qua eſt ſpecies & ſcientia eſt principale agens extrinſecum & mouet uirtutem mineralem digeſtiuam & liquefactiuam, et generatiuam exiſtentem in ſulphure per tempus caliditate ignis menſurata ab artifice, ſicut principale agens intrinſecū, & hæc uirtus mouet ſulphur in quo eſt ſicut inſtrumentum. Sulphur autem motum mouet argētum uiuum, ſicut propriā

materiam ad generationē eo motu quo mouetur à primis, et eſt aurum in argento uiuo & in ſulphure in potentia, actu uero nō. ſed eſt in argento uiuo paſſiue, in ſulphure uero acti ue ſicut in efficiente. Vnde liquefactio & coagulatio & alia accidentia fiunt à calido & frigido, forma uero efficitur, ex motu inſtrumentorum motorum ſecundum ſcientiam artificis menſurantis & miniſtrantis ea naturæ.

Argenti uiui uulgaris ſimilitudo.

DICEMVS *denuo quòd argentum uiuum uulgare aſſimilatur menſtruo & ouis uenti. Vnde ſicut ex mēſtruo, abſque ſpermate non fit embrio nec ex ouis uenti auis abſque ſemine maris, quia uirtus animæ non eſt in eis niſi ex ſpermate uel ſemine māris, ut patet ex decimoſexto de animalibus. Sic ex argento uiuo uulgari. Nunquam fiet aurum nec lapis philoſophorum, abſque ſulphure, quia non eſt in eo uirtus generatiua niſi per ſulphur, ſecundū hanc igitur proportionem dicimus de ſulphure, quoniam ipſum aſſimilatur ſpermati et ſemini maris, et abſque mēſtruo fœminæ non fit generatio, quemadmodum tota materia generationis & nutrimenti non eſt niſi ex fœmina, ſic ex ſulphure ſolo abſque argento uiuo nunquam fiet aurum, nec lapis philoſophorum, quia in eo non eſt uirtus materiæ nec nutrimenti. Et ſicut ex albo oui fit generatio pulli & nutrimenti ex ſolo citrino. Sic ſimiliter generatio auri fit ex argento uiuo, & nutrimentū eius ex ſolo citrino, ſcilicet ſulphure ſuo. generatio igitur lapidis erit ex albo, id eſt, argento uiuo & nutrimentum ex ſolo citrino, ſcilicet ſulphure ſuo occulto, digeſto per actionē ſulphuris extrinſeci regimine artis & artificis miniſtrantis naturæ. Propterea natura ſapientiſſima in animalibus perfe-*

ctis in quibus est dare marem & fœminā separauit marem à fœmina quæ ad generationem temporibus congruis coniunguntur. In seminibus autem quia non sunt corpora mobilia localiter, à principio intrinseco, coniunxit natura ex eis simul marem & fœminam, ita quòd in quolibet semine est coniuncta & indistincta quo ad substantiam uirtus maris et fœminæ ad generationem fiendam. Sic similiter ac propter eandem causam, coniunxit in mineris metallorum sulphur & argentum uiuum ad generationem ipsorum. ideo minera ipsorum omnium sunt necessario mixtæ ex sulphure & argẽto uiuo uulgi cum sint simul ibi generata mixta & coagulata. Et ob hoc sicut mas non generat in substantia propria sed in passiua & opposita sibi, siue agens & patiẽs sint cõiuncta siue separata. Sic similiter & sulphur generat non in substãtia propria sed in passiua & opposita sibi quæ dicitur argentum uiuum. Si igitur uerum est quòd in principio huius capituli diximus secundum sententiam Aristotelis, Auerrois & Alexandri, scilicet quòd ex eisdem generamur, nutrimur, perficimur & complemur, & non ex extraneis, ergo ex eisdẽ aurum debet generari nutriri & perfici ac compleri, & nõ ex extraneis. Cum igitur aurum sit generatum, nutritum, perfectum & completum, à natura ex solo argento uiuo, ab extrinseco sulphure digesto & ultimo ab eo expeliato, ergo & lapis philosophorum ex eisdem debet generari, nutriri, perfici & compleri scilicet ex quibus est aurum & non ex extraneis, quia sicut cognitio rei sumitur ab essentia & natura rei & suis principijs, & sic & operatio ipsius. Quia ergo ex imperfectis metallis, debet per hunc lapidem, aurũ generari, nutriri, perfecti & compleri per eorum mixtionẽ, ergo ex solis partibus eorum quæ sunt ex eisdem ut aurum,

generabitur

generabitur aurum, & partes extraneæ corrumpentes ſepa rabuntur ſeorſum, & cum partes quæ ſunt in eis quæ ſunt ex eiſdem ut aurum ſint argentum uiuum, ergo ex ſolo ar gento uiuo eorum generabitur aurum & nutrietur & perfi cietur & complebitur per hunc lapidem, ergo & partes ſul phuris quæ ſunt in eis cum ſint extraneæ & corrumpentes ſe parabuntur ſorſum quia non miſcebuntur. Omnis enim res ex ſibi ſimilibus conficitur & perficitur & completur & nō ab extraneis. Vnde philoſophus in ſecundo de anima dicit q nutrimentum in principio eſt diſſimile à nutrito. in fine autē ſimile, ergo à ſimilibus res nutritur & perficitur & ideo ab extraneis. Sic ergo patet quòd aurum alchimicum eſt quod debet eſſe neceſſario ex eiſdem, omnino & eodem modo ge neratum ut minerale & non ex extraneis, nec modo extra neo. Qui igitur in extraneis laborant & modo extraneo, à natura operantur, extranea faciunt & aliena. Similiter autem & qui in eiſdem, non extraneo modo operantur, ueri tatem rei conſequuntur.

CVPIENTES igitur per artem alchimiæ naturam ſequi non impendent laborem in argēto uiuo ſolo ſcilicet uul gi, nec in ſulphure ſolo ſcilicet uulgi nec cum aliquibus aliis intermixtis ſicut nec natura, immo nec in argento uiuo & ſulphure uulgi coniunctim, quod forſan uidetur mirabile. Sed in eo in quo ſunt à natura coniuncta, quia præparauit arti ſicut ancilla. Coniungit autem, ipſa natura à prin cipijs generationis ſicut in lacte butyrum lac & ſeracium quæ poſt digerit, & abinuicem ſeparat & ſequeſtrat. Simi liter autem & ars. Similitudines autem iſtæ ſunt ſufficien tes & ueraces etiam ad hoc propoſitum oſtendendum, quā uis non ſint totales, quoniam animatorum ad inanimata,

non poteſt eſſe in omnibus totalis ſimilitudo nec adduci, non enim generatur aurum ex auro, ſicut animal ex animali. Sed talis inueſtigatio extranea & pulcherrima eſt. Concludimus ergo ex omnibus prius dictis quòd quicunque ſapiens figuras & analogias uerborum cum omni imaginatione in hac arte inueſtigare uoluerit, cum ipſa ars ſupra naturam & rationem naturalem conſiſtit, ut prius oſtendimus, oportebit ipſum neceſſario operibus diuinis ſupra naturam & naturalem rationem, & intellectum exiſtentibus conſentire et fidem omnimodo adhibere, quòd ſi ſolam rationem adeptus fuerit finem artis penitus non attinget.

CONIVNGIT &c. Sciendum quòd ſicut natura generat metalla ex ſulphure & argento uiuo. Non quòd ſulphur in ſua natura per ſe reperiatur in ſuis mineris: nec argentum uiuum ſic. Sed reperiuntur hæc à natura commixta & in naturam terræ redacta: nec etiam reperitur aliquid ibi in quo ſaluetur ibi media diſpoſitio à mollitie argenti uiui ad duritiem alicuius metalli, cum tamen non fiat tranſitus de extremo ad extremum niſi per medium. Sic & in tranſmutatione metallorum imperfectorum uerſus perfecta eſt exiſtimandum, quia natura in ijs occultiſſime operatur. Regiones narrant res & generationes diuerſificant ea, non ſolum ſecundum ſpecies, ſed ſecundum proprietates & accidentia in eadem ſpecie: hoc patet tam de animatis quàm de inanimatis, ut dicit philoſophus octauo de animalibus. Sic ſimiliter exiſtimemus eſſe de mineris metallorũ, quia ratione diuerſarum minerarum in regionibus diuerſis quædam poſſunt nobilitare imperfecta metalla in aurum & quædam nõ, quaſi de ſe ſemper & ubiq; ſint diſpoſita ad finem illũ. Sicut etiam uidemus quaſdam melius argentum & quaſdam me-

lius æs producere propter cauſas, quia poteſt minera eſſe corrupta & carens aquis lauantibus per fluxum earum, aut ſulphuris mali repletio impedit tranſmutationem talem fieri in tali loco. Item aſpectus cœleſtes operantur ad hoc &c.

Capitulum octauum, Inſtantia contra dicta. In qua probat quòd ex ære & ferro non poteſt fieri aurũ, uel argẽtũ & ſoluit.

ED dicet aliquis, uidetur quòd ex ære & ferro non poſſit fieri aurum uel argentum per alchimiã ſiue per lapidem philoſophorum quod primo probatur ſic. Impoſſibile eſt illi rei quæ tranſiuit terminum decoctionis ut reuertatur ad terminum decoctionis & ad medium. Sicut non eſt poſſibile ut aſſum reuertatur elixum: ut dicit Auerrois tertio colliget, & cum æs & ferrum ſint huiuſmodi, ergo &c. Reliqua autem confitemur poſſe conuerti. Similiter quæ cruda ſunt poſſunt decoqui, econtra autem incrudari non poſſunt, & quæ ſunt ſemidigeſta poſſunt complete digeri, quæ autem ſuperfluæ ad temperatũ reuerti nõ poſſunt, ut patet in cibis quid aſſantur & elixantur quando ſunt crudi. Propter quod dixit Auerrois tertio colliget ut ſupra. Item de tali digeſtione dixit Raſis in libro perfecti magiſterij & Morienus & quilibet alchimiſta, quòd argentum & aurum à calore ſuaui & temperato decocta ſunt. Stannum autem & plumbum à calore diminuto, ferrum autem & æs à calore ſuperfluo aſſatiuo & urente. Argentum uiuum crudimine. Ad hoc omnia imperfecta poſſe conuerti in aurum, tam ſecundum artem quam ſecundum naturam.

SED est aduertendum, quòd cum duplex sulphur sit in quolibet metallo præterquam in auro scilicet extrinsecum cõburens & intrinsecum non comburens, quod est de substantiali compositione argenti uiui. Ideo illud extrinsecum est separabile ab eis: intrinsecum autem nullo modo. Et quia hoc sulphur extrinsecum potest per artificium separari, sicut & à natura, patet uere quòd non est unitum cum suo argento uiuo. Ideo non facit ueram aduſtionem in argento uiuo. Sed in seipso quod patet, quia ipso separato remanet argentum uiuum purum, quod non sic remaneret, si secum esset unitum. Et ideo cum purificantur imperfecta metalla in opere minori per ablationem quandam huius sulphuris, uidetur eorum argentum uiuum lucidius. Vnde de hoc duplici sulphure loquens Geber capitulo de procreatione Veneris sic inquit. Ex præcedentibus itaque sermonibus relinquitur in compositionibus duplicem fore sulphureitatem, unam quidẽ in profunditate argenti uiui concluſam in principio suæ mixtionis. Alteram uero superuenientem, quarum alteram cum labore tolli. Alteram uero nullo artificiorum ingenio est possibile tolli quod per ignem perficitur, ad quod possit nostra operatio congrue ac utiliter peruenire. Cum iam secum per eandem creationem unito factum sit. Hoc experimento probatur, quia uidemus sulphureitatem aduſtam per ignem deleri, sulphureitatem uero fixam minime. Si igitur diximus corpora calcinatione mundari, intelligas utique à terrea sulphurea substãtia quæ nõ in radice suæ naturæ unita est, quoniã unitã purgare uel mũdare per ignis ingeniũ nõ est possibile, niſi aduenerit argenti uiui medicina, occultans & conteperãs aut illam de commixto separans. Item capitulo de coagulatione, idem habet similiter, scilicet argentum partes

ſulphuris, naturaliter ſibi admixtas, quoddam uero plus, quoddam minus, quas remouere per artificium non eſt poſſibile &c. Quia igitur iſtud ſulphur extrinſecus aduenies potest per artificium ſeparari à metallis, patet quòd non eſt uere unitum cum illo argento uiuo, nec de ipſius ſubſtantia. Et ideo iſtud argentum uiuum æris, & ferri poteſt perfici in aurum puriſſimum ſicut argentum uiuum ſtanni, & plumbi per ſulphuris extrinſeci ſeparationem. Et ſicut ipſum eſt fœdum fœtidum, & malum, ita dat tinctũram fœtidam & malam: ueruntamen in hoc tãtum bonitatis habet quia ipſum eſt agens in materia ſine cuius actione natura nõ poſſet generare aliquod metallorum. Ideo Geber eius tinctu rã uituperans tractatu de medicinis primi ordinis capitulo de citrinatione Lunæ, dicit ſic per ſulphur etiam rubificatur Luna, ſed illius rubificatio eſt difficilis & laborioſa immenſe, et tamen non reſultat eius citrinatio fulgens immo fuſca & liuens terreitate motifera &c. Ex quibus iam dictis nos æſtimamus cum ratione, quòd cum lapis philoſophorum ſuper æs et ferrum liquefacta proiectus fuerit, commiſcebitur in momẽto cum omnibus & ſolis partibus argenti uiui exiſtentis in eis, & unitur cum eis cum ſint eiuſdem naturæ, & perficit eas in aurum puriſſimum: & omnes partes ſulphuris extrinſeci ſeparabuntur ſeorſum, quia non ſunt de natura ſua. Et hæc eſt intẽtio Geberis capitulo de differẽtijs perfectionis, differentia prima quamuis uideatur aliter dicere capitulo de præparatione corporum in generali, ſcilicet Saturni & Iouis. Argentum enim uiuum ſemper abſque uiolentia & labore commiſcetur cũ eo quod ſuæ naturæ eſt: alterũ uero reſpuit & ſeorſum relinquit. Similiter dicimus in ſtanno, & plumbo, & in argento, quamuis in argento ſint modice partes

ſulphuris extrinſeci. Sed cum ſuper argentum uiuum proiiſ-citur hic lapis qui cum eo, tam ſecundum totum quam ſecundum omnes partes ſunt unius naturæ & ſubſtantiæ, ideo totum perficiur in aurum. Videmus enim gratia exempli in coagulatione lactis, quia coagulum coagulat ſolum partes ſibi ſimiles exiſtentes in lacte. Alias uero diſſimiles reſpuit & ſeorſum relinquit, & iſta ſubſtantia caſealis in lacte conſiſtens ſe habet ut principium materiale & paſſiuum. Coagulum uero ſicut principium formale actiuum, quamuis ſint eiuſdem materiæ & ſubſtantiæ, ac naturæ. Quòd autem talis aduſtio ſit in ſolo ſulphure ferri & æris: & non in eorum argento uiuo ſatis experimento patet, quia cum aduriimus ſiue coagulamus argentum uiuum cum ſulphure, & facimus ex eis ſublimationem uzifur poſt magiſterium ſublimationis alteram ſeparamus ſubſtantiam argẽti uiui ab uzifur puram & mundam, ut prius & magis. quod patet, quia nulla aduſtio facta fuit in iſto argento uiuo, ſed in ſolo ſulphure, ergo eodem modo in ferro & ære eſt exiſtimandum & ſic patet ſolutio ad dubium. Et ſic eſt finis iſtius aureæ quæſtionis, ex Bono Ferrarienſi extractæ per Ianũ Therapum Lacinium Calabrum Minoritam theologorum minimum: & nunc primo per ipſum ad cõmunem ſtudioſorum fœlicitatem editæ in lucem.

Acceſſit, & huic quæſtioni epiſtola quædam ipſius Boni ad quendam ſuum familiarem, ſuper hoc negotio, quæ quidem quia conformis eſt ſuæ doctrinæ, & præſertim in capitulo primo: ubi loquitur de materia lapidis, iccirco huic operi illam inſerere non dubitaui.

SEQVITVR NVNC EPISTOLA BONI Ferrarienſis egregij atque eximij in medicina & in hac arte doctoris ad quendam ipſius familiarem.

INSTANTISSIME N. fratrū opti me magna cum deuotione et fiducia ueſtris literis & precibus me rogaſtis, ut uobis ſcri berem quæ ſit materia ſuper quam philoſo phi alchimiā inquirendo laborauerunt, ut uenerabilem eorum lapidem cum magna induſtria ſibi com pararent. Quapropter nullus in hac re ueritatem dicere poſ ſet nec cum ueritate alios informare qui ipſam materiam non prius nouit, nec iudicat de re niſi qui uere eam cognoſcit, Ideo ſi nondum ſim ſuper ueritate: non poſſum ueſtram re ſpondendo adimplere petitionem: ueruntamen quia ratione in hac arte potius quam formæ ſemper uolui adhærere, poſt quam hæc omnia cum maxima difficultate & labore incepi percipere, & in multos errores incidi nauigando & tranſeun do. Referam nunc uobis ſuper qua materia ſim firmatus ſe cundum quod exiſtimo & opinor, ueſtri deſideriū adimplen do, rationibus ſatis ueridicis approbando, quod dicam. non enim ſufficit dicere quia ita eſt, niſi oſtendatur propter quid. Et quæcunque generaliter ſecūdum rationem dixi in quæſtio ne prolixa quæ dicitur pretioſa margarita nouella in inueſti tione artis iſtius, & in tractatu contra illos qui in materia indebita operantur quæ nomini fratris Anſelmi monachi con ſcripſi, Nunc ueſtri amore motus, aperiam in ſpeciali & particulari uobis ut percipiatis intētionem Hermetis, Geberis, & aliorum philoſophorum & natnræ, per quod patebit uo

bis, ſi in hac arte aliquid intelligam uel ignorem. inuocato igitur nomine excelſi & altiſſimi Creatoris & miſericordis, ac Ieſu Chriſti filij ſui & gubernatoris noſtri à quo digne petentibus beneficium omne confertur, incipio abſque ænigmate dicere uobis & rationabiliter demonſtrando explicare munus quod de hac materia quæſiuiſtis. Quod quidem niſi intelligenti et intelligere honeſte uolenti ſub anathematis pœna narrare uolui ſicut præcepit Hermes. De modo autem operis in materia hac, ut informem, quamuis operi ad præſens me congrue dare non poſſim, ſicut alias conſueui per quoſdã exteriores defectus omnia ſilebo, hoc enim uidetur arcanum totius mundi, ſicut dicunt philoſophi & gloria inæſtimabilis. Quæſiuiſtis autem de cauſa materiali quæ non eſt modicum munus introeuntibus artem iſtam, hæc enim eſt quam antiqui philoſophi quæſiuerũt prius ut in aliarum cauſarum ueniret cognitionem ſine cuius cognitione uacui erant ab aliarum cognitione. Et ſimiliter per conſequens ab hac arte & opere. Quod igitur uobis pollicitus ſum accipite modo.

SCITOTE in primis quòd arſenicum ſiue auripigmentum eſt compoſitum à natura ex ſulphure & argento uiuo in proprijs mineris ſicut pluribus rationibus uobis oſtendam quaſi narratiue per ſigna ſumpta à ſenſu, in ſublimando enim arſenicum ſæpe accidit quòd egreditur & aſcendit cum ſublimatione argentum uiuum in granis uiuis oculatis & diſtinctis adinuicem in modum granorum milij ac ſi argentum uiuum uulgare ſolum in ſublimatorijs poſitum ſic fuiſſet: & hoc apud expertos & facientes etiam realgar eſt ratum & firmum. & eſt hoc argentum uiuum omnino idem cum uulgari argento uiuo quod ſic patet, quia nihil miſcetur cum argento uiuo uulgi, ipſo remanente in natura

argenti uiui, niſi hoc, remanentibus omnibus proprietatibus & paſſionibus argenti uiui, & quòd non poteſt contrahi de re in actu, niſi quod eſt in ipſa potentia. ideo concludimus quòd in compoſitione arſenici eſt argentum uiuum, propter quod uidetur etiam quòd ex Vzifur -extrahimus argentum uiuum, quod in eo eſt quamuis improprie & occulte. Item dicimus ſulphur eſſe tincturam rubedinis proprie & per ſe: argentum uiuum autem tincturam albedinis, ut dicunt omnes philoſophi: ſed ſi proijciat arſenicum uel realgar, quod ex ipſo fit ſuper æs liquefactum, tingit æs tinctura albedinis ſimili albedine Lunæ, ergo albedo hæc uidetur albedo argenti uiui. Si enim tinctura hæc eſſet ratione ſui ſulphuris tingeret rubedine uel ſaltem nigredine per adurentem uirtutem & inflammabilem quam habet, & ideo omne metallũ cum fuerit purgatum oſtendit naturam argenti uiui coagulati potius quam ſulphuris quantum eſt de ſe, quod eſt per ipſius gubernantiam & ipſius uirtutem exiſtentem in manifeſto & ſulphuris in occulto, ita quòd æs & aurum oſtendunt, Sulphuris cum capitello calcis commixtionem facere per filtrum ſiue compilatorium, ſicut ex arſenico cum capitello.

Quid ſibi uelit hic ignoro, ideo aliquid in hoc loco deficere exiſtimo, uide tamen eum in capitulo de materia lapidis.

ET *quia quorumcunque proprietates & paſſiones ſunt diuerſæ in ſpecie, licet in genere communicent ſuper diuerſa, conſtat neceſſario ſulphur uulgi in ſpecie eſſe diuerſum ab arſenico, ſed in genere communicet.* Quare igitur ſic eſt quòd non poſſumus imitari naturam in generatione arſenici, quamuis principia generationis ſimilia habemus, quia deficit nobis idem ſulphur, aut ad minus digeſtionem quam tale facit natura, ignoramus omnino, ideo

uidetur incõueniens ut operationẽ philoſophorũ alchimicã in eis impẽdere debeamus, ſi debemus uere ſequi naturã, iõ ſicut natura in mineris metallorũ generauit arſenicũ ex quo facit metalla ſic miſerta arti generauit arſenicum extra mineras metallorum quòd ulterius non tranſmutat, ut arſenicum accipiat ipſum & tranſmutet ipſum. ſic ut ſequatur naturam in hoc, quòd ſi natura hoc non feciſſet ars alchimiæ eſſet omnino uana, Habet enim ſulphur uulgi cum arſenico quãdam naturam cõmunem, ut diximus. ſimiliter omne ſulphur aut quodlibet aliud ſulphuris naturam habens, habet proprietatẽ congelandi argentum uiuum, & quandoque rubificandi, quandoque non.

AMPLIVS quia ſicut accidit in quibuſdam ſublimationibus arſenici, ſecundum quod egreditur uobis argentum uiuum in granis diuiſum & occultatum quod eſt idem cum argento uiuo uulgi ut ſupra diximus. Sic ingeniati ſunt philoſophi ſubtiliſſimo ingenio & profundiſſimo cum operatione mirabili & occulta per digeſtionem congruam extrahere idem argentũ uiuum quod cum ipſo coaguletur, ſicut aurũ liquefactum cum ſeipſo ſolo coagulatur ab intrinſeco ſuo. Et in hoc tota intentio philoſophorum eſſe uidetur, propter quod dixit Geber capitulo de principijs naturæ. Tria eſſe principia ſcilicet argentum uiuum, ſulphur & ſuum compar ſcilicet arſenicum uolẽs inſinuare quòd duo ſunt principia naturæ propria ſcilicet ſulphur & argentum uiuum, & quòd arſenicũ habet naturas & proprietates illorum commixte, & quòd ipſum obtinens uices & uicariatum illorum eſt principium naturæ per illorum potentias & uirtutes. Et dicit in eodem quòd ſpiritus fœtens, & aqua uiua ſunt principia naturæ, quam & aquam ſiccam concedimus nominari ſecundum an

tiquorum opinionem. Et dicit in eodem, quòd non eſt tranſitus de mollicie argenti uiui ad duritiem metallorum, niſi per aliquid in quo media diſpoſitio ſaluetur. Cum ergo non reperiatur in mineris metallorum talis diſpoſitio media, non eſt argentum uiuum in ſui natura, nec ſulphur principia naturæ, niſi prout ſunt in quadam natura tertia redacta &c.

HAEC autem tertia natura uidetur eſſe quæ dicta eſt. Vnde dicit ipſe capitulo de ceratione. Quod humiditas ceratiua non reperitur propinque in aliquibus ſicut in ſulphure et arſenico, propinquius autem in argento uiuo. Et capitulo de coagulatione Mercurij ponit quòd ex ipſis corporibus metallicis cum ſuo ſulphure uel arſenico præparato hæc medicina elicitur. Et ex ſolis ſimiliter ſulphure & arſenico præparatis. Et ex ſolis ſimiliter corporibus elicitur. Ex ſolo uero argento uiuo facilius & propinquius &c. Et uult dicere quòd in illo argento uiuo, à ſulphure & arſenico extracto eſt iſta medicina in propinquiori potentia quàm in ipſo ſulphure & arſenico dum maneat in natura ſulphuris, & arſenici. Et quia in iſto argento uiuo, ſunt corpora in potentia ſcilicet corpora ſolaria, quia nullum metallorum ſubmergitur in Mercurio niſi ſol. Et ideo patet ueritas uerbi Geberis ſcilicet quòd iſta medicina extrahitur, tam de ipſis corporibus quàm de argento uiuo, & quàm de ſulphuris & arſenico.

NOTA ſuper hæc uerba Boni uidelicet. Hæc autem tertia natura uidetur eē quæ dicta eſt etc. Quia ſi reperitur aliquid aliud in natura mineralium, in quo magis propinque ſaluetur hæc natura media, quā in ſuo arſenico. Et ꝙ talis natura tertia ſiue media magis ſit purgata, mundata atque decocta illa erit materia magis propinqua ad lapidem philoſophorum conſtruendum. Et hanc materiam ipſemet Bo

nus indictis ſuis multoties inſinuauit. tua nunc interſit hoc excogitare & quærere &c.

RVRSVS dicimus quòd natura & ars nunquam in ſuis operationibus utuntur ſuper ſulphura pura quia fruſtra fit per plura quod fieri poteſt per pauciora. Si ergo ſulphur & argentum uiuum ſunt principia naturæ ſufficientia in generatione metallorum ſecũdum omnes naturales philoſophos & alchimiſtas, ergo arſenicum erit ſuperfluum inquantum ſulphur eſt uel habet ſulphuris naturam, quia duo agentia ſimilia non debent contrariari ſimul ad eandem materiam informandam. Cum ergo arſenicum ſecundum Geber & alios alchimiſtas ſit principium tertium naturæ in generatione metallorum, ergo non erit ſuperfluum neceſſario, quia ergo repertũ eſt re uera arſenicum eſſe compoſitũ ex argento uiuo, tanquã ex materia & ſulphure tanquam agente ut ſupra probatum eſt, ergo arſenicum ſimiliter eſt principium naturæ in generatione metallorum ſufficiens, quia dictum eſt, uirtutem & potentiam habet illorum duorum, cum ſit ex eis, & quia ex duobus actu exiſtentibus non poteſt fieri tertium, ut dicitur ſeptimo metaphyſicæ, ideo proprie & per ſe loquendo non poteſt arſenicũ dici ſulphur nec argentũ uiuum, & ſic patet quòd ſunt duo principia naturæ, ſcilicet quæ dicta ſunt. ſulphur ergo uulgi cum non ſit de intentione naturæ, ergo neque artis, ergo naturæ principium non eſt. Poſtquam ergo ſic eſt quòd oportet mineras metallorum eſſe compoſitas ex ſulphure & argento uiuo ſecundum modum quem diximus & ſicut probauimus in quæſtione noſtra prolixa de inueſtigatione huius artis.

In ſubtili ſtatera omnia & ſingula qui ſequuntur pondera.

IDEO *ne uos præſumatis & errabundus temerarie credatis quædam alia compoſita, ex prædictis principijs eſſe principia artis ſicut eſt magneſia, marchaſita, tutia & antimonium & ſi qua ſunt alia dicimus quòd ipſa non ſunt principia naturæ, ergo nec artis ſi ars uere debet imitari naturã. Et ratio eſt quia natura à principio generationis metallorũ utitur ſulphure agente ſicut agente proprio uſque ad finem generationis, & perfectionis quæ perfectio eſt in ſolo auro & ſeparatur in fine ſulphur ſicut in omni actione naturali agens ſeparatur à materia cum informatione materiæ quia ſulphur in generatione non ſubijcitur per materia. Cum ergo in ſublimatione marchaſitæ primo ſulphur ſeparemus per ignem lentum manente ſuo argento uiuo mortificato in fundo quod argentum uiuum poſtea cum ignitione alludel ſublimamus, ſicut docet Geber capitulo de ſublimatione marchaſitæ quod ſulphur eſt denigrans inficiens & comburens. Ergo marchaſita non uidetur illud in quo operatio alchimica ſit imponenda, ſeparatur autem agens à materia abſque informatione materiæ. In arſenico autem non poſſumus ingenio aliquo ſeparare ſulphur niſi in confectione & complemento quantumcunque dealbemus ipſum ante expoliationem ſui ſulphuris. Similiter ſuum argentum uiuum ſublimatum non liqueſit liquefactione metallica fixa ſicut nec argentum uiuũ uulgi ſublimatum propter earum ſimilitudinem in natura. Similiter non reperitur in mineris auri nec aliorum metallorum aliquid quod ſit marchaſita uel obtinẽs naturas & proprietates eius ex quo natura generet aurũ uel metallum aliquod. ſulphur etiam ſuum eſt ualde diuerſum à ſulphure arſenici & minerarum metallorum. Eſt etiam alia magna diuerſitas quia ſicut arſenicum oſtendit naturam ſulphuris in*

manifeſto ſic marchaſita oſtendit naturam argẽti uiui in manifeſto ſuum album ſiue rubeum, in occulto autem econuerſo. Et ratio eſt quia quamuis elementa ex quibus componuntur ſint ſimilia in generatione, tamen diuerſitas formarum facit illa elementa diuerſimode paſſibilia & diuerſimode terminari propter diuerſum finem quia eadem materia diuerſimode digeſta diuerſimode informatur: ſicut ſatis patet in generatione diuerſorum membrorum ex eadem materia propter quod non eſt mirandum ſi eorum quæ ſunt compoſita ex ſulphure & argento uiuo, quædam exprimunt naturam ſulphuris in manifeſto & quædam naturam argenti uiui, & quædam naturam utriuſque ſecundum maius & minus & quædam liquefactionem & quædam non & quædam fixionem & quædam nõ cum diuerſis coloribus. Si igitur ita eſt de marchaſita in comparatione ad arſenicum. Ergo, de magneſia & tutia concludimus idem. Et quia rectum, non niſi errore diſcernitur, ut dicitur in turba philoſophorum. Ideo pluries & in pluribus rebus errando et iterum erran
do peruenimus per dei gratiam ad hoc, quod
credimus eſſe rectum. Et quia rectum
eſt iudex ſui et obliqui ut dicitur
tertio de anima. Ideo ar=
ſenicum eſt iudex
ſui & alio
rum.
Et hoc ſuffi
ciat ad præſens.

COLLECTANEA LACINII EX ARnaldo de Villa Noua quæ practicæ compoſitionem lapidis philoſophorum continent & exquiſite docent.

P OSTEAQVAM dictum eſt de metallorum principijs & eorum generatione, tam in generali quàm in ſpeciali, nunc de lapidis compoſitione, tam Theoricæ quam practicæ, & præſuppoſita Theorica, per ea quæ iam dicta ſunt, in practica principaliter conſiſtit intentio noſtra. Nam in iis ſiquidem, ſicut & in cæteris ſcientijs, experientia practicæ ueritatem Theoricæ habet roborare, nihilominus uero ſapientiæ, & ſcientiæ eſt, res per cauſas intueri, quoniam experientia fallax eſt cuius notitiæ, non præceſſit, philoſophantibus enim ineſt fixa meditatio, ut ante operis inceptionem, quid fieri debeat perſpectum. Error namque maximus eſſet, ad opus accedere ſine indicio mentalis practicæ, quam Theorica ipſa in anima operatur, ſtudendum ergo prius, antequam ad manuum labores accedas, nam opus ſequitur naturam & non uiceuerſa. Quiſquis igitur in rebus conatur quicquam efficere, animam diſponat ad intelligendum, poſtea manus ad operandum emittat. Quamobrem, quia Arnaldus de Villa Noua in ſuo Roſario philoſophorum, ſatis practicæ tractat de lapide philoſophorũ, ideo ipſius dicta nunc commemorabo ea colligẽdo ſecundum hunc ordinem capitulorum.

I. Cap. QVOD *unus eſt lapis philoſophorum, quia una eſt eſſentia & unus modus agendi tã in albo quàm in rubeo, licet in rubea medicina ſit additamentum citrinantis coloris, per hoc tamen medicina non mutatur in ſubſtantia.*

II. Cap. QVAERITVR *ex quibus extrahitur lapis philoſophorum. Nota reſponſionem.*

III. Cap. QVOD *difficillimum eſt opus noſtrum, tantum in prima metallorum materia inuenire.*

IIII. Cap. QVOD *primum opus phyſicum eſt diſſolvere lapidem in ſuum Mercurium ut in primam redigatur materiam, quæ quidem prima materia in metallis eſt argentum uiuum cum ipſum ſit elemẽtum omnium ductibilium, unde dicit philoſophus indiges quòd in ſolutione et ſublimatione duorum luminarium primo labores, quia primus gradus operationis eſt, ut fiat argentum uiuum de ipſis, unde dicunt philoſophi. Niſi corpora fiant non corporea, ideſt non corporalia ſeu ſpiritualia, nil operamini, corpora enim ſoluta in naturam ſpirituum ſunt redacta, licet magis ſunt fixa quàm ſpiritus, licet ſoluantur cũ eo. Nam ſolutio corporis fit per naturam ſpiritus & congelatio ſpiritus eſt cum ſolutione corporis. Et tunc commiſcẽtur corpora cum ſpiritibus uel corpus cum ſpiritu. Cum*

tu. Cum ad unam primam naturam ſunt redacta.

V. Cap. DE inueſtigatione modorum operationis lapidis phyſici in cõcluſione, nota quòd quatuor ſunt modi principales quibus regitur lapis phyſicus ſcilicet, ſoluere, abluere, reducere, & figere: Soluere eſt groſſum ſubtiliare & in ſimplum redigere, abluere obſcurum in lucidum, reducere humidum in ſiccum: figere uolatiuum ſuper corpus ſuum, & fit reſoluendo & coagulando &c.

VI. Cap. DE ſolutione lapidis & eius inhumatione & eſt primum regimẽ eius, ibi nota iſtam concluſionem, quòd lapis debet ſolui per Mercurium purgatum & reductum & poſt inhumari: & hoc ideo fit ut ſulphur & Mercuriũ habeamus de illa materia de qua aurum & argentum efficiebatur ſubtus terram, ut ex ipſis &c.

VII. Cap. DE ſecundo regimine quod eſt abluere, ſcilicet nigrum, corruptum, fœtidum, ut ſit lucidum ualde & clarum & à ſordibus uacuum. Quare oportet lapidem diuidere per quatuor elementa, & unũquodq; elementum lauare. Aqua ſeparatur per diſtilationem in balneo Mariæ, aer per diſtillationem per cineres et ſimiliter ignis. terra in fundo reſidet &c.

IT NANQVE Arnaldus de Villa Noua uerum quòd omnia liquabilia ſunt
a naturaliter operata ex argento uiuo & ſulphuris ſubſtantia eo quòd proprium eſt argenti uiui, ex calore ſiue uapore ſulphuris coagulari: quoniam omne ſiccum ebibit naturaliter ſuũ humidum: uapore ergo ſolphuris argentum uiuum coagulatum ex ſua ſubſtantia terrea ſubtili aerea & digeſta actione caloris in ſui commixtione prima ſibi unita poſt eleuata decocta & digeſta donec habeat uim ſulphuream coagulandi argentum. Argentum uero uiuum in ſua prima radice eſt cõpoſitum ex terra alba nimium ſubtili ſulphurea cum aqua clara fortiter admixta donec fiat ſubſtantia una, non quieſcens in ſuperficie plana. Eſt enim homogeneum in natura, quoniam aut remanet totum in igne fixum aut totum ex eo uolat in fumum cum ſit incombuſtibile & aereum & hoc eſt ſignum perfectionis. Et ideo cum poſtea in terra ſulphurea decurrit calefactum ſuperius aſcendit, quoniam de natura ſua eſt ut per calorem ſublimetur. Veruntamen continua ſublimatione nimium depuratur decoquitur & inſpiſſatur, ac in ſulphur album & rubeum gradatim congelatur, quod quidem ſulphur diſſoluitur multotiens & poſtea congelatur per argentum uiuũ illius ſublimatũ caloris actione in tantum, donec uix in millibus annorum ſucceſſiue, opere naturæ in metallum congelatur perfectum. Et hoc quidem in uaſis mineralibus ſeu artificialibus ipſa natura mediãte operatur metalla in paruo temporis ſpatio. in iſtis ergo operibus naturam imitare, quicunque uelis ad imperfectorum perfectionem perficere medicinam.

CONSEQVENTER *dicitur quòd argentum uiuum eſt materia & elementum omnium liquabilium, quoniam omnia liquabilia cum liquantur in arg. ui. conuertuntur, & ipſum admiſcetur ipſis quia eſt de ſubſtantia eorum, licet illa corpora differant in compoſitione ſua ab argento uiuo eo modo quo ipſum fuerit purum uel impurum a ſulphure immundo ſibi extraneo, ſic enim argentum uiuum coagulatur ex ui ſulphuris non urentis. Nam ut dicit philoſophus ſulphur album non adurens congelat* Mercurium, *bonam* Lunam, *& illud eſt res optima quam poſſunt recipere, qui alchimiam operantur, & conuertant illud in argentum bonum. Si uero ſulphur purum mundum & optimum fuerit, cum rubore clarum et fuerit in eo uis igneitatis, non adurentis, ſimpliciter erit res optima, quam recipere poſſunt alchimiſtæ ut ex eo faciant* Solem. *cum hoc conuertunt* Mercurium *in* Solem. *Si enim fuerit argentũ uiuum bonæ ſubſtantiæ & ſulphur non purum adurens conuertit ipſum arg. ui. in æs. Argentum etiam uiuum ſi fuerit poroſum immundum terreum & ſulphur non mundum fiet ex eo ferrum. Stannum uero uidetur habere bonum arg. ui. & purum. ſulphur autem malum & non bene mixtum. Plumbum uero groſſum argentum uiuum & malum & ponderoſum et luteum. ſulphur autem malum & mali ſaporis & fœtidi ac uirtutis debilis. unde non bene cõgelatur. hæc de uerbo ad uerbum ſunt uerba Ariſtotelis in libro meteororum, cui credendum.*

CONSEQVENTER *tertio in oratione dicẽdum quòd ſulphur extraneum ſiue uulgi eſt cauſa imperfectionis metallorum. Pro quo dicendũ quòd duplex reperitur ſulphur in quolibet metallo præterquam in auro ſcilicet extrinſecum*

comburens & intrinſecum non comburens, quod eſt de ſubſtantiali compoſitione argenti uiui. Ideo illud extrinſecum eſt ſeparabile ab eis ſcilicet calcinatione ignis tollitur uel deletur à corporibus, intrinſecum autem nullo modo tollitur, quia ipſum eſt in profunditate arg. ui. incluſum & eſt ſuæ naturæ, ideo argentum uiuum ipſum tenet & à combuſtione defendit. Alterum uero quod non eſt ſuæ naturæ reſpuit, et igni exponit qui ipſum inſicit et cõburit. quod hẽat ſulphur in ſe duas cauſas corruptionis puta inflãmabilem ſubſtantiam & terream fœculentiam, quia per primam naturam ſtare in igne non poteſt, quia comburit ſemper uel comburitur, aut nigredinem in omni tempore præſtat per alteram neque fuſionem habet, neque ingreſſionem, quoniam ſi fixum fuerit prohibet fuſionem & ipſum nũquam figitur niſi prius calcinetur. quando uero calcinetur nullo modo funditur, quoniam in terrenam ſubſtantiam redigitur. Etiam quòd illud ſulphur quod dicitur extrinſecum quocunque mõ præparetur per artificium ſemper comburit & comburitur & nigredinẽ in omni opere præſtat, ideo dicit Auicẽ. q̃ in magiſterio noſtro non intrat quoniam non eſt de argento uiuo uel de arg. ui. ſubſtantia uel de perfectione eius cum ipſum ſemper infi-ciat, denigret & corrumpat. Et ipſum eſt cauſa corruptionis ideo eſt quòd quædam corpora magis quædam minus combu runtur per examinationem ignis ut illa quæ pluris ſulphuris ſunt quantitatẽ cõtinentia magis, quæ uero minus, minus. Re linquitur ergo argentũ uiuum corporum eſſe perfectiuum et aduſtionis ſaluatiuũ, eo quòd corporis illa minus comburun tur quæ plus de ſua natura participant & poſſident, unde patet quòd multa quantitas arg. ui. eſt cauſa perfectionis. Et multa ſulphureitas eſt cauſa corruptionis. Ipſum etiam argẽ

tum uiuum ſicut eſt aduſtionis ſaluatiuũ ſic eſt fuſionis effectiuum cum figitur ipſum etiam argentum uiuum eſt tinctura rubedinis, uberrimæ refectionis, fulgidi ſplendoris & non recedit à commixto donec eſt. & eſt amicabile & metallis placabile, ac medium coniungendi tincturas, quoniam permiſcetur per minima cum ipſis, & etiam in profundo eis naturaliter adhæret quia eſt de ipſorum natura. Primum autem arg. ui. arg. ui. magis adhæret, & eidem magis amicatur. Poſt illud uero auro, poſt argento, ideo ex hoc relinquitur ipſa duo magis participare ſuam naturam, ideo cum eis miſcetur faciliter, cum non ſubmergatur aliquid in eo niſi Sol. Alia uero corpora non hẽnt tantam conformitatem ad ipſum, quoniam habẽt in ſe ſulphur extraneum, terreum, immundum, fœtidum & ideo & ipſa minus puram participant naturam, quoniam ſunt corrupta, fœtida, aduſtibilia. Ex prædictis hoc itaque ſecretum elicias, quoniam Merc. in ſe recipit, quod ſuæ naturæ fuerit & alienum reſpuit eo quòd ſua natura magis gaudet quàm extranea.

EX hoc enim manifeſte relucet corpora maioris eſſe perfectionis, quæ plus Merc. ſunt continentia, & quæ minus minoris, laudemus ergo omnium opificem Deum gloriоſum & benedictum Creatorem optimum & altiſſimum, qui ex uili creauit precioſum &c. Manifeſtum eſt igitur quòd arg. ui. continet in ſe ſulphur ſuum bonum, quo coagulatur in aurum & argentum, ſed diuerſum digeſtionis modum. Nam ſecũdum philoſophum: arg. ui. ſi fuerit album purum coagulabit illud uis ſulphuris albi non urentis in argentum. Si uero ſulphur fuerit optimum cum rubore clarum & fuerit in eo uis igneitatis ſimiliter non urentis erit res optima ad aurum ut ex eo fiat elixir ad aurum. Nota quòd ſulphur

album & rubeum habetur ex una metallorum materia ad plenum depurata, modo tamen diuerſo decocta ſeu digeſta, idcirco dicit philoſophus quòd omni argento ineſt ſulphur album ſicut omni auro ineſt ſulphur rubeum ſed tale ſulphur non reperitur ſuper terram, ut dicit, Auicen. Niſi quod in iſtis duobus conſiſtit, ideo illa duo corpora ſubtiliter præparamus, ut ſulphur rubeum & argentum uiuum habeamus de illa materia ſuper terram de qua aurum & argentum efficiebatur ſub terra, ipſa nanque corpora lucentia ſunt, quibus inſunt radij tingentes cætera corpora albedine & rubedine uera ſecundum quod ipſa fuerunt præparata. Aurũ itaque cum ſit pretioſius omnibus metallis eſt tinctura rubedinis tingens & transformans omne corpus. Argentum uero eſt tinctura albedinis perfecta albatione tingens corpora cætera. Cum illis nanque corporibus, ſcilicet Sole & Luna miſcetur Merc. & figitur per ipſa maximo ingenio.

Quòd unus ſit lapis philoſophorum.
CAP I.

ARNALDVS DE VILLA NOVA,

a *Ait quòd unus eſt lapis philoſophorum & una medicina cui nil extranei additur nec diminuitur, niſi quòd ſuperfluа remouentur. Omne enim ſulphur uulgi argui. eſt extraneum: eo quòd ſui ipſius eſt deſtructiuum, uel corruptiuum, econtra uero eſt quòd non eſt ſibi extraneum, in quod habet ipſum cõuerti per magiſterium noſtrum: ſcilicet in aurum & argentum, nihil igitur conuenientius eſt ei niſi quod propinquius ex ſui natura. Nolite ergo introducere, nec puluerem, nec aquam, nec ullam rem alienæ*

naturæ, quia non intrat in eum vel eius compoſitionem quod non ſit ortum ab eo, quoniam ſi aliqua extranea ſibi apponãtur ſtatim corrũpitur & non fit ex eo quod fieri quæritur. Ex rebus ergo corporalibus maxime conuenientibus in natura neceſſariũ eſt medicinã colligere, unde oportet quòd medicina illis in natura conueniat & illis in profundo maxime adhæreat, atque diminutum quodcunque perfectè compleat, & etiam quòd Mercurio *per minima miſceatur ante illius fugam. Sed nullum corpus in ſua natura manẽs ipſum coagulat, nec firmiter adhæret, nec etiam ipſe* Merc. *per ſe medetur infirmis corporibus, quoniam in examinatione ſeparatur ab eis, nam groſſa ſimplicibus & ſimplicia groſſis minus bene conueniunt. Subtilioris ergo ſubſtantiæ & liquidioris fuſionis neceſſe eſt illam medicinam eſſe quàm ipſa corpora, ac maioris fixionis ac retentionis quàm argentum uiuum in ſua natura. Simile dicit* Geber *in ſua ſumma cap. de modis coagulandi* Mercurium.

Ex quibus extrahitur lapis phyſicus.
CAPII.

QVAERITVR *non immerito. Ex quibus rebus extrahitur lapis noſter phyſicus, ſeu hæc noſtra medicina. Reſpõdẽtes dicimus q in duobus eſt et ex illis elicitur, eſt autem tam in corporibus quàm in ar.ui. ſecũdum naturã cũ unius ſint reperta naturæ. Sed in corporibus quidem difficilius, in ipſo autem arg.ui. propinquius non autem perfectius, & illud, ideo quia non eſt corpus dignius ſole aut purius, aut eius umbra, id eſt, luna, ſine quibus nullum arg.ui. generatur tingens, qui uero abſque iſto, ar-*

gentum uiuum tingere nititur cæcus procedit ad practicam: nam aurum aureum, argentum argenteum tribuit colorẽ. Qui ergo argentum uiuum cum Sole & Luna tingere nouit. uenit ad arcanum quod dicitur ſulphur album, quod cũ rubeum efficitur erit ſulphur rubeum optimum ad aurum. Ab iſtis ergo corporibus extrahitur ſulphur nimium album, & rubeum cũ in ipſis ſit puriſſima ſulphuris ſubſtantia ingenio naturæ ſummæ depurata, quod ſecundum Albertum certius eſt & ſubtilius, quia in depuratione ipſius ars debilior eſt natura & ſequitur eam cum magno laboret. Pater enim eſt ſol, mater uero Luna, quia ex illis corporibus cum ſuo ſulphure uel arſenico præparatis noſtra elicitur medicina: ex corporibus ſimiliter alijs elici poteſt medicina, ex ſolo autem arg.ui. propinquius faciliusq; inuenitur cũ ipſum ſit pater illorum luminarium & radix omnium liquabilium. Ab ipſo ſiquidem omnia fiunt, & ideo in ipſum omnia reſoluuntur, quoniam natura naturam complectitur propriam amicabiliusq; gaudet cum ea magis quàm cum extranea. in ipſo enim eſt facilitas extractionis illius ſubtilis ſubſtantiæ etc. Relinquitur ergo medicinã noſtram eſſe puriſſimam & ſubtiliſſimam ſubſtantiam quæ ex arg.ui. materia originẽ ſuam ducit, & creata eſt, non eſt materia argentum uiuum in ſua natura, nec in tota ſui ſubſtantia ſed pars illius: non autem quæ eſt nunc cum lapis noſter factus eſt ſimpliciter eſt argen.ui. ſed fuit pars eius quoniam ipſum illuminat & ab aduſtione conſeruat, quòd cauſa perfectionis eſt. Conſulo autem quod non opereris niſi cum Merc. & Sole ad Solem, & cum Merc. & Luna ad Lunam.

Quòd impoſſibile eſt lapidem perfici ex ſola metallorum ſubſtantia ſiue materia.

CAP. III.

IMPOSSIBILE eſt lapidem noſtrum perfici ex ſola metallorum materia, quia ſi in ſola primæ naturæ materia, opus noſtrum uellemus incipere, eſſet longiſſimum & incomplebile, etiam magnæ & infinitæ requirentur expenſæ ad hoc perficiendum, & cum demũ per difficillimũ magiſterium lapis eſſet factus de natura metallorum, tamen opus philoſophicum nondum eſt inceptum, quippe quia eſt neceſſarium quòd lapis philoſophorum poſſit elici de natura duorum corporum, antequam ſit elixir cõpletum. Quoniam eſt neceſſarium quòd illud quod eſt elixir magis ſit depuratum & digeſtum, quàm aurum & argentum, eo quòd ipſum elixir debet conuertere omnia à perfectione diminuta corpora in aurum uel argentum, quod ipſa minime perficere poſſunt, quoniam ſi de perfectione ſua alteri daret, ipſa imperfecta exiſterent, eo quòd non poſſunt tingere niſi quantum ſe extendunt. Et ad hoc, ut fiet operatio in opere noſtro ut melioretur eius tinctura in eo plus quam in ſua natura oportet ut fiat elixir iuxta ſapientum allegoriam compoſitum ex ſpeciebus limpidis condimentum, medicina & purgamentum, omnium corporum purgandorum, & transformãdorum in ſolificum & lunificum uerum. Sed moderni operantes finem turbant operis, tunc cum incipitur opus, quia cum tantum laborauerunt, quòd cum opus eorũ ſit de prima materia & natura metallorum credunt complesſe elixir perfectum, ſed quando faciunt proiectionem nihil inueniunt ibi, quia operari deſiſtunt ubi incipere debuiſſent.

De primo opere lapidis. Cap. IIII.

PVS enim primum physicum uel philosophorum secundum eundem Arnaldum, est dissoluere lapidē in suum mercurium, ut in primam redigatur materiam, unde philosophus in quarto meteororum. Sciant artifices alchimiæ species rerum transmutari non posse, quod quidem simpliciter uerum est, nisi species reducantur: ut postea subdit, in primam materiam, quæ quidem materia prima in metallis est argentū ui. cum ipsum sit elementum omnium ductibilium, tunc enim in aliam formam quam prius erant bene permutantur non quidem species sed indiuidua specierum, quoniam ipsa indiuidua actionibus sensibilibus sunt subiecta eo quòd in se sunt corruptibilia. Species uero cum sint uniuersalia uel uniuersales actionibus sensibilibus non sunt subiectæ, ideo in se non sunt corruptibiles, species igitur argenti quæ est argenteitas non mutatur in speciem auri, quæ est aureitas, nec econuerso quia species naturæ permutari non possunt, sed indiuidua specierum bene possunt, quando in primam materiam rediguntur, quia cum forma illius indiuidui fuerit corrupta uel illius & in primam materiam resoluta bene permutatur & introducatur alia forma, quia corruptio unius ē generatio alterius. n. nulla materia potest ita destrui quin sub aliqua maneat forma &c. Ad propositum dicit philosophus indiges tu quòd in solutione & sublimatione duorum luminarium primo labores, quia primus gradus operationis est ut fiat argentum uiuum de ipsis. Cum non fiat transitus de extremo in extremum nisi per medium, extrema autem nostri lapidis in primo latere est argentum uiuum, in secundo uero est elixir completum: media uero isto

rũ aliqua aliis magis depurata digesta seu decocta quæ sunt meliora &c.

PRIMVS gradus operationis est ut fiat arg.ui.de ipsis: unde dicunt philosophi. Nisi corpora fiant non corporea, id est, incorporabilia uel econuerso nihil operamini. Verum igitur principium nostri operis est solutio nostri corporis, quia corpora soluta in naturam spirituum sunt redacta, & etiam quia magis sunt fixa quàm spiritus, quamuis soluantur cum eo. Nam solutio corporis fit cum congelatione spiritus & congelatio spiritus est cum solutione corporis, tunc enim miscetur corpus cum spiritibus uel spiritu & fit unum corpus cum eis uel eo, & nunquam separatur, sicut nec aqua mixta cum aqua, quoniam omnia tunc ad suam naturam homogeneam primam sunt redacta, prima uero homogeneitas metallorum est argentum uiuũ. Cum ergo in ipsam homogeneitatem soluuntur, coniunguntur & nunquam separantur, quoniam tunc utrunque agit in suum socium sibi similem.

De inuestigatione perfecta lapidis physici. CAP. V.

Manifestum est ergo operationem medicinæ esse operationem naturæ, ipsamq; medicinam esse eandem naturam, eo quòd ipsa medicina solum est composita ex natura. Certum quippe est omnem rem esse de eo in quod resoluitur ut gelu ex aqua in quam conuertitur. Sic omnis lapis noster resoluitur in argentum uiuum per magisterium nostrum, ergo prius ipse fuit argentum uiuum. Modus autem conuertendi ipsum in arg.ui.est conuersio ele-

mentorum, quæ de aptitudine ſua ſunt adinuicem conuerſiua. Conuerte ergo elementa & quod quæris inuenies, quia noſtra operatio non eſt niſi naturarum mutatio & eorum elementorum calidi cum frigido & humidi cum ſicco amicabilis connexio. Veruntamen non conuertitur ſiccum in humidum, niſi prius fuerit factũ humidum. i aqua nec frigidũ in calidum niſi prius fuerit humidum, id eſt, aer, nam tranſitus non fit de extremo ad extremum niſi per medium. elemẽta media ſunt aer & aqua. Si ergo ſiccum conuertatur in frigidum, & frigidum in humidum, & humidum in calidum, & calidum in ſiccum tunc totum habebis magiſteriũ. Modi uero regiminis adinuicem conuertentis, ſunt quatuor principales. Soluere, Abluere, Reducere, & Figere. Soluere groſſum in ſimplum & ſubtiliare. Abluere obſcurũ in lucidum. Reducere humidum in ſiccum. Figere uolatiuum ſupra corpus ſuum. Item ſoluere fit diuidendo, corrumpẽdo, & in materiam primam reducendo. Abluere fit diſtillando, inhumando, & calcinando. Reducere fit incerando, impinguando, ſublimando. Figere fit deſponſando, reſoluendo, & congelando. Per primum mutatur natura interius. Per ſecundum exterius. Per tertium ſuperius. Per quartum inferius &c. Soluetur ergo lapis cum Mercurio purgato optime à ſua terreitate & humiditate per ſublimationis modum & poſtea reducto. Cum quo conteratur bis & poſt inhumetur in balneo Mariæ ut dicetur infra.

Quomodo depuratur Mercurius & purgatur.

INGENIVM igitur ipſius terreæ ſubſtantiæ: ſuperfluæ remotionis eſt ipſum ſemel uel bis ſublimare à uitriolo et ſale donec ipſius albiſſima ſuma

tur ſubſtantia. Cum uero abiſſima aſcenderit proijce in feruenti aqua donec redeat in arg. ui. poſt tolle ab eo aquam & operare cum eo, quoniam non eſt bonum operari cum ipſo, niſi prius hoc modo purgetur, unde dicit Auic. primũ quoque facere incipere eſt quod ſublimetur Merc. poſtea ſolue eum ut redeat in primam materiam ſuam, & ſublima totum, tunc in hoc Merc. mundo mitte corpora munda, æquali lance librata. ueruntamen non miſcebis corpus album cum rubeo, nec rubeum cum albo, ſed unumquodq; ſeorſum diſſolues in partem, quoniam aqua alba eſt ad albificandum, aqua rubea ad rubificandum. Non ergo miſceas aquã unius lapidis cum aqua alterius: aut cum alio lapide, quoniam uehementer errares & excæcaberis ſi ſecus feceris. Ab hinc uice poſt uicem, contere & imbibe & coque in balneo Mariæ poſt diſtilla per filtrum quouſque tranſeat ipſum, collige tamen ad partem ſupereminens nigrum, quoniam illud eſt oleum ac uerum diſſolutionis ſignum, quia quod eſt ſolutum peruenit ad ſublimitatis finem, unde ſeparatur ab inferioribus aſcendens ſurſum & petens altiora loca, ut corpus aureum. Cuſtodi autem ipſum caute ne cuolet in fumum, & quod facis in albo facias in rubeo, quoniam hæc medicina in eſſentia eſt una, & in modo agendi ſimiliter una, eſt tamen in rubea additamentum citrini coloris, quia ſulphuris fixi ſubſtantia mundiſſima efficitur. Differentia tamen eſt inter ſolarem & lunarem medicinam eo quòd hæc quidem illud continet, illa uero non, quoniam indiget mundiſſimo ſulphure albo, ſicut hæc indiget rubeo. Sufficiunt hæc duo corpora eo quòd aſſimilantur quæſito uel illi quod quæris ſed indiges quòd in ſolutione ſublimatione & ſubtiliatione eorum labores. Sunt enim fortia & indiget præparatione longinqua

& operatione continua, ut primo calcinentur & postea solu-
antur quoniam cum calcinata fuerint facilius soluuntur,
eo quia calor ignis penetrans partes corporis facit aquam in-
gredi post ipsum, & sic est magis solutionis susceptiuum, ue-
runtamen si calcinaueris corpus grossum, quod etiam disso-
lutiuum est pone ad partem, & quod remanet in filtrum ac
cipias caute ipsum ne perdatur in fumum & pereat magiste-
rium. Idcirco cum istud graue sit perficere & difficile expe
dit corpora grossa soluere per aquam solum, id est, per arg.
ui. sine calcinatione, quoniam istud est securius licet in opera
tione sit tardius. Esto ergo longanimis & non festinanter
extrahas tinctturam, nec festinanter aut uelociter quæras
perficere, quia primus error in hac arte est festinatio, quia
comburit omnia & ad remotum perducit. Nam ignem si
multum feceris, in principio mixtionis eius euenict in tinctu-
ris detrimentum, quoniam comburuntur medicinæ per ni-
mias caliditates: Vnde uersus.

Dissipa rem captam prius per partem satis aptam
Leniter extractam, sic massam contere factam
Hæc non festine, sed temporis ordine sine
Albumen urinæ disponit membra ruinæ

PATIENTER igitur sustine contere & coque, re-
itera & non tædeat te hoc ipsum reiterare, quia quæ imbi-
buntur per aquam mollificantur. Et quãto magis teres tan-
to magis mollificas & quanto magis mollificas tanto magis
partes grossas subtilitas donec uniantur, & ab inuicem non
diuidantur, quoniam spiritus cum corpore tunc inspissantur
& omnia quæ impastantur dissoluuntur. & impastatio fit cũ
nimia trituratione, & assatione. Nam per contritionem &
inceratione̅m, ac assationem diuiduntur partes ligatæ uiscos

tate aquæ, quæ uiſcoſitas eſt in corporibus. Corpora uero ſoluta ad naturam ſpiritus ſunt redacta et nunquam ſeparantur ſicut nec aqua mixta aquæ. Quippe quia natura lætatur, quoniam ſponſus cum ſponſa copulatur. Quæ uero nō ſſoluuntur non habent partes ſubtiles, niſi mollifices, ideo ..ariſſime indiges quòd indiſſolutione lapidis labores, ſcilicet ..artes ſuas puriores diſgregans ab ipſis, ut grauioribus partibus abiectis opus cum leuioribus perficiatur.

De lapidis inhumatione.

CAP. VI.

LAPIDE itaque diſſoluto accipe totum & pone ſuper calorem temperatū, ut puta in balneo Mariæ ut putreſiat & digeratur melius & contrahatur plenum matrimonium, per menſem philoſophorum, id eſt, per triginta dies, quoniam aduſtio per inhumationem tollitur & decoctionem, coquas igitur complete ut ebulliant omnia ſimul, leui igne et in ſuam primam materiam redeant, & uere ſint ſicut argentum uiuum. Hoc autem ita habito ſoluitur auctoritas Ariſt. Sciant artifices etiam, quod quidem uerum eſt niſi prius ut ſubditur in ſuam primam reducantur materiam, tunc enim in aliam formam quàm prius erant bene permutantur non quidem ſpecies ſed indiuidua ſpecierum permutantur quoniam ipſa ſunt corruptibilia & actionibus ſenſibilibus ſubiecta, materia.n. nullo modo poteſt deſtrui quin ſemper ſub aliqua maneat forma. unde ſoluta prima in Merc. forma immediate introducetur noua forma, quæ quidem forma in colore eſt nigra in odore fœtida in ta

ctu subtilis & discontinua. & hæc sunt signa perfectæ dissolutionis, corporum, quia calor agens inhumidum primo in ducit nigredinem, quæ quidē nigredo est caput corni sed est principium operis nostri, quòd est dissoluere lapidem in Mercurium uel aquā Mercurij quod est primum regimen.

ITEM postquā lapis dissolutus est in balneo Mariæ post poterit distillari per filtrum quousque transeat ipsum. Collige tamen ad partem supereminentem nigredinem, quoniam illud est elementum ac uerum dissolutionis signum, ut dictū est, & signum quod solutum uenit ad subtilitatis finem, unde separatur ab inferioribus ascendens sursum & petit altiora loca sicut corpus album.

Recapitulatio primi regiminis.

MODO dicam breuiter totum solutionis modum, sublima igitur primo Mercurium & demum solue ipsum, cum terra tota & igne & pariter decoque, quousque redeant ad primam suam naturam, & hoc ideo fit ut sulphur & Mercurium habeamus, de illa materia de qua aurum & argentum efficiebātur infra seu subtus terram, quia si uerum sulphur fuit & argentū uiuum bene possumus ex ipsis aurum & argentum facere, qui autem habet hoc magisterium, habet thesaurum sempiternum, ad quod magisterium tria sunt quærenda puta subtile ingenium artificis, operatio manualis, & arbitrium libere potestatis quod quidem requirit diuitias sapientiam & libros, & ideo non est nisi pro diuitibus &c. Et tantum de primo regimine quòd est lapidem dissoluere &c.

De

De ſecundo regimine quòd eſt abluere.
CAP. VII.

ECVNDVM regimen lapidis eſt abluere, ſci
s licet nigrum, corruptum, fœtidum, ut ſit lucidum
ualde & clarum & à ſordibus uacuum, quod qui
dem nullatenus fieri contingit ſine elementorum diuiſione &
aquarum diſtillatione, & lapidis diſſolutione, quia elemen-
torum duo ſunt ſicca, ſcilicet lapidea, & duo humida, ſcilicet
aquatica. Sicca ſunt ignis & terra, aquatica ſunt aer &
aqua. Ignis ergo comedit ſeu conſumit quod in exterioribus
exiſtit, quoniam deuaſtat ſordes aquarum per diſtillationem,
& ſubtiliat eas per aeris leuigationem, comminuit etiá groſ-
ſitudinem lapidis per calcinationem & deuorat eorũ ſulphu-
ris ſalſedinem. Et ideo lapis noſter in quatuor elementa diui
ditur, ut magis ſubtilietur & ut à ſordibus depuretur ma-
gis & ut poſtea firmius coniungatur. Sed nũquam fuit ali-
quid natum, nec creſcens, nec animatum, niſi poſt putrefa
ctionem & digeſtionem. Et ideo putrefiunt, ut magis dige-
ſta melius ſeparentur, quippe ſi putrefactum non fuerit, fun
di non poterit nec ſoluetur & ſi ſolutum non fuerit ad nihi-
lum redigetur.

Diuiſio lapidis per quatuor elementa.

CCIPE ergo lapidem ſic corruptum & de-
a inde ipſum per quatuor elemẽta, per diſtillationẽ,
per leuem ignem æqualiter menſuratum & recipe
ſuam aquam, deinde paulatim uigora ignem, donec totum

receperis aerem igne mixtum, quod uero remanet in fundo combustū est terra nigra ſicca. Et ſcito quòd diſtillatio aquæ habet fieri in balneo Mariæ eo quod ſubtiliores lapidis partes & ſine calore ad naturam ſimplicis aqueitatis approximantes per eam diſtillantur, aer uero & ignis per cineres diſtillatur, eo quòd per ipſos cum ignitione, contingit colores & groſſiores terreas partes inferius detineri ſubtiliores uero ſurſum eleuari. Subtilior ergo fit ſeparatio per aquam cum nō ſubſtineat ignitionem quam per cineres elicitur cum ignitionem ſuſtineant. Iſto ergo modo diuides quatuor elementa eo quòd oportet extrahi aquam ex ſua ſubſtantia humida & non ex alia uel alys, eo quòd in eis eſt, maior tinctura, de terra uero non cures cuius ſit ſubſtantiæ dummodo fuerit fixa. Terra deſiccat & figit, aqua uero mundificat & abluit. Aer uero & ignis tingunt, & fluere faciunt, ideo oportet quòd ſit aqua multa & aer multus: quoniam multitudo tincture tanta erit quanta multitudo aeris erit. Studeas ergo chariſſime in omnibus operibus tuis Merc. ſuperare in commixtione, ut ſatis habeas de aere: & ſi ipſum ſolum perficere poteris pretioſiſſimæ perfectionis naturæ uincentis indagator eris. Pretium uero ipſarū medicinarum huius artis expreſſe non excedit quinquaginta argenteos ex prima operatione computando, oportet tantum ipſam medicinam diutius aſſari ſuper ignem & nutriri ſicut nutritur puer in uberibus.

De ablutione aquæ.

VM autem habueris elementa lapidis ut diximus diuiſa ablue ea, ſcilicet aerem & aquam ſepties diſtillando. Ignem uero & terram fortiter

calcinando, aquam tamen & aerem ſeparatim diſtilles quoniam aer eſt melior quàm aqua, licet ipſa abluat, & dealbet terram, faciensq; matrimonium tincturarum. Ac aer tingit terram & infundit animam & facit eam ſenſibilem. Vnde oportet quòd aer & aqua ſint à ſordibus mundata, & ab aduſtione tuta, donec ſumatur eorum tinctura, iquoniam ſi comburantur, effectu priuantur, niſi poſtea in fimo perfecte coquantur. Idcirco inhumatio in fimo interpoſita inter diſtillationes multum iuuat ut ad perfectæ ablutionis ſignũ, melius deueniatur, quod quidem ſignum eſt ſplendor & cryſtallina ſerenitas, abſque fœcibus niſi forte albis. Fœces uero aquæ quas faciet in omni diſtillatione, uice poſt uicem ad partem ſepara, & repone cum terra nigra ſuperius collocata. Aquam uero ſepties diſtillatam ſerua ad partem quoniam ipſa eſt Merc. ſola enim faciens medicinam, & aqua uitæ abluens latonem. Et ſicut feciſti de aqua alba. Ita facias de rubea aqua quoniam unum & eundem modum habent ablutionis & conſimilem effectum, niſi quòd aqua alba ad albandum ualet, & aqua rubea ad rubificandum, non ergo miſceas unam cum alia, quoniá errabis ſi ſecus facias ideo etc.

De ablutione aeris.

a B hinc autem diuide aerem ab igne per diſtillationẽ ſcilicet per cineres quoniam quod diſtillatur eſt aer puriſſimus quod uero remanet in fundo eſt ignis ſiccus, conſidera ergo quæ dixi ut opereris lapidem humidum, ad aquam & terram ſolum. Et ut utaris lapide ſicco, ad ignem & aerem tantum. Aer ſane eſt oleum & tinctura & aurum & anima philoſophorum, unguentum

quo totum perficitur magiſterium. Intellige ergo quòd ignis cum aere diſtillatur, quia conueniunt in caliditate & non cũ aqua, eo, quòd aqua refugit ignem, quia contrariantur aer ergo diſtillatur cum igne, quia ipſe eſt aqua cocta & eius tinctura eſt ignis, quoniam ipſe corpus eſt, & aer eſt ſpiritus ignem deferens. Si ergo miſcueris, cum igne lapidẽ ſtatim erit rubeus, & ſemper diligent ſe: quodcunque ergo uolueris rubificare, rubifica cum igne lapidem & erit rubeus ſemper.

Quomodo ab omni re extrahitur oleum.

PONE ergo ſuper ſubſtantiam corporis cuius oleũ extrahere uolueris puriſſimi Merc. tantum quòd ſuper natet quatuor digitis uel plus quod melius eſt, deinde accende ſub eo ignem lentum donec uideris eius oleum, id eſt, aerem paulatim aſcendere ſeu eleuari ſuper Merc. collige eum cautæ & ſerua ſeorſum, ſi ergo minuatur Merc. adde alium Merc. mundum & calidum & repone ad coquendum, continuæ hæc facias donec ſumas eius oleum & nil remaneat inſolutum. Diſtilla ergo totum paralambicum ſepties quia ablutio eiuſdem eſt eadem ſicut ablutio aquæ. Quod quidem inhumando & diſtillando humiditatem debebit fieri quouſque deuenerit ad cryſtallinã ſerenitatem abſque fecibus niſi forte albis cuius ſigna ſunt gutta ſpiſſior, abſcolor, intẽſior et leuitas aerea, ita quòd ſi ipſum prædictæ aquæ miſcueris, natabit aerem ſuperius uero ſic ablutum ſerua ſeorſum: quoniam eſt oleum tinctura & aurum anima & unguentum philoſophorum quod colorat, & tingit, & figit, & fluere facit. Tingit omnem laminam in eo ter extinctam in

aurum uel argentum ſecundum quod ipſum uel album erit uel rubeum. Non ergo miſceas oleum auri cum oleo argenti nec econuerſo: quoniam oleum albi ad albificandum: rubeum ad rubificandum, iccirco ſi illorum corporum oleum multum fuerit multa erit tinctura: quoniam multitudo tinctura tanta erit quanta fuerit olei multitudo.

Differentia inter aquam & oleum.

d *IFFERENTIA eſt inter aquam & oleum ex parte tincturæ, quia aqua abluit tantum & mundat. Oleum uero tingit & colorat, exemplum autem huius eſt, quia ſi pannus intingatur in aqua mundatur ab ea & quando deſiccatur recedit aqua, & permanet in ſtatu & colore ſuo in quo erat, niſi forte quia eſt magis mundus, econtra eſt in oleo quia ſi tingatur pannus in eo nō ſeparatur ab eo per calorem igneum uel aereum niſi ex toto deſtruatur pannus, nec poterit oleum ſeparari ab ipſo panno niſi per ablutionem & ignis deſiccationem. Signa, quia gutta olei ſpiſſior eſt aqua, color intenſior & leuitas aerea, ita quòd ſi ipſum prædictæ aquæ miſcueris, natabit ſuperius. Aqua autem eſt ſpiritus, extrahens hanc animam quæ eſt oleum & tinctura earum, quando uero extrahitur anima ab ipſis corporibus, remanet in ipſo ſpiritu, quoniam ſpiritus locus eſt eius. Anima ergo eſt tinctura ſoluta in ipſo ſpiritu deportata ſicut deportatur tinctura tinctorū per aquam ſuper pannum, deinde recedit aqua per deſiccationem, & remanet tinctura in panno fixa, per oleagenitatem. Sic ergo eſt de aqua, ſpiritus eſt in quo portatur tinctura aeris, quī cum reducitur ſuper terram albam foliatā*

statim siccatur aqua spiritualis, & remanet in corpore anima quæ est tinctura aeris. Spiritus ergo retinet animam, sicut anima retinet corpus, quoniam anima non moratur in corpore, nisi mediante spiritu, cum uero coniunguntur nũquam separantur, quia spiritus retinet animam, sicut aqua retinet terram, unde præcepit Hermes animas uenari in lapidibus, est enim mansio earũ in ipsis. Non sis in uenando piger & lentus præcauens ne fugiant à te, si autem fugiant non accipies eas cum falcone, sunt enim retentiue fugitiuorum. Cum eis est coagulatio nostra, quoniam retinent fugitiuum. Seminate ergo animam in terram albam foliatam, quoniam ipsa retinebit eam, quoniam cum ascenderit à terra in cœlum. Iterumq; descenderit in terram recipiet uim superiorum & inferiorum. Non tamen misceas oleum auri cum oleo argenti, nec econuerso &c.

De ablutione ignis & terræ.

LEI uero feces, quas fecerit in sua ablutione, colo lige omni uice & repone cum igne, quoniam sunt ignis, ac nigredinem tenentes ac rubedinẽ, quasq; oportet cum aqua prima terere & suauiter comburrere donec fiat puluis omnino priuatus ab aeris humiditate. Sic ét oportet fœces aquæ cum terra coniungere, igne accenso forti terq; calcinare, quousque sit alba humiditate uacua. Calcina ergo ignem cum igne, & terram cum terra, quousque fuerint munda & nigredine priuata, quod autem ascẽderit ab igne, illud est oleum rubeum, quod uero à terra est album pretiosum, quippe quia oleum quod tardius à corporibus separatur pretiosius habetur. Consequere ergo hæc

omnia, tempore ſuo & partem à parte ſerua ſingulariter unumquodque ipſorum.

De cauſa ablutionis ſecundum Platonem.

o PORTET *ergo te ſecundum Platonem poſſe tuo ſeparationem elementorum exercere, aquâ & aerem abluere per diſtillationem & terrâ comburrere per calcinationem, quouſque non remaneat aliquid in corpore de anima, quod non ſentiatur in operatione. Cuius ſignum erit, cum nihil à corpore euaporabit ſi de eo parum laminæ ignitæ fuerit ſuppoſitum, tunc ſanè erit appropriatum nomine ſpiritus ſubtile & purum, & nominę animæ tingentis erit appropriatum lucidum, ac appropriatum nomine corporis ſubalbidum & ſiccum. Quippe in nulla operatione noſtra, nobis eſt neceſſaria aqua, niſi candida nec oleum niſi album ſubcitrinum, nec ignis niſi rubeus, nec terra niſi pallida ſit, uel ſubalbida. Si autem ita præparaueris elementa erit terra habilis ad ſoluendum, aqua ad digerendum efficax, & oleum in quo portatur ignis ſuperabundás ad tingendum. Si uero elementa talia non habueris, eſt ſignum erroris. Corrige ergo errorem tuum, quoniam propinquior eſt operatio in eo, uel præparatio, quàm in opere nouo incipere. Elementa igitur ſoluta in uaſe ſigillato ſingulariter reſerua & maximè oleum, quoniam conſumit ipſum aer, propter naturæ ſuæ uicinitatem. & ſcribe ſuper totum ſic quòd recorderis uirtutes, nomina, etiam colorum, ne unũ pro alio acceperis, cum operatus fueris & corrumpatur opus, & hæc quidem ſufficiant ad elementorum completam ablutionem.*

De tertio regimine quod eſt reducere.

TERTIVM regimen, quod eſt reducere, ſcilicet aquam humidam ſuper terram ſiccam, ut recuperet perditam humiditatem, ſed cum terra ſit ex duobus corporibus, & duo elementa ſint ſicca dura lapidea ignis ſupple & terra in ſiccitate corcordant, quare inſimul ſunt præparanda, quoniam unam habent præparationem, coniunge groſſitiem ignis cum terra poſt aeris extractionem & præpara inſimul propter ipſius abbreuiationem, & etiam ut bene ſit eorum commixtio & ne confundatur præparatio, & unum aliud bene tingat, & ne adurentur ſuper ignis pugnam, unde præparare ea inſimul eſt magis ſaluum, magisq; propinquum. Eorum autem præparatio eſt, ut maiorem recuperent humiditatem, quam perdiderant, corpus nanque calcinatum eſt diſcontinuatum, eo quòd ab aqueo eſt omnino priuatum, unde cum nudum ſit & uacuum, ut multum ſitiens ebibit ſuum humidum aqueum. Ideo &c.

ARNALDVS de Noua Villa hic ponit capitulum de modo albificandi & ſublimandi terram, & quia terra albificatur ex multiplici reiteratione imbibitionis cum forti contritione & frequenti aſſatione aqueitatis Merc. Aſſumit ſublimationem Merc. in forma ſicut ponit Geber in ſua ſumma &c. Et in fine concludit, cum autem albiſſima ut nix aſcenderit, completum erit et ipſum eſt quæſitum bonum terra alba foliata, cogelans & mundificans & ſulphur album, non adurens & inproximo ſeq. cap. dicit ſi ergo ſulphur rubeum habere uolueris diſſolue ſulphur album ſuperius collectum in

aqua rubea per contritionem & imbibitionem & bonam de coctionem, dissolutum congela in lapide, & coagulatum dissolue iterum in aqua rubea & iterum congela. Tertio *uero cum eadem aqua dissolue & sublima totum per ignem fortissimū quod quidem in sublimatione ascenderit sursum in similitudinem pulueris est sulphur albissimum, quod uero remanet in fundo est sulphur rubeum tinctum ut scarletum, et istud est sulphur optimum secundum Arist. hoc enim argenti. conuertit in uerissimum aurum secundum artificium.* Ex *ijs etiā patet quòd unus est lapis, una materia: unū opus etc.*

Modus *uero reducendi aquam super terram sit talis.*

I NFVNDE *igitur primam aquam per uices conterendo & post leuiter calcinando, quousque ipsa terra biberit de sua aqua quinquagesimā partem sui, sciens quòd oportet terram nutriri primo modica aqua & post maiori, sicut est uidendum in infantis educatione.* Idcirco *multum contere terram paulatim, imbibe cum aqua de octo in octo dies, decoque & postea mediocriter calcina in igne & non tædeat te hoc multotiens reiterare, ipsum enim fructum non gerit absque frequenti irrigatione, & si trituratio non fuerit bona donec aqua fiat unum corpus cum terra nihil proficiet.* Non ergo *suspendas manum à tritura-tione & assatione donec aqua sit sicca desiccata, & terra alba, quoniam exsiccatio cum forti trituratione & assatione terram facit albam.* Caueas *tamen, ne imbibas terram nisi paulatim & paulatim cum longa trituratione scilicet post exsiccationem terræ.* Deinde *est pondus in hoc ubiq; notādum,*

ne nimia ſiccitas, aut ſuperfluus humor adminiſtrando corrumpant, ut uim tantum aſſando decoquas, quantum diſſolutio adiecit & imbibendo diſſoluas quantum aſſando defecit. Ideo omni uice poſt calcinationem terræ ſuperfunde aquam temperate, neque multum uidelicet, neque parum quia ſi multũ fuerit fiet pelagus conturbationis, ſi uero parum uertetur in faullam, quare ſuauiter & non feſtinanter, de octo in octo diebus terram irrigabis decoques in fimo & calcinabis donec biberit de aqua quinquageſimam partem ſui. Nota q poſt imbibitionem debet inhumari per ſeptem dies. Itera ergo opus multis uicibus, quanquam ſit longum, quoniam non uidebis tinctũram neque proficuum perfectum donec ſit completum. Studeas ergo cum in opere fueris, omnia quæ in qualibet decoctione apparent in mente tua recondere & eorum cauſas inueſtigare. Tres quippe ſunt colores, niger, albus et citrinus, cum autem terra egreditur nigra imperfecta eſt & non completa, quaque igitur uice paulatim & paulatim uigora ignem in calcinatione quouſque terra egrediatur alba ex ignis fortitudine. Nam ſicut calor agens in humidum præſtat nigredinem. Ita agens in ſiccum præſtat albedinem. Idcirco ſi terra non fuerit alba tere eam cum aqua, & itera to calcina, quoniam aqua & ignis latonem abluunt, & obſcuritatem ab eo auferunt. Nam præparatio ſua ſemper fit cum aqua, ideo qualis limpitudo aquæ talis limpitudo terræ, & quanto magis fuerit abluta terra, tanto magis erit alba, hæc tantum de tertio regimen quod eſt reducere &c.

NOTA recapitulationem tertij regiminis, quòd iſta quæ ſublimantur duobus modis ſublimantur, aut per ſe, quia ſunt ſpiritus, ut Merc. per ſe ſublimatur &c. Aut ſublimantur cum alijs, quia ſe incorporant cum ſpiritibus. Terra. n.

noſtra cum ſit calx non ſublimatur, niſi ſe incorporet cum Mercur. *contere igitur calcem & imbibe* Merc. *& decoque donec fiat corpus unum, & non tedeat te hoc ipſum multotiens reiterare, quia corpus niſi cum* Merc. *ſit incorporatum non aſcendet ſurſum, Ideo neceſſe eſt inquantum poteris naturam ſuam ſubtilies & cum* Mercurio *fortiter piſtes, quouſque fiant unum, quia ſublimationem non facimus niſi ut redigantur ſeu reducantur corpora ad ſubtilem materiam & naturam, ſcilicet ut ſint ſicut ſiccus ſpiritus, & quod corpus ſit leue, ad redigendum in omnes res, ſiue in* Solem, *ſiue in* Lunam, *& hanc ſublimationem facimus ut corpora redigamus ad ſuam primam materiam .ſ. in* Merc. *& ſulphur. Facimus, ergo hanc ſublimationem, tribus de cauſis, una eſt quòd corpus ſit ut ſpiritus de ſubtili natura, ſecunda eſt quòd* Merc. *ſe bene incorporet cum calce, tertia eſt quòd totum ſumat colorem album uel rubeum. Idcirco, quando calx ſublimatur ad lunam debet eſſe alba & Merc. ſimiliter albus. Et calx quando ſublimatur ad Solem debet eſſe ſimiliter rubea & Merc. ſimiliter rubens igne calefactus, & debet eſſe puluis inceratus, quia non bene operatur Mercu. nec ad Solem, nec ad Lunam niſi tali modo. Et cum Mercurio quem ſublimas ad Lunam non miſceas ullam rem, quia color Solis non intrat ad Lunam, nec album ad Solem. Sed ponas unamquamq; ſpeciem cum ſua ſpecie & pone ad ignem accenſum & ſublima totum. Et non miſceas iſtud quod remanet deorſum cum illo quod aſcendit ſurſum: ſed pone unumquodque ad partem, quia illud quod in fundo remanet de corpore reiterabis ad ſublimandum per Mercurium incorporandum, donec aſcenderit totum. In ſublimatione autem* Merc. *cum uideris terram albiſſimam ſicut nix & quaſi puluerem mor*

tuum aludel ſpondilibus adhærere tunc ſuper eam reitera ſublimationem ſine fœtibus inferius remanentibus, quoniam adhæreret pars illius fixa & fixaretur cum fœcibus & nunquam poſſet ſeparari ab eis. Puluis autem aſcendens ſuperius à fœcibus, eſt cinis à cinere, id eſt terra extractus, ſublimatus, honoratus, quod uero remanet inferius ex eo adhærens eſt cinis cineris inferius. cinis inferior uituperatus, damnatus & fex, quod autem albiſſimum ut nix aſcenderit, completum erit. colliges igitur eum caute ne euolet in fumũ, quia ipſum eſt quæſitum bonum, terra alba foliata, & congelans congelatum mundificans arſenicum, & ſulphur album, & eſt res optima ſecundum Ariſt. quoniam eſt completum & de eo alchimiſtæ faciunt argentum, & hoc quidem modo perficitur ſulphur album non urens, id eſt, Merc. ſublimatus.

De quarto regimine quod eſt figere & fermentum uel fixum eſt neceſſarium ad figendum.

q VARTVM *uero lapidis regimen eſt figere album ſulphur & rubeum ſupra corpus fixum, ſcilicet ut ſulphur album figatur ſupra argentum & rubeum ſuper aurum, quia ſecundum pythagoram, qui argentum uiuum à corporibus extractum non coagulat in ſulphur album patiens ignem, nullam uiam exigit ad rubedinem. Non igitur fatiges corpus tuum in huiuſmodi rebus altis ad quas peruenire non potes ſi iſta facere ignoras quoniam in deuio erras. Prudenter ergo & non caſualiter operare, quoniam ſine fermento nõ exibit Luna in ſolem, ſed ad aquã ſol & Luna, quòd non permaneat in eſſentia naturæ, niſi occultaueris ipſum cum corpore de quo præparaſti ab initio,*

ſcilicet Luna & Sole. Coniunge igitur ipſum cum eo quod generet ſibi ſimile & fiet elixir illud quod componis, cum autem coniunctum fuerit cum ſuo corpore, non deſinet in aliud agere quouſque conuertit, totum. Idcirco quando uis fermẽtare miſce ſulphur cum corpore ut totum ſit fermentũ, quoniam fermentum rediget ſulphur noſtrum ad ſuam naturã colorem & ſaporem per omnem modum, quare fermentum ad album erit album, & ad rubeum erit rubeum, quod patet quia ſi poſueris fermentum argenti, cum ſulphure auri rediget ad ſuam naturam, ſed non ad ſuum colorem, ſimiliter ſi poſueris fermentum auri, cum ſulphure argenti, cõuertet ipſum nõ ad ſuam naturam, ſed ad ſuum colorem. Et econuerſo, non ergo commiſceas fermentum unius ſulphuris, cum ſulphure alterius, quoniam fermentum auri aurum eſt, argenti uero argentum eſt, & non ſunt alia fermenta ſuper terram, quia nunquam figit, quod fixum non eſt, nec fuit.

Quod pondus fermenti debet pondus excedere ſui ſulphuris uel eſſe æquale.

DCIRCO in omni fermento debet notari pon
i dus utriusq; ut ſumma uolatilis ſulphuris, nõ ſupe
ret ſummam ſui corporis, alioquin ligamentum ſponſalitij uerteretur in ſpiritus fugam non fixi, unde dicit Plato ſi parum ſulphur proiiciatur, ſuper multum corporis ita quòd ſuper habeat potentiam, cõuertet ipſum cito in puluerem, cuius color erit ſicut corporis ſuper quod proiicitur ſpiritus ſcilicet coloris auri uel argenti. Dicam ergo inferius pondera omnium. Sed quia ſulphura non poſſunt, ingredi corpora niſi mediante aqua, cum aqua facit medium inter

ſulphur & fermentum in omni deſponſatione. Primo ponas ut dicit Auic. terram, quoniam ipſa eſt iuxta fermentum. Secundo ponas aquam quoniam eſt iuxta terram. Tertio ponе aerem quia eſt iuxta aquam. Quarto pone ignem quia eſt iuxta aerem, ueruntamen non ponas ignem in elixir ad albūm, quoniam elixir ad albūm tribus completur elementis, in quibus non eſt ignis. Rubeum uero omnibus quatuor utitur rotis. Aperi ergo & claude, ſolue & noda, ablue & deſicca, quoniam aqua eſt medium coniungens tinctturas illorum, ſcilicet olei, aeris, & ignis. Et dicam modo uerbum phyloſophicum. Si prius mittas oleum & poſtea terram erit oleum mortificatum in terra, quoniam aqua intraret. Si autē poſueris aquam & poſt oleum ſtabit oleum ſuper aquā. Si autem poſueris aquam & poſtea terram, erit aqua ponderoſior quam terra. Fige ergo aquam cum terra ut ei adhæreat. Et ſi unum de quatuor occidiſti omnes ſunt mortui, ſi unus habeat plus de anima quam alius nihil ualet. Appropria ergo fermentum quod eſt anima, mitte fermentationem ut ſit puluis calcinatus ſolutus & induratus, quoniam ſi bene non præparas fermentum nil ualet magiſterium.

Conſequenter uide quæ ſunt utilitates diuiſionis &c.

SI non diuidas lapidem per quatuor elementa, non poteſt bene cōiungi anima ſcilicet ſpiritus cum corpore. Et ſi non miſceas de ipſo corpore cum eo, ſuper quod facere uis proiectionem, in elixir, & non mitigas, non diliget corpus ſpiritum. Et ſi non miſceas fermentum in elixir, non coloratur corpus ſuper quod debet proiici, ſicut decet. Et ſi non ſublimas totum hoc, quod mittis in elixir, erit

aurum & argentum acre, & ſi non præparas totum non ſuſtinebit ignem. Et ſi non caueas tibi in mollificando & indurando, non erit habile aurum & argentum in operando. Idcirco calx quæ mittitur in elixir eſt ſublimanda ut ſit omnino ſimplex & una. Cum autem uis proijcere elixir, facies calcē de illa materia cuius fuerit corpus ſuper quod proijcere uolueris, & mitte fermentum ſicut ſupra dixi, & ſi eſt aurum de auro, ſi argentum de argento, quoniam ſponſalitium non eſt aliud, niſi quod coniungas fermentum cum corpore ſupra quod uis proijcere elixir. Item corpus & fermentum quod miſces in elixir debet eſſe puluis bis uel ter ſublimatus. Nam quoties ſublimabis aliquod corpus cum commixtione ſublimati ſpiritus, toties lucraberis in proiectione mille partes. In quanto enim alleuias corpus tuum. In tanto habebis melius ut poſſis proijcere unum pondus ſupra centum & centum ſuper mille, & mille ſuper decem & decem ſuper centum & centum, ſuper mille millia & milleſimum ſuper infinita.

Quòd debeamus ſeruare quantitatem uniuſcuiuſque.

c VM igitur uolueris lapidem noſtrum præparare ſcias quantum eſt in ipſo de aqua & de aere de igne, & de terra cum fuerit calcinatus, erit in eo ſiccitas maior, calor maior, frigiditas minor, humiditas minor. Cum ſoluitur redigitur in frigiditate maiori, caliditate minori, humiditate maiori, ſiccitate minori. Quando figitur reducitur in calore maiori, humiditate minori, ſiccitate maiori, humiditate minori.

Quomodo elementa ſunt corrigenda & quomodo acquiritur fuſio medicinæ.

In coniunctione lapidis tres attendas colores principales, primo nigrum, ſecundo album, deinde rubeum. Obſerua igitur diligenter ne opus tuum rubeat ante nigredinem, & pereat tinctura per combuſtionem, ſi uero rubuerit, ante nigredinem, corrige errorem, decoquens omnia ſimul in aqua alba, donec conuerſa fuerint in nigredinem. Sic etiam facies ſi rubuerit ante albedinem. Non igitur negligas inhumationis decoctionem, quoniam ipſa tollit combuſtionem, & perditam reſtaurat humiditatem. Si uero medicina non commiſcetur corrige per diſſolutionem eius quod ingreditur & per mixtionem ambarum ſolutionum facit ingreſſum, in omne quod illi per minima coniungitur, hoc autem per ſolutionem non in aquam uulgarem complectitur, ſed in aquam mercurialem, & complectitur ſimiliter per ſolutionem fuſio facilis in rebus non fuſibilibus, ut apertius ingrediatur & alteretur cum complemento. Vnde medicinam calcinamus, ut citius ſoluamus, & ut melius mundetur figatur & fundatur, ac ut ab ea ſuſcipiant corpora meliorem impreſſionem aut ingreſſum: & facilem fuſionem dare materiæ, cum multiplici ſolutionis reiteratione ſpirituum non inflammabilium ſuper illa uim aeris & aquæ Mercurij non fixorum: aut cum multiplici ſolutione medicinæ non fundentis. Eſt tamen cautela bona ad fuſionem præſtandam medicinæ non fundenti, ut ſoluatur corpus fermenti albi, ſcilicet uel rubei, de cuius intentione ſit per eam immutari & alterari & ſoluatur ſimiliter medicina alba, ſcilicet

uel

uel rubea de cuius intentione ſit ingredi cum alteratione, non fiet tamen omnium iſtarum parcium ſolutio ſed quarũdam, quoniam ſolutio earum non eſt aliud niſi quòd in humidum reuertantur & ſulphuris ſalſedines auferantur. Dehinc idem corpus & non aliud corpus imbibetur uice poſt uicem donec fundatur citiſſimæ ſuper laminam ignitam. Quin ex ijs artificiorum ingenijs neceſſe eſt medicinam quambibet & commiſceri, & fundi & ingredi. Si autem metallum quod conuerti debet per medicinam, non fuerit ſufficientis coloris addatur plus de ipſa medicina. Si uero de colore nimis habuit uim in ſole, quia luna non poteſt eſſe nimis alba ponatur minus de medicina & plus de metallo conuertendo. Se autem medicinæ non bene remanſerit quod eſt ex defectu fixionis, ſuccurre per reiterationem ſolutionis & coagulationis atque per multiplicem non fixæ partis ſolutionem, ſuper partem fixam, donec cum ignis aſperitate quieſcat, id eſt, non fugiat ab igne aſpero. Si uero fundatur grauius quod eſt ex defectu cærationis ſuccurre ei cum oleo, id eſt, aere lapidis, guttando guttam ad guttam ſuper ignem leuem, donec fundatur ut cæra. Quoniam quando incæras miſce magis de re calida & humida, quàm de re frigida & ſicca. Et quando figis miſce magis de re frigida & ſicca quàm de calida & humida intellige quæ dico quoniam huius operis perfectio, eſt naturæ imperfectio.

De ponderibus obſeruandis in fixione.

OMNIA ſub termino diffinito & diſpoſitione certa conſiſtunt idcirco unicuique pondus & omnis menſure modus in omni opere opus eſt. Caue ergo

tibi in commixtione elixiris, & operare ibi ſapienter ut ſcias quantum ibi apponere debes, de aqua, de aere, de terra & de igne. Alioquin ſi ſecus feceris, non ualebit opus: quia ſi ponas de terra magis uel minus quàm requiritur in elixir: quod magis poneretur mortificaret animas, quod minus faceret eas humidas & non figeretur. Similiter in aqua ſi plus uel minus poneretur faceret ſimile damnum: ſi plus poneretur faceret humidum & molle, ſi minus faceret ſiccum & durum. De aere ſi plus, coloraret nimis, ſi minus eſſet non haberet colorem. Ignis etiam lapidis ſimile faceret damnum quia ſi plus eſſet combureret, ſi minus & parum eſſet non ſiccaret totam humiditatem, quam debet deſiccare nec calefaceret. Veruntamen ad album non ponas ignem, ſed loquor hic de omnibus elixiris. Idcirco pondus ubique eſt notandũ, ne nimia ſiccitas aut ſuperfluitas humoris corrumpat, magiſterium, quare fermentum iuxta adequationis incrementum eſt ſemper apponendum, non nulla erroris offenſa nocebis, ſi ad illud pondus ubique recurras. Quicquid igitur in elixir eſt grauius & ſtabilius per ipſius ponderoſitatem ſibi nomen terræ uſurpat. Non minus quoque fermentum quod cum ſulphure coniungitur, terræ nomen aſſumit: quæ uero ſubleuãtur & euolant aquæ & aeris ſibi nomen appropriant. Cum ergo coniugis elementa ut figantur in terra ſi eſt ad album, ſemper ſit de terra plus, quàm de aliquo aliorum elementorũ alioquin terra non figeret ſpiritum, immo ſecum euolaret in fumum, uerum illud ſit plus ſecundum rationem iuxta æquationis menſuram, uerbi gratia, ſi eſt de aere unum pondus & dimidium, & de aqua duo pondera, debent de terra eſſe tria pondera minus quarta, & terræ fermentum ſit tertantum, quantum eſt ſulphur album, ut ſi unũ pondus fue

rit de ſulphure albo, tria pondera erunt de fermento, quantum igitur fuit aer & aqua tantum debet eſſe de terra minus quarta. De aqua duo, de aere unum & dimidium & erit elixir completum. Ad ſolem uero cum ipſe ſit calidior luna debent eſſe duo pondera terræ, tria aquæ & tot de aere & unum pondus & dimidium de igne, nam pondus ignis dimidium eſt unum pondus aquæ, nec eſt in hoc additio nec diminutio, quoniam ſi ſit multa aqua & paruus ignis extinguetur ignis, ſimiliter ſi ſit multū de terra & paruus ignis, econtra tamen eſt de aere, quia aer nutrit ignem ſicut aqua nutrit terram, nam ignis uiuit de aere, & aer de iuuamento aquæ & aqua de iuuamento terræ. Fige igitur aquam in terram ut aer poſſit figi in aquam, quoniam ſi aquam occidiſti, omnes ſunt mortui. Veruntamen aqua minime figitur ſine terra. Quia conſurgit nullus unquam ſine corpore fructus. In quo dum moritur ſemen fructum dare fertur. Quoniam cum terra ſit in ſe fixa retinet ſecum & figit alia elementa. Aqua uero cum ſit frigida & humida circundat, terram & conſtringit, & tenet cauſa, quoniam frigidum & humidum ſiccitatis eſt conſtrictiuum. Veruntamen impreſſionem cito recipit & cito dimittit. Siccum autem econtra grauiter impreſſionem recipit & grauiter dimittit. Ideo cum humidum & ſiccum ſeinuicem comparuerint, adipiſcitur ſiccum ab humido per partium conſtrictionem uel continuationem & facilem fuſionem acquirit ſiccum ab humido, & humidum à ſicco acquirit ut firmiter teneat impreſſionē & quòd omnem patiatur ignem unde propter hoc humidum prohibet ſiccum à ſua ſeparatione & propter hoc ſiccum prohibet humidum à ſua fluxibilitate. Aer uero circundat aquā & clarificat, uel rarificat terram & tingit ipſam, ut apta

ſit ad extenſionem & fuſionem. Ignis autem totum compoſitum maturat, ſubtiliat, rubificat, permiſcet aerem & conſolidat, ac terræ & aquæ frigiditatem ſtringit & obtemperat ut redeat ad æqualitatem complexionis. Elementa igitur grauia ut terra & aqua plus iuuant ad fixionem & quietē, elementa uero leuia ut ignis & aer plus iuuant ad fuſionem & tinctūram. Non comedas ergo quòd non bibas, nec bibe quod non comedas, ſed comede et bibe unum poſt aliud ſecundum rationem. Non ſis prodigus non auarus, ſed moderata pondera ſerues ſecundum æqualem uel inæqualem complexionem.

De fixione, & elixiris compoſitione, ad album.

i LLVMINA corpus antequam ponas animam, quia corpus niſi ſit ablutum, non retinet ſpiritum. Sit autem potus poſt commeſtionem, non autem commeſtio poſt potum. Alioquin facies uentrem humidum, & non recipiet ſiccitatem, bene ergo fige bene commiſce, & bene tinge, & ſic totum habebis magiſterium. Idcirco ciba tres partes puriſſimæ lunæ minutim limatæ, cum duplo ſui Merc. albi, terendo totum inſimul fortiter. In mortario porphiritico, donec Merc. combibat totam limaturam & fiat quaſi butyrum ita quòd nil inueniatur de limatura. Hinc ablue fortiter cum aceto, & ſale communi ſeparato, donec acetum inde purum exeat, & clarum: tunc ablue ſalem, cum aqua dulci & clara & ad ignem deſicca. Abhinc uero unam prædictī ſulphuris ſublimati & congelati albi partē, unam conterendo inſimul fortiter, donec totum redeat, quaſi corpus unum, deinde incera ipſum cum una parte ſuæ

aquæ albæ et mitte ad ſublimandum uigorando ſubtus igne paulatim & paulatim, donec ſublimetur ex eo quicquid ex eo fuerit uolatiuum: deinde infrigidatum extrahe, & quod ad latera uaſis ſupereuolatum fuerit, cum alia parte ſuæ aquæ redigæ ſuper fœces ſuas terendo imbibendo & aſſando, donec fiat ſicut paſta & remitte ad ſublimandum. Ita continue reitera contritionem, imbibitionem, aſſationem & ſublimationem uigorando ſemper ignem donec fungatur terra duplum ſui de aqua, & nihil penitus ſublimetur ab ipſa, & reducas ſemper quod ſuperius aſcendit, ſuper illud quod inferius remanet fixum, quouſque totum figatur deorſum, nã ſulphur fixum cum ſit congelans congelatum, naturaliter congelat ſuum Merc. per frequentem ſublimationem, uel ſulphuris reiterationem ſuper ipſum. Exemplum autem huius eſt terra & aqua, & cum aqua commiſcetur cum terra, terra abſorbet aquam ſua ſiccitate, & inſpiſſat eam ſcilicet aquam ſua denſitate & facit eam ſibi ſimilem ſua groſſitie, quoniam omne ſiccum naturaliter appetit humidum, ut in ſuis partibus ſit continuatum, unde oportet exprimere rem illius ſcientiæ et ad plenum cognoſcere uires naturæ et eiſdem firmiter adhærere, quoniam natura ſufficiens eſt tibi & ſibi et ſimiliter in omni quo indiget ad ſui perfectionem. ipſa ſiquidem cum ſit ſagax eſt ſollicita in creatione ſui corporis, cuius ſollicitudinis non eſt finis. Sufficit ergo uobis chariſſime naturam ſapienter diſponere extrinſecus, quoniam ipſa ſufficit intrinſecus ad ſui operationem. Motus ſiquidem ipſius ſunt adhærentes ſibi uiæ uni & ordini uni, modo meliori & certo quo poſſet excogitari, ut patet in creatione cuiuslibet generati. Idcirco additamentum diſpoſitionis & præparamentum, debent eſſe in magiſterio philoſophorũ, id eſt,

operantium, quia natura motum ſuum præterire non poterit, niſi impedita fuerit per contrarium. Certum nanque tẽ pus eſt quod ipſa habet ad impregnandum & pariendum, & nutriendum & operandum, unde cum terram habueris impregnatam expecta partum, cum uero peperit filium nutrias eum quouſque poſſit, tollerare omnem ignem & tunc poteris de ipſo facere proiectionem.

De reductione aeris ſuper elixir ad album.

I GITVR cum aqua fuerit, cum terra fixata, tere, imbibe eam imbibitione rorida, cum una parte aeris ſui, & pone ad ſublimandum faciens ſub eo ignem primo lentum, poſtea fortiorem, quouſque per continuam ſublimationis reiterationem, totum figatur deor ſum. Tunc per diem & noctem facias ignem ſub eo fortem. Secunda die cum ſua nocte fortiorem. Tertia die cum ſua nocte facias fortiſſimum ignem ſicut eſt ignis fundendi: ſic enim aer figitur, cum aqua & terra, quia natura lætatur natura & natura docet naturam præliari contra ignem per ſequente nanque fugienti, obuianti perit fuga, quoniam auis plumata detinetur ab implumata deorſum in terra.

De inceratione elixir albi.

a BHINC ergo extrahe & de lamina criſtallina quam infundo reperies lucidam drachmam unam tere, & cera inceratione ultima guttando ſuper ipſum guttam ad guttam in tenui crucibulo ſuper ignem leuem, de ſuo aere albo, iam dicto, donec fundatur, ſicut ce

ra ſine fumo. Tunc proba ſuper laminam ignitam, ſi ſe reſoluerit uelociſſime ſicut cera cerata eſt. Si uero non, reduc ipſam ad cerandum, guttando guttam adguttam, de oleo ſuo albo, donec fundatur ſicut cera ſine fumo. Et hoc quidē eſt præceptū omniū philoſophorū: ut poſtquā per ſublimationes fixaueris mundiſſimam terræ partem, reiteres ſublimationem reſiduæ partis non fixæ ſuper eam fixam, donec ipſa ſimiliter figatur. Hinc tenta ſuper ignem ſi bonam deſerit fuſionem, tunc ſufficienter reiteraſti ſublimationem. Si uero non, reitera ſuper ipſam uice poſt uicem non fixæ partis ſublimationem donec fundatur cito ſicut cera ſine fumo. Tūc extrahe & infrigidari dimitte, quoniam eſt elixir completū impretiabile pretium conuertens omne corpus diminutum in infinitū lunificum uerū, proijce ergo unum pondus de eo ſuper mille partes Merc. cum ſale in aceto ſoluti & fiet pura luna melior quàm de minera. Sic etiam ſi ſuper imperfectorū corporum unumquodque de eo fuerit proiectum in ueriſſimum tranſferetur argētum. Modos autem compoſitionis huius ueriſſimi elixiris tradidi uobis completo ſermone ad quas per illos potes peruenire indubitanter. Sollicite ergo ad hos ingenieris, modos regiminis exerceas & eorum uirtutem ad unguem inuenies, quod quidem nec per ſe nec forte putes miraculoſe ſed arte perficitur in operatione, operare ergo quocunque uolueris quia ultra conſiliū iſtud, non poſſum aliud.

De compoſitione elixiris rubei.

e ODEMQVE modo fit elixir rubeum ad Solem ſicut album ad lunam, niſi quòd pro qualibet re alba ponas rubeam & loco limaturæ lunæ pone

limaturam ſolis, & aquam Merc. rubificatam prius cũ igne lapidis. Nam in opere rubeo non intrabit niſi rubeum, ſicut in opere albo niſi album. Solaris nanque medicine præparationi, non adurentis fit additamentum ſulphuris rubei per modum figentem & calcinantem in triplo fermenti præparati cum aſtutiæ induſtria adminiſtrati perfecte per modum ſolutionis & ſublimationis multiplicem cum reiteratione multa quouſque non fixum cum fixo figatur deorſum: quoniam huius ſolutionis & fixionis modus eſt per reiterationem partis reſidue non fixe ſublimationis, cum fixe ingenioſe coniungendi per minima, quouſque eleuetur cum ea & iterato figatur cum ea ut ſtet. Cum uero tres partes aquæ ſuæ rubeæ fuerunt ſecum per hunc modum ſublimate uice poſt uicẽ cum eo donec figatur deorſum, tunc pone ipſum per noctem & diem in igne tepidiſſimo ut melius depuretur & figatur in eo. Hinc extrahe, & cera ipſum in crucibulo ſuper ignẽ lentum, cum oleo ſuo rubeo, guttando guttam ad guttam, donec fundatur ut cera ſine fumo cum eo ſtans & penetrans profundius, tingens & permanens. Proijce ergo unum pondus ſuper mille partes Lunæ, uel Merc. ablute, cum ſale & aceto & fiet ſol ueriſſimus in omni examinatione bonus & melior ualde quàm de minera productus, quia argentum et aurum, huius elixiris excedit aurum & argentum de minera in omnibus ſuis proprietatibus. Vnde dicunt philoſophi q̃ aurum & argentum eorum non ſunt aurum & argentum uulgi, quoniam additur eis additio magna in tinctura & perſeuerantia in igne & proprietatibus multarum utilitatum, ad omnem infirmitatem expellendam.

De *multiplicatione medicinarum*.

I VERO *medicinas iſtas cum fixe fuerunt & date oleis ſuis albis uel rubeis, donec fluxerint ſicut cera, diſſolueris in* Merc. *ſuo albo uel rubeo, donec fiant aqua clara, & poſtea in leui decoctione congelaueris, ac cum eorum oleis & ſuper ignem denuo ceraueris, quouſq; fluant citiſſime, duplicabitur uirtus earum in proiectione.* Et *ſi eas cum ſolute fuerint ſemel ad minus diſtillaueris in centuplo augmentabuntur uirtutes earum.* Modus *uero multiplicationis medicinarum eſt, ut diſſoluas unumquodque ſpiritum earum in aqua ſua per inhumationem ſingulariter, poſtea ſepara oleum earum per diſtillationem primo recipies aquam poſt oleum, deinde ignem & manebit terra deorſum. reduc aquam per ſublimationem ſuper terram donec bibat iſtam aquam totam & figatur cum ea: de inde imbibe eam ex oleo ſeu aere & tinctura donec figatur in ea & fundatur quaſi cera, proijce ergo ex eo ſupra quod cunque corpus tantum quantum uis, quoniam in decupla multiplicabitur eius tinctura, & ſi una pars ſui primo conuertit cuiuſuis corporis centum partes, ſecundo conuertet mille, tertio decem millia, quarto centum millia, quinto mille millia in ſolificum & lunificum uerum.* Vnde *eſt notandum q quanto plus ſoluitur medicina & ſublimatur et coagulatur, tanto melius & abundantius operatur, quoniam in omni ſua ſublimatione, acquirit ſibi decem in proiectione. non eſt igitur faſtidium in reiteratione ſolutionum, ſublimationum & coagulationum, quoniam per eas medicina melius digeritur, unitur & figitur ac perfectus operatur.*

Quomodo debes intelligere ſolutionem & ſublimationem.

ERVNTAMEN *non putes me hic docere ſo*
u *lutionem ut elixir omnino redigatur in aquã, ſed ut ſubtilies ipſum inquantum potes & diuidas ſuas partes in fixione coniunctas, ſuumq; ſiccum conuertas in humidum & groſſum in ſimplum, quoniam opus ſolutionis in uentum fuit, ad ſubtiliandum & non propter aliud: unde coniunctio corporis cum ſpiritibus fit cum diſſolatione, & nõ cum ſublimatione, quia corpora non indigent niſi ſubtiliatione, ut melius cum ſpiritibus coniungantur. Ipſorum uero ſubtiliatio eſt in aquam diſſolutio, quia diſtillatio uel diſſolutio trahit lapidem de potentia ad effectum eo quòd facit eum omnino ſubtilem, unde cum corpora totaliter ſubtiliantur. Spiritus uniuerſaliter cum eis coniunguntur, & per nullum genus ingeniorum abinuicem ſeparantur, quoniam confirmatio ſpirituum cum corporibus, fit cum corpora fuerint ſubtilia ut retinere poſſint ſpiritus. Et ideo qui corpora poterit ſeparare cum prima ſubtiliatione, finem conſequetur opportunum & optatum, quoniam in coniunctione ſpirituum cum corporibus tota debet eſſe intentio operantis. Et coniunctio ſpirituum & corporum fit cum corpora ſubtiliantur, ut ſpiritus & corpora fiant ſubtiliata per contritionem & aſſationem eorum cũ ſpiritibus. Intellige ergo quæ dixi, quoniam utile eſt totum & nihil ſuperfluum in dictis meis ſi uero non intellexeris itera lectionem multotiens ut totum intelligas, uide ergo & intellige & ſecundum ea operare, quoniam quicquid diximus à linea ueritatis uenit à*

qua non debes in nullo declinare, quare niſi deſpicias nec la-
bor priuabitur fructu. Idcirco ſi uera ſubſcripta non intelle-
xeris, non me reprehendas, ſed tuam ignorantiam calumnie
ris, quoniam infortunatus es, ſicut ille cui nunquam Deus
aliquid tribuit uel concedit boni.

De *modo faciendi proiectionem.*

ſ ED QVIA *graue eſt mille milliũ partes ſimul fundere, cum uolueris facere proiectionem, hoc modo facies.* R. *centum partes* M. *cum ſale et aceto abluti & pone in crucibulo ſuper ignem, cum autem incepe rit feruere pone unam partem, tui elixeris dicto modo præ-parati ſuper* C. *partes illius* M. *abluti & fiet totum medicina, ſuper alium* M. *ablutum: deinde proiyce unam partem illius medicinæ congelatæ ſuper centum partes* Merc. *abluti & in crucibulo feruenti ad ignem & fiet adhuc totum medicina. Poſtea pone unam partem illius medicinæ ultimæ congelatæ ſuper centum partes* Merc. *abluti & fiet totum aurum uel argentum in omni iudicio, ſecundum quòd primo fuerit eli-xir uel album, uel rubeum, ſcilicet præparatum & compo ſitum, ut dictum eſt.* Et *hoc quidem eſt* Roſarium *philoſo-phorum ferens roſas odoriferas tam rubeas quàm albas, ex-tractum breuiter ex libris, ipſorum, nil habens ſuperfluum nilq; diminutum ſed totum continens quod eſt neceſſarium, ad omne diminutum perficiendum in infinitum ſolificum & lunificum uerum, ſccũdum quod elixir fuerit præparatum. Sic etiam habet uirtutem efficacem ſuper omnes alias medico rum medicinas, omnem ſanandi infirmitatem tam in calidis quàm in frigidis ægritudinibus, eo quod eſt occultæ & ſubtil*

lis naturæ conseruat sanitatem & roborat, infirmitatem expellit & curat uirtutem confortat, de sene facit iuuenem, & omnem corporis depellit ægritudinem, uenenum declinat à corpore, arterias humectat, contenta in pulmone dissoluit, & ipsum alteratum consolidat, sanguinem mundificat, contenta in spiritualibus purgat, & ea munda conseruat. Et si ægritudo fuerit unius mensis, sanat una die, & si unius anni in duodecim diebus, si uero fuerit antiqua longo tempore sanat in uno mense. Et non immerito hæc medicina super omnes medicinas alias & mundi diuitias, est summopere acquirenda & perquirenda quia qui habet ipsam habet incomparabilem thesaurum.

Vltimum de recapitulatione totius operis.

PERTRACTATIS *igitur regiminibus totius huius diuini operis secundum exigentiam sui sermonis, cum causis omnibus sufficientibus.* Restat *nunc breuiter & memorialiter totum recapitulare magisterium sub completa sermonis breuitate.* Dico *ergo quoniam totius intentionis operis, finis non est nisi ut sumatur lapis in capitulis notus, & cum operis instantia assiduetur super ipsum opus sublimationis primi gradus, ut mundetur ab impuritate corrumpente, demum cũ eo soluto soluatur ipsius additamentum album uel rubeum, donec in ultima subtilitatis materia perueniat, & ultimo uolatile fiat. Ab hinc uero cum fixionis modis figatur donec in asperitate ignis quiescat, demum uero fixum lapidem cum non fixa parte seruata, per modum solutionis & sublimationis uolatile facias, & uolatile fixum, & fixum solutum & iterato uolatile, ac itera-*

to uolatile fixum, quouſque fluat & alteret in complemento ſolifico & lunifico certo. Et in hoc completur archanum pretioſiſſimum, quod eſt ſuper omne huius mundi archanū impreciabile precium & omnium philoſophorum theſaurus. Idcirco chariſſime exerciteris ad illud cum laboris inſtantia maxima, & diuturnitate meditationis immenſæ, quoniam cum illa elixir completum inuenies & ſine illa nunquam. Modos uero ipſius completo ſermone uobis dedi ſuperius non ſub ænigmate, ſed ſub plana ſermonis ſerie, diſcretionē ueſtram alloquendo, quoniam teſte Deo & omnibus philoſophorū libris nihil in hac arte continetur melius & perfectius quàm iſta anteſcripta, breuitate tamen truncata quamuis intelligentibus ſint ſatis prolixa. Sit laus Trinitati & Glorioſæ uergine Mariæ.

Finis collactaneorum Arnaldi

EPITOME LACINII EX DIVO RAYmundo Lullo, quæ ſecundum eum epiſtola accurtatoria nuncupatur.

I TANTVM huius almæ artis amatoribus prodeſſe ualerem quantum ipſe cupio, omnia Diui Raymundi Lulli opera, in methodú nunc nũc in lucem darem, ſed quia, quod uolo non poſſum, neceſſum eſt, ut id uelim, quod poſſim. Modo autem cum inter omnia Lulli opera, illud, quod Regi Ruberto in uicem epiſtolæ dedit, multis poſſit eſſe non minus charum, quam fructuoſum & utile, cum ſit præcipue breuiſſimum atque lucidum, & iudicio cuiuſcunque ſapientis omni exparte perfectum perpeti nullo modo potui, quin eo ipſo Raymundi compendio, una cum Bono, atque Rainaldo ſtudioſos omnes impartirem. In illo ſiquidem, omnis ipſius Raymundi breui ſermoue lucet intentio. Eſt etenim tractatulus ille accurtatio quædam (ut ipſe appellat) omnium ſuorum operum, & quia omnes fere breuitate gaudent, breuem tractatum, breuibus narratum, breuiſſimis quibus potero uerbis illuſtrabo.

EPISTOLA SIVE EPITOME Raymundi Lulli.

c VM EGO Raymundus de insulis Balearibus. Præteritis temporibus plures libros secretos in arte transmutationem composuissem, & librum omnium secretissimum de lapidibus pretiosis secundum uirtutes suas compositas, quæ est pars difficilior omnibus quæ per artem fiunt tibi regi Ruberto uulgari sermone transiuissem, ut certior in laborando existeres, quia scientia omnium experimentorum est falax, cum inter quascunque operationes & omnino æquales atque similes tam ex parte influentiæ, quàm etiam ingenij applicationis artis uidemus errores occurrere: ideo ego omnes libros meæ compositionis tali stillo scribere uolui ut quantum esset ex parte scripturæ nullus in errorem cadere contingat ut tu nosti in libris testamẽti & apertorij, ubi omnia clarissimo sermone tractaui quæ per artem fieri contingit quos libros iam puto te plene perlegisse & supreme intellexisse, te tamen ad ea quæ ibi scripta inuenies admoneo te ut Deo summo studio placere labores & omnia tibi in secreto artis reuellata apud te retineas. ne tesaurum inter indignos depergas, & Deus super hoc iudicium à te deposcat. omnibus autẽ Deo dilectis præcipio, si possum, eis omnia communicare quæ tibi Deus ostendere dignatus est. Ego cum uienam transiui literam tuæ manus inueni mihi à te missam, uam legens te solerti studio percepi. Tuis autem mandais propter certas occupationes aquiescere non potui. Deinde lernum, iui ubi quosdam libros medicinæ ex principijs artis rogatu quorundam extraxi: tu me continue litera uisi=

taſti. Vbi qaærere intendebas de ingenio artis lapidis, bene dicti. Si uia poſſit dari breuior uijs ſcriptis in alijs meis libris. Hoc autem quærere mihi otioſum uiſum eſt: quia in quibuslibet intelligentijs principia alicuius ſcientiæ omnes ſyllogiſmi nunquam ſcripti in potentia ſunt.

ACVTE (licet groſſo uerbo) hic loquitur. Nam ex principijs primis cuiuſcunque ſcientiæ diuerſi fiunt ſyllogiſmi, & concluſiones ſimiliter diuerſæ. iſtud idem dicas tu in arte & ſcientia iſta, ideo Raymundus alia uia proceſſit multum ſubtili. Diuiſit enim elementa & ſubtiliauit ſpiritus & corpora aliter quam fecerat ipſe Arnaldus qui ſuus fuit in hac arte præceptor. Itaque cũ iiſdem principijs naturæ, cum quibus ipſemet Arnaldus operabatur alia uia illa depurando, ſubtiliando, coniungendo ac demum fixando ampliauit nimium medicinarum modos: ideo hic ait ſi uijs meis non es cõtentus elige tibi breuiorem præcepta tamen mea illis applicando &c.

QVARE ut exiſtimo. Si tu mea ſcripta intelligis & non es uijs meis contentus, tibi elige breuiorem, mea præcepta applicando illis uijs. Quæſiuiſti quis trium lapidum, utilior, breuior, nobilior, & efficacior: ſit ſicut plene alijs meis in libris hoc declaraui. tamen ut petitioni tuæ aquieſcam. Dico uiam mineralium longam & periculoſam fore. Tota enim uia mineralium conſiſtit in duabus aquis quarum una facit lapidem uolatilem ſine labore & periculo. Alia autem eum fixat & ſecum fixatur cum periculo. Quia hæc aqua extrahitur ut noſtri ex quodam menſtruali fœtenti in maſſa ti ex rebus quatuor & fortior eſt omni aqua mundi & mortalis. Cuius ſpiritus ſolam tinctturam fermenti ampliant & magis periculum eſt ne in ablutione ſpiritus aufugiant cum

ingenio

ingenio laborantem, iſte lapis cum breuiori tempore & cum magna fortitudine conuerſionis producitur.

LAPIS animalis eſt illæ, quæ non habet finem propter regere elementa, in quo maior eſt ſcientia quàm in alio lapide, & quia ibi poſſunt maxima ſecreta naturæ extrahi, non ſolum quo ad lapidis compoſitionem: ſed etiam quo ad cuiuſlibet rei in alteram tranſmutationem, ut hoc in apertorio declaraui, unde effectus iſtius lapidis eſt infinitus.

LAPIS uero uegetabilis quanquam longus ſit & quãuis ſit ſupremæ compoſitionis, debet tamẽ ſequi lapidẽ animalem quo ad rectificationem elementorum & ſi ſic præparatur eius effectus tranſit in animalem. Sed elixir magnũ in uegetabili ita acurtare poteſt, quòd mirabile uideatur cum tãto effectu tranſmutationis, ut omne tranſmutatum per lapidem uegetabilem naturam in uirtute bonitatis et magnitudinis tranſcenderet, propter quintam eſſentiam de qua lapis impregnatur quæ in mundo infinita mirabilia facit. Nota

OMNE autem aurum alchimicum ex corroſiuis fit et ex quinta eſſentia incorruptibili quæ cum fermento fixatur per ingenium artificis. Talis autem quinta eſſentia eſt quidã ſpiritus in lapide minerali mortificatus & ueneficatiuus.

IN animali autem lapide aliquãdo etiam eſt ſumma medicina corporibus humanis, ut ſi ex ſanguine humano extraheretur. In uegetabili autem lapide ipſe ſpiritus quintæ eſſentiæ eſt reſtitutio iuuentutis & conſeruatio corporis humani ab omni accidentali corruptione, & ſic ut ſcis ſpiritus quintæ eſſentiæ eſt illæ qui tingit & tranſmutat, ſi cum debito fermento impaſtatur: & ſummum & nobilius eſt & efficacius & utilius opus uegetabilium.

QVAE SIVISTI etiam de accurtatione, dico quòd

omnis accurtatio eſt diminuens à perfectione: quoniam medicinæ quæ per accurtationem fiunt minorem effectum transmutationis habent. Accurtatio lapidis mineralis poteſt eſſe multiplex. Sed mihi uidetur ut eius effectus non diminuatur, tunc cum poſt primam calcinationem & putrefactionē quæ fiunt per primam aquam bene limpidam & clarificatam uigenti diebus minori cutē tempore nihil fieri poteſt: poſtea ſeparetur puluis coloris ſanguinis et diſtillctur ſecunda aqua ſummo ingenio ne ſpiritus euadent, ſcilicet ſecundum ingenium datum in teſtamento, & accipe ſolum ultimam partem aquæ poſt rubificationem alembici, & in ea aqua ſolue pulueres locando in aqua calida & ibi cooperto uaſe perſeueret die & nocte una poſt ſolutionem, poſtea ſuper pone alembicum & diſtilla in eo balneo totam aquam donec non remaneat niſi quantitas aquæ in pondere puluerum hanc aquam diſtillatam abijce quia nihil de ſpiritu debet habere, reliqua quæ remanſit cum corpore uaſe bene clauſo in cineribus calidis congella, qua congellata fac aliam aquam & ſuperfunde & procede ut dictum eſt diſtillando & congellando & hoc continua uſque ad decem uices, quoniam ſic eſt lapis completus, niſi eius uirtutem augere uelis in quantitate. Poſtea procede ſoluendo & congellando toties donec congellari tibi placeat uel donec amplius corpus congellari nō poſſit & ſcies quòd in qualibet congellatione decem complectis ablutionibus ut dictum eſt. Corpora in certa quantitate completæ transmutat in aurum, hāc medicinam in octuaginta diebus ad maximum complere potes.

IN animalibus non uideo accurtationem aliquam, niſi ut terra cum igne regatur & ſecunda aqua cum aere & idem ualebit & eſt accurtatio medij temporis. Nunc ad

uegetabilia uenio ubi eſt principale intentum & ſecundum ingenium magis ſecurum quia ſemper timetur in minerali ne ſpiritus in ablutione aufugiant, propter aperire uaſſa hic non eſt timendum, quia uas ante fixaxionem non aperitur & ut te magis ad uegetabilia teneas, tibi hoc ſecretū reuelabo.

ACCIPE nigrum nigrius nigro & ex eo partes decē et octo diſtilla in uaſſe argenteo, aureo uel uitreo, per modū dictum in teſtamento & in prima diſtillatione ſolum recipe partem unam cum dimidia & hanc partem iterum pone ad diſtillandum, & eius recipe quartam partem & tertio diſtilla, & huius recipe duas partes, & in quarta diſtillatione paucum minuſquam totum, et ſic diſtilla illam partem uſque ad octo uel nouem uices poſtea habeas duo uaſſa facta in modum picturæ geminorum, quorum quodlibet habeat alembicū annexum & in uno alembico ſit ingenium ut bocia intret & ſit æqualis ſpiſſitudinis ad unam palmam. Hæc autem ratio eſt, ut firmiter poſſint inſimul colocari, pone ergo in qualibet bocia unam libram huius aquæ & unam untiam fermenti, bene & optime purgati & foliati & habeas furnum cum ingenio factum, ubi unus ignis carbonum poſſit tantum per brachia ipſius furni temperatum, æqualem & continuum calorem partiri. ubi colloca tua uaſſa & fac ignem, & eſt hoc ingenium excellentiſſimum, quia hic ignis non poteſt fieri maior quàm neceſſe eſt. Tunc enim quando ampullæ ſentiunt calorem, ſtatim ſolutur fermentum. tunc liga circunquaque ad cannas alembici ſpongiam, quæ tamen canne ſint ample circa alembicum & bene ſpiſſe & ubi intrant uaſſa ſint ſtricta & illas ſpongias tene continuæ. madidas cū aqua frigida, & ſolutione completa continua ignem & uidebis aſcendere fermentum totum ſolutum cum aqua ſua & diſtil

labitur de uno uaſe in aliud cõtinuæ & cum hoc ingenium apparenter uidebis qualiter quælibet libra, bis diſtillatur in die & bis in nocte & remanet continuæ una libra in quolibet uaſſæ, quia quantũ aſcendit: in uno uaſſæ tantum intrat de alio & cum ſic uideris aſcendere & deſcendere cum æquali igne, continuæ uidebis qualiter ratione caloris inſpiſſatur et ſubtiliatur ſpiritus. Et hoc eſt miraculum huius artis, quia ſi diu ita diſtillaueris continuæ ſemper aqua aſcendet in gradu ſubtilitatis & acuitatis & continuæ propter fermentum inſpiſſatur, ergo & quanto diſtillatio fuerit leuiori igne erit ſubtilior ſpiritu & fortitudine & ingroſſatur fermentum, hunc autem modum tene uſque ad uiginti uel uiginti duos dies, & inſpiſſatur quinta eſſentia huius aquæ benedictæ ſic quòd amplius non aſcendet, ſed cum fermento fixabitur & in lapidem conuertetur, & cum uideris hoc. ambo uaſſa extrahe ſic ſimul & loca in fimo uel balneo. Et iterum ſtatim in una nocte ſoluentur et iterum congella & hoc facias ter & amplius lapis manebit in dei uirtute & potentia exaltatus quod bene congellari non poteſt, quoniam ut oleum uidetur aliqualiter inſpiſſatum, & hic eſt pretioſior modus omnibus.

TAMEN ſcire debes quòd ſi fermentum album poſueris in decem diebus cõgelabitur quinta eſſentia ſuper eo quod eſt res multum groſſa & terreſtris & firma eſt in luna. Sed non ita cito ſoluitur poſt complexionem fixionis quintæ eſſentiæ ſicut in ſole. Vnde quaſi in fine complementi tempus non eſt diuerſum in albo & rubeo, & Deus nouit quòd hic modus in effectu ſubtilitatis & uirtutis & bonitatis cunctis operibus mundi eſt ſubtilior & melior, quanquam illas proprietates elixir non habeat, quas philoſophi elixir habere affir-

mant, puta quòd ſi hanc medicinam completam miſceris cũ quouis metallo, & poſtea hoc metallum metallo, ſcilicet quòd transformatio fieret ſecundum primum principium ſi iungeres medicinam luneam & lunam ſoli quòd ſol in luná conuerteretur. Hæc proprietas in noſtra medicina ſic confecta non reperitur. Quia iam quinta eſſentia quæ totum lapidem componit quo ad eius motum & tincturam eſt fixa & firmata in fermento ſibi adiuncto & fixatur ſemper, atque firmatur ſecundum fermentum ſibi adiunctum ſic quòd facit tranſmutationem ſecundum hoc fermentum. Sed ſi uelles medicinam facere uniuerſalem breuiorem ſecundũ dictum modum non opporteret te facere fixionem quintæ eſſentiæ ſuper aliquo metallo alio. Sed ſuper propriam ſuam terram & tunc cum metallo coniungere, tamen hoc mihi nunquam placuit, quia talis fixio eſt multum periculoſa, & longa, & raro terra propria eſt bene naturalis, & ſi bene naturalis eſſet, tamen effectus ipſius poſt complementum eſſe non inuenitur tantæ potentiæ ſicut hic quando quinta eſſentia ſuper altero fermento fixatur ubi cito fit fixio, & effectus citius & fortius. Si cauſas ſcis ut puto, quare medicina tranſmutat meuerum dicere affirmabis. Tene ergo te hic et meum ingenium tibi notum feci.

ET ſcias quòd peracta decima diſtillatione ſi in ea aqua ſolueris aurũ, & poſtea euolare permiſeris aquã lento igne. Et aurum demum in humido loco uel balneo locaueris ſtatim in quatuor diebus per ſe ſoluetur. et hæc ſolutio eſt aurum potabile habens infinitas uirtutes ut in libro conſeruationis humanæ uitæ ſcripſi.

INSVPER ſi cum illo auro ſic ſoluto bene immiſcendo impaſtaueris argentum uiuum ſepties ſublimatum cum

uitriolo & ſi fuerit pars una auri : ſeptem ſint argenti uiui ſublimati & poſtea ſublimaueris impaſtatum aliquibus uicibus ſemper ſublimatum ſuper fœces reducendo fixabitur mercurius in medicinã penetrantem & tingẽtem. Item aliud miraculũ ſi unciã unã huius auri ſic ſoluti per ſe ponas in igne lentiſſimo octo diebus cum centum partibus mercurij congelat totum in aurum. hæc ſunt mirabilia naturæ, & tamen hoc totum uenit ex parte ſpiritus aquæ quæ in ſolutione auri cum auro inſeparabiliter fixatur. & poſtea per ingenium altum poteris miſcere modos mineralium & uegetabilium & medicinam altam uia breui in hunc modum componere.

DISTILLATO lapide uegetabili uſque in eam diſtillationem quòd tota aqua ſine phlegmate ſit. & hoc in quinta uice contingere ſolet, tunc habeas optimi uitrioli bene lucidi & optimi cinaprij in æquali pondere & ſimul miſcendo optime tritura & in ſole ſicca & poſtea circa carbones ſic quòd uideatur tibi quòd tota aquoſitas exiuit. tunc cum ſic eſt proijce intra aquam tuam & diſtilla bene lento igne in principio & in fine forti ut moris eſt in aqua philoſophorũ acuta, & ſic ſpiritus quintæ eſſentiæ uitrioli et cinaprij uel antimonij qui principaliter cõſtituit lapidem mineralẽ miſcetur et coniungetur cũ ſpiritu quintæ eſſentiæ aquæ noſtræ ardẽtis benedictæ qui ſpiritus eſt anima lapidis uegetabilis ut tibi notum eſt. & hoc continua uſque ad decem uices puta à quinta diſtillatione incipiendo & ſic cum iſtis corporibus cõtinua diſtillationẽ quinquies, & firmiter habeas menti quòd res tuæ ſint optime ſiccatæ & aridæ antequam in aquam proijcias ſic quòd tota aqua ſit exiccata & ſolus ſpiritus remaneat, qui propter fortitudinem ignis, ſpiritui aquæ ardentis coniungatur & in qualibet diſtillatione nouas res im-

ponere debes. Cum autem perfeceris decimam diſtillationem computando à principio diſtillationis aquæ ardentis impone aurum in pondere ut ſupradictum eſt in uegetabili per ſe & loca inferno componendo ſingula ut dictum eſt. & tunc uidebis mirabilia, quoniam in decem diebus completur tota fixio quæ in ſimplici uegetabili in uigintiquinque non completur uel uix, & hoc eſt quia unus ſpiritus ingroſſat alium, & quia ſpiritus quintæ eſſentiæ uitrioli eſt magis ſpiſſus & groſſus quam ſpiritus aquæ ardentis & etiam quia magna eſt concordantia inter ſpiritum uitrioli & naturam auri, quia ambo ſunt ex eiſdem principijs cū mineralia ſecum trahant originem, ideo ſpiritus uitrioli coniunctus ſpiritui aquæ ardentis ſpiſſat eum & adhærere facit cito auro ut ſecum fixetur & crede mihi, quia hæc accurtatio eſt præexcellens in arte quantum ad aurum alchimicum, nor tamen quantum ad uirtutem medicinalem, Aduerte ergo quia multi philoſophi dixerunt infinitas præparationes puta calcinationem ſolutionem &c. & hoc totum ad finem ut ſpiritus quintæ eſſentiæ bene poſſet coniungi cum fermento, & fecerunt multas reiterationes ut ſpiritus iam coniunctus corpori in alia operatione eam fortificarent per alium ſpiritum & ſic fecerunt unam aquam & calcinabant ſpiritus & dixerunt ſpiritum adhærere & fecerunt aliam & ſoluebant & iterum coagulabant &c. & ſic ſe fatigauerunt multis diebus antequam aliquam medicinam perducerent & hic tibi notum eſt qualiter hoc quod ipſi diuerſis operationibus & maximis periculis quæſierunt hic multo meliori ingenio puta unica actione completur, & neceſſe eſt hanc medicinam eſſe optimam & meliorem quam ſi per ſuos modos expleretur, quoniam in ſingularibus aquis pauci ſunt ſpiritus, & quando agunt,

agunt ſolum in extremitates & alij ſpiritus cum illis fixantur et res groſſæ ſic q medicina erit aliquãdo fugitiua quia ſpiritus non ſunt in intimis fermenti ſed in extremis ubi ſpiritus fixari non poſſunt, ideo &c.

ET ſic facta fixione procede per ſolutionem per ſe in balneo ut dictum eſt in uegetabili. Sed eſt ſciendum. hic lapis ex mixtis non ſoluitur ita cito per ſe ſicut uegetabilis per ſe, tamen citius ſoluitur quàm mineralis per ſe, & ſic tenet medium & ſolutio eius eſt in nouem diebus & oportet reiterare has ſolutiones quæ in balneo fiunt per ſe aliquotiens & ẽt fixationes ut medicina plus penetret quia medicina bene penetrans & fixa eſt quæ bene tranſmutat, & quanto plus penetrat citius corporibus coniungitur & exit maius elixir. Iam enim omnia breuiſſime modo poſſibili tibi ſcripſi. Sed ut omnia breuiſſimo modo mihi poſſibili ſcribã. ſcire debes quòd ex plumbo fino nigro philoſophorum extrahitur quoddam oleum aurei coloris uel quaſi cum quo ſi lapidem mineralem uel mixtum uel animalem poſt fixionem primam ſolueris bis uel ter tribus aut quatuor diebus, excuſabit te ab omni labore ſolutionum & coagulationum ratio eſt. quia hoc eſt oleum occultum quod facit medicinam penetrabilem amicabilem & coniungibilem omnibus corporibus & augmentat eius effectum ultra modum ſic quòd in mundo hoc ſecretius eo nõ eſt. unde mirabilia dico quòd omnibus antiquis philoſophis incredibilia forent, ſcilicet ſi ſcieueris hoc bene (ſcilicet oleum) ab aqueitate ſeparare & laboraueris in eo ex modo mixtionis iã dato poteris in triginta diebus lapidem componere. Hoc autẽ oleum non eſt neceſſarium in uegetabili per ſe quoniam ſolutiones ibi & coagulationes ut dictum eſt cito fiunt, tamen ſi fierent ſublimationes ibi credo tincturam lapidis multum am

pliarī, non puto accurtationes eſſe quas iam iſta parua epiſtola tibi certiſſime non declaret. elige ergo ex ea intentum tuum laudans Deum ſemper. Amen.

Methodus lacinij ſuper epiſtolam Raymundi.

n ON me latet difficillimum opus aggredi ſi Lulli epiſtolam nunc exponere uelim nam diſcolis & illis, qui nimium ſibi aſſumunt placere, eſſet impoſſibile, & ſi omnibus placere non ualeo, paucos ne derelinquam? Dicam igitur quæ ſentio & ex bonis autoribus collegi, & primo notes uolo omnia ipſius Raymundi opera iſto ſuo ſale uegetabili ferè eſſe plena, quod ſæpiſſime Mercuriū uegetabilem, aquam uitæ, Menſtruum & ſanguinem menſtrualem appellat, dicitq; quòd habet corporis proprietates, & producitur ex ſemine tanquam ex fœmina, eſtq; generatiua & nutritiua, & creſcere facit dura uidelicet aurum & argentum, deducitq; ea in actum, ſcilicet quouſque in lapidem conuertantur. Si igitur creſcere facit aurum & argentum clarum eſt, quòd fiet hoc mediante eorum ſolutione, per conſequens ergo ſoluit corpora: quæ tamē debent prius phyſicæ calcinari, ſolui & in naturam ſpirituum reduci & tunc ipſa uocitat foliata, opus tamen hoc non fit cum uegetabili ut multi fatui putant, ſed fit cum rebus ſui generis, ut ipſe Raymundus in ſuo codicillo ampliſſime demonſtrat. Ideo hic dicit Raymundus, quod tota uia mineralium conſiſtit in duabus aquis quarum una facit lapidem uolatilem, & iam dixi tibi in præcedentibus, quòd alchimici uocant lapidem, illud quod non euaporat ab igne, opus eſt ergo talem lapidem facere uolatilem, & cum alia aqua illum fixare, quæ ſecum

etiam ipſa fixabitur per ingenium artificis, uti ipſe hic loquitur, dicēs, quòd hæc ſua quinta eſſentia cum fermento fixatur, nam quinta eſſentia quæ totum lapidem componit quantum ad eius, ſcilicet modum & tinctūram, fixatur & firmatur ſecundum fermentum ſibi adiunctum ſic, ſcilicet quia faciet tranſmutationem ſecundum illud fermentum. poſſet tamen fixari quinta eſſentia ſuper propriam terram & illā coniungere metallo, & hoc Raymundo non placet, quia quādo fixatur ſuper altero fermento, ſit illud A, uel B, tunc tale opus fit citius & effectus eius erit fortior & magis naturalis.

SIMILITER de iſto ſale loquens Rhaſis in lumine luminum ait, quòd ſcilicet ſine iſto ſale (quem armoniacum uocat ipſe) impoſſibile eſt finem huius ſcientiæ poſſidere. Cōfirmat hoc Vincentius hiſtoricus in ſuo ſpeculo philoſophiæ naturalis dicens. Ampliantur enim tinctūræ metallorum ſale mediante, quomodo autem fiat hoc, ſecretum eſt. Raymundus tamen in pleriſque locis docet modum, & cum tali menſtruo atque ſale extrahit à metallis animas quas naturæ ſulphur appellat eoſq; per ignis expreſſionem à ſuis terris uolare facit ad latera uaſis tanquam folia taleli, & uocat ſæpe illud, quòd euolauit metalli ſterma, ex quo ipſe extrahit quatuor elementa cum ſuo menſtruo celico circulato mediantibus auxiliis digeſtionum & à ſtillationum. Demum ipſa elementa fixat ſuper terram ſuam, ſoluit & coagulat, ſicq; lapidem illum magnum philoſophorum componit. Nos autem minus auri famelici, hac ſola Raymundi epiſtola cōtenti, magnum elixir altioribus ingenijs relinquimus, niſi aliter Deus optimus maximus, ſua pietate bonitateq; ordinauerit, cui ſit gloria ſempiterna. Amen.

PRO nunc autem ſic operare poteris. Facito aquam exuitriolo ſiccato ſale nitro atque cinabrio ad medium illorũ, qua facta reitera libram unam huius aquæ cum libra media cynaprij tribus uicibus ſemper addendo de nouo cynaprio, tunc eam per ſe rectifica ut bene ſit purificata. Demum accipe iſtam aquam claram, & cum ea miſce tantundem aquæ uegetabilis acutæ cum terra ſua ſublimata uel fixa non eſt curandum, modo per aeream diſtillationem cum ea ſit diſtillata, & caue in actu mixtionis, ut paulatim & caute miſceas, cum diligentia, & ſic ſtent per diem naturalem uaſe ſigillato ut ſimul bene miſceantur. Tunc ſtilla in balneo totam aquam, & iterum ſuperinfunde atque iterum diſtilla, & opus hoc itera quouſque bene ſit unitus ſpiritus mineralis cum ſpiritu uegetabili & uideas eos unitos in fundo botiæ in forma glacici. Abijce aquam diſtillatum quia amplius nõ utimur ea, ſi uis hunc ſpiritũ ſeu glaciem multiplicare multiplica cum nouis aquis, ſemper tamen in balneo diſtillando ut feciſti prima uice, ponas tamen libra unam aquæ fortis ſuper unciam unam iſtius ſalis, & illud idem fac cum aqua uitæ ſummæ rectificata & ſic poteris multiplicare hunc glaciem ſiue (ut rectius loquar) ignem quantum libuerit.

RECIPE de iſto ſpiritu, ſeu ſale, ſiue glacie, ſeu G. uegetabili, quod idem eſt libra una, & contere cum uncia una ſolis uolatilis, ſeu foliati uel ſoluti, & in naturam ſpiritus reducti, mediante ſua aqua menſtruali ſuæ naturæ cõformi. Et noli eſſe fatuus nam aqua, quæ facit lapidem uolatilem non eſt aqua uitæ (ut iam dixi) cum autem tu habebis aurum uel argẽtum ſic foliatum habebis illum diſpoſitum ad diſſoluendum & uniendum cum glacie ſupra notato, pone ut dictũ eſt ambo in balneo per dies octo & totum

diſſoluetur in aquam coloris auri, fac inſimul circulare in uaſæ germinorum per dies uiginti uel circa & congelabitur in lapidem coloris rubini, diſſolue in balneo, & congela in cineribus & erit medicina, cuius una pars cadit ſupra centum mercury uel Lunæ et uertet in Solem ſicuti ab ipſo Raymundo iam narratum eſt.

Tu uero non excuſeris per hæc quæ tibi tradidimus ut nil huic operi addas de his, quæ Raymundus ipſe pleriſque in locis docet, ſed ingenieris ut ad nobiliorem gradum, medicinam hanc conducere ualeas.

FINIS.

COLLECTANEA LACINII SIVE BREuia excerpta ex libro luminis luminum Rhaſis.

q VIA radix ſcientiæ quæ dicitur alchimia in ſolutione principaliter cõſiſtit. Circa hoc inſiſtendum ut ſciamus, quæ in natura ſunt quæ poſſunt cuncta diſſoluere, & ſoluta poſtmodum coagulare, niſi enim in uaporẽ naturalia cuncta tranſeant, in illis per ſui naturam, fruſtra erit operatio in hac arte, quòd ſi ſolutum propoſitum fuerit, artifex multipliciter gaudebit. hinc eſt, quod dicunt naturales totam artem in ſolutione & coagulatione conſiſtere, pariter & in operatione. Ad culmen ergo ſcientiæ hic uolentes accedere, quæ ſoluuntur in hac ſcientia practicemus. De atramentis ergo & aluminibus, iſtorum uim habentibus, de ſpiritibus mineralibus de ipſis metallis & lapidibus precioſis, Dei fauente gratia dicere non dubitamus. Quæ natura eorum ſit, quibus & quot modis ſolui habent & coagulari ad complementũ, intelligenti & operanti fideliter reſerabimus, quam ob cauſam & tincturas inſeparabiliter ſtudere uolentes, docebimus. unumquodque præmittimus quod ſub teſtimonio artis huius quam experti ſumus et quicquid diximus fideliter operanti in operatione manuum manifeſtemus, ut operatio quælibet eluceſcat. Et quæ de atramentis tractare promiſimus tractabimus & in ijs ſtudeas & non ceſſes.

De atramentis.

a TRAMENTVM multiplex eſt, quoddam nigrum, quoddam ſubrubeum & quoddam ſub uiride uel uiride, & quodcunque ſumatur calidũ

& ſiccum eſt. Et eſt ſibi occulta natura & mirabilis. Atramentum quidem uiride mixtũ argento uiuo facit ipſum coagulari & facillime ſublimari, unde ſcire potes quòd cum nullo alio argentum uiuum ſublimari poteſt ſicut cum atramento. ipſum enim atramentũ arg.ui. de facili mortificat ut ſublimetur, & de facili ſoluatur & redigatur in aquam currentem. Crede ergo mihi & aperi oculos tuos & tempta. Et ut facias aquam atramenti præparetur primo ſic. Recipe de atramento uiridi ultramontano: quaſſa ipſum & pone in olla & claude ollam fortiter cum argilla, & poſtea ſepeli ollã totam inter carbones & fac ignem lentum à principio per duas horas. Poſtea fac ignem fortem ſufflando fortiter cum follibus per alias duas horas & poſtea dimitte ignem uſque ad conſumationem ſui ſpiritus, & refrigerata olla aperiam & inuenies atramentum rubeum rubedine ualde intenſa, accipe illud & pone in uaſe uitreo & ſuperpone in triplo de urina puerorum clara & reſeruata ad octo dies & ſi fuerit diſtillata, melius ualebit, uel de aceto diſtillato uel de aqua dulci clara & pulchra, cooperi ergo uas illud pro puluere & reſerua donec tibi neceſſe fuerit.

De aluminibus.

LVMINVM multa ſunt genera. Aliquod dicitur lameni & illud eſt plumoſum & eſt ualde candidum & ad ſoluendum habile eſt natura acidum unde ſic cognoſcitur ab alio, quia plumoſum eſt candidum & acidum. Et iſtud alumen laudauerunt philoſophi dicentes, quòd hic eſt lapis lapidum & inter omnes lapi-

a

des primatum tenet, quia non eſt ita durum aut molle quod per ipſius naturam de facili non diſſoluatur & eſt augmentatum, unde propter hoc uoluerunt dicere quòd eſt de natura uegetabilium. Eſt autem aliud alumen uiride & in puluere, & quoddã eſt citrinum quoddam ſubalbidum & hoc eſt admodum calcis. Eſt & quoddam alumen in lapide admodum ſalis gemmæ. Et ſiquidem omnibus iis utimur, quod tamen melius eſt in arte alumen dicitur Iameni de quo primo fuit mentio facta. Recipe ergo de alumine Iameni quantum uis, & ſuauiter tere in mortario æneo, & pone illud in olla enea, & ſuperfunde illi in ſextuplo de urina puerorum reſeruata & clara & pone ad lentũ ignem & dimitte quouſque conſumetur medietas urine uel duæ partes, & poſtea remoue ab igne & cola per filtrum & quod colatum eſt pone in uaſe uitreo & cooperi illud & ſerua.

NOTA quòd alumen præparatur cum urina puerorũ diſtillata, ita tamen quòd ſit una pars aluminis & quatuor partes urinæ diſtillatæ, contere ergo alumen bene & pone in urinam & ſoluetur, cum autem ſolutum fuerit diſtilla per filtrum & congela & fac hoc ſæpe & habebis eum ad uelle tuum. Eodemmodo fac de omnibus conſimilibus.

PRAEPARATIO ſalis communis, quia illud ſal eſt origo omnium ſalium. Recipe ergo ipſius ſalis communis quantum uolueris & quinquies tantum de aqua dulci calida & in ipſa aqua ſal commune & diſtilla per filtrum & congela, reitera hanc operationem ſæpe et inuenies ipſum in modum cryſtalli & ſerua.

De ſalibus.

ALIVM multa ſunt genera quoddam armoniacum & in ipſo ſunt abſcondita omnia ſecreta philoſophorum, & ipſum appellauerunt aquilam, quia ſicut aquila uolat ſuper omnia uolatilia altius, ſic ſal armoniacum altius exaltatur ſuper omnia alia. Quidam uocauerunt ipſum ſagittam ex eo quòd nullus poteſt conſequi operationem huius artis ſine hoc ſale ſicut etiam ſagitta non poteſt emitti ſine arcu, & eſt ualde intenſum in caliditate & ſiccitate. Et nil aliud eſt niſi uapor inſpiſſatus, componitur enim ex uapore collecto in balneis ex fuligine. Eſt & ſal gemmæ quod eſt pretioſius alijs, & eſt ualde candidum, & eſt quaſi criſtallus & eſt bene ſolubilis & multum ualet ad operationē huius artis ut eius efficacia declarat. Eſt & ſalnitrum, & aliud eſt ſal commune, & illud diuerſificatur ſecundum diuerſa loca, quia quoddam magis amarum quoddam magis album, & quod albius eſt, eſt magis ſolubile & efficacius. Illud quod diximus de alijs intelligas ſecundum magis tamen & minus hoc unum ſcito in omni genere ſalium, quòd quãto purius eſt tanto efficatius. Aperi oculos tuos ut uideas & cor ut intelligas quoniam loqui uolo. Eſt quoddam ſal quod abſconderunt philoſophi & illud eſt ſal alchali. Et ſi iſtud habere poteris ſufficiet tibi in arte. inſiſtamus ergo huic.

RECIPE de ſale communi partem unam, tere, pone in olla, & bene cooperias, pone ollam in furno figuli, à ſero uſque ad mane, tunc accipe ſal & tere, & pone in uaſe uitri, & ſuperpone de aqua atramenti ſuperius reſeruata, & hoc ad rubeum, uel de aqua aluminis ad album, ſuper

pone

pone ergo in duplo uel in triplo, & dimitte ad octo dies. Constans est quòd aliquid indissolutum remanet. Et quòd solutum est tendit superius & super natat, quasi oleum, & est candidum & ut uerum dicam mirabile in oculis cuiuslibet. Et istud appellauerunt philosophi oleum philosophicum uel aquam sapientiæ, quia nunquam nisi philosophus potuit apprehendere, quia cum uideatur aqua pura esse, latet ibi crystallinus uapor, quia illa aqua coagulata reperitur lapis ualde splendidus & ille lapis dicitur sal alchali. Quod ergo melius pateat, sic facias. Accipe sal commune sicut dictū est, assa illud, & illud assatum pone in uase uitri & super pone in triplo de aceto distillato uel de aqua clara & pulcherrima, & iterum accipe de alumine zucharino medium quantum fuerit sal, & tantundem calcis uinæ, mistis cum alumine, tere simul & pone in uase uitri, & superpone ili de aceto distillato uel de aqua clara in triplo. Et si uis pone uncias duas mellis apum, & dimitte per tres dies, tunc accipe illud quod solutū est, uidelicet quòd enatat super sal clarum & limpidum & omnino sine fece, & pone illud in parua ampulla habente strictum collum. Similiter accipe illud quod enatat super calcem & alumen et pone illud in eadem ampulla, cum aqua salis. Illud autem caueas quòd nullo modo de fœce imponas, frustra enim teneres opus tuum. Cum ergo habueris ampullā plenā duabus istis aquis uidelicet aqua salis & aluminis & calcis debes illam coagulare, qua coagulata inuenies lapidem candidum admodum crystalli, hunc absconde à puluere. Illud autem quod diximus de solutione salis communis, intelligas de sale nitri & gemmæ. Et sicut à sale cōmuni per solutionem habet fieri sal alchali, sic ex alijs tribus multo melius & efficacius. Et sic cum fuerit solutum

& coagulatum, id quod ſolutum eſt iterum ſoluas & coagules, & ſi hoc tertio, uel quarto feceris, quod de facili fieri poteſt, uere in manibus tuis uidebitur laudabile opus. Experto crede quòd ipſum ſal ſic ter uel quater ſolutũ currit ut aqua ſi cõmiſceatur metallo, ita ut uncia una ſuper centum, uel ducentum, uel etiam trecentum cuiuſcunque metalli. Nimirum quia cum ſit ſolutum multotiens facit laudabile opus. Quod ergo dixi de ſale nitri ſi ſic intellexeris inferius in alijs uidebis mirabilia mundi.

De ſale armoniaco.

VNC ergo circa ſal armoniacum inſiſtamus.

n Accipe de ipſo quantum uis & tere et pone in olla. cooperi illam, & pone in furno ad aſſandum & illo aſſato, accipe iterum & tere & pone in uaſe uitreo & ſuperpone illi in duplo de aceto diſtillato uel de aqua pura et clara. ſi poſueris de aqua atramenti ad aurum, uel de aqua aluminis ad argentum fiet laudabile opus, dimitte ergo ad octo dies poſtea ſequeſtra illud quod ſolutum eſt, ab eo quod non eſt ſolutum: debes enim accipere ſolũ quod enatat, quod clarum eſt & limpidum, ita quòd nullo modo fœces commiſceas. Non debes credere quòd totũ ſal ſoluatur, ſed illud totum quod ſolutum eſt accipere debes. Accipe ergo illud ſolutum & pone in ampulla per ſe quæ habeat ſtrictum collum, & coagula & poſtquam coagulatum fuerit, accipe illud et cuſtodi à puluere quia clarum eſt & candidum. Modo tere illud, poſtea pone illud in alludel ſed debes ſupponere ei de ſale communi aſſato in fundo alludel. claude illud alludel in iũcturis cum luto ſapientiæ & pone ad ſoblimandum in furno

ſuo & fac ignem ſubtus à principio à mane lentum uſque ad tertiam. Poſtea fortiorem aliquantulum à tertia uſque ad meridiem, tunc remoue ignem, & refrigerari dimitte. Poſtea aperi & inuenies ſal armoniacum totum in coopertorio alludel clarum & ualde candidum. Accipe illud & recon-de & cuſtodi à puluere donec cum cooperari uolueris et erit opus non deficiens.

ALII ad ſublimandum ſal armoniacum, recipiunt de ipſo quantitatem quam uolunt, & tantundem ſalis cõmunis bene præparati. hæc omnia conterunt cum aceto boni uini quater aſſando, imbibendo, & conterendo, & poſtea ponũt in uaſe ſublimatorio ad ſublimandum & dãt ei in primo ignem ualde lentum & per nouem horas inuenies ipſum in prima ſublimatione ſublimatũ. Secunda autem uice ſic ſublimabis. Recipe ipſius quantum uis ſemel ſublimati & tantundem ſalis communisbene præparati, & hæc contere cum aceto boni uini & aſſa ſemel, & exicca, & pone ad ſublimandum & inuenies ipſum album & reiterare poteris fœces renouando &c.

De ſpiritibus.

VNT autem ſpiritus minerales tres argentum uiuum, ſulphur & arſenicum. de omnibus dicendum. Et primo de arſenico. Eſt autem arſenicum calidum & ſiccum, maxime uirtutis ac poteſtatis & uilis pretij. Neſcit enim aliquis quæ ſunt occulta in ipſo, niſi enim hoc ſolum eſſet argentum uiuum maxime obtineret primatũ inter alia. Et eſt combuſtiuum omnium aliorum corporum, de facili enim comburit æs & alia. Eſt autem duplex arſeni

cum, quoddam pallidum quoddam rubeum, & quod rubeum eſt multum ualet ad combuſtionem corporũ quòd pallidum eſt ualet ad ſolutionem quorũdam corporum & etiam ad tinctũram, & eius condimentum eſt cum argento uiuo, ad hoc ut lunam faciat. Et quia naturam habet igneam & in uaporẽ eſt ſtatim eleuatur, quia ſpiritus eſt. Ad hoc niti uolumus cum philoſophis omnibus ut ipſum de ſpiritualitate in corporalitatem redigamus, & ſicut in igne non ſiſtit, ſed ab ipſo fugit. Ita niti uolumus ut in ipſo remaneat, nec fugiat unquam, & remanendo colorem faciat iis quæ ſibi pariter ſunt admixta. Sciendum quòd maximam affinitatem habet cum aceto & cum ipſo decoquitur admixto ſale & à ſpiritualitate ſua reddit incorporalitatem.

ET eſt ſciendum quòd ipſo tripliciter depurato facit opus ex ſe mirabile. Primo ſiquidem debet lauari. Secundo ſubli mari. Tertio exaltari. Et cum exaltatum fuerit faciet, opus quòd nemo poterit credere, niſi expertus. Decoquetur ergo primo ſic. Accipe de ipſo quantum uis, & de pallido foliato & non de rubeo. tere illud fortiter in mortario, poſtea in marmore. Ita quòd ſit bene tritum, & ſit ſicut puluis: & pone in ollam uitreatam & ſuperpone illi in quadruplo de aceto forti & claro. In quo fuit ſolutum ſal per tres dies. Poſtea dimitte ad ignem lentum donec recedat humiditas & fortiter deſiccetur. Poſtea extrahe illud & pone in ſcutella & lana fortiter tum aqua dulci & clara donec recedat ſalſedo poſtea deſicca ad ſolem. Et iterum pone in olla uitreata & ſuperpone in quadruplo de aqua aluminis ſupradicta et dimitte ad ignem donec deſiccetur. Poſtea pone in alludel & ſuperpone in duplo ſui de ſale communi aſſato et claude alludel & iunctũram eius fortiter cum luto ſapientiæ.

Poſtea pone ſuper ignem ad ſublimandum à mane uſque ad meridiem. Poſtea remone ignem, & refrigerato uaſe, aperi inuenies illud in coopertorio ualde candidum. Accipe ergo illud: & pone in uaſe uitri & ſuperpone illi de aqua aluminis quantum eſt ipſum dimitte per octo dies. Poſtea accipe quod enatat & pones in ampulla parua habente ſtrictum collum, poſtea coagula & inuenies ipſum lapidem ad modum cryſtalli reſerua ipſum, donec tibi neceſſarium fuerit, & cuſtodi à puluere. Et ſi arſenicum coctum fuerit cū lacte uel oleo amygdalarum amararum, et poſtea cum aqua aluminis reperitur ualde clarum & pulchrum in ſublimatione. Hoc unum ſcito quòd ſi in ſublimatione reperis ipſum clarum & candidum de facili ſoluctur, & ſine defectu operaberis cum eo. Et ſi ipſum cōiunxeris cum argento ſicut poſtea dicetur, facit opus ad mirabile. Et ſi fuerit coctum arſenicum cum oleo oliuarum & poſtea cum aqua atramenti reperitur ipſum in ſublimatione clarum & ualde rubeum et de facili ſoluitur & ſi admixtum fuerit cum fermento facit gaudere oculos alchimiſtæ. Arſenicum autem rubeum multum ualet ad combuſtionem corporum ſicut poſtea patebit. Non tamen ita de facili ſublimatur ſicut pallidum foliatum, nec etiam de facili ſoluitur. Et propterea cum operari uolueris in arſenico ad ſublimationem & ſolutionem circa pallidū & foliatum inſiſtere debes. Et ſi uolueris ipſum ſublimare cum argento uiuo bene poteris facere, debes enim decoquere ſicut prædictum eſt, & in libra unam arſenici pone unciā unā, arg. ui. & ſic ſublimabitur cum ipſo ad modum perlarum.

De ſulphure.

ONSEQVENTER dicere debemus de ſulphure. Et eſt ſciendum, quòd omnino & eodem modo eaſdem decoctiones recipit ſulphur ſicut arſenicum. Multum enim tranſmutatur ipſum ſulphur per decoctionem aceti & ſalis, etiam ſi decoquatur in oleis multum ualet. Sed quia ſulphur in caliditate & ſiccitate habet ad mixtam uentoſitatem: propterea non de facili ſublimatur. Veruntamen curandum non eſt, ſi ſublimari non poſſit. Inſiſtas ergo ut bene decoquas & decocium ſoluas & cadet in terminis tuis opus ſuper omnia opera: quia ſicut dixerunt philoſophi hoc ipſum facit aurum cum argento uiuo, & ſi intellexeris quæ ſequuntur cum ad perfectionem, id eſt, ad ueram decoctionem & ueram ſolutionem ducis, perficies opus tuum. ſola hæc tria ſufficient tibi & conſulo ut abſcondas. Argentum & aurum ſine ipſis fieri non poteſt. Quiddam dixerunt, quòd ſi immiſceatur ſulphur calci uiue, poterit cũ ipſa de facili ſublimari. Nolo tamẽ ut fruſtra labores ſi enim feceris quæ præcepi ſufficient tibi, hoc unum ſcito, quòd arſenicum maxime ualet ad argentum, ſulphur uero ad aurũ. Eſt enim ſulphur album à parte extra & rubeum à parte intra. Arſenicum uero econtrario ut in effectu patet.

SVLPHVR album ſi uolueris habere rubeum diſſolue in aqua rubea per contritionem & imbibitionem & bonã decoctionem diſſolutum congela in lapidem & congelatum diſſolue iterum cum aqua rubea & iterum congela. Tertio uero cum eadem aqua rubea ſolue et ſublima totum per ignẽ fortiſſimũ, et quod in ſimilitudinẽ eſt pulueris aſcẽdit ſurſum,

eſt ſulphur albiſſimum, quòd uero remanet infundo deorſum eſt ſulphur rubeum tinctum uti ſcarlatum & iſtud eſt ſulphur optimum ſecundum Ariſtotelem. hoc autem ſulphur conuertet arg. ui. in ueriſſimũ aurum per artificium non leue'.

De *argento uiuo*.

EQVITVR *de argento uiuo, circa hoc inſiſterunt philoſophi nimium & laborauerunt quàm plurimum ad hoc ut ipſum in igne ſiſtere facerent cum ab ipſo ſemper fugere cupiat. Nullo enim modo ſiſtit in igne, de hoc teſtes ſunt omnes artifices alchimiſtæ. unde ſi argentum uiuum alicui commiſceas ſtatim ignis uirtute remouetur ab ipſo. Nimirum quia ſpiritus eſt & naturam ſuam conſequi concupiſcit. Vnde de ipſo dixerunt philoſophi quòd argentum uiuum eſt nubes nubium, eſt pater ditans filium, eſt ſapientiæ oculus, eſt fœmina prægnans in eadem die concipiens & pariens. Eſt ditans pauperem. Fuit dicens auro. Ego te genui cum ſulphure. Dixit etiam, argentum cum arſenico generaui. Et poſt hæc omnia dixit. Ego ſum qui ab igne fugio, & omnia quæ ex me ſunt in fecem relinquo. Ego ſum qui ſiſto in igne & omnia quæ ex me ſunt candida & puriſſima reddo. Ego ſum qui coagulatus coagulo, & qui ſolutus ſoluo & qui me habuerit non fruſtra tenebit. Quod autem de ipſo dicit quòd ſiſtit in igne. Et pro maiori parte habeo teſtes quòd ab igne effugit. Aperi cor tuum & occulta ipſius reſerabo tibi, & dicam eius coagulationem in rubeum & eius coagulationem in album. dicere non dimittã eiuſdem ſolutionem & ſic ſi feceris uidebis conſtantiam eius & in igne ipſum ſolui ſicut ſiſtit metallum. Lauetur ergo*

primo cum aceto & ſale, ſecūdo ſublimetur uel coaguletur, tertio ad ſolutionem ducatur. Et ſi ſolueris ipſum ab a, uſque ad g, ſcies me inter philoſophos nominari & ſemper arti huic credens, nec unquam ſeparaberis à credendo. Accipe ergo de ipſo quantum uis, & tantum ſalis communis tere ſimul in mortario æneo & pone totum in olla uitreata, ſuper pone de aceto in quadruplo, & dimitte ad lentum ignem donec conſumetur totum acetum. tunc remoue ab igne & pone in ſcutella & laua ipſum cum aqua clara & dulci, & ſepara ipſum à ſale. Poſtea accipe tantundem atramenti uel uitrioli, tere ſimul & pone in alludel & impaſta illud totū cum aqua clara agreſta, uel cum aceto diſtillato. Poſtea pone ad lentum ignem & ſicca poſtea pone in alludel & coopere & firma bene iunctūras cum luto ſapientiæ. Poſtea pone ad ignem lētum à mane uſque ad tertiam. Poſtea ad fortiorem à tertia uſque ad meridiem ſeu nouam. Tunc remane ignem & refrigerato uaſe, aperi & inuenies illud totum in coopertorio alludel album ſicut niuem ad modum campho ræ. Accipe ergo illud & tere & pone in uaſe uitri & ſuperpone de aqua atramenti in duplo & dimitte per 8. dies. Poſtea accipe aquam quæ enatat & pone in ampulla parua quæ habet ſtrictum collum & coagula & inuenies coagulatum ipſum clarum & rubeum in modum granati reſerua & cuſtodi à puluere, donec tibi neceſſarium fuerit. Item accipe uncias tres olei communis, ſcilicet oliuarum, & pone in olla uitreata & pone ad ignem lentum uſque bulliat & ſtatim cum bullire inceperit, pone ibi mediam unciam ſulphuris crocei & clari, & moue illud ut liqueſcat ibi ſulphur ſtatim remoue ab igne & dimitte infrigidari. Poſtea ponas ibi unciam unam arg. ui. & iterum pone ad ignem & dimitte

quod deſiccetur, poſtea extrahe illud de olla & pone in allu del bene cum luto ſapientiæ clauſo. Poſtea pone ſuper ignem à mane uſque ad nonam & ſublimabitur ualde bene, aperi & inuenies illud in coopertorio rubeum ualde tũc tere illud & pone uaſe uitri & ſuperpone de aqua atramenti in duplo & dimitte ad octo dies poſtea accipe quòd enatat, & pone in ampulla & coagula ſicut prædictum eſt, & inuenies illud coagulatum, clarum & rubeum ad modum granati. ſerua illud & cuſtodi à puluere. Hoc ergo modo argentum uiuum coagulatur in rubeum. Si autem uis in album, coagula ipſum ſi uolueris ut argentum faciat, ſerua præcepta mea & nemini dicas. Accipe de argen. ui. quantum uis & tantundé ceruſæ, tere ſimul in mortario & pone in olla uitreata, ſuperpone de aqua aluminis uel aqua calcis uiuæ in quadruplo pone ad ignem lentum & dimitte à mane uſque ad tertiam. Poſtea extrahe illud de olla & tere & pone illud in alludel & claude fortiter cum luto ſapientiæ. pone in furno uitri uel panis, uel melius pone ſuper ignem & dimitte à mane uſque in ſero refrigidato aperi & inuenies illud non in coopertorio, ſed inferius admodum cineris. Accipe illud & tere & pone in uaſe uitri & ſuperpone, de aqua aluminis primo dicta in duplo dimitte per octo dies, poſtea accipe oleum philoſophicũ quod enatat & pone in ampulla parua & coagula, & inuenies illud album tanquam glaciem coagulatum in modum criſtalli, reſerua & poſtea ſcies quãtum ualet. Item alio modo ſic coagulatur in album. Accipe unam cannam groſſam & fortem quæ habeat nodos propinquos, & facias ibi foramen paruum. Poſtea impleas ipſam arg. ui. prius loco ſicut prius dictum cum ſale & aceto. Poſtea claude foramen cannę cum cera, & præpara ceram per totam, tenue tamen.

Poſtea ſuper ceram luta totam cannam luto ſapientiæ fortiter, & bene undique ſiccetur. Poſtea fac foueam in terra, & in fundo foueæ pone laminas plumbi fuſas ſeu liquefactas, & ibi ſubmerge cannam & habeas clauum unum & fige in terram fortiter ut teneat cannam, ita quòd ſic canna poſſit' circum uolui & moueri huc & illuc, nec exire extra. conſidera ergo quòd bene firmes, & quòd optime ſit canna perlutata, quia ſi non, fruſtra facies. Et ſi ſapienter feceris iſtud ſufficiet tibi ad argentum faciendum. Pone adhuc plũbum ſuper cannam & imple foueam plumbo, ita quòd canna ſit tota infra plumbum pone poſtea ignem carbonum deſuper, & ſuffla fortiter cum follibus à mane uſque ad tertiam. Poſtea remoue ignem & aperi cannam & inuenies argentum uiuum coagulatum durum & forte & album, ſicut aliud argentum tere illud & pone in uaſe uitri & ſuperpone de aqua aluminis in duplo & permitte ad octo dies. Poſtea accipe illud quod enatat, & pone in ampulla una per ſe, & coagula & inuenies illud pulchrum & candidum et reſerua illud quouſque opus fuerit.

DE AVRO.

d E auro philoſophi dicunt quòd aurum eſt effectus ſolis in hoc ponunt ipſum bene complexionatum in qualitatibus & quando perfecte eſt depuratum tunc ipſum non recipit decrementum in igne, ſed colorem recipit ab igne. Voluerunt aliqui aurum componi poſſe per artificium, tamen natura nihil facit de auro, nec artificium tranſponit ipſum, unum tibi dico, quod neceſſarium eſt ſi aurum componere uis, ut aurum fermentes & niſi fermentaueris fruſtra tenebis omne opus ſuum, & ad hoc quòd ſit fermentum & quòd aliqua eius operatio ualeat, oportet ꝙ ſit purum, & quia eſt puriſſimum in ſua propria natura parum ſufficit ei ut amplius depuretur, non enim oportet ipſum multum lauari, quia ſatis eſt pulchra materia & pura, ſed oportet ipſum præparare ut poſſit incorporari ſolum & fermentari, oportet autem ipſum calcinari ante ut infra patebit.

DICIT Rhaſis in hoc capitulo quòd philoſophi. Multa poſuerunt experimenta, multiplicando uerba & occultando dicta ſua ut non intelligeremus. Et dicit quòd Deo teſte per contrarium uult ſe habere eis. Sicut ipſi occultauerunt, ita omnia quæ occultarunt & uane dixerunt uult aperire. & ſubdit quòd non ab aliquo philoſophorum ipſorum hanc artem, ſed à Deo habet, & ſubdit, neceſſarium eſt ſi aurum componere uis ut aurum fermentes &c.

ET dimiſſis multis experimentis aliorum in quibus eſt labor & dolor. Nos ſic incipimus loqui. Accipe aurum pu-

rum & fac inde laminas subtiles uel folia. Postea accipe arsenicum rubeum, fac pulucrem et pone ibi tertiam partem salis communis quantum arsenicum est & habeas ibi uncias septē limaturæ calibis & tere istā tria simul uidelicet arsenicū sal & limaturam, tunc accipe unam paruam ollam uitreatā & nouam & pone de isto puluere in fundo olle parum, & superpone ibi laminam auri, postea cooperi laminam puluere, & iterum superpone laminam aliam & postea puluerem & sic per totum. Postea habeas aliam ollam uitreatam, pone ibi librā unam olei oliuarum & pone ad lentum ignem ut bulliat, & pone ibi postea uncias quatuor sulphuris clari boni & croceī & remoue ab igne statim & move cum ferro uno ut liquescat sulphur cum oleo, & dimitte refrigerari. Postea pone parum de illo oleo in olla, ubi sunt lamine cum puluere & pone ollam cum laminibus ad ignem lentū donec illud bibat. Postea iterū pone de oleo & da sibi ad bibendum & dimitte ad ignem donec totum oleum bibat parum & parum. Postea dimitte fortiter desiccari, ita ut omnis humiditas recedat. Postea cooperi ollam bene cum luto sapientiæ, totum istud potest fieri una die. Sequenti mane, pone ollam inter carbones & sepeli ibi totam postea fac lentum ignem à mane ad tertiam, uel à tertia usque sero fortem suffiando fortiter cum follibus, uel si non uis ferre laborem pone in furno figuli uel in furno panis à mane usque sero uel à sero usq; mane. Postea accipe ollam & ipsa infrigidata aperi & frange illam & tere illud quòd intus est in mortario, tunc aurū teritur, tunc pone illum puluerem totum in scutella una & pone ibi de aqua dulci satis & clara & frica fortiter cum digitis & cum puluis fecit residentiam in fundo, remoue aquam quia salsa est, iterum pone aquam & iterum laua

dtq; iterum ut omnis ſalſedo recedat. Poſtea deſicca ad ſolem uel ad ignem, & tunc pone illum totum puluerem iterum in olla parua & adhuc claude luto ſapientiæ & pone in furno dum ibi eſt panis & non plus. Cum ergo fuerit ſic aurũ puluerizatum & fermentatum gaude. Accipe ergo puluerem illum & multum puluериza & bene & pone illum totum puluerem in uaſe uitri uel in cyatho claro & mundo et ſuperpone illi tantundem de aqua atramenti, quantum ipſum eſt, ad pondus & caue ne plus ponas uel etiam minus, & dimitte per octo dies & moue cottidie bis uel ter. Poſtea accipe illud clarum quod enatat ſolum & pone in ampulla paruula per ſe & illud debet eſſe limpidum & clariſſimum, et ſi ita fuerit uere beatus eris in arte illa. Et ſi habueris argentum uiuum ſolutum ſicut te docui in capitulo ipſius arg.ui. et ſi habueris ſalem armoniacum ſolutum, ſicut te docui ibidem, tunc accipe tantundem de aqua arg.ui. et tantundem de aqua ſalis armoniaci quantum eſt aqua auri et iunge aquas illas cum aqua auri in ampulla, coagula ſic aquã illã mixtam, accipe ollam unã plenam cinere cribrato et ſepili ibi ampullam illam uſque ad collum ipſius et pone ollam ſuper tripodem et fac ignem de ſubtus à mane uſque de ſero & ita coagulabitur illud quod eſt in ampulla tunc accipe ampullam poſtquam infrigidatum fuerit & frange, Accipe lapidem qui intus eſt & pone untia ſemis illius lapidis ſuper octuaginta argenti & conuertet ipſum in aurum optimum irreprobabile.

De *argento*.

E *argento hoc notandum, quòd argentum eodem*
d *modo componitur quo & aurum, quamuis non æque sed minus depuratum & minus digestum, & post aurum est melius & perfectius metallis cæteris. Habet tamen infirmitates aliquas, quia non omnino depuratum est ab humiditate, prima sulphurea. Neque à secunda quæ est flegmatica, & euaporans. Vnde ex prima nigrescit si cũ aduretibus scilicet sale communi & auri pigmento & latere sit contritum. Quod autem argentum purum, ab igne album egrediatur: per multas sit fusiones & post cineritiũ, & signum est quòd parum habet humiditatis sulphureæ: sed quando coquitur cum sale & latere, & nigrescit, cum tamen nigredo non sit in latere & sale, constat ipsum aliquid habere de humiditate prima unctuosa, licet parum. Vnde quia pauca est non egreditur, nec apparet exterius per calorem ignis &c. Hæc est ergo infirmitas ipsius. Prima quæ est ex defectu depurationis humiditatis primæ. Secũda est q̃ in igne euaporat atq; minuitur, quod est ex defectu depuratiõis secũdæ humiditatis quæ est flegmatica & euaporans, & sibi non radicaliter adhærens: quoniam non est de ipsius substantia, post egressum ipsius remanet argentum purum & perfectum. Non est autem in eo alia infirmitas, nec sanum, nec ægrum sed quasi neutrum, potest enim sanari & in melius conuerti scilicet in aurum, per maiorem depurationem & digestionem, ut depuratum perfecte non nigrescat, ex humiditate prima. Nec minuatur ex secunda, nec ex defectu digestionis frigidum dicatur, sed temperatum nec album*

dicatur ſed citrinū. Quod quomodo fiat aut fieri debeat uel poſſit immediate dicetur.

PRAEPARATIO igitur argenti in aurum conuertēdi quæ ipſum depurat, à duabus primis humiditatibus et iterum melius digerit, prima enim ablata non nigreſcit amplius, ſecunda uero amota non minuetur. Iſta præparatio talis eſt. Recipe ſalis communis cum ſua humiditate & tere optime & inter duos lectos ſalis fac lectū unum lunæ ſubtiliter laminatæ, & ſit in uaſe terreo forti, ipſum ſuperius claude ſed modicum foramen in medio dimitte, & ſic cubet in medio ignis mediocris & dimitte in igne per duodecim horas. Poſt extrahe & inuenies laminas tuas corroſas & diminutas quantitate & pondere. Ideo ſi eas bene albas uideris, ſcias primam humiditatem eſſe conſumptam, lunamq; tuam bene calcinatam & frangibilem. Si igitur nigra fiat in ſuperficie adhuc habet de prima humiditate. Si uero non faciliter frangitur adhuc habet de ſecunda. Signum depurationis primæ humiditatis eſt cum non nigreſcit cum plumbo. Signum depurationis ſecundæ humiditatis eſt, quando non plus minuitur in igne. Vtrunque tamen fiet cum dicto puluere & igne, quoniam dictus puluis ignitus utranque conſumet & ebibet humiditatem & tunc erit bene præparatum ſed frangibile. Tunc reduces ipſum ad malleum, & erit dulciſſimum & molle ut aurum atque flexibile, & non mutabit colorem plus nec pondus & erit compactum magis atque ponderoſum. Hæc autem complebit puluis iſte dans malleum & dulcedinem, auro & argento, ſi eſt combuſtum & calcinatum. Recipe ſalis armoniaci, ſalis petræ & boracis, ana de ſingulis et tere optime et commiſce et ſolue in modico uini, et deſiccari permitte. Et de puluere quartum pon

dus pone cum tribus cuiuſcunque calcis uolueris, trium prædictorum et reuertetur ad malleum multum bene.

Documentum.

a NIMADVERTENDVM *eſt hoc in loco. Nam Rhaſis præmiſſo ſermone de argento & de eius natura atque ſubſtantia, ibi* Argento &c. *Subdit quomodo aliqui nituntur argentum componere ex cupro & ferro ſimul cum iſta duo mixta ſint impuræ ſubſtantiæ & dicit quòd ex illis non poterunt iſta duo fieri, ſcilicet a, & b, id eſt aurum & argentum niſi forte in apparentia, ſicuti ex aſino uel capra non poteſt fieri homo. Et in capitulo de ære ipſe remittit ſe ad tractatū experimentorū & ſubdit.*

AES *ut quidam dicunt eſt ca. & ſi. & fortis ſubſtantiæ & cito tranſmutabile in colorem, & eſt eiuſdem ponderis cum argento & libenter recipit mixturam pulchri argenti, & fit cādidum de facili, ita ut non poſſit cognoſci, niſi quòd ſit argentum eſt tamen ipſum impuræ ſubſtantiæ reſpectu argenti, & propter hoc multum denigrat, & ex ſua duritiæ, cito ab igne deſtruitur & comburitur, & eſt in eo magna malitia, quæ tollitur quando calcinatur & bene lauatur, & ſubdit ipſe Rhaſis, hoc unum ſcito quòd ex cupro non fit aurum ſicut nec ex plumbo argentum, melius tamen fit ex cupro argentum quàm ex plumbo aurum, ſi ergo cuprum calcinetur, lauetur, ſoluatur ſicut prius dictum eſt dabit colorem ſimilem auro, non tamen faciet aurum. Propterea dit (in capitulo de argento) ſtulti illi omnes alchimiſtæ, qui uros in mari, & piſces in terra capere putant, ſciendum, ergo quòd ex plumbo facies aurum, uel ex ære argentum, ſicut ex*

aſino

asino lupum considera ergo & uide, quæ tibi dixero &c. Quid ergo ad hæc nos respondebimus? ponemus ne secũdum Rhasim artem non esse ueram, sed tantum sophisticam? Cũ tamen ipse in capitulo præcedenti de auro dicat, quòd aurum factum per modum, quem ipse docet, sit aurum obrizon et irreprobabile. Ad hoc facile erit respondere. Dicimus ergo, si uis scire totum lege totum, nam soluit ipsemet hanc dubitationem in capitulo de ære, quando dicit. Non enim dicitur cuprum fermentum (uel aliquod aliud, adde tu, imperfectorum.) Cum non sit de intentione huius artis, cuprum facere ex auro uel argento. sed econtra, ideo subdit ipse ibidẽ, si ergo cuprum lauetur, calcinetur, soluatur &c. dabit colorem similem auro, non tamen erit aurum, quia semina rerum non sunt nisi in propriis speciebus, ex imperfectis ergo non potest fieri fermentum, ergo nec uera transmutatio.

Sequitur opus de argento secundum Rhasim.

d E argento de quo. Nos dicimus, recipe laminas argenti subtiles & accipe libras quinque arsenici et uncias tres salis & unciã unam limaturæ calibis, tere simul, ista tria fortiter. postea accipe de illo puluere & pone in una olla & superpone laminam & super laminam puluerem, & super puluerem laminam, sic per totum, sint autem lamine cooperte puluere. Postea pone ad ignem lentũ super carbones & pone ibi de aceto fortissimo & dimitte ad ignem à mane usque ad tertiam. Postea dimitte desiccare fortiter. Postea cooperi ollam luto sapientiæ. Post sepeli ollam inter carbones. Postea accende carbones & fac ignem fortem per duodecim horas. Postea remoue ab igne & refrigera

ta olla aperit inuenies laminas mixtas cum puluere, ſapienter ſepara argẽtum à puluere pone in mortario & tere quo trito laua ipſum fortiter cum aqua dulci & clara in patella una. Poſtea deſicca ad Solem uel in furno. Poſtea accipe tãtundem ſalis armoniaci ſublimati quantum eſt puluis argenti & tantundem argẽti uiui ſublimati coagulati ſicut ſuperius dictum eſt, & tantum arſenici ſublimati in album hoc unũ dico tibi quòd ſi iſta quatuor ſic acceperis mirabilia facies. Accipe ergo illa quatuor & tere & pone in una ampulla, & ſuperpone de aqua aluminis in quadruplo, quantum illæ puluis eſt totus dimitte ad duos dies. Poſtea pone ampullam in olla cineris & ſepeli ibi totam uſque ad totum collum & ſit eius collũ ſtrictum & coaguletur totum illud quòd eſt in ampulla & ampulla debet ſtare diſcooperta. Poſtea cooperi ampullam luto ſapientiæ & dimitte ſuper ignem per diem et noctem. Poſtea dimitte refrigidari & frange ampullam & accipe illud quod ibi eſt & ſi aliquid ſublimatum eſt ad collũ iunge totum ſimul. Poſtea tere illud & pone in uaſe uitri et ſuperpone de aqua aluminis in duplo & non plus & dimitte ad octo dies mouẽdo cotidie bis uel ter. Poſtea accipe aquam quæ enatat & pone illam in ampulla paruula habente ſtrictum collum, deſicca fœces quæ remanent, & pone unciam ſemis illius ſuper uiginti æris & erit argentum irreprobabile omnibus. Aperi ergo cor tuum, quia quod dixi tibi expertus ſum de fœcibus & ſi fœces hoc faciunt, quid ergo faciet illud purum quod ſeparaſti poſitum in ampulla. Coagula ergo illud ſicut ſcis in olla poſita in cineribus, & poſtea pone untiam ſemis ſuper C C L. æris, ſuper ſtannum C L. Supra L. plumbi & uidebis admirabile philoſophicum & nullo modo uidebitur irreprobabile omnibus. Alio modo ſic facias.

Recipe limaturam argenti puri & boni quãtum uis & tantundem cryſtalli tantundem auri cadimiæ uel cachimiæ ſeu litargiri argentei, & tantum arſenici ſublimati & tantundem ſalis gemmæ tere ſimul totum & pone in uaſſe uitri ſcilicet in ampulla ſuperpone de aqua aluminis in duplo dimitte per octo dies. Poſtea pone in uaſſe cineris & ollam pone ſupra ignem dimitte uſque ad aliud mane, tunc dimitte ampullam apertam uſque dum deſiccatum fuerit illud quod intus eſt, id eſt, à mane uſque ad meridiem uel etiam minus, quando autem deſiccatum fuerit. Poſtea debet ampulla cooperiri fortiter & dimitte ſuper ignem per reſiduũ diei illius & per totam noctem ſicut prædictum eſt. Poſtea frange ollam & tere quod intus eſt, & pone in alia ampulla & ſuperpone de aqua aluminis in duplo et fac omnino ſicut prius feciſti nullo mutato penitus & ita fieri debet quinquies uel ad minus ter. Poſtea accipe illud & tere diligenter & pone ibi tantundem ſalis armoniaci ſublimati quantum fuerit argentum & tantundem argenti uiui calcinati cum plumbo, tunc ſimul totum & pone in ampulla uitri quæ habeat largum os, & ſuperpone illi quantum ipſum eſt de aqua aluminis & dimitte per octo dies uel per quindecim mouendo cottidie bis uel ter, & poſtea accipe illud quod enatat & pone in ampulla parua habente ſtrictum collum & coagula fœces per ſe & pone unciam ſemis ſuper uiginti æris & fiet argentum irreprobabile. Coagula autem quod eſt in ampulla per ſe ſicut ſcis in olla poſita in cinere &c. & pone unciam ſemis ſuper quingentas æris & fiet argentum irreprobabile omnibus hominibus.

De ære ſeu cupro.

VPRVM eodémó cóponitur quo & argentũ
c ſed minus depuratum & non æque temperatæ di-
geſtum, ſed quaſi combuſtum calidum, & ſiccũ.
Eſt autem compoſitum ex argento uiuo & ſulphure non de-
purato ab humiditate prima, qua multum abundat, ſed dige
ſtum combuſtumq; cum ea, & propter hoc nigrum egredi-
tur ab igne, & excoriatur ex nimia ſiccitate cum ignitum
proijcitur uel extinguitur in aquis acutis. Eſt & poroſum
ualde & ſulphureum. Ipſum igitur purgatur à prædictis
humiditatibus ſulphureis. Nam ex primis ſtatim nigreſcit in
igne & comburitur & excoriatur, & comburit & deni-
grat alia metalla, & ex ſecunda in igne nimis euaporat,
& conſumitur, & ex ſua ſulphureitate ignem nigredine in
ficit flammam quaſi nigram faciens. Cumq; purgari incipit
flamma magis eſt citrina minusq; nigra. Purgatur autem
omnino ut luna & cum eodem puluere reducas ad malleum
quo & lunam. Poſtea uero extinguatur ignitum uiceſies in
aceto, & poſtea decies in ſanguine porcino recenti & erit be
ne præparatum. Oportet autem ipſum morari in ſua calci-
natione diutius quàm argentum & fortiorem ignem requi-
rit, ſit ergo in igne per tres dies & poſtea reducatur ad
malleum ut de luna dictum eſt. Si autem poſt calcinationem
uis extrahere quod in eo uel in argento remanſerit de ſale
uel alterius metalli habeas lixiuium calidum & pone intus
& reſoluetur quod ſeparabis deguttando lixiuium.

De plumbo.

PLVMBVM autem eodem modo fit ſicut & cæ
tera metalla imperfecta. Eſt enim ex ſulphure im
mundo, & argento uiuo obſcuro & immundo, debilis digeſtionis & compoſitionis. Vnde neceſſe eſt quòd extrahatur ab eo nigredo & immunditia et digeratur melius. Hoc autem ſic fieri poteſt, funde plumbum & proijce intus quartam partē Mercurij. Poſtea pulueriza & tere in mortario uel ſuper marmore, cum æquali pondere ſalis communis combuſti, donec ſal nigreſcat tunc eijce ſal, cum aqua & tere iterum pulueres cum æquali pondere ſalis, donec ſal iterum nigreſcat, & tunc iterum eijce ſal cum aqua, & iterum tere tertio cum nouo ſale & hoc totum cum ipſo ſale pone ad bulliendum in aceto fortiſſimo & bulliat per diem primum, & egredietur nigredo eius & depurabitur magis à ſulphure & nigredine, & tunc eijce ſalem cum aqua, et habebis pulueres plumbi & Mercurij mediocriter purgatum. Reitera ergo contritiones & bullitiones ipſius ut prius dictum eſt, donec inuenies plumbum album & mundum, quod quanto pluries feceris, tanto magis depuratum habebis.

De ſtanno.

STANNI corpus compoſitum eſt ſicut Sa
turnus ex argento uiuo mediocriter depurato &
ſulphure non puro. Album eſt ſed immundum, debilis digeſtionis, atque intus omnia metalla uariæ compo-

ſitionis, ſiccum nimis & poroſum quod ex ſuo ſtridore pen-
penditur. Ipſum autem purgare conuenit eodem modo, quo
de Saturno prædictum eſt, quarta pars Mercurij ſtridorem
ei auferet & Saturni tertia. Ipſum autem oportet imbibe-
re cum aliquo oleo rectificato, uel cum ſanguine porcino di-
ſtillato, donec reſumpta humiditate ſtridorem ei auferat.
Purgetur autem ſicut Saturnus cum ſale combuſto & per
bullitiones cum ſale & aceto, & imbibatur cum oleis recti-
ficatis donec humectetur & ſtridorem amittat. Rhaſis autẽ
dicit quòd uix poteſt conduci ad perfectum ut ex eo per
aliquam mundationem fiat aurum & argentum. denigrat
enim intantum quòd corrumpit alia metalla quibus coniun-
gitur, & uix cum eo poteſt fieri aliqua bona mixtio, & ſi
quis hoc attentauerit experimento certificabitur ſicut illi qui
eum tentauerunt &c.

De ferro.

FERRVM componitur ſicut & cætera metalla
ex ſulphure & argento uiuo groſſis et immundis.
Sed tranſit in chalibem non alterius quidem ſpeciei
quam ferrum. In argentum autem, uel aurum uix aut nũ
quam tranſferri poteſt. Poteſt autem fundi cum ſola ceruſa
aut puluere prædicto qui calces reducit ad metallum ſed poſt
fuſſionem malleabile non eſt. Ipſius autem utilitas maior eſt
in croco extracto, ab eo qui colorem habet fixum in opere ſo
lis, quomodo autem extrahitur eius crocus alibi dicitur &
mille ſunt uiæ.

COLLECTANEA LACINII EX ALBERTO Magno atque diuo Thoma aliisq; autoribus non uulgaribus.

OCENT Quamplures philosophi medicinarum modos componere, & licet prima fronte uideantur diuersi hoc non fit nisi illis, qui in superficie cuncta considerant. nam omnes in uno concordare uidentur, & primo Hermes philosophorum pater dicit quòd corpus solutum est aqua perennis & congelat Merc. perpetua congelatione. Item alius dicit præparate corpora & soluite ea & ex illa aqua imbibite spiritus ablutos, tunc ipsi spiritus in corpora submerguntur & corpora in spiritus, sicq; figuntur spiritus cum corporibus ipsis, fixione firma. Item Rhasis dicit conuerte corpora in aquam & illam aquam coniunge Mercurio, & ex illis duobus facito iterum aquam. Item alius, Nisi corpora solueris in uanum laboras, Vnde uersus.

Si fixum soluas, faciasq; uolare solutum, Et uolucrem uoluas. Hæc tria si iungas facient te uiuere tutum. Ité alius: Tu qui glisicis donum Dei contemplare huius rei fontem amabilem. Lunam Solem transmutare tibi mando uoce clara, Limpham instillabilem. hæc est prima radix rara, nobis data multum chara Hermetis cõprobamine. Ideo ipse Albertus ait. Collige diuersos flores plenos odoratu omnium bonorum. In quibus redolet suauitas & relucet pulcritudo mundi, decus & gloria. Hic est flos florum & rosa rosarum ac lilium conuallium. Lætare ergo iuuenis in adolescentia tua, & disce colligere flores, quia introduxi te in hortum paradisi. facias ergo ex ipsis coronam capiti tuo, gaude & u-

taris delitijs huius mundi, collaudando Deum, atque oppressum proximum subleuando. Nunc aperiam tibi scientiam uel secretum faciamq; te intelligere huius artis obscura, & quòd diu celatum est nunc tibi manifestatur in lucem.

DOCET ergo Albertus primo colligere flores, id est, purgare spiritus, secundo illos fixare per iteratam sublimationem in uase clauso, demum soluere, ultimo illa coagulare, dicatur ergo de purgationibus spirituum, sed primo de illis in communi.

De Spiritibus.

PVRA metallorum corpora post præparationem ipsorum per spiritus minerales perficiuntur, quorũ puritas et digestio in ultimis perfectionis gradibus eẽ dẽt: ut in eis sit uis depurandi et digerendi. Isti aũt sunt spiritus, qui uirtutem naturalem habent uiuificandi & immutandi. sunt elementa ductilibilium, id est materia metallorũ, & substantia eorum sicut essentia elementati. Nunquam mirari debes intelligens si spiritus summæ depuratus atque digestus, metalli corpus magnum mutat. Licet spiritus quo ad metalli quantitatem est Minor, Maior tamen est molis magnitudine uirtualis, cuius est agere, metalli uero pati. Agit enim spiritus ex natura propria & ex qualitatibus suis. Ex natura quidem propria in corpus agit metalli, quando coniungitur sibi tanquam magis depuratũ ac magis digestum, magisq; igneum & subtile & minus habens de materia, plus uero de forma: & propter huiusmodi diuersitatem depurationis & digestionis sequitur diuersitas specierum. Agit &

ex qualitatibus ſicut dicitur in quarto meteorum. Apparent in uniuerſis caliditas & frigiditas terminantes & permutantes, homogenea & non homogenea: ut magis actiue &c. de quo ibidem. Cum autem dignius opus harum uirtutum in naturali generatione & permutatione rerum pertineat digeſtioni, ut tamen ſpiritus ad hanc uirtutem deueniat, oportet ipſum ſumme purgare atque digerere: in metalli corpus introducere, & introductum fixum eſſe & non recedere, quòd ſi in uno trium horum neceſſariorum aliquid obmiſeris, propoſito fruſtratus, tuam ignorantiam aut negligentiam lacrimabiliter, condemnabis.

PRIMO *ergo debet agi de ſpirituum præparatione quæ in arte neceſſaria exiſtit. Hæc autem præparatio ſpirituum ſatis nobis exemplificata eſt in operatione naturæ in metallorum procreatione. In naturali enim auri procreatione, natura ſpirituum per calorem minere terræ ſublimatur: Vbi inuentum, quòd calor uaſis mineralis in talibus mineris metallorum ſulphureitatem ſpirituum eleuauit longe altius à minerali uaſe, & ipſos ſuperius inuentos mundos & puros per tranſitum terræ calefactos & depuratos. Nam terra ſic ea calefacta calefacit immundicias & ſuperfluitates bibit & conſumit, & partes groſſiores retinet & acceptat. Aqueæ uero aereæ atque igneæ ſubtiles & puriores, ex uaſis calore uaporantes ſurſum aſcendũt. Ars igitur imitatur naturam. Et ex hoc inuenta eſt artificialis ſublimatio, per quam ſpiritus depuramus cum rebus ſiccis atque conſumentibus ſuperfluitates, ut nobis remaneant, puriſſimi atque lucidiſſimi ſupra omnem naturæ operationem, & hoc ideo, quia ibi ſolus curſus naturæ operatur. Nobiſcum autem, & communis atque proprius naturæ curſus, operatur, quia operamur*

ex ijs ex quibus natura operatur, & ex quibus iam uirtus hic agendi largita est, & ex ijs quæ addimus ex ingenio in rebus naturaliter operantibus, quæ ad agendum hoc uelocius & melius requiruntur. uerbi gratia. Contingit ferrũ procreari in minera sua, contingitq; ei ex communi cursu naturæ situm sulphur, suumq; argentum uiuum prius esse congelatum, quam purgatum: natura autem quæ sibi non contradicit, non prohibuit frigiditatem aduenientem, circa materiam, non adhuc depuratam, quin ipsam congelauit. Est ergo ferrum congelatum impurum & immundum. Ego autem quĩ arg. ui. & sulphur uel arsenicum depurare uolo: possum congelationem omittere quantum uolo: & sublimationes iterare quantum oportebit quousque huiusmodi spiritus purissimi & lucidissimi absque omni humiditate superflua efficiantur: tunc quoque, ipsum uel ipsos congelare possum quando mihi placuerit. Ideoq; potentior est natura cum humano ingenio, & congrua potest addere & necessaria seu utilia, & potest subtrahere nociua &c.

De purgationibus spirituum.

PRIMO igitur dicendum est de purgationibus spirituum, quæ semper fieri debent ad consumptionem superfluorum absque corruptione necessariorum. In alijs aũt triplex spiritus inueniturr uidelicet mineralis uegetabilis & animalis. Et propterea de omnibus est dicendum. Et primo de mineralibus, quoniam ex ipsis natura cõmunis operatur. Spiritus autem minerales proprijssime sunt tres sulphur, argen. ui. & arsenicum, quæ in metallis naturaliter operantur, & ijs metalla per naturale artificium

præparata naturaliter coniunguntur. Inter iſta autem ſulphur eſt principaliter agens. Argentum autem uiuum, principaliter patiens. Arſenicum uero arg. ui. ſecundarias actiones tenet. Vtrunque uero iſtorum trium conueniunt præparata ad compoſitionem elixir, uirtutem actionis retinent ſuper corpus cuiuslibet metalli patientis. Sulphur autem inter hæc, actionis & immutationis primum obtinet principatum, quare de ipſo primo & principaliter eſt agendum.

SVLPHVR eſt corpus oleagineum compoſitum ex terra ſubtili & aqua imbutum fortiter, humiditate aerea, pingui & unctuoſa, fuſibile à calido, coagulabile à frigido. Omnium metallorum pars materialis in actione, ut ipſum eſt agens et coagulans ſicut dictum eſt in capitulo de materia lapidis. Tres autem habet humiditates, quarum duæ ſunt ſuperfluæ, tertia autem neceſſaria. Neceſſe eſt igitur ipſum purgari à ſuperfluis humiditatibus, tertia remanente, ut remaneat ſubſtantia ipſius pura fortiter coniuncta & ſubſtantia terræ & aquæ depurata et completa. Huiuſmodi autem purgationis à naturâ capimus exemplum, quoniam ars imitatur naturam, ut patet intelligentibus qui artem & ſpecies ſuas cognouerunt.

IN nomine domini accipiatur ſulphur mundum & bene lucidum & teratur minutiſſime & tritum incorporetur optime cum æquali pondere ſalis communis, & ſic ponatur ſuper ignem & ſit ignis mediocris & coquatur ibi et aſſetur cum ipſo ſale ad duas horas & moueatur optime ne ad patellam adhæreat, & ne comburatur, ſed incorporetur optime cum ipſo ſale, donec bene commixta in maſſam conuertantur nigram, tunc dimittatur infrigidari, & habeatur lixiuium optimum & fortiſſimum factum ex aqua ſimplici

& calce uiua, & cineribus uitis uel alia aqua acutissima, sicut est urina uel acetum & sulphur cum suo sale prius bene pulueriz atum. Præparetur & bulliat super ignem fortem, donec totum sal extrahatur cum sua unctuositate & mouea tur sæpe aqua donec nihil remaneat, salsedinis in aqua, deinde siccetur sulphur. Iteretur iterum cum æquali pondere salis cómunis, & assetur iterum ut prius & remoueatur salsedo & infrigidatum pulueriz etur et bulliat ut prius in aqua acuta sæpe renouata, quousque sal extrahatur & sic fiat ter & tunc aptum erit ad sublimandum tunc sublima ipsum sic. Accipe alumen quod uis & pone ipsum in olla terrea & pone in igne forti per dimidiam horam, & erit calcinatum. Hoc alumen cum æquali scoria ferri uel limatura cupri pone & rora cum aceto, & bene commisce & cum duplo harum fæcum tere sulphuris pondus unum & incorpora hæc tria rorando cum aceto. Postea sicca in sole uel lento igne & pone in sublimatorio sic. Fac primo lectum, de prædictis fæcibus inferius & in circuitu ad spissitudinem unius digiti, ne sulphur tangat sublimatorium & tunc pone sulphur tuum in medio, & ipso posito superasperge lectum de dictis fæcibus & sic undique includatur inter fæces suas et tunc ponatur ad lentum ignem per tres horas, & cum humiditas egressa fuerit luta optime iunctu ras uasis et fortificetur ignis paulatim usque ad uigesimamquartam horam, & tunc infrigidari permitte & collige quod sublimatum est, multum necessarium est quòd fiat ignis lentus in principio & postea fortis & quòd alludel sublimatorij multum eleuetur ab igne, ne comburatur quod sublimatum adhæret ei. Per hunc modum sublimetur septies cum talibus fæcibus donec fiat omnino album, & mundum clarum & siccum absque omni humidi-

tate corruptibili, cuius perfectionis ſignum eſt ſplendor & chryſtallina ſerenitas. Igitur cum tale fuerit gaude, quia pretioſus theſaurus eſt. Illud ergo repone quia uirtutem habet tingendi, ingrediendi & in melius conuertendi.

TVNC ad eius fixionem, & completionem hoc modo deuenies. Recipe acetum fortiſſimum ter diſtillatum & diſtempera cum eo ſulphur prædictum adiungēs illi quintam partem ſui ponderis ſalis armoniaci ter ſublimati & incera omnia ſimul cum dicto aceto in porphirico lapide: & repone in fiala uitrea cum longo collo in modum longi brachij, et clauſa fiala in fimo equino repone, quouſque totum ſoluatur, quo ſoluto congela in cineribus orificio uiolæ aperto, & continua ignem lentum quouſque totum ſit congelatum, tunc inuenies ſulphur tingens & ingrediens fixum in igne, quod ſi in aliquo defecerit, complebitur per iterationem ſolutionis & congelationis ut ſupra factum ſit. Cum ergo deueneris ad hoc poteris operari, ad album, ſuper Mercurium, Iouem, & Venerem, & ad omnem utilitatem, ut immediate poſt in fine oſtendetur.

De Argento uiuo.

EXECVTA breui narratione de ſulphure, & eius præparatione ſequitur tractatus de Mercurio, tanquam de principaliori et poſt ipſum dignio ri. Eſt autem argētum uiuum corpus minerale compoſitum ex terra ſubtili ſulphurea, & aqua fortiter commixta, quod eſt in parte elementum & pro altera parte natura metallorum. Subſtantia autem ſua terrea purganda eſt à groſſa terreſtreitate ſulphurea. Aquæ uero ſubſtantia ab humiditate

duplici ſuperflua. Et ſic cum ſulphure præparato conuenit in compoſitione nobiliſſimi elixiris, uel etiam in metalli auri uel argenti completam perfectionem, tanquam ſanguis mulieris qui uirtute uirilis. ſeminis coagulatur, & corpus ſit humanum & tunc conſequuntur digeſtiones completæ, ſicut in operatione naturæ ſic & in operatione artis: quoniam ut dicitur quarto meteororum. Nil differt an in organis naturalibus, aut in artificialibus fiat. Oportet igitur, quemadmodum dictum eſt de ſulphure ſublimare ipſum in uaſe artificiali, quemadmodum ſublimat ipſum natura in uaſe naturali, quod eſt uas continens uerum minerale, ut purgetur ab humiditate & ſulphureitate ſuperflua.

De eius præparatione.

N dei nomine accipiatur argentum uiuum & proijciatur in medio patris ſui & coaguletur aliquantulum & ſic optime teretur, & incorporetur cum duplo ſuarum fœcum infra contentarum, & ſic incorporatum ponatur in ſublimatorio. Inter duos lectos earum, & ceſſante uapore humido lutetur uas & detur primo ignis mediocris, poſtea fortis. Fœces autem iſte ſunt ſalis cõmunis partem unam, atramenti nigri uel uiridis partem unam, ſeu uitrioli uiridis partem unam, cuperoſæ partem unam, cum ys fœcibus ſublimetur ſepties uel pluries donec omnem humiditatem ſuperfluam terreſtreitatis amiſerit & ſuperfluitatem & albiſſimum ſit atque lucidum. Conteratur primo cum fœcibus ſuis quouſque moriatur. Roretur cum aceto uel urina ſeu agreſta uuarum. Ignem facias mediocrem quia cito comburitur. Priuſquam aperias ſublimatorium

permitte ipſum infrigidari quia fumus ualde nociuus eſt, & quamuis Mercurius bene purgetur, per ſublimationem, tamen ita faciliter non ingreditur corpus metalli uel ipſum remanet, quemadmodum ſulphur uel arſenicum, quoniam corpus eſt ualde ſiccum & uix funditur. Quòd omnia metalla fundantur remota magis eſt ex ſulphure quàm ex argento uiuo. Sulphur autem arte præparatum & cum metallis coniunctum ipſa quidem remolliuntur & faciliorem faciunt fuſionem. Ideo ipſum oportet cerare & laxare, ut iterum metalla ingrediatur, & etiam nec in ipſo remanet ceratio id eſt, partium remollitio, quæ fit per aliqua ſalia, boracia & olea. Inter ſalia, ſal armoniacum, cerationis & remollitionis obtinet principatum: poſt ipſum ſalpetræ. Item boracia cum quibus conſolidant auri fabri. Inter olea oleum capillorum, poſt ipſum oleum ouorum. In ceratione autem contritio eſt ualde neceſſaria quoniam per contritionē multum ſubtiliantur partes & inuicem ingrediuntur. Accipe igitur Merc. puriſſimum optime depuratum, cum ſeptimo pondere ſalis armoniaci, ter ſublimati cum æquali pondere ſalis communis, & rora ſemper cum oleo capillorum rectificato in loco in quo ſiccetur & cum bene & optime contritum fuerit & unitum, quaſi ſalſa. Iterum fac deſiccare in uaſe uitreo inter cineres calidos uel ad ſolem in uaſe uitreo, ſi tempus ſolis fuerit & ſiccetur uſquequo de eo ſit materia dura. Tunc iterum tere ipſum optime & rora cū oleo capillorum ut prius donec optime uniatur, & fiat iterum ſicut ſalſa & deſicca fortiter, & tunc poterit eſſe ceratum. Huius probationis ſignum eſt ſi ſuper laminā uel denarium argenti ut cera fundetur, & ſi non ſic. Iterum incera & imbibe cum oleo iam dicto & ſicca uſque ad hoc deuenies.

Hoc cito eueniet, ipſo ſic cerato habeas acetum fortiſſimum ter diſtillatum & ſi non ſit bene acutum pone decimam partem ſalis armoniaci, ter ſublimati & cum iſto aceto cera totum prædictum, donec fiat ſicut ſalſa clara, optime trita & incorpora, tere & diſtempera & pone in uaſe uitreo clauſo cum ſtupis in ſimo æquino continuæ calido per uiginti ſex dies uel circa, ſitq; ſimus ſubtus & ſupra & in circuitu ad ſpiſſitudinem unius cubiti & die 26. extrahatur & diſtilletur, per filtrum & coaguletur inter cineres calidos in maſſam duram & ſiccam aperto uaſe, donec humiditas receſſerit. Ipſum ſic coagulatum proba ſi ſuper laminam ignitam fuſam non fumauerit uel fugerit, ipſum habes purgatum ceratum & fixum. Si uero fumauerit non eſt fixum. Reitera ergo per eũdem modum ſolutiones & coagulationes. Nam per ipſas cito figetur. Mercurio autem ſic completo ut ære ſuper cuprum ſicut de ſulphure dicetur, & uertetur in lunam. Et ſi in dicta Mercurij congelatione, æquale Mercurij pondus poſueris cum decimo uel ſeptimo pondere ſalis armoniaci ter ſublimati & oleo capillorum uel ſaltem ouorum ut prædictum eſt ceraueris & ſolueris & coagulaueris citius figetur & abundantius operatur. Si autem ad rubeum fuerit præparandum, ceretur cum oleo, quarta pars ſulphuris prædicti & ceretur cum ſeptimo pondere ſalis armoniaci & tertio põdere calcis ſolis & oleo rubeo in capitulo ſulphuris poſt dicendo & ceratum ſoluatur & coaguletur ſicut prædictum eſt, & ſi proiectum fuerit ſuper lunam, præparatam ut dictum eſt in ſuo capitulo quantum ſufficit ad oculum, conuertet ipſam in ſolem uerum.

De arſenico.

De Arſenico.

EXECVTO *tractatu de argento uiuo, conſequenter de arſenico tractandum eſt. Eſt autem arſenicum corpus minerale compoſitũ ex terra & aqua fortiter commixtis: oleaginum quidem ut ſulphur minus autem in oleo, plus in terra abundans, ſulphure groſſius atque terreſtrius. Huius autem purgatio eſt pro prima ſublimatione, ſublimare ipſum cum rebus deſiccantibus & conſumentibus oleaginitatem eius, quæ eſt humiditas prima. Aquoſitatem ſuperfluam quæ eſt humiditas ſecũda euaporãs.*

IN DEI *nomine. Accipiatur arſenicum bene lucidũ ponderoſum rubeum uel citrinum & tere minutiſſime, cum æquali pondere & dimidio limaturæ cupri uel ſcoriæ ferri, roreturq; cum aceto & bene incorporetur & ſiccetur, & cum ſuis fœcibus ponatur ad ſublimandum inter duos lectos pulueris cum quo ſublimatur, ad ſpiſſitudinem digiti circum circa. Et ſic detur ignis, quouſque fumus humidus ceſſet, tunc claudatur, & lutetur uas optime & detur ignis primo fortis, deinde fortiſſimus uſquequo totum ſublimetur: poſtea dimitte infrigidari & colligatur quod apparuerit extra fœces, & remiſceatur cum nouis fœcibus & pulueribus, ſublimeturq; iterum ut prius, donec ſit album & mundum, lucidum & chriſtallinum omni humiditate & ſuperfluitate conſumpta. Hoc autem fieri poteſt cum dictis pulueribus in quinta uel ſexta ſublimatione: & hoc habito utere eo ſoluto & congelato, omnino eodem modo quo & de ſulphure dicetur, ſiue ad album ſiue ad rubeum fuerit.*

NOTA *tamen quòd arſenicum non tantum ualet in*

conuersione & coagulatione Mercurij, quantum sulphur, nec ita naturaliter & abundanter operatur in cæteris sicut sulphur. Potest autem ex eo extrahi uirtus ignea: & idem opus ad rubeum fieri sicut de sulphure dicitur, Minoris tamen uirtutis est & efficaciæ, cum sulphure autem omnia metalla comburi possunt, quandiu unctuositatem suam retinet donec calcinentur & puluerizetur: nigrescunt tamen cum eo de sua unctuositate.

Quomodo sulphur præparatum seu purgatum ut supra dictum est, operatur ad album super Mercurium, Iouem, & uenerem.

SVPER Mercurium sulphur præparatum operatur, hoc modo. Accipe Mercurij uiui libram unam. Iouis mundati fusi libras quinque, & compone simul & puluериza totum in mortario marmoreo, cum tantundem salis communis assati, & tandiu cum pistello ligneo ducantur simul absque ulla humiditate, donec sal fortiter denigretur. Postea laua totiens cum aqua dulci, donec tota nigredo exeat, desicca ab humiditate aquæ, & iterum atque iterum, totiens cum sale fricando ut prius & lauando reiteres: quousque nec in sale nec in aqua aliqua appareat nigredo. Vltima uice adiuncto sibi tantundem salis assabis lento igne, hæc tere simul in patella terrea per horam ut sal desiccetur, & cum Mercurius uolare cœperit in mortario proijce ut prius & tere optime ut prius, donec sal ualde denigratus, ex humitate & nigredine sulphurea ab eis extrahatur. Tunc cum aqua ut prius laua & desiccetur. Et per hunc modum purgatur Mercurius à nigredine sulphurea

& ſtannum ſimiliter per contritiones & aſſationes. Toties reitera tu artifex donec ab eis omnino humida atque ſulphurea extrahatur ipſorum nigredo. Ego autem duodecies ut dictum eſt triui cum ſale, & duodecies aſſaui & extracto in de ſale fudi ſimul & inueni maſſam albiſſimam & mundiſſimam ſed frangibilem ualde, & hoc ideo quia argentum uiuum non erat adhuc digeſtum, nec coagulatum nec fixũ, ſed erat tantum mundum & purum, & cum eo tenebatur Iupiter ſine ſtridore, quia nube nigra atque citrina carebat, & hoc fuit ſignũ quòd minus ſulphureitatis habuerat, quod ſpecialiter mollificaret. Ambobus ſic præparatis ſulphur paratum & fixum ut prius dictum eſt, coniungendum eſt hoc modo, fundantur ambo ſimul, & ſuper ipſa fuſa atque ſoꝛtiter ignita proijciatur pars ſeptima prædicti ſulphuris immerſa omnino in medio amborum fuſorum, & teneatur ibi ſulphur, cum tenaculis quouſque diſſoluatur cum eis, & cito fiet, quo incorporato ſtatim ab igne deponatur, & proijciatur in aceto diſtillato & inuenietur maſſa alba mollis et frangibilis. Scias tamen quòd hoc ideo eſt, quia cruda & indigeſta & non bene coagulata eſt materia, quia argentum uiuum, quod eſt crudum & indigeſtum & ſtannum, quod omnino non coniunctum nec coagulatum, propter quod ab ignis uiolentia ſtatim per nubes ſeiungitur ſicut in ſua fuſione patet. Sulphur autem munde compoſitionis eſt, nec utrũque ſine magna decoctione et longa coagulat. Fiat ergo uas terreum in modũ paropſidis coopertæ in ſuperiori habens foramen, in quo uaſe ponatur maſſa huiuſmodi & clauſo uaſe ponatur ad ignem, & ſit in illo per tres dies naturales: ut maſſa coquatur & digeratur, beneficio ignis & ſulphuris componentis, & ne Mercurius à Ioue & ſulphure ſubli-

mando discedat, qualibet hora reuertatur uas, capite inferiori superius posito, ne Mercurius sulphuris coagulantis & componentis eum, eiusque tactum effugiat. Per hunc autem modum procreabitur massa argentea, alba, pura, mallea bilis & fixa. Hanc autem congelationem Mercurij, à natura & minerali congelatione, ut potui breuius & leuius faciliusq; exemplaui. Cætera intelligenti dimitto. Hoc tamen addo, quòd boracem præ omnibus in consolidatione & ductibilitate exaltandam prænuncio. Iupiter absque dubio facilius & cito præparatur ut dictum & dictum sulphur corrigitur & nobiliter emendatur & dealbatur et incorporatur, fœtorem amittit, humiditatem assumit nigredo cum fractione temperatur, lunam imitatur.

Quomodo prædictum sulphur operatur super Iouem.

f VNDE Iouem & ignem fortem da ei, nubem superficialem semper auferendo usque dum totus consumetur per nubem. Tunc collige illam & bullias in aceto fortissimo per dimidium diem & tunc cola per pannum & exprime & tere cum æquali pondere salis usquequo nigrescat & laua ut supra dixi duodecim uicibus renouando pondus salis & sic erit Iuppiter optime præparatus ad medicinam suscipiendã. Da ei sulphuris prædicti pondus septimum imponendo ipsum in ipsum fusum, & tenendo ipsum, usque dum dissoluatur, & incorporetur cum eo. Iuppiter autem difficilius funditur quàm prius quia calcinatus est. Sed reducitur ad fusionem & malleum sic. Recipe boracis calcinati in tegula super ignem & dissolue ipsum in

optimo uino qua dissoluta merge calcem Iouis intus & fac bullire tandiu quòd tota exhalet uini humiditas & statim imbue calcem istam cum sanguine porci & suffla fortiter & fundetur statim, & tunc paratus est ad duram medicinam suscipiendam qua susceptа inuenies Iouem dulcem & bene cõ positum, sine stridore lunæ præparatæ tanquam socium & amicũ. Luna sic præparatur. primo purgetur cũ plumbo, po stea proiiciatur in uirgis. igneatur decies, & qualibet uice ex tinguatur, in porcino sanguine, & post laminetur tenuiter & fundatur cum modico boracis de nouo, & iterum proij ciatur in uirgis, & igneatur decies ut prius & postea lami= netur & remaneat laminata, & fundantur lamine tenui= ter. Et pro certo scias te habere lunam dulcissimam & pur gatam qua fusa adde ei decimam partem prædicti sulphuris, & habebis lunam Iouis amicam, prædictiq; stanni uel plum bi uelocitate fundetur, & super laminam ignitam extingue eam & coniungentur. Hanc uiam aperui & quæsiui & per eam ambulaui & ad optimum terminum perduxi, quã= uis ad effectum diminutum, eo q̃ ad cinericium nõ posui pro eo quòd sulphur non habui. Scias pro certo quòd istud capi= tulum est uerum per me probatum. Et nota hic præparatio= nem Iouis bonam.

Quomodo dictum sulphur operatur super Venerem.

ISO qualiter utendum est sulphure super Mer= u curium, & Iouem. Videndum est quomodo utẽ dum est super Venerem. Venerem accipe & eam præparatam sicut dictum est de Venere præparanda, funde,

ſuper ipſam fuſam decimam partem ſulphuris prædicti proij
ce, & egredietur ſtatim citrinum, tunc proijce per uirgu-
las in ſanguine porcino immerſas, & inuenies quòd uenus eſt
fere in lunæ proprietatem conuerſa, lunæ habens albedinem
uel fere & dulcedinem in fuſione & malleo & compoſitione
bonam, ita ut non ſentiatur igneitas, & lunæ coniunctia
fortiter ſe commiſcet cum ea, nixúſq; per cineritium euelletur
ab ea, nam fere in naturam ipſius conuerſa &c. Sulphuris
huius pretioſitas intantum in lunam operatur, ſed in ſolem
per amplius inuenimus, cum enim debite præparatur, lunam
debite præparatam certiſſime conuertit in ſolem.

IN DEI nomine, Accipe ſulphuris quantum uis & tere minutiſſime & fac ad ignem lentum & in olla terea aſſare & bullire per ſeptem dies uel donec citrinitas quæ eſt in-tus, egrediatur lento igne, bulliatur autem in urina deſpumata & diſtillata. Ita leuiter ſeruato ordine ignis, ut per niminiam caloris uehementiã non egrediatur aliquid de unctuoſitate, ſed tantum tinctura ſcilicet citrinitas. Hoc uerbum eſt ſecretum. Remouetur enim ſemper urina quàm cito fuerit tincta, & ſic remouetur ſemper uſquequo tota citrinitas ſeu tinctura receſſit cum urina. Humiditates autem omnes extractæ cum urina & tinctura, ſimul ponantur, in uno uaſe & diſtillentur cum igne lento, uſquequo incipiant exire aqua citrina & demum rubea, quoniam in illis erit tinctura & eſt illud quod quærimus uel ſaltem pars eius. Aqua autem quæ prima exit alba, non eſt nobis neceſſaria & diſtilla uſque ad nigras fœces ut prius & illas ad aliam partem ſerua, quoniam in illis eſt tinctura, & iſte eſt ignis chibric, & hoc eſt uerbum ſecretiſſimum. Iſtum ignem ad partem accipias, & aqua quæ fuit citrina & rubea ſecundo diſtilla

& ſerua. Ignem ergo prædictũ bulli in aceto fortiſſimo, di ſtillato cũ igne temperato illũ decoques ut quod ibi eſt de cau ſa aduſtionis, quamuis modicum ſit, ſi bene egerit deſtruã tur, & poſt bullitionem & decoctionem, modicum de ipſo ſiccum, fuſæ lunæ ſuperiacta, quoniam ſi denigrauerit, uel combuſſerit, ſcito quòd cum igne aliud extraxiſti, ſi rubefa cit eam uel citrinat abſque combuſtione & nigredine bene quidem factum eſt. Si ergo cauſa combuſtionis, ibi eſt, de coque in igne cum aceto uſquequo conſumetur, tunc ignem ſuum ſiccum & præparatum iunge & cera ut dictum eſt cum triplo prædicti ſulphuris præparati albi & mundi, uno addito puluere ſalis armoniaci. Hæc tria quidem cera & cõ ple ut dictum eſt in compoſitione albi & ſolue & coagula & proijce quantum uis ad oculum ſuper lunam præparatã, ut in capitulo ſuo dictum eſt & uertetur in ſolem optimum ad omne indicium ſuſtinendum. Aliqui libri inueniuntur, quibus credendum exiſtimo, quòd perfectum eſſet elixir ſi hæc quatuor in eadem compoſitione ponerentur, ſcilicet chi bric puriſſimi & albiſſimi pars una. Ignis prædicti pars alia & iſta ſimul terantur cum una parte ſalis armoniaci ter ſublimati & prædicta aqua rubea diſtillata, unum tamen iſtorum bonum æſtimo. Et tamen inueniuntur libri, quòd quidem certum eſt, unctuoſitatem ſulphuris non poſſe auſer ri ab eo totam per corruptionem eius in ipſum, ſcilicet aſſan do cum rebus deſiccantibus, ſed & per extractionem quæ ſic fit bulliendo, tamen cum aquis acutis uel oleo donec extraha tur ab eo ſupernatans, ex acritate ſua, quod uerum eſt. Aquæ tamen acutæ ſi quis nouerit illis uti uertent illud ad op tatum & auferet ab eo omnem imperfectionem, & uolabit cum ipſis & utinam hoc bene notes.

De uegetabilibus & animalibus.

ET quia diuus Thomas poſtquam in ſuo opere tra-
c ctauit de corporibus ſuperioribus tractat de infe-
rioribus & diuidit illa in animalia plantas & mi-
neralia & loquitur de ſingulis ſingulares lapides ex illis com
ponendo colligunt, ergo multi dicendo quòd lapis philoſopho-
rum eſt triplex, ſcilicet mineralis uegetabilis & animalis.
Materiam autem propinquiſſimam horum lapidum, philoſo
phi nunquam expreſſe nominauerunt, in minerali tamen po
ſuerunt argentū uiuū in uegetabili, quintam eſſentiam uini.
In animali ſanguinem humanum præparatum. Ne igitur
huic operi aliquid deficiat illa ponemus breuiori uia qua poſ-
ſumus.

IGITVR Executo breuiter tractatu de ſpiritibus mi-
neralibus, de uegetabilibus & ſenſibilibus eſt agendum. In-
ter uegetabilia frumentum obtinet principatum. anima ui-
ni & ſal tartari. Inter ſenſibilia, capilli humani, ſanguis
& urina ouáq; galline legimus meliora. Eſt autem ferè idē
modus operandi in omnibus. Oportet autem hæc munda eli
gere & electa putrefieri ut diſſoluantur partes elementales,
ut ſint aptæ ad extrahendum & partiendum per quatuor
elementa, uel quaſi per diſſolutionem & diſtillationem ipſis
putrefactis per 21. dies, extrahantur & in cucurbita ponan
tur, aptentur & diſtillentur cum lento igne & ſeruetur or
do, ut aqua tota quæ alba exierit ponatur ſola ad partem.
deinde quæ citrina exierit uel rubea ſimiliter ad partem pona
tur: & ſic continuetur diſtillatio, & diſtilla quouſque ceſſet
fumus & remaneat in cucurbita terra nigra & ſicca. Itáq;

liquor qui albus exierit, & diſtillatione uocatur aqua: inhumatio autem in fimo interpoſita diſtillationes iuuat, ut ad ſignum perfectæ defecationis & deſiccationis deueniat, & eſt ſplendor et chriſtallina ſerenitas & abſque fœcibus niſi forte albis, & hæc aqua uocatur aqua uitæ, & cum hac aqua ſpiritus cerantur, ſoluuntur, coagulantur & figuntur.

Aqua tota quæ citrinitatem habuerit & ruborem uſque ad ſiccas fœces, aquam aerem ignem & oleum continet. Hanc autem ſic præparabis, pone totum liquorem clarum abſque nigredine & fœcibus in cucurbita & diſtilla, cum lento igne uſque ad fœces nigras. Hoc ordine aquam exeuntem albam in hac ſecunda diſtillatione ad partem pone, quouſque uideas egredi oleum, cuius ſigna ſunt gutta, ſpiſſior, color, intenſior & leuitas aered, quia ſi prædictæ aquæ miſceueris ſuper natabit, tunc ſcias oleum egredi quod ad partem ponas. Sic ſeparabis ignem & oleum. Ignem uero in hac ſecunda diſtillatione inuenies ſiccum & rufum uel nigrum ſicut terra in prima, & ſic quatuor elementa ſeparabis. Rectificatio autem aquæ & olei eadem eſt & eadem ſigna habet. horum quidem inhumando diſtillatio debet fieri ut ad chriſtallinam ſerenitatem & ſplendorem deueniant, abſque fœcibus, & tunc cuſtodiatur.

IGNIS autem ſic rectificatur, tere ipſum & permitte deſiccari in ſole uel lento igne ſucceſſiue uſque dū ignē calcinationis ſuſtineat: tunc ipſum calcinabis moderato igne, quouſque ſiccus, citrini rufi uel rubei coloris deueniat. Si autem fuerit ualde citrinus uel ualde rubeus, erit melior, tunc erit rectificatus. Tunc hoc modo ad rectitudinem terræ accedas, tere terram ſiccam, & terram imbibe aqua ſua ſiccando ad ſolem uel ignem lentum, terendo & imbibendo,

donec biberit sui duplum, tunc ipsam bene siccatam prius, cum lento igne, calcina cum igne forti, usquequo, sit ualde sicca, deturq; ignis quasi ad sublimandū Merc. & ipsam quoque sic siccatam tere iterum & imbibe alio duplo aquæ suæ & hoc facto sicca lente & postea fortius donec sit ualde sicca, & tunc iterum eam imbibe septuplo suo aquæ suæ, & eam desiccatam calcina tertio, augmentando ignem calcinationis, imbibe & quarto alio septuplo aquæ suæ, desicca & calcina & tere optime cum tertia parte illius septupli, quousque sit quasi salsa optime trita & distemperata & posita in fiala uitrea cum modico bombacis obturata pone ad soluē dum sub fimo ualde calido per tres dies uel plures tunc solutam extrahe & fac eam bibere residuum eius septupli & sicca & calcina eam cum igne solito. Nam tunc erit ualde citrina, tunc omnino est agendum ut prius scilicet imbibendo eam bis cum quintuplo sui &c. & iterum bis cum triplo sui, ex siccando & calcinando post, quamlibet imbibitionem, & sic bibet unum pondus terræ quinque aquæ & tunc, erit rectificata albior & lucidior myrrha & thure incomparabilis omni thesauro.

TVNC in nomine domini rectificatis quatuor elementis ad elixir completam operationem & perfectionem, hoc modo deuenias, terram prædictam siccabis bene & optime tere & imbibas cum oleo suo, id est, aere suo rectificato, siccando, & imbibendo quousque sicca super cuprum ignitū posita fundatur, & fluat ut cera, & in lunæ conuertet proprietatem, & tunc simul tere eam cum aqua sua donec sit quasi salsa bene clara & bene trita, & pone ad soluendā in fimo calido, ad minus, ad tres dies & solutam coagula inter cineres calidos & habebis thesaurum pretiosissimum.

Et de hoc dicunt philosophi proijce unum pondus super centū cupri præparati & conuertetur in argentum uerum & purum. Tu autem proijce quantū sufficere uidetur oculo tuo, quia quanto melius & perfectius egeris tanto melius & plus de eo in metalli speciem conuertes. Hoc autem secretum maximum totius philosophiæ ab omnibus philosophis semper est absconditum. Si autem ad aurum operari uolueris ut prædictum est omnino facias, hoc addito, quòd tribus partibus terræ rectificatæ, unam ignis addas, & hoc totum cera cum oleo suo, ut dictum est, & ceratum solue & coagula ut prædictum est & proijce unū pondus super 50. lunæ, ut dictū est in capitulo suo, præparatæ, & conuertetur in solem uerum absque dubio.

LICET hæc absurda uideantur, nemo tamen omnia nouit, Nam scriptum est stulti aliquando sapiunt. collige tu, si quæ tibi placent, quæ uero displicent abijce. sed si recte rerum ordinem atque essentiam nosti, & qua nam uia, quo ue pacto actiua passiuis conueniant, & quam lata, quam ue profunda sit hæc magica et naturalis applicatio, forte ea, quæ in hoc capite leges non condemnabis.

CAPILLI & oua sunt putrefacienda sub fimo calido equino, non contemnat quis putrefactiones spirituum in fimis & solutiones eorum, quia pro certo ex hoc accipiunt, bonitatem digestionis. Nota quòd melior spiritus ouorum dicitur esse in testis exterioribus & dealbantur per calcinationem solam, debentq; primo purgari à tela & postea teri. Postea ablui quando munda sunt in simplici capitello, et ablui poni in forti uase tereo cooperto propter alios cineres & dimissis aliquibus foraminibus paruis in circuitu uasis & in co operculo ut fumus exire possit. debetq; uas poni in igne fortis-

simo sicut ex ignis uitreariorum per diem & noctem uel usquequo satis de candore recipiant tunc imbibenda est calx aqua sua & oleo suo usquequo fundatur sicut cera habita hac calce albissima teres eam super mundum marmorem cũ aqua sua rectificata donec sit quasi salsa. & permitte eam siccari in sole uel lento igne, semper eam terens & imbibens, donec biberit, æquale pondus: tunc siccata massa accipe tere & resolue in aqua propria sicut salsa bene clara & optime tere, & commisce super marmorem distemperando cũ massa prædicta. Nam in uelocitate funditur & si intrat totum siue fumo completum est, negocium. Sciendum tamen est quòd quanto pluries soluitur medicina tanto melius operatur & figitur & perfectius intrat. Sciẽdum est etiam quòd medicina tãtũmõ dat colorem & in fusione metallum à confusione custodit. Si uero aliquo casu uel defectu operantis metallum quod conuerti debet post medicinam proiectam, fuerit nimis durum & non bene dulce operationi, succurres ei pro malleatione, sic ipsum extingue decies in sanguine porcino, postea tenuiter laminatum cubat inter duos lectos salis communis & tartari boracis tere cum modico sanguinis porcini & sic totum funde per hanc uiam. sed oportet iterare & deuenies ad mollitiem, & dulcedinem quàm uolueris. Si autẽ nimis molle fuerit & nimis cito fundatur extingue ipsum decies uel quotiens uideris oportunum & durius efficietur & tardius fundetur. Si autẽ non fuerit sufficiens addatur plus de medicina, uel commisceatur metallum simile præparatum & purgatum. Si autem de colore nimis fuerit in sole, quia luna non potest esse nimis alba ponatur minus de medicina et magis de metallo conuertendo. Si ex toto colorem bonum nõ habuerit, fumus capillorum colorem emendabit sal commu-

ne & cepa marina seu squilla colorem meliorant. Si autem medicina non bene intrat corpus metalli quòd ex defectu cerationis cõtingit, succurre cum oleo ouorum uel capillorum & cum sale armoniaco. Si autem bene intrauerit & male remanserit, quod ex defectu fixionis est, succurre per incerationem & coagulationem & solutionem. Si autem bene intrauerit & bene remanserit & non bene tinxerit, quod ex defectu purgationis uel corporeitatis est: sublimationes reitera & corpus metallicum auge in medicina. Scimus autem quòd diuersitatem metallorum secundum speciem depurationis & digestionis diuersitas operatur, diligenter ergo purgentur et digerentur metalla, & medicinæ multum magis quàm ipsa quoniam ipsorum est supplere defectum depurationis & digestionis metalli, quod quidem facere non possunt in tam modica quantitate susceptæ, nisi summa in eis fuerit purgatio et digestio. Summa autem depuratio haberi potest in spiritibus uolantibus per sublimationes in uno uolantibus per calcinationes, ablutiones & imbibitiones. Summa autem digestio haberi potest in utrisque spiritibus per cerationes cum oleis calidis & humidis & solutiones in aquis prædictis acutis.

SCIENDVM est quòd spiritus ad hoc ut perpetuam dent tincturam. Primo debent lauari, deinde sublimari, post incerari & tunc dissolui: ultimo in formam christallinã reduci. Sublimantur autem ut mundificentur. per sublimationem enim abstrahitur purum ab impuro, etiam sublimantur spiritus ut apti ad medicinam efficiantur. Corpora autẽ ad hoc ut tincturam recipiant perfectam, purganda sunt per aquas acutas, uel per ipsorum calcinationem uel in aqueæ substantiæ reductionem, unde corpora calcinantur ut deleãtur accidentia corrumpentia ipsum spiritum & impedientia

tincturam. Spiritus calcinantur ut melius fixentur & citius. Soluuntur autem corpora ut melius possint coniungi spiritibus & retinere eos. Ad hoc etiam soluuntur ut aqua clara efficiantur, & ideo cogelantur quia pulueres melius possunt, deferri quam aqua.

SPIRITIBVS igitur & calcibus resolutis uehementer. Omnes permisceantur simul in aquea & fluida substantia, ut ex liquore omnium substantiarum fiat, una res stans, tingens, profundans, consolidans & perseuerans. Postea cogelabis totum in hunc modum: claude os uasis diligenter & pone super cinerem calidum & permitte biduo donec congeletur & tunc proiiciatur, parum de hoc congelato super laminam ignitam & si summa uolatilis uincit summam fixam scias quòd bene operatus non es, sed errasti in calce. ingenieris ergo ut addas de calce, pone ergo plus de calce in totali congelato, & pone sub fimo ut prius & fiet aqua currens & postea congeletur & probetur eius perfectio cum experientia in proiectione, unde recte docet Rhasis in libro perfecti magisterij dicens. Hi enim spiritus super ignem non perseuerát, sed deficiunt paulatim, & ab eo fugiunt & euolant, nisi ad ipsum, quibusdam inenodalibus uinculis & artificiosis ingeniis indissolubiliter constringantur, quæ diuturna constantia, subtili meditatione indefessa simul instantia & operatione, quæ post multiplices laborum fallacias & operationum diuersa sophismata, est philosophia perfectissime consecuta, & eorum archana, suis postmodum reliquit filijs, sed ut nos finé collectaneis imponamus, quæ necessario huic operi colligantur annectemus, & primo scias quòd uolenti in hac arte proficere, necesse est ut sciat, sublimare, calcinare, soluere, distillare, congelare, inhumare, atque cerare & breuiter bal-

nea, furnos & uaſa ſingula præparare. Ideo de ſingulis bre uiter dicamus & primo.

De inceratione.

INCERATIO eſt quando aliqua imbibuntur cum liquore aliquo ut partes melius uniantur uel etiam diſſoluantur. Vnde fit triplici de cauſa prima ut res diſſoluantur una per aliam, ut quando ſpiritus uel corpora imbibuntur, cum aqua ſalis armoniaci. Secundo ut uniantur & unita retineat una aliam ut cum ſpiritus ſublimati imbibuntur cum aquis corporum quæ ipſos retinent & figuntur. tertio ut melius admiſceantur, & deputentur, quod fit cum res antequam ſublimantur imbibuntur cum liquore deſiccante & penetrante, ſicut ſal commune & ſimilia.

De ſublimatione.

SVBLIMATIO eſt cum res aliqua ab inferiori parte uaſis in quo eſt per aera ad ſuperiorem partem leuigatur. Et fit tripliciter ſeu tribus rebus competit. Competit enim aquis in diſtillatorio poſitis, ut in alembico cum ſuo recipiente, quæ propter fortitudinem ignis conuertuntur in aera quæ non ualentes exire conuertuntur in aquam. Competit etiam ſpiritibus ut apti ad medicinam efficiantur & huic debet dari à principio ignis lentus & inde augmentetur. Tertio competit corporibus ut uniantur ſpiritibus ut ipſos retineant, & debent corpora primo calcinari & tunc cum ſpiritibus ſublima

tis etiam ſublimari et huic debet dari primo ignis fortiſſimus d principio , ut ſpiritus ſecum deportent corpus &c. de qua prius dictum eſt .

De aſſatione .

d ASSARE *eſt res inceratas in uaſe uitreo poſitas, poſito ſuper cineres calidos prope ignem deſiccare , ſæpius uertendo uas admodum aſſaturæ mouendo materiam aliquando cum baculo .*

De calcinatione .

c CALCINATIO *eſt rei per ignem pulueriza= tio ex priuatione humiditatis partes conſolidantis, quod fieri in arte neceſſe eſt . Non enim fit plena & perfecta mixtio corporum & ſpirituum, niſi utraque in aquam redigãtur. quæ eſt enim metallorum prima materia , quod nequit fieri quandiu habent humiditatem naturalem , quæ ea facit fundi, liquefieri & moueri in igne, ad modum aquæ & tenet partes corporum in eis continuas & firmat et nihil poteſt eis admiſceri per quod poſſint in aquam redigi . Vnde neceſſe eſt ꝙ talis ab eis humiditas admoueatur ut poſ= ſint fundi & ingredi & ſtent in igne ut cinis uel lapis calci= natus et tunc poſſunt imbibi ſuper marmor ſeu incerari cum aquis ipſa potentibus diſſoluere . Vt aqua ſalis armoniaci uel aquis acutis toties donec ſolui poſſint , quia tunc quælibet pars aquæ diſſoluentis poteſt bene miſceri cum qualibet parte corporis diſſoluendi .*

De diſſolutione .

De *diſſolutione*.

d DISSOLVERE *eſt corpus calcinatum in aquã redigere unde ad hoc tria ſunt neceſſaria. Ipſum corpus calcinare & calcinatum incerando cũ aqua diſſoluente imbibere, & imbibitum aſſando deſiccare, & poſtea in uaſe ponere in loco diſſolutionis, & cum diu ſteterit ibi ſi quid remanſerit non ſolutum iterum imbibatur cum ſoluto & hoc totiens donec totum ſoluatur in aquam. Modus ſolutionis talis eſt ut facias foueam in aliquo loco humido rorido uel in ſtabulo equorum ad menſuram profundam duorum cubitorum, & ſi locus non ſit bene humidus perfundatur ipſa fouea cum aqua donec ſit bene humida per totum poſtea pone arenam ſpargendo eam in quantitate ſicut tibi uidetur & aquam deſuper ſpergendo donec ſit bene humida & pone ampullam ibi cum re humida ſoluenda, ſeu medicina poſtea claude ampullam optime cum cerã, & circa ampulla palleam & ſuper cerã pone arenam humidam & dimitte ibi eſſe per ſeptẽ dies uel plus ſi uolueris & ſoluetur in aquam. Alij ſoluunt aliter. ſ. cum lento igne in balneo Mariæ. Alij in loco frigido & humido. Nota quòd nõ ita de facili ſolues ſicut uelles ſed fortiter deſicca & calcina & multiplici ter incerando tandiu quòd totum ſoluatur. Non ſis ergo tardus nec putes uice una totum fieri. Fac ab a, uſque ad g, nec credas unquam ab a, uſque ad b. Quomodo autẽ res ſolute, debent cõgelari ſatis patet. Quidã uero ſoluere uolentes recipiunt amphoram & ponunt parum de aqua in fundo & ponunt amphoram ſubtus terram & ſuſpendunt ad fundum aquæ ampullam ubi eſt illud, quod debet ſolui*

poſtea cooperiunt amphoram arena frigida & poſtea cooperiunt totam foueam et dimittunt à ſero uſque mane, inde recipiunt quòd eſt ſolutum.

De diſtillatione.

d DISTILLATIO *eſt aquarum guttatim cadentium mundificatio & hoc quidem fit per filtrum ſciſſum admodũ ferri lanceæ quod ponitur in ſcutella ubi eſt aqua diſtillanda &c. Fit etiam per ignem cucurbita uitrea cum ſuo alembico bene obturato &c. ponitur ſuper fornacem, in uaſe terreo ubi ſint cineres medij inter uitrum etc. Tertio fit per aquam ut in balneo Mariæ.*

De inhumatione.

i INHVMATIO *eſt rei ſoluendæ uel ſolutæ in fimo poſitio quod fit duplici de cauſa, una quia ponitur aliquid in fimo equino ut id quod ponitur ſoluatur, ut quando cũ duabus partibus ſimi equini ponitur una pars ſtercoris columbini & miſceantur fortiter cum aliquantulo aceto irrorando. Secundo ut res ibi poſitæ plenum ibi matrimonium recipiant, ad inſtar embrionis in matrice. Et fit tali mõ. fiat fouea in profunditate & latitudine duorũ cubitorum in loco ubi uentus non poſſit flare nec ſol radiare, & fac ibi ignem de carbonibus per 6. horas ut foueæ frigiditas conſumetur. Poſt abiice abinde carbones & cineres & pone in fundo foueæ de ſimplici fimo equino ad ſpiſſitudinẽ unius pedis. Et poſt in medio foueæ de fimo equino mixto cũ fimo columbino ad ſpiſſitudinem 5. digitorum. Et in medio*

foueæ pone formam de ligno admodum urinalis, & circun quaque pone de fimo equino mixto ut ſupra ad 4. digitos et ita potes ponere 4. uel 5. formas poſt extrahe formas, & po ne ibi urinalia de uitreo cum rebus ſuis & ſint bene obtura= ta, primo cum panno lineo poſt cum panno cerato & poſt cum bitumine facto de albumine ouorum & calce communi poſt iterum cum panno cerato, & poſt ponatur una parua ſcutella ſuper quodlibet urinale, & ſuper quamlibet ponatur unum canale per quam proïcias bis in die naturali aquam calidam, ut ſemper maneat fimus calidus & humidus. Poſt imple foueam de fimo equino ſimplici & renoua de ſeptimo in 7. diem. Hæc dicta immediate, eſt præparatio balnei ca= lidi & humidi ad rerum diſſolutionem quæ calido & humi do habẽt diſſolui ſicut ſunt res inceratæ cum aquis acutis uel etiam tales poſſunt diſſolui in balneo Mariæ, & quomodo fit patet.

Præcepta Alberti.

VPER *omnia moneo te ut ſis cautus, in tuis operibus & non deficias in aliquo, ut uenias ad tuum intentum.* Et *primo in contritionibus. Secundo in ſublimationibus. Tertio in fixationibus. Quar= to in calcinationibus. Quinto in ſolutionibus. Sexto in diſtil lationibus. Septimo in congelationibus.* Et *ſic fac per ordinẽ & non deficies.*

SI *enim tu uis tingere poſt ſublimationem & ſoluere et congelare ſine diſtillationibus, tu perdes pulueres tuos, quia cum proieceris non remouebunt, ſed euolabunt certiſſime. Si etiam cum fixis pulueribus, qui non ſunt ſoluti neque di=*

ſtillato uolueris tingere, id eſt, cum elixir, non ingrediuntur cum permiſcentur corporibus, & ſic non peruenies ad rei ueritatem.

Vnde ait Albertus.

CIAS *autem quòd ego antequam ueritatem* 5 *inueniſſem uidi multos errores et defectus. Et ideo in temptando & errando, uigilando, & ſtudendo ueritatem inueni & iſtum libellum ab omnibus philoſophis qui fuerunt inuentores huius artis defloraui ſcilicet ab Hermete, à Morieno, ab Ariſtotele, à Platone, & ſic poſtquã temptaui & erraui ſicut prius dixi ueritatem inueni. Et ideo tibi decreui ſcribere uera & probata opera & meliora omnium philoſophorum in quibus laboraui & ſum expertus & nil aliud ſcripſi niſi quòd oculis uidi & probaui. Oſtendi tibi theſaurum abſconditum & illud quod multi quærunt & inuenire nõ poſſunt. Manifeſtaui tibi quod in tenebris latuit, lapidem qui uincit omnem lapidem pretioſum, lapidem ſanctum, de quo ait Hermes lapis qui eſt benedictus, de animata re ſit, quia ipſe uiuificat et illuminat omnia corpora et tranſmutat ipſa in ſolem, qui eſt melior omni naturali in omni examine.*

Finis collectaneorum Alberti, & diui Thomæ, & aliorum.

QVAESTIO CVRIOSA DE NATVRA SOLIS ET LVNAE EX MICHAELE SCOTO.

u T FINIS *per omnia ſuo correſpondeat principio quæritur utrum ſecũdum* Artem *poſſit fieri uerum* Aurum *aut non & uide tur primo quòd non : quia* Aurum *eo quòd ipſum eſt corpus perfectũ requirit ſibi pro= prium locum ſuæ generationis uidelicet uentrem terræ uel ue nas ſicut uinum uentrem uitis , ergo non poteſt fieri niſi in proprio loco . Item nulla forma ſubſtantialis poteſt introdu= ci ubi propria actiua proprijs paſſiuis non poſſunt artificiali= ter inueniri . Sed forma ſubſtantialis ſolis non eſt à calore ſo= lis uel ignis quo utuntur tales artiſtæ . Sed eſt à calore ſolis , ergo &c. Circa iſtam quæſtionem eſt ſciendum : quòd nihil aliud quæritur niſi utrum ex aliquo minerali puta* Sole *uel* Luna *poſſit aliqua uirtus ſeminaria artificialiter procreari , quæ ſtatim & in momento* Mercurium *induret uſque ad du riciem ſolis . Hoc tamen primo oſtendemus . ſuppoſito quòd talis uirtus ſeminatiua inueniatur , tunc poteſt conuenientius ex ſole elici & rationabilius elicitur . Secundo dicendum eſt , quomodo ipſi ſoli uirtus pullulandi in eſt . Tertio dicendum eſt : quomodo ſeminatur in terra & in quali nutritur , id eſt , augetur ſeminatio . Quarto de ſignis uirtutis minerals, quæ eadem accidentia in* Mercurio *uiuo introducuntur . Vl= timo eſt ad omnia argumenta dicendum.*

Circa primũ ſciẽdũ q talis uirtus ſeminatiua cõueniẽtius elici pót ex auro. Quod probatur per beatũ Auguſt. ſuper Geneſi ,

ubi dicit. inſunt ei rebus corporeis omnia mundi elementa, quædam occultæ ſeminariæ rationes quibus cum data fuerit oportunitas temporalis atque cauſalis prorumpunt in cauſas debitas & ſpecies ſuis modis & finibus, & ſicut non dicũtur angeli qui iſta faciunt animalium creatores ſic nec Agricolæ ſegetum quorũcunque in terra gignentium creatores dicendi ſunt, quamuis nouerint præbere quaſdam ueriſimilies opportunitates & cauſas ut illa naſcantur. Deus uerus unus ſolus creator eſt qui cauſas ipſas & rationes ſeminarias rebus inſeruit. Hoc idem in libro de Ciuitate Dei & tranſumptiue in capitulo trigeſimoprimo, quæſtione quinta. Nec mirum has igitur argumentationes uariæ philoſophi & diuerſimode nominant. Quidam appellant eas uirtutes cœleſtes, ut in ſecũdo de generatione dicitur. Formæ omnium ſunt in cœleſtibus &c. Alij autem uirtutes elementares: quia ſubito in actum prorumpunt ſicut ignis uel aliud elementum. Alij uirtutes minerales & proprie uocãt quia ex propria minera in eſſe ſunt productæ. Alij dicunt ipſas uirtutes eſſe radices ſolis, quia ſicut granum mediante radice nutritur ſic aurum mediantibus uirtutibus iſtis, ſicut infra dicetur. Nos autem ipſas dicimus ſpiritus eſſe fermentatos, quia admodum fermenti maſſam, id eſt, ſpiritus purificatos corrumpunt, ſed naturaliſſimum omnium opus eſt alterum facere quale ipſum eſt ſi ſint perfecta, nihil aliud reperitur in opere niſi quòd fermentent & tingant. Si autem obijcitur quòd philoſophi figuraliter ſunt locuti probamus hanc quæſtionem eſſe de ipſorum radicali intentione. Sicut enim patet ſecundum omnes philoſophos quòd uolumus uirtutem prædictam mineralem eſſe uniuerſalem naturam non in ſua natura uidelicet nec in tota ſubſtantia eius eſt Mercurius ſed pars eius. Ad hoc

enim laboret ſublimator ut Mercurio humiditatem flegmaticam auferat & fœtulentam ſubſtantiam, & ſic mortificatur, non enim ſic mortuus perficit opus niſi fixetur, ad quod inſudat præcipitator cũ ignis tanta uiolentia. Similiter oportet eſſe fluxibile. ad hoc ſudet reſolutor, quia quod non infunditur non ingreditur et quod non ingreditur non perficitur. hæc autem per diſſolutionem auferuntur. Aurum eſt totum minerale quod patet ex ipſius pondere & ex ipſius Mercurij imbibitione. Igitur in ipſo eſt totalis & radicalis philoſophorum intentio & uoluntas, has enim uirtutes & excellentias acquirit mediante calore tali & intelligentiarum motu quas per ſe errare eſt impoſſibile niſi per accidens. Ad hæc autem omnia in Mercurio ſi ibi inciperet peruenire poſſet tamen ſuffragio ignis & ingenij quod eſt laboris copia.

Opiniones de materia prima Solis & Lunæ.

QVANTVM ad ſecundum ſciendum eſt quòd philoſophi uidentes naturam Mercurialem puriſſimam fixam & fluxibilem quæ eſt ipſum aurũ ingredi & non perficere in ſtuporem ſunt adducti, ita ut à pluribus ars negaretur. Aliqui prudentius conſiderantes ex principio philoſophiæ quod nihil generatur niſi nutriatur, quia uis generatiua ſuperfluum eſt alimenti, autumati ſunt ipſi in auro uirtutem nutritiuam aliqualiter inſerere ut ſic ſuo modo pululet & germinet. Hoc autem nihil aliud eſt quàm ipſas ſeminarias rationes actiuare in uirtutes radicis. Sic enim oportet ut granum frumẽti fructificet & quod moriatur, & quod uirtute ſolis illa ſubſtantia ſit corrupta quæ non eſt plus ſubſtantia triticea quàm ordeacea uel lapidea,

ſed ſit magis apta ad recipiendum formam tritici quàm lapidis. Quia quædam aptitudo quæ eſt de natura formæ tritici oportet quòd in radice uirtute ſolis conuertantur ita ut dicũt iſti, oportet aurum corrumpere, ſic quòd fiat reductio ad materiam primam quod poſtea poterit germinare, hanc autem primam materiam quidam ſulphur & Mercurium eſſe dixerunt, quia ex Mercurio & ſulphure omnia metalla procreãtur, quod eſt falſum. Quia ſulphur & Mercurius ſunt diſtinctæ mineræ, nec ibi inuenitur aurum ubi illa reperiuntur. Alij dixerunt. Quod prima materia omnium metallorum eſt ſolus Mercurius, quia in ipſo ſunt ſulphureæ partes admixtæ ſecundum Geberũ, & illud non uidetur eſſe uerum, quia ubi eſt minera Mercurij ibi nunquam eſt ſol. Et ideo alij bene dixerunt. Quod uapor unctuoſus humidus utriuſque naturam in ſe continens eſt prima materia ſolis, quod patet in ſaxis ubi inuenitur aurum puriſſimum, quod impoſſibile eſt ibi generari niſi cum uapore groſſo aſcendente, ut haberetur quarto meteororum. Oportet etiam ut talis uapor ut ſupra dictum eſt eleuetur ſimul et ſemel, ex groſſo autem fit lapis, ex unctuoſo fit corpus metallicum. Et hæc ſententia eſt uera. Cauſa autem quare oportet aurum ad naturam uaporis reducere eſt, quia uidemus generare omnia metalla à Merc. uiuo, mediante quo ipſum genitum fuit, uerbi gratia. Homo genitus à patre mediante ſpermate, generat filium mediante ſpermate. Similiter uidemus in tritico quod mediante ſpica generat granum ſibi ſimile & aurum generat. Aurum mediante natura uaporis, quia ſic genitum fuit ut dictum eſt. Aurũ ergo corruptũ & in primam materiam conuerſum philoſophi, ſulphur & Mercurium nominauerunt.

De reductione auri in materiam primam.

ODVS autem reducendi ipſum aurum in pri-
m mam materiam oportet quòd ſit certus & in de-
terminatis uijs per determinata media, aliter eſ-
ſet corporis deſtructio et non emendatio. Inter omnes autem
alios ille philoſophorum rectius præ cæteris amplectitur qui
magis conſonus eſt rationi & dicta philoſophorum in illo cō-
cordant, ſcilicet ad aurum, eo ipſo quod teritur & eſt ter-
reum & conſequens ſecundum genus frigidum & ſiccum,
licet reſpectiue ad alia metalla dicatur calidum & humidū
ſecundum generalem eius complexionem, tranſeat in naturā
terræ germinantis ſicut ſi dicerem, quòd unguis uel capillus
tranſeat in naturam determinatam humanæ naturæ. Quia
aurum eſt pars terræ, habito reſpectu ad uirtutem totius
globi terreſtris, ſicut capillus eſt pars corporis humani. Hoc
autem ſuppoſito. Quod aurum ſit ſecundum genus frigidum
& ſiccum quia terreum, & ſecundum prædicta oportet ip-
ſum ad primam materiam, id eſt, uaporē conuertere, quia
uapor eſt humidus actualiter uel accidentaliter in ſe uirtutes
minerales retinens & ideo ſolum naturaliter oportet ipſum
de natura ſua quam ſecundum ſpeciem habet ad materiam
ſecundum ſuum genus actualiter reducere, ut ſi eſſet ſecun-
dum ſpeciem calidum & humidum, fiat etiam ſecundum
ſpeciem per artificium ſiccum & frigidum.

EST autem hic modus ut calcinetur in igne reuerbera
tionis caute ne fundatur & cum aquis acutis igneis imbiba-
tur, qua operatione continuata contingit auri ſuperficiem
corrumpi quo ad humiditatem, & generatur ibidem ſicci-

tas, ergo eſt calidum & ſiccum. Sed quia ſiccitas terreſtris non poteſt ſtare cum caliditate ignis. Igitur prima ſiccitas corrumpitur & generatur alia unctuoſior nigra. Eſt igitur illud aurum calcinatum & ſiccum, de qua operatione dicit Hermes eleganter. Quòd lapis aſtendit à terra in cœlum, id eſt, in ignem, quia terra illa Antonomaſice eſt ignis. Quod exponens Albertus in libro de mineralibus dit. Quod lapis aſcendit à terra, id eſt, leuatur à terra in cœlum, id eſt, ignem, cum aurum per calcinationes uel aſſationes aut affinationes uirtutem acquirit ignis. Hæc autem operatio perficitur ſtatim, quia in habentibus ſimbolum facilior eſt tranſitus, ſic eſt in propoſito. Quia terra ſymbolizat cum igne, & ſtatim ſubditur quòd iterum deſcendit ab igne in terram. quod profectò non fit uno ſaltu imo oportet ipſam ſubſtantiam calcinatã & ſiccam mediante aqua noſtra aerea uel actu neceſſario in humido per frequentem ipſius aquæ reiterationem irrigationis ſiccum corrumpi: & aereũ humidum generari. Sed quia illud calidum ignis non poteſt cum tali aereo humido ſtare: ideo corrumpitur & fit aliud callidum temperatum, eſt igitur calidum & humidum quid melius, cum aurum inuenitur abſconditum de minera calidi, & humidi, & leuiter extrahitur ut ſcis. Idcirco iſta caliditas remittitur. quare igitur iſte ex parte ſunt aerea & acerbæ multum & ex parte aquæ, & per conſequens frigidæ. Idcirco iſta caliditas remittitur & fit quaſi frigidum, unde dicitur quodammodo medium inter aquam & aerem ſcilicet uapor, ut patet per philoſophum in libro phyſicorum. Redit igitur aurum ad ſuam radicem, id eſt, naturam uaporis: & hæc dicitur materia prima Solis. unde Geber in hoc loco, c. 78. in medicina tertij ordinis: Artificem alloquitur

dicens. Modo pretioſam terram rexiſti ſeu extraxiſti & ſic factum eſt illud quod prætendit Hermes cum dicit. Iterum deſcendit de cœlo, id eſt, de igne ad terram, ideſt primam materiam. Quapropter ſententiam prædictam ſtatim confirmat dicens: Quòd acquirit illa natura uirtutem ſuperiorum & inferiorum elementorum. Modo declarat quòd oportet extrahere quatuor elementa, quòd profectò nihil aliud eſt quàm ipſas ſeminarias uirtutes, id eſt, qualitates actiuas et paſſiuas excitare, quod materialiter exponentes quàm plurimi in errores inciderunt infinitos. Modo uocatur natura illa terrea ſic præparata nomine omnis terræ, ſcilicet terra, auri: quia de auro extrahitur & uocatur terra ſitiens, quia quaſi cibum quærit & potum ſuo modo ut infra dicetur, terra benedicta, quia ipſa omne bonum donat, terra foliorum, quia ad modum foliorum nutritur & creſcit & habet infinita nomina terræ. Modo omnes philoſophi uiderunt naturam ſolis procreari ex quocunque calcinato & in aquam ſoluto: & ultimo ignis calore indurato. Ideo oportet quòd tale opus per omnia compleamus ut dictum fuit ſupra.

Quare uocatur lapis.

ET ſimiliter hác ſubſtátiá nomine omnis ſalis nominauerunt, quod aliqui male intelligentes in uarios inciderunt errores. Ideo merito lapis dicitur quia hominum uias labiles reddit. Iſta autem operatio, ſcilicet conuertere corpus in ſpiritum à multis lapis ſapientum philoſophorum appellatur. Nos autem illam naturam uirtutem ſpiritualem mineralem nominabimus de cætero, patet ergo quomodo auri ratiões ſeminales remiſſe intẽdi poſſunt & for

tificari, quod eſt ipſi auro pullulandi & germinãdi uirtutem inſerere, quod fuit ſecunda pars quæſtionis. ſed quia omnis ſpiritus neceſſario in humido ampuloſo conſeruatur, ideo philoſophi hanc uirtutem ſpiritualem in humidam & unctuoſam conuertere conati ſunt per frequentem reiterationem ſolutionis prædictæ & per calcinationem. Sic enim terra elementaris ex frequenti inebriatione imbrium de cœlo deſcẽdentium germinat: ut habetur in Eſaia, interdum calore deſiccata pingueſcit. Sic omne ſal, omnis chriſtallus, omne minerale fuſibile efficitur & per conſequens oleagineum unctuoſum, quod uidetur cum artifex continuæ laboribus inſudat. Toties igitur aſcendit à terra in cœlum & econuerſo quod pinguis apparet & ampulloſa in quibuſdam ampullis prædicta uirtus mineralis conſeruatur. Illa autem operatio ſecundũ Platonem non eſt à natura, quia natura ex ſimplicibus operatur compoſita, quia ex elementis ſimplicibus facit compoſita elementata. Sed opere uoluntatis quæ eſt potentia ſimplex & de compoſitis ſimplicia facit, id eſt, de finita uirtute uirtutem infinitam. Hæc Plato in libro de quartis. Si autem obijciatur quòd impoſſibile eſt ſecundum rei ueritatem per talia opera aurum in uaporem cõuertere dicit Plato ibidem. Quod ſi non poſſit fieri ignis, id eſt corpus totaliter ſimplex fiat aer. Si non poteſt fieri figura circularis fiat figura quadrangularis: quòd profecto nihil aliud eſt dicere niſi quòd corpus ſimplicius fiat ut fieri poteſt. Quod autem eius uirtutes per talem operationem intendantur patet experimento, quia una uncia auri ſemel præparati. Si in una libra cuiuſcunque ſpiritus ſolueris fixat eum in una die. Si quatuor uel decem uicibus reiteraueris fixat unam libram in una hora. Multa ẽt notabilia poteſt homo ſi placet hic inducere, & nos de hoc in

ſine quæſtionis philoſophiæ diſputaturi ſumus.

Tertia pars.

QVANTVM *ad tertium, ſcilicet quomodo illa uirtus ſeminatur. Eſt ſciẽdum: quòd terra in qua conuenientius iacitur eſt natura mineralis, quia ex quibus ſumus ex eiſdem paſcimur et nutrimur, ut habetur in libro de Anima. Sed illa (quo ad hoc opus) eſt uirtus mercurialis, ergo & in terra mercuriali debet ſeminari. Sed eſt notandum quòd iſta terra primo debet à ſpiritis & ſuperfluis purificari & ſublimari cum tanta ignis uiolentia, & tamen quòd conſeruetur pars eius media: quæ perficit, & ab aduſtione defendit. hoc autem completur per ignem leuem ſeu lentum. Talis autem ignis eſt humiditatis conſeruatiuus, & fuſionis perfectiuus. In iſta terra duo opera reperiuntur neceſſaria, ſcilicet humiditas, quia uirtus prædicta nutritur, unde Hermes ſtatim ſubiunxit dicens. Nutrix eius eſt terra, id eſt, mercuriale ſublimatum & humidum, uel in ſpiritus mercuriales penetraturi: quibus ampullæ prædictæ uirtutis implentur. Ideo ſtatim ſubditur. Quòd uentus, id eſt aqua portauit ipſum, id eſt uirtutem illam in uentre ſuo, id eſt, mediante uentre ipſius uirtutis. Huius autem ratio eſt: quia leuia ſuffocata ſtare non poſſunt ut non in ſpiritu furoris ſui terram concutiat cum à frigore conſtrictam inuenerit. Sic ipſa uirtus quæ uentus dicatur cum in ampullis clauditur confortante ignis calore totam naturam expectat & maxime ſi non fixi quantitatem excedat in aliquo. Si autem uirtus ſeminatiua fuerit tantæ fortitudinis quòd ipſos ſpiritus incluſos fixet, & in ſuam propriam naturam conuertat in inſtan*

ti. Sic enim virtus multiplicatur & crescit, quod finaliter ars quærit. Si autem impietas ignis locum agẽdi per aliquod spatium habuerit statim fugiunt & exterminantur. Quapropter iterato soluatur totum & assetur toties quòd omne additum, sibi adæquatur in fermentationem & maturationẽ ut dicit Plato in libro de quartis. Quia quod est fixum fixat: coagulatum coagulat. Se ipsum desponsat: seipsum & impregnat: nec est in mundo res mirabilior. unde Plato libro quo supra dicit quòd cerebrum est mansio cogitationis uel cogitationis intellectus cui anima secundum operari soli coniungitur propter eius simplicitatem. Igitur dicit ipse, debes ipsam materiam simplicissimam facere, quia sic simplicibus utitur & propter hoc interimit se ipsum. Vnde Maria. Soror sapientis dixit. Seminate aurum non quidem uulgi sed philosophorum quod per media philosophica est præparatum in terra foliorum. quia crescit, nutritur & augetur sicut cætera uegetabilia. Vnde per istum modum uerificatur dictum Aristotelis ad Alexandrum. Quòd materia dicitur lapis elementaris. quia ex ipso quatuor elementa sunt extracta ut dictũ est supra. lapis mineralis, quia ex solis mineralibus fit. lapis uegetabilis quia nutritur & augetur: quæ sunt potentiæ animæ uegetatiuæ. lapis animalis quia odore resicitur & fœtore corrumpitur. lapis rationalis, quia permanet naturæ consonans cum est ad illud determinatum. Sed naturæ opus, est opus intelligentiæ diuinæ, Igitur & opus artis per naturales uias incurrentes & incidentes hoc in loco uocatur nomine omnis spermatis. Cum fuerit animalis nomine omnis floris, fructus uel humoris. Cum igitur uideris signum, scilicet quando incontinenti multiplicatur secretum elicias, scilicet quando natura Mercurialis in sua natura, quæ est fluxibilis pene-

trans ingrediens & perficiens quantum eſt de ſe ſtatim & to taliter in opere ſtat, quia fixatur cum ſuorum uirtute ſpiri tuum & in ſua humiditate ex qua ſit fuſio, ingreſſio & fi xio ſtans. Sed quia non omne ſperma generat, ſed oportet eſſe filioſum & digeſtum ſpiritu nutrimentali, quod qui dem generatur in hepate uitali, quod fit in corde animalis, & quanto iſti ſpiritus magis ſunt digeſti & erunt in prædi ctis locis decocti diutius & reuoluti, tanto efficacius generat & effectum perfectiorem pariunt & numerum copioſiorem multiplicant, aliquando duo gemelli aliquando ſeptem, ali quanto quadraginta uno ictu fiant. Dicit enim Auicenna ſe uidiſſe quòd una prægnans quadraginta ciecerit abhorſus uno ſaltu, quod conſiderantes philoſophi, quod etiam de ſe mine ad generationē aggreditur ſed ſolum prædicti ſpiritus ut patet per philoſophum in libro de animalibus incœperunt opus in uaſe uitri claudi & ſub fimo ſolui in aquam & po ſtea coagulari in igne calido & humido. Ipſoq; eodem uaſe ſi aperiretur ipſa natura conquaſſaretur et forte ipſi ſpiritus euaneſcerent. Idipſum uoluerunt ſæpius reiterari. Quia re ſolutio ſecundum Rhaſim eſt theſaurus rei & auſticium cō plementi & in ipſa eſt totum ſecretum. Quia ſicut ſupradi ctum eſt. Ille lapis multiplicatur in infinitum ſecundum qui titatem, uerbi gratia. Vna pars primo perficiebat x. ſi ſemel ſoluitur & coagulatur perficit 100. ſi bis uel ter 200. ſi 12. tunc perficit partes infinitas. Eſt autem huius ingenium tan tæ efficaciæ. Quod philoſophi dixerunt, quòd omnis creatura corporalis ſeu ſpiritualis proprietas aliqua in hoc lapide ex uir tute operationis illius in figura deſcribitur & continetur. Et cum Hermes perluſtraſſet omnia, uim huius lapidis & tam naturalium rerum, quàm etiam ſuper naturalium gradum

auſcultaſſet attingere conabatur tertium cœlum. Sed prohibitus fuit quia non eſt fas creaturæ aliquam proprietatem ſui creatoris uſurpare. hæc Plato in libro de quartis. Ideo dicit in alia parte libri prædallegati. Quod ſolutio ſit in luna coagulatio in Saturno. Ergo acquirit iſte lapis uirtutem omnium planetarum. Similiter ſolutio ſit in aqua & coagulatio in igne. Ideo acquirit uirtutem ſuperiorum & inferiorum elementorum. Sic eſt de ſignis & ſtellis fixis, humoribus complexionibus, membris, uentis, plagis orbis, ſimiliter quia dicitur ſpiritus uolans aſſimilatur angelis, & quia mortuum ſit uolatile uidetur ibi reſurrectionis miniſterium uel miſterium occultari. Hæc autem quæ dicta ſunt licet ſint metaphorica tamen eſſe maximæ efficaciæ hanc prædicant operationem. Hucuſque Plato. Eſt autem iſta operatio quaſi dicerem quòd ſemen animalis cuiuſque hepatis uêtriculum iterato ſubintraret & ſpiritus nutrimentalis eidem duplicaretur. Sic eſt de corde & de cerebro quantum ad ſpiritus uitales et animales. Et certum eſt quòd illa ſpermatis uirtus multiplicaretur & poſſit toties reiterari. & ſi materia ſufficienter adminiſtraretur, quòd tantæ magnitudinis procrearetur animal quãtum ſpecies eius & natura pateretur, ſic eſt in propoſito.

QVANTVM ad quartum eſt dicendum. Quod homines ante tempus fœtus colligere cupientes abhortiuos genuerunt. Ideo oportet tempus expectare à philoſophis prætaxatum. Quod ut melius in fine compleri poſſit. Idcirco ſigna infallibilia completi elixiris narrabimus ſermone claro. Sunt autem illa talis naturæ ut ſupradictum eſt, quòd ſit aere ſubtilior ſi eſt ad album, & lacte nitidior. Si ad rubeum quòd ſit unio rutilantior. Et non differt lapis albus à rubeo niſi ex additione citrinantis coloris qui etiam à Mercurio ſolo recipi

tur, quòd

tur: ꝙ ſit elemento liquidior. Quòd ſit gracili ſpumo ampu loſior, ꝙ ſit furioſo uento ſpiritualior, ꝙ ſit aqua uiua limpi=dior, ꝙ ſit ignis pugna ſpiſſior, & ꝙ ſit in omni frigore quã tũcunq; magno: & in omni calore quantumcunque paruo incoagulabilis omnino. Primum ſignum quantum ad album facit ſublimatio diligens & per filtrum diſtillatio frequens. Quantum ad rubeum facit aquarũ calcinatarum acumen in tenſum. Secundum ſignum facit frequens reiteratio ſolutio=nis acumine aquarum & aſſatio fortis ſucceſſiua. Tertium ſignum facit ſolutio fluuialis aluei & coagulatio leuis. Quar tum ſignum facit ſubtilis purificatio omnia mundans. Quin tum ſignum facit ignis præcipitans uiolenter. Sextum ſi gnum omnia prædicta ingenia conſumit, inſuper ſunt & omnia alia ſigna extrinſeca maximi precij. Verbi gratia. Si illius elixiris quantitatem grani cum uino aliquo claro mi=ſceueris lepram ſanat, ſcabiem, impetiginem, omnem febrem et calorem tollit incontinenti omnem corruptum humorem de corpore humano euellit, omnéq; membrum contractum eri git & iuuentutem conſeruat. Quid plura? Nullus qui hoc uſus fuerit cibo uel potu infirmitatem aliquantulo tempore cognoſcit. Semper erit lætus & rubicundus. Item per alia ſi gna hoc ipſum cognoſcit. Si ergo quadraginta libras mer=curij albi uel rubei in aquam conuerteris & ſuper ignem ali quantulum fumigare permiſeris, & deſuper elixiris ſupra=ſcripti uncia una proieceris totum in naturam fixam conuer=tit, & fermentat, eidem uirtutem ſuam æqualiter communi cabit, & ſigna omnia prædicta ipſi aquæ inſignabit. Sic chriſtallus uel uitrum fluxibile faceret & malleandi dulcedi=nem præſtaret & donaret. Similiter omnem lapidem pretio=ſum conuertit ſecundum intenſionem coloris quemuis, quia o=

minem colorem recipit ſicut & rubeum ſic plus in unum con flauerit & induraverit in corpus permixtum. Quantum ad quintum dicendum eſt. Quòd iſtius uirtutis actiuæ ius potentia propria eſt mercurius in ſua natura fluente, ſed debet purificari à terreo feculento ſicut natura menſtrui elicit ſubtilia, & aliud groſſum ejcit cum purificatum fuerit & mediante igne ſucceſſiuo ſuperauerit ipſum incontinenti perforat & perforando digerit & indurat: ſic & natura auri in una hora facit ut dixerunt ſapientes. Teſte Gebero pondus ſuum conſeruat quia prius fixat quàm ignem auferat. malleatur optime quia eſt natura mercurij quæ eſt ſucceſſiua, ſuper omnia ignis habet examinationes perfectas. Quia ſola natura mercurius in igne quieſcente ſuperat, & ſic de ſingulis alijs. Quod autem ſtatim indurat probatur experimento. quia fumus ſolum à Ioue uel à Saturno exiens ipſum ſtatim indurat. Igitur illa uirtus quæ in infinitum perfectior eſt. Similiter illud aurum omnes medicinales proprietates habet. Ad quod ſciendum primo unde aurum confortat. De hoc alii qui dixerunt. Quòd eius confortatio non fit nutriendo ſicut facit panis. qui cor hominis confortat, quia non digeritur nec conuertitur, nec reſtringendo laxat. Sicut hoc epulum, Cor confortat non odore ſpiritualia temperando ſicut faciunt aromata, nec purgando ſuperflua ſicut faciunt laxatiuæ medicinæ. Et hoc confirmatur uerbo Diaſcoridis qui dicit, ſi alii quo flegmatico humore contingit ſpiritualia remolliri aurum abſtergit. Sed eius abſterſio eſt Mercurij natura, ut dicit Auicenna. Igitur cor poteſt confortari, hoc modo. Alij dixerunt quòd aurum confortat cor ex ſua potentia. Quia aurũ eſt durum, & durum à duro confortatur: & eſt dictum magnorum medicorum, ut dicit Vincentius in ſpeculis etiã

habetur propositum quòd durum est, inquantum expedit. Alij autem dixerunt. Quòd aurum cor confortat à tota specie materia separata. sicut Magnes ferrum separatum attrahit, sed hoc ratione principiorum auri, scilicet natura mercurij & sulphuris quæ sunt duo principia talis speciei & natura & suppositum non differunt realiter ut homo & Franciscus: & sic uirtus totius speciei est secundum uirtutem principiorum. Sic tamen ꝙ sit prius ratione uirtutis à cœlo influxæ, & uirtus cœli communis est: & influit in patiente disposito semper & ubiq;, unde omni tempore homo generat hominem & sol. igitur in illa materia excellenter supra uirtutem naturæ disposita talem uirtutem communicabit. Igitur idem quod prius. Alij dicunt quòd fit preciositas ex minerali proprietate quia eius preciositas non fit ex materia eiusdem speciei ueritas approbatur. Arguunt aliqui sic quia confortatio cordis est à margaritis. igitur non sequitur totam speciem. Sed respondetur: quòd confortare cor est per determinata media, ꝙ nulli conuenit nisi auro. Sed contra arguitur sic. Zaphirus cor confortat à tota specie, igitur per determinata media. Sunt igitur aliquæ uiæ speciales utriusque. Sed margaritæ cor confortant & corallus & infinita alia quæ in mundo reperiuntur: & ergo sunt infinitæ uiæ speciales. Ergo merito per determinatas uias & per determinata media aurum præparatur ut est supradictum. Et sic patet quæstionis determinatio cum sua responsione uera & determinata de natura Solis & Lunæ. Deo laus & gloria per semper secula. Amen.

In procmio. Demonſtrationis modus multiplex. car. 2
In argumentis Alchimia uidetur falſa rõne mixti. ca. 3
Alchimia uidetur falſa ratione proportionis elemẽtorum. idẽ
Forma ſequitur determinatum modum mixtionis. idem
Species quomodo differat ab alia ſpecie. idem
Alchimia uidetur falſa ratione inſtrumenti. idem
Modus agendi naturæ in generatione cuiuslibet rei idem
Alchimia uidetur falſa ratione temporis idem
Ad generationẽ formæ cuiuslibet eſt tempus præfinitũ. idem
Tempus generationis methallorum. car. 4
Methalla ex quibus conſtent. idem
Alchimia uidetur falſa ratione loci, & loci laudes. idem
Locorum differentiæ, artis & naturæ. idem
Principium intrinſecum rei quid ſit. idem
Natura quomodo generat res. idem
Alchimia uidetur falſa ratione imitationis. car. 5
Corruptio qualis eſt, talis eſt mixtio. idem
Alchimia ul. falſa quia ſpẽs adinuicẽ nõ tranſmutãtur. idẽ
Methalla quomodo adinuicẽ conueniãt & qũo non. idem
Alchimia uidetur falſa quia ignorat principia mixti. idem
Corpora celeſtia quomodo faciunt ad generationem. idem
Forma quando materiam informet. idem
Alchimia uidetur falſa quia artificialia nõ ſũt naturalia. idẽ
Formæ naturales & artificiales quomodo fiant. idem
Natura ſupponit materiam, ars uero facit. idem
Alchimia uidetur falſa quia non eſt ab aliquo inuenta. car. 6
Alchimia uidetur falſa ratione contrariorum. idem
Forma una eſt unius operationis. idem

Contraria ſimul eſſe non poſſunt. idem
Plures actiones per te primo alicui ineſſe non poſſunt. car. 7
Alchimia uidetur falſa ratione materiæ. idem
Spiritus methallorum primi & ſecundi qui ſint. idem
Tutia quid, & quæ ſint operi neceſſaria. idem
Methalla imperfecta non dant fulgorem. car. 8
An ſpiritus & perfecta dent fulgorem. idem
Natura ſpirituum quæ ſit. idem
Fuſio methallica per quod fit. idem
Fuſio uitrificatoria per quod fit. idem
Vitrificatum non poteſt redire in methallum. idem
Vitrum non poteſt fieri malleabile. idem
Methalli humiditas nulli competit niſi methallo. idem
Marchaſita & antimonium quo à methallis differant. idem
Methalli paſſio prima & ſecunda. car. 9
Vitrum methallis commiſceri non poteſt. idem
Methalli humiditas quibus inſit & humiditatis laus. idem
Methalla cur indicem ſignent. idem
Argentum ui. cur non adhæreat marcaſite. idem
Vitri paſſiones & quo a methallis & inter ſe differunt. idem
Methalla quomodo inter ſe differant. idem
Vitrificatio ſpirituum annihilat opus. car. 10
Abhortiua non permanent in natura. idem
Alchimia ui. falſa quia omnia methalla ſunt completa. idem
Methalla an dicantur nobilia & ignobilia. idem
Alchimia ui. falſa ratione ultimæ diſpoſitionis car. 11
Alchimia ui. falſa propter diuerſam generationem. idem
Alchimia ui. falſa quia eſt à caſu. idem
Quæ ſunt à fortuna non ſciuntur. idem
Scientia eſt neceſſariorum. idem

Fortuita quæ ſint. idem
Alchimia ui. falſa authoritate Ariſtotelis. idem
Expoſitio autoritatis philoſophi contra artem. idem
Eadem autoritas exponitur pro arte. car. 12
Accidentia non mutant ſpecim. idem
Differentiæ ſpecierum & accidentium quæ ſit. idem
Alteratio eſt accidentium mutatio idem
Tranſmutatio quomodo fiat. car. 13
Alchimia ui. falſa ratione noſtri iudicij. idem
Differentiæ ſpecificæ methallorum ſunt ignotæ. idem
Accidentia cur noſcantur. idem
Alchimia uidetur falſa ratione proportionis in mixtiõe. idẽ
Alchimia ui. fal. rõne trãſmutationis in materiã primã. idem
Motus generationis eſt ad formam ſubſtantialem. idem
Motus ad formam dicitur mutatio. idem
Generatio & motus ad ubi quid ſint. idem
Materia prima hominis quæ ſit. car. 14
Materiæ propinquæ ſpecierum ſunt ignotæ. idem
Quomodo ex cibis fiat homo uel animal. idem
Mixta quomodo ſint in elementis. idem
Ex quolibet quomodo fit quodlibet. idem
An methalla differunt ſicut ſanum & ægrum. car. 15
Accidentium differentia in quo ſint. idem
Propriæ paſſiones à quo procedunt. idem
Auri paſſiones quæ ſint. idem
Infirmi paſſiones humanas exercere non poſſunt. idem
Aeger quomodo fiat ſanus. idem
Dicentes methalla non differre ſpecie quales ſint. idem
In termino motus requiritur forma. idem
Terminus motus in quo conſiſtit. idem

Alchimiſta non operatur ſicut medicus. car. 16
Probationes Alchimiæ. idem
Alchimia probatur uera triplici uia. idem
Teſtimonium ſapientum eſt magna probatio. idem
Ars eſt ſequela & regula naturæ. idem
Alchimia probatur uera primo teſtimonio ſapientum. idem
Autores Alchimiæ. idem
Studendum prius ne caſu fiat operatio. car. 17
Ratio enim experimento confirmatur & decoratur. idem
In obſcuris apertis rationibus oportet uti. idem
Nullus ſapiens Alchimiam negauit. idem
Rationes negantium Alchimiam quàm ſint riſu dignæ. idem
Concluſio Auicennæ ſuper autoritatem Ariſtotelis. idem
Alchimia non utitur demonſtr. apertis ut aliæ ſcientiæ. idem
Problemata duobus modis fiunt. idem
In ſcientijs operatiuis fiunt demonſtrationes ad ſenſum. idē
In ſenſibilibus iudicare debemus per ſenſum. idem
In generatione apum quomodo fiat probatio. idem
Demonſtrare Alchimiam incredulis quid ſit. idem
Negantes ſenſibilia indigent pœna uel ſenſu. idem
Negantes alchimiam quibus comparentur. car. 19
In ſcientia medicinæ quomodo fiunt probationes. idem
Experimenta quomodo probari debent. idem
Exemplum in medicaminibus diuerſis. idem
Demonſtrationes mathematicæ quomodo fiunt. idem
Ratio demonſtrans alchimiam eſt uera. idem
Duo ſunt methalla perfecta ſicut duo lumina cæli. idem
Complementū artis & naturæ fit per rem ſenſibilem. car. 20
Principia alchimiæ ſunt duplicia. idem
Primum principium in artificio quid ſit. idem

Probationes ſeu iudicia auri quæ ſint. idem
Principium ſecundum alchimiæ eſt diuinum. idem
Experimentum deſtruit rationẽ, quomodo intelligitur. idem
Alchimiæ laus & difficultas. car. 21
Alchimia probatur uera quia inſunt utriq; auro &c. idem
Ex iiſdem operationibus cognoſcuntur eædem formæ. idem
Optimum genus inquiſitionis eſt per accidentia. idem
Auri proprietates & paſſiones. idem
Eædem operationes non poſſunt eſſe à contrarijs formis. idẽ
Plato probat aurum alchimiæ confortare cor. car. 22
Alchimia probatur uera ex ſimilitudinibus. idem
Vitulus generatus in nubibus. idem
Diuerſa ex rebus diuerſis genita ab arte. idem
Buffones quomodo generentur. idem
Apes, ueſpæ, ſcarabei ex quibus generentur. idem
Genita ex putri & propagatione ſunt eiuſdem ſpeciei. idem
Exemplum uniuocorum in uegetabilibus. idem
Cauſa uniuocatiõis ingenitis ex putri et propagatiõe. car. 23
Natura tranſmutat unã ſpeciem in aliam, & loci laudes. idẽ
In Perſia cadit æs, ferrum & lapides cum tonitruis. idem
Subitæ generationis cauſa. idem
In diuerſa materia, diuerſimode fiunt eædẽ generationes. idẽ
Mirabilia quæ operantur in mineris. idem
Loci potentia exemplũ de pane in lapidem. car. 24
Exempla quibus ſint poſita. idem
Attramẽti generatio & fumus lignorũ lapidi aſſimil. idẽ
Lapidi nil proprie & per ſe aſſimilatur cũ ſit orphanus. idẽ
Exemplum pulchrum de fumo lignorum. idem
Alteratio metallorum ex diuerſis fieri contingit. car. 25
Cortex mali punici quid operetur in ferro. idem

Natura quomodo generet methalla. Idem
Ars quomodo ſequitur naturam. idem
Quando corpus dominatur conuertit ſpiritum in ſe. idem
In ſpiritibus ſunt corpora in potentia & econtra. idem
Determinatio et reſponſio ad quæſtionẽ cũ elucidatiõe. car. 26
Alchimiæ laudes. idem
Nulla ſcientia probat ſuum ſubiectum. idem
Alchimiæ ſubiectum quid ſit. idem
Sola alchimia probare conatur ſuum ſubiectum eſſe idem
Alchimiæ definitio. idem
Alchimia quomodo differat à medicina. idem
Alchimiæ difficultas prima. car. 27
Vbi ſapientes diſcordant magna arguitur difficultas. idem
Alchimiæ difficultas ſecunda. idem
Ars ſophiſtica non poteſt dici ars. idem
Non eſt ſtandum iudicio contraria iudicantium. idem
Alchimia eſt uera apparens & exiſtens. idem
Quibus datur alchi. & cũ quibus diſputẽdũ eſt de ea. car. 28
Modus procedendi in hac queſtione & qui ſint termini. idem
Paralogizatio quomodo fit. idem
Alchimiſta ſit ſapiens & non ignarus. idem
Alchimiæ diffinitio eiuſdemq; expoſitio. idem
Deſcriptio quomodo fit. car. 29
Cauſa finalis alchimiæ. idem
Dum agens agit in materiam res dicitur imperfecta idem
Quare ſolum aurum ſit metallum perfectum. idem
Quare alia ſex dicãtur imperfecta & ſulfuris uituperiũ. idẽ
Methallorum perfectio quæ ſit & quando fiat. idem
Alchimiæ diffinitio ſecundum Morienum & Lilium idem
Alchimia diffinitur ut ſcientia & ut inſtrumentum. car. 30

Decem modi difficultatis alchimiæ. idem
Inquisitio alchimiæ est difficilior cunctis rebus. idem
Prima causa difficultatis quia est supra naturam. idem
Alchimia uel habetur à deo reuelante uel ab hõne docẽte. idẽ
Secunda difficultas est ex diuersitate operantium. car. 31
Tertia difficultas ex paucitate habentium eam. idem
Quarta propter cõtradictionẽ apparentẽ in dictis eorũ. idem
Quinta ratione diuersitatis precij. s. carũ & uile. idem
Cur diuersa fingantur nomina in hac scientia. idem
Alchimista sit ingeniosus & subtilis. idem
Sexta causa difficultatis ratione allegoriarum. car. 32
Aristotelis testimonium super hoc. idem
Nomina inusitata sunt petora translatione. idem
Non est mirum si operantes errent. idem
Septima causa, quia hæc scientia opposito mõ se habet alijs. idẽ
Octaua causa difficultatis ratione uasis. car. 33
Nona causa est ratione temporis ortus lapidis. idem
Qui pondera nouit, omnia nouit. idem
Quælibet actio habet tempus determinatum. idem
Cur tempus uariauerunt philosophi. idem
Secretum ignis in tempore est occultatus. car. 34
Signum & signatum quæ sint in lapide. idem
Voluntas regit naturam ad lapidem construendum. idem
De crisi cognoscenda tacuerunt philosophi. idem
Compositio elementorum difficillima ad cognoscendum. idem
Decima causa difficultatis est ratione materiæ. idem
Materia lapidis & eiusdem nomina multa. idem
Materia metallorum naturæ & arti eadem. idem
Quæ magis diuidũtur minus sunt scibilia & econtra. car. 35
Cognita unitate alchi. omnia contẽta in ea cognoscũtur. idem

Error ſophiſtarum. idem
Quomodo ars hæc ſit unica & loquentium unitas. idem
Salomonis dictum de ſulfure. car.36
Natura, genus, ſubſtantia, eſſentia, una tantũ eſt. idem
Inſtantia contra unitatem lapidis. idem
Quomodo corpore & ſpiritus differant. car.37
Nutribile quomodo nutriat. idem
Quomodo intelligitur lapis unus uia una. idem
Deceptiones operationum. idem
Diſtinctio prima oſtẽdit quõ ars ſit naturalis et diuina. ca.38
Quando lapis & anima oritur, quomodo dicatur. idem
Germinatio quid ſit. idem
Ars hæc quõ dicatur diuina, & eſt res annotatiõe digna. idẽ
Alchimiæ cognitio ſuperat naturam. car.39
Per lapidem philoſophi uaticinati ſunt futura. idem
Et primo diem iudicij & mortuorum reſurrectionem. idem
In iudicio deus remunerator eſt bonorum. idem
Quomodo uirginẽ concipere & parere præuiderunt. idem
Deum ipſum humanari ex quo cognouerunt. car.40
Solus homo poterat Deo uniri. idem
Plato ſcripſit in principio erat uerbum. idem
Aperitio renum in partu qua ſuſtentatur uirtute. idem
Finis lapidis diuinæ ſeruatur uirtuti. car.41
Laus Alchimiæ & ſui operis. idem
Diſtinctio ſecũda quomodo ars ſit inuẽta & quibus data. idẽ
Naturaliter nõ poterat alchimia inueniri idem
Lapidis & alchimiæ laus & incertus autor. idem
Quare ſecretorũ liber uere ſit Ariſtotelis. idem
Alchimia cur ſit obſcure tradita. car.42
Cur per allegorias philoſophi ſint loquuti. idem

Non per inuidiã philoſophi ſed iuſte artem cælauerunt. ca. 43
Scientia iſta non eſt pro omnibus. idem
Sophiſtarum errores arti non debent attribui. idem
Manuum & oculorum operatio arti neceſſaria. car. 44
Prima & ſecunda operatio quando fiunt. idem
Artifex qualis ſit & quomodo ars ingenio iuuatur. car. 45
Errores ſine ſcientia quare emendari non poſſunt. idem
Scientia ſine experientia parum aut nil prodeſt. idem
Experientia magis quàm ſcientia eſt perquirenda. car. 46
Sophiſticarum rerum cognitio quomodo iuuet. idem
Principis naturæ carentes, naturam ſequi non poſſunt. idem
Quorum principia ſunt diuerſa, & opera erũt diuerſa. idem
Diſtinctio tertia q̃ ars ſit certa nobilis & breuis. idem
Concordia ſapientũ eſt magna, certitudinis demonſtratio. idẽ
Alc. operatio põt uno die addiſci, quod nulli ſcientiæ cõtigit. idẽ
Alchimia eſt nobilior alijs ſcientijs excepta theologia. car. 47
Nulla ſcientia acquiritur propter ſeipſam niſi ſcientia alchi. idẽ
Nobilitas alchimiæ ex duobus dependet. idem
Intellectus nulli ineſſe poteſt niſi animæ humanæ. idem
Quare hæc ſcientia ab omnibus ſapientibus inquiri debet. car. 48
Hæc ſcientia animã decorat, & corpus à ſeruitute liberat. idẽ
Ars eſt breuis ſine allegorijs. idem
Quarta diſtinctio oſtendit errores operantium. car. 49
Alchimia non eſt à caſu neq; à fortuna. idem
Pars ſecunda lapidis eſt clauis totius operis. idem
Alchimiſta ſit patiens. idem
Lapis quando oritur euolat ab igne niſi retineatur. idem
Fortitudo alchimiæ quæ ſit. idem
Nexus elementorum eſt clauis & ſupra naturam. car. 50
Lapis in ortu ſuo eget auxilio artificis. idem

Exemplū de puero in uentre matris & de aue in ouo. idem
Lapidis clamor & uulturis uerba. idem
Principium & finis operis quando fiunt. car. 51
Principiū quando uariatur, omnia uariātur, & econtra. idē
Finis eſt fixio ſui principij & illū uaſe includit. idem
Diſtinctio quinta q̄ lapis omnibus ſimilatur. car. 52
Quòd hæc ſcientia habita ſit à Prophetis. idem
Quòd eam miſcuerunt omnibus alijs ſcientijs. idem
Hæc ſcientia de omnibus alijs loquitur & econtra. car. 53
Quid ſit ueritas & quid allegoria. idem
Rerum modi ad inquirendum ueritatem ſunt tres. idem
Lapidis infinita nomina quid cauſent. idem
Lapis quia orphanus, nullum ei nomē proprie cōpetit. car. 54
Cur lapidi diuerſa impoſita ſint nomina. idem
Ariſtoteles quomodo loquutus ſit de hoc lapide. idem
Solutiones argumentorum quinque contra artem. idem
Diſpōnes præcedunt habitus & habilitant ad formas. car. 55
Ex iiſdem principijs natura facit methalla & ars lapidē. idem
Ars non poteſt ſequi naturam ad generandum methalla. idem
Ars quomodo poteſt ſequi naturam & quomodo non. idem
Ignis ſolus methalla perficere non poteſt. idem
Lapis duplex uolatilis & fixus car. 56
Sermo ſophiſticus eſt mentiens dubitatio. idem
Arguentes contra hanc ſcientiam duobus modis decipiūtur. idē
Prudentia non eſt tantum uniuerſalium. idem
Opus hoc quomodo dicatur naturale & quō artificiale. idem
Eo modo quo ars miniſtrat, eo modo natura operatur. idem
Solutio rationis. 7. forma naturalis duplex car. 57
Opiniones de inductione animæ in materia. idem
Vbi cōpoſitio debilior ibi forma excellentior idem

Comparatio recta sit in uniuocis idem
Proportio recta & non recta quando fiat. idem
Solutio rationis octauæ & nonæ. idem
Astrologia non est seruanda in alchimia. idem
Ad generationem rei quæ sint considerandæ. idem
Astra quomodo operentur in hæc inferiora. car. 58
Astrologia quomodo in imaginibus operetur. idem
Solutio rationis. x. forma quotuplex idem
Forma quæ est principium operandi dicitur specifica. idem
Forma accidentalis fluens duplex mediata & immediata. idē
Forma artificialis in facto esse & in fieri. idem
Formæ oēs quæ sunt in lapide non possunt dici artific. car. 59
Formæ naturales sunt in duplici differentia. idem
Formæ mixtorum oēs sunt naturales ministrāte arte. idem
Præparans alteri materiam ad formam nō dat formā. idem
Formæ naturales accidentales possunt arte &c. idem
Formæ artificiales accidentales non possunt à natura etc. idem
Principium artis est materia cum intellectu practico. idem
Principium naturæ est intelligentia & natura etc. idem
Solutio rationis. xi. rei difficultas quid arguat. car. 60
Responsio Geberis & eius laudes ad rationem xi. idem
Constructio rei duplex, in principio & in fine motus. idem
Quando facilior est construere quam destruere. idem
Solutio rationis xiij. & xiiij. contrarietas ex quo sit. car. 61
Omne quod in aliquo recipitur, quomodo recipitur. idem
Nutribile quomodo à contrario & à simili nutriatur. idem
Comparatio pulchra de nutribili & nutrito idem
Operatio lapidis est una, licet uideatur contraria. Idem
Considerans causas diuersitatis methallorum uidet etc. car. 62
Solutio rationis xv. & xvi. idem

Methalla quo dicantur perfecta, et quo imperfecta. idem
Exemplum de ouo & aue. idem
Quæ sit & dicatur mors imperfectorum mixtorum. idem
In quocunque est aliquis terminus motus, ibi est forma etc. idē
Forma substantialis prima quando ordinatur ad aliā. idem
Triticum, equus & marchasita non ordinantur &c. car. 63
Solutio rationis xx. Entia à fortuna quæ sint. idem
Alchimia non est casu seu fortuna sed necessaria. idem
Solutio quinque rationum Aristotelis. idem
Alchimia uere transmutat & quare alterat idem
Trāsmutatio & alteratio quid sint. idem
Cognita propria passione cognoscitur forma. idem
Forma quomodo cognoscatur, et si subiaceat sensibus. car. 64
Sufficit cognoscere methalla imperfecta quæ sint. idem
Alchimia probatur uera ratione formæ ueri auri. idem
Solutio quintæ rationis Aristotelis. idem
Methalla omnia differunt specie secundum Aristotelem. idem
Potentia quomodo se habeat ad actum. idem
Sanguis non est in potentia cibus, nec domus ligna. idem
Res à quo capit denominationem. idem
Non omne ex quo fit aliquid dicitur materia eius. car. 65
Potentia quæ est dispositio est triplex idem
Potentia formæ adeptæ est duplex. idem
Ordo inter potentiam remotissimam & actū secūdum. idem
Bonum completum ultimum in methallis quo intelligatur. idē
Quomodo natura perficit methalla imperfecta. car. 66
Perfectum & imperfectum quotuplex dicatur. idem
Perfecta & imperfecta in eadem forma quæ sint. idem
Perfecta & imperfecta in diuersis formis quæ sint. idem
Perfecta & imperfecta tertio modo competit methallis. idē

In formis quomodo dantur gradus & quomodo non. idem
In methallis eſt una tantum forma proprie. idem
Methalla imperfecta non fiunt à cauſa impediente. idem
Aurum non generatur per tranſitum aliorũ methallorũ. idẽ
Caſualia non conſtituunt ſpeciem neque permanent. car.67
Methalla imperfecta fiunt ex intentione naturæ. idem
Exemplum de terra & teſticulis in animali. idem
Methalla ſunt permixta, & aqua et ſol mutant æs in aurũ. idẽ
Ordo inter animam uegeta. ſenſi. & rationalem. car.68
Quomodo methalla ſint in mineris reperta. idem
Origo mineris quando inuenitur. idem
Differẽtiæ ſpecificæ methallorum quomodo ſumuntur. idem
Digeſtio in methal. non debet retrogradi ſed progredi. car.69
Materia prima hominis quæ ſit. idem
Ars extollit naturam mirifice. idem
Natura & ars quo reducũt methallũ in materiã primã. idẽ
Mixtio lapidis cum methallis eſt forma informans. idem
Reductio methalli in materiam primam eſt duplex. idem
Quando ex methallo ſit uitrũ amittitur genus & ſpecies. idẽ
Reſponſio ad rationes de materia prima. idem
Materia prima quando dicitur chaos. idem
Materia prima multiplex eſt uidel. propinquiſſima etc. car.70
Quando ex ſpermate ſit homo quæ ſit illa reductio. idem
Ordo naturæ ad methalla procreanda idem
Qualis eſt ordo methallorum ad ſperma, talis eſt ad ar. ui. idẽ
Principium medium & finis. i. ar. ui. metha. & aurum. idem
Methalla quando liquantur ſunt argentum uiuum. idem
Tempus naturæ differt à tempore artis. idem
In imperfectis methallis quid perficiatur per lapidem. car.71
In eodẽ tempore ars perficit omnia imperfecta metalla. ibidẽ

Additum

Additum ſuper quæſtionem Boni de ſubalternatione ſcientiarum. idem
Entia realia ſunt in triplici differentia. idem
Entia realia concernunt ſibi materiam determinatam. idem
Entia mathematica poſſunt eſſe in quacunq; materia. idem
Entia diuina nullam concernunt ſibi materiam. car. 71
Scientiæ omnes & artes à quibus manant. idem
Natura non poteſt eſſe falſa, ergo nec ars. idem
Naturæ & artis principium quid ſit. idem
Alchimiæ neceſſaria ueritas. idem
Alchimia cui ſubalternatur. idem
Subalternans & ſubalternata ſunt eiuſdem ueritatis. idem
Priora ſunt cauſa ueritatis ſuorum poſteriorum. idem
Principium alchimiæ eſt uteraq; intellectus. idem
Alchimia non eſt factiua neq; mechanica. idem
Alchimia eſt uerior ſcientia quàm ipſa medicina. idem
Materia naturæ & artis quæ ſit. car. 72
Materia non producit ſeipſam ad formam. idem
Agens quid ſit tam in natura quàm in arte. car. 73
Modus agendi eſt diuerſus in natura & arte. idem
Diuerſæ materiæ non poſſunt ſubijci huic arti. idem
Alchimia eſt mutatrix & ſequela naturæ. idem
Forma eſt res diuina ſine hypocriſi. idem
De principijs methallorum in generali, et generatio ex quibus fiat. car. 74
In generatione methallorum duplex eſt humiditas. idem
Materia prima omnium methallorum quæ ſit. car. 75
Materia proxima methallorum quæ ſit. idem
Sulfurum quoddam liquabile & quoddam non. idem
Cauſa liquefactionis in methallis. idem

Sulfur in marcaſitis quomodoſit. idem
Materia prima propinqua proxima & uniuoca methallorum. idem
Generatio methallorum cur ſit circularis. exemplum. car. 75
Mixtio methallorum in minera quid ſignificet. idem
Forma auri quomodo datur ab arte & à natura. idem
Duabus uijs natura generat aurum. idem
Quæ uia generandi aurum imitatur artem. car. 76
Ad identitatem producendarum quid requiratur. idem
Alchimia probatur uera, quia quorũ cauſæ ſunt eædem, ipſa ſunt eadem &c. idem
An ex negetabilibus poſſit fieri aurum. idem
Vltima diſpoſitio naturæ & artis quæ ſit. idem
Modorum diuerſitas non uariat rem. car. 77
Exemplum in hoc de generatione ſanguinis. idem
Solutio rationis. 18. & 19. idem
Ars non poteſt ſequi naturam in diſpoſitionibus præuijs ad formam. idem
Generatio æquiuoca quomodo reducitur ad uniuocam. idem
Alchimia eſt uera ratione expoliationis ſulfuris corrumpentis. idem
Sulfur occultum in Mercurio eſt id quod dat formã auri idẽ
Non omne alterans generat aurum. car. 78
Alteratio debet præcedere tranſmutationem contra ignaros ſophiſtas. idem
De principijs methallorum in ſpeciali. idem
Sulfur & argentum uiuum ſunt, ſicut mouens & motũ. idẽ
Separatio ſulfuris & argenti uiui quando et qũo fiat. car. 79
Materia agens & finis metallorum quæ ſint. idem
In mineris quid pro ſulfure & argento uiuo reperiatur. idẽ

Materia quando recipit formam. idem
Quæ terminantur termino proprio & quæ alieno. idem
Secretum operationis lapidis. car.80
Conuersio elementorum quando & quomodo fiat. idem
Exemplum de musto & sanguine. idem
Quando opus remanet imperfectum & diminutum. idem
Ex quibus habetur argentum uiuum philosophorum & quid agat. idem
Albedo cur apparet in decoctione completa. idem
Albedinis ratio & proprietas quid sit. car.81
Sapor simplex quid sit. idem
Quando argentum uiuum uincit, & quando uincitur quid fiat. idem
Sulfur occultum in argento uiuo est cor auri. idem
Nomina argenti uiui. idem
Quomodo ars est sublimior natura. idem
In natura una est decoctio, in arte uero duæ. car.82
Elementa ductibilium quæ sint. idem
Lapis philosophorum est forma auri. idem
Plato quare posuit formas separatas. idem
Forma per se non operatur. idem
Compositum est nobilius sua forma. idem
Alchimiæ ratio fundamentalis. car.83
Ignorans radices minerarum non adhæreat arti. idem
Auicennæ medicina exanimalibus. idem
Formæ dantur secundum dispositionem materiæ. idem
Ideæ Platonis quomodo impugnantur. car.84
Inquisitio ueritatis quomodo fieri debet. idem
Aristoteles quando & cur negauerit alchimiam. idem
In speculabilibus & operabilibus quomodo ueritas cognosca-

tur. idem
Iuuenis non poteſt eſſe prudens. idem
Ariſtoteles quando confeſſus eſt alchimiæ ueritatem. idem
Alchimia probatur uera primo autoritate Ariſtotelis. idem
Rationes principales probantes alchimiam eſſe ueram. car.85
Aurum alchimicum eſt purius auro naturali. idem
Ratio prima eſt quia indigeſta digeri poſſunt, ergo alchimia uera. idem
Digeſtio & calor quid operantur in natura car.86
Digeſtio iuuatur ab extrinſeco calore, exemplum in fructibus. idem
Opteſis, ſcateſis, molenſis, & epſiſis quid ſint. idem
Aſſa ſunt humidiora elixatis & quare. idem
Digeſtio eadem poteſt fieri in diuerſis organis. idem
Idem agens, diſponit ad formam & dat formam. car.87
Regimen artis & naturæ in quo differant. idem
Alchimia eſt uera ratione organi, loci & caloris. idem
An aurum poſſit imperfici & retrogredi in æs. idem
Natura nõ tranſit de uno imperfecto ad aliud imperfectũ. idẽ
Inſtantia de tempore digeſtionis. idem
In quo differunt digeſtio auri & elixiris. idem
Proportio digeſtionis elixiris & metallorum. idem
Elixir ſotiatur metallis, ut forma materiæ. idem
Obiectio de cruditate argenti uiui & ſolutio. car.89
Cauſa imitandi naturam. idem
Atramentorum origo, natura & materia. idem
Calcantum, colcotar, & atramentum idem ſunt. car.90
Atramenta poſſunt arte & natura fieri, ergo & aurũ. idem
Inſtantia de ſulfure & arſenico. idem
Cognita materia & modo agendi naturæ, fiet imitatio. idẽ

Alchimia probatur uera ratione materiæ & ratione agentis. idem
Ars non generat aurum, sed formam auri. idem
Ordo materiæ, formæ, compositi & operationis. idem
Alchimia ergo est uera, quia possibilis. car. 91
Ratio secunda alchimia est uera propter eadem causas similes. idem
Inductio per singula genera causarum. idem
Mixtio marcasitæ in natura diuersificatur à mixtione metallorum. idem
Ratio tertia. alchimia est uera ex simboleitate. idem
Materia prima quomodo recipit dimensionem & partitionem. idem
Proportio & mutatio metallorum cui sit similis. idem
Elementa non ordinantur ad unum, & quare transmutentur. car. 92
Methalla sunt magis similia quàm elementa. idem
Elementa transmutantur adinuicem ergo à fortiori methalla. idem
Elementorum & methallorum mutatio quo differant. idem
Alchimiæ laudes & de intellectu & intelligentia. idem
Ratio quarta. alchimia est uera ratione medij motus. idem
Aliquid ex aliquo fit duobus modis. car. 93
Ratio quinta. alchimia est uera ex potentia ordinaria ad formam. idem
Octo capitula ad sciendum summe necessaria. car. 94
Capitulum primum ex qua materia fit lapis. idem
Diuersitas methallorum unde oriatur idem
Sulfuris colores multi argen. u. uiui unus tantum. idem
Albedo quid sit, Adhærentia per quid fiat. car. 95

Sulfur fixum & non fixum quid agant. idem
Realgaris origo & secretum ex eo eliciendum. idem
Argenti uiui operatio in fusione methallorum. car. 96
Argenti imperfectio & sulfur quibus commisceatur. idem
Argentum uiuum quibus adhereat & propter quid. idem
Arena cur ferrum ferruminet. idem
Laus argenti uiui & sulfuris uituperium. idem
Lapis philosophorum ex quo elicitur. car. 97
Identitas & similitudo argenti uiui ad methalla. idem
Mercurius est radix omnis rei. idem
An sulfur sit pars materialis auri, & lapidis philosophorum. car. 98
Lapidis color & auri tinctura à quo datur. idem
Sulfur argenti uiui est album actu & rubeum potentia. idē
Sulfur ualgi non ingreditur argen. ui. coagulato sicut nec auro. car. 99
Lapis est ex argento uiuo & suo sulphure intrinseco. idem
Actio eadem non potest esse à rebus in substantia diuersis. idē
Alchimiæ tota intentio. idem
Generans non potest esse pars materialis generati. idem
Capitulum secundum. an sulfur solum sit materia lapidis.
Salomonis, aliorum philosophorum dicta de sulfure. car. 100
Sulfur argenti uiui non potest seipsum ducere in actū. idem
Argentum uiuum quando dicatur & fiat sulphur sapientum. idem
In paruo quanto potest multum esse de actione, uirtute & forma. idem
Sulphur argenti uiui quantæ sit uirtutis & actionis. car. 101
Sulphur hoc diuinum & quod habeat nomina. idem
Ex duobus sulfuribus fit hoc tertium sulphur. idem

Aqua uiua & oleum ſulphuris quid ſit. 102
Aurum an ſit totum materialiter ex ſulfure. idem
Naturæ inſtrumentũ quid, Planetæ & metalla cur ſeptẽ. idẽ
Mercurius principium & finis methallorum, ſed ſulfur non eſt in numero. m. idem
Male impugnãtur antiqui de cognitiõe cauſæ mate. car. 103
Ignorata materia ignorantur aliæ cauſæ neceſſario. idem
Omnia alia à materia quare dicta ſunt accidentia. idem
Forma etiam quando & quomodo dicatur accidens. idem
Materia quomodo eſt magis ſubſtãtia quàm forma quæ cauſa eſt eſſendi. idem
Prima cognitio rerum à quo incipiat. idem
Cap. tertiũ. De elemẽtis lapidis philoſophorũ & auri. car. 104
Diuerſitas operantium in hac arte. idem
Forma extrahitur de potentia materiæ propinquæ. idem
Forma eſt uniuoca ſuæ materiæ. idem
Inueſtigatio ueritatis & recta operatio à quibus ſumantur. idem
Fatuitas illorum qui operantur ex auditu aliorum. car. 105
Operans cognoſcat cauſas, quia eſſendi & cognoſcendi eadẽ ſunt principia. idem
Inueſtigatio operationis quomodo fiat. idem
Elementa duo incluſa & duo ſunt includentia. idem
Forma ignis non apparet in ſe. idem
Corruptio & conſeruatio mixti ex quibus pendeat. idem
Elementa ſecundum alchimicos quæ ſint? car. 106
Omnia ex aqua fieri quo. Et exemplum in cera liquata. idẽ
Elementa ſeparata nil arti proſunt. idem
Aqua & terra iunctis omnia iunguntur. idem
Artifex noſcat ſua ſimplicia elementa, & quare, & exem-

plum. idem
Conuertere elementa quid ſit, & cur cum terra perpetuen-
tur. car. 107
Aurum, cœlum, & lapis cur non corrumpantur. idem
Loci laudes, & quare lapis perpetuetur in igne. idem
Cœli cur ſit incorruptibile, & proportio ignis ad cœlū. idē
Natura neq; ſcit neq; poteſt perpetuare elementa. idem
Voluntas quomodo ingreditur in hoc opere. car. 108
Vnum tantum eſt elementum in ſubſtantia. idem
Elementa ex quo exeunt, & quintum elementum quid ſit. idē
Duo elementa huius artis quæ ſint, aduerte. idem
Capitulum quartum. De fermento & cōditionibus, & quo-
tuplex dicatur. idem
Comparatio fermenti ad paſtā, & qūo paſta alteret. car. 109
Lapis à quo recipiat uirtutem alterandi. idem
Diuerſitas inter paſtam & fermentum. idem
Ex quo ſit aurum ex eo ſit fermentum. idem
Argentum uiuum fermentatū omnia alia fermētat. car. 110
Fermentum non conuertit methalla in ſeipſum, ut paſta &
quomodo. idem
Vltima perfectio methallorum eſt pondus & extenſio. idem
Fermentum ſecundo modo quid, & quare dicatur. idem
Fermentum ex quibus, quando & qūo cōponitur. car. 111
Vnio animæ & corporis quando, quomodo et cum quo cor-
pore fiat. idem
Lapis eſt ex corpore anima & ſpiritu, quæ idem ſunt. idem
Plato prophetauit diem iudicij ex coniunctione lapidis. idem
Corpus quomodo dicatur forma & anima, materia. idem
Dictum Anaxagoræ de Sole & Mercurio. car. 112
Lapis rubeus hermetis eſt aurum. idem

Secretum

Secretum Morieni de Sole & Luna & auro albo. idem
Deceptio Geberis de natura Solis. idem
Sol occultatus in Luna, gradus magisterij & decoctiones quid. car. 113
Dissimilitudo auri, fermenti & pastæ. idem
Corpus, anima, & spiritus quid sint. idem
In tempore generationis & partus quid fiat. car. 114
Corpus, spiritum, & animam, aliter considerat naturalis & aliter alchimista. idem
Plato & Rhasis de infinitate fermenti & suæ cognitiõis. idē
Primus gradus operis & secundus quando terminantur, & quid sint. car. 115
Geberis dictum de fermento & Platonis documentum. idem
Fluxus rerum secundum Eraclitum quid sit. idem
Omnia habent terminum suæ decoctionis, exemplum in pane & sapone. idem
Signum perpendendum omnino ab artifice. idem
In fine perfectæ decoctionis generatur materia nuda & simplex. car. 116
Ignis, operis, & operatoris laus & uituperiũ & quies. idē
Ignis absentia & præsentia quæ fiant. idem
Vegetabilitas in alchimia quid sit, & alchimia instrumentalis quæ sit. idem
Methalla quare & quomodo nutriantur. car. 117
Materiæ nudæ & simplicis declaratio secundũ philosophũ. idē
Exemplũ Aristotelis de triplici anima, & quòd natura generet materiam nudam. idem
Caloris operatio non terminatur ad unum finem. idem
Calor elementalis & cœlestis quid & ubi sint. idem
Sol & homo generant hominem quomodo intelligatur. idē

Menſuratio caloris quotuplex ſit. idem
Ignis actio eſt infinita ſed menſuratur ab anima. idem
Potentiæ rationalis & irrationalis quomodo terminant actus ſuos. car. 118
Homo quomodo eſt menſura omnium rerum. idem
Finis naturæ & artis, & quomodo natura & uoluntate regitur opus. idem
Capitulum quintum. De ueneno & theriaca lapidis quid, & quotuplex ſit. idem
Venenum impropriè, propriè & propiſſimè quid. idem
Lepra metallorũ & argenti quæ ſit et auri exemplũ. car. 119
Allegoria Hamec de ueneno lapidis propriè dicto. idem
Quando ſit coniunctio animæ cum ſuo corpore et de ortu animæ ſecundum Platonem. car. 120
Corpus cur dicatur theriaca animæ & cur uenenum. idem
Identitas, trinitas & naticinia lapidis & artis. idem
Infidelis fiet fidelis in trinitate per hanc artem. idem
De ueneno & theriaca lapidis propriſſimè dictis. car. 121
Venenum & theriaca cur dicantur. exemplum de morte & reſurrectione. idem
Venenum & tyriaca eſt cor & flos auri, ſine quo alchimia non perficitur. idem
Cap. ſextũ. Cur dicatur coagulũ, cur mas & fœmina. idẽ
Coagulum, fermentũ, corpus & uenenũ idẽ ſunt. car. 122
Quomodo ſit coagulum in lacte ita in lapide. idem
Mercurius ſublimatus & calcinatus quid ſit. idem
Coagulum eſt clauis totius operis & de aqua currente idẽ
Quando lapis dicitur fœmina, quando mas, & quando cõpoſitum. idem
Fœminam ſuper marem aſcendere quid ſit. car. 123

In ſeminibus & lapide eſt uis hermafrodita maris & fœminæ. idem
Radius & umbra, ſenex & puer, quid & cur dicatur. idē
Aegyptus & Perſia & mulier prægnans quid ſint. idem
Capitulum ſeptimū. De ſimilitudinibus & comparationibus lapidis. car. 124
Principia in generatione fœtus ſunt duo. idem
Agens quando ſeparatur à materia. idem
Sperma non eſt pars genitati ſed motor & forma. idem
Exemplum in generatione animalis & ſeminum. car. 125
Germen eſt ſicut cor ſeparatum à ſuo ſemine. idem
Sulphur extrinſecum generat cor in argento uiuo. idem
Contactus agentis quō detur continuari in paſſo. car. 126
Sulphur extrinſecum ſeparatur genit intrinſeco. idem
Genera maris & fœminæ unde fiant. idem
Si mas, aut fœmina uicerit quō aſſimilant ſibi paſſum. idem
Aurum eſt mas, arg. uiuū fœmina et mas occaſionatus. idem
Exemplum in albo & rubeo ouī, quid intelligatur. idem
Sulfur uinctum & uincens & temperantia caloris quid agant. car. 127
Sperma non eſt id, quod agit, ſed anima exiſtens in eo. idem
Inſtrumenta non agunt niſi per motum & quomodo ipſa mouentur ab anima. idem
Sulphur non eſt agens, ſed inſtrumentū caloris agētis. idem
Agens extrinſecum principale quid & quomodo agat. c. 128
Argentum uiuum uulgi aſſimilatur ouis uenti. idem
Ex ſulphure ſolo neq; ex ſolo argento uiuo fit lapis phōrū. idē
Ex albo ouī fit generatio pulli, & ex uitello fit nutritio. idem
In quibus non eſt motus localis generatio quomodo fiat. idem
Ex iiſdem generamur, nutrimur & perficimur, idem

Ex arg.ui.generatur, nutritur & perficitur utrunque auri scilicet naturale & alchimicum. car.129
Alchimia est uera ratione eiusdem generationis. idem
Auctoris intentio, & exemplum in lacte, butyro, caseo & sero. idem
Inanimatorum ad animata non est totalis similitudo. idem
Doctrina pulchra qüo auri non generatur ex auro. idem
Laus alchimiæ. idem
Ca.8. si ex ære & ferro possit fieri aurum. car.130
Assa incrudari non possunt, ergo nec perfici. idem
Sulphur duplex in omni metallo, præterquam in auro. idem
Sulphur exterinsecum deletur, intrinsecum uero non. idem
Ar.ui.æris & ferri potest perfici sicut aliorum. car.131
Bonitas sulphuris in quo consistat. idem
Coagulum coagulat partes sibi similes. idem
An arg. ui. possit sicut & lac coagulari à dissimilibus, quia lac coagulatur ab una acerba & similibus acerbis, ergo & arg.ui.poterit à sibi dissimilibus coagulari, ut puta ab herbis &c. solutionem quære.
Epistola Boni de materia lapidis. car.132.
Auripigmenti natura & quomodo sit realgar. idem
Quomodo ipsa natura compassa sit arti. car.133
Profundissimum philosophorum ingenium. idem
In auripigmento sunt tria principia naturæ. idem
Natura illa tertia quæ, & ubi sit. car.134
Natura non utitur sulphur purü, neq; arg.ui.purum. idem
Marcasita non est illa natura media. car.135
Marcasita contrariatur naturæ arsenici. idem
Quomodo eadem materia diuersimode informatur. idem
Rectum quomodo discernitur. idem

Tabula

Tabula in Roſario Arnaldi de Villa noua.

Quomodo ar.ui.in ſulphur conuertatur. car.137
Mercurij metallorum quomodo differant. car.138
Omni argento eſt ſulphur album, & omni auro ſulphur rubeum. car.139
Radij tingentes quibus inſint. idem
Quod unicus ſit lapis philoſophorum. idem
Ex quibus extrahitur & quòd ſine Sole & Luna nullus mer. tingit. car.140
Sulphuris albi & rubei archanum & quomodo pater eſt Soł & Luna mater. idem
Lapis ex ſola metallorum materia perfici non poteſt. car.141
Primum opus lapidis, quod eſt ſoluere lapidem in ſuũ mer. idẽ
Sublimatio luminarium & extrema lapidis. idem
Verum & primum operis principium. car.142
De inueſtigatione perfecta lapidis & quo mer. depuratur. idẽ
Primus error eſt feſtinantia. car.143
Lapis inhumatur, ut digeratur melius. car.144
Signa perfectæ ſolutionis. & primi reg. recapitulatio. idem
De ſecundo regimine, abluere quid ſit & actio ignis c.145
Diuiſio lapidis per quatuor elementa & diuiſio iſta quomodo fiat. idem
De ablutione aquæ, & aeris quomodo fiant car.146
Oleum ex omni re quomodo extrahitur. idem
Operationes & ſigna aeris diſtillantis. idem
Differentia & operationes aquæ & olei ſeu animæ. car.147
De ablutione ignis & terræ & de cã ablutionis eorum. idem
De tertio regimine quòd eſt reducere. car.148

Expoſitio tertij regiminis Arnaldi. idem
De modo reducendi aquam ſuper terram. car. 149
Doctrina imbibitionum & ponderu. idem
Recapitulatio tertij regiminis & bene nota totum. idem
De quarto regi. q eſt fixare ſeu fermentare cũ fixo. car. 150
Conjuſio ſulphurum & fermentorum quando fiat. idem
De mixtione fermenti & ſulphuris quomodo fiat. car. 151
Vtilitates ſequentes ex diuiſione elementorum. idem
Quid ulra augetur lapis & proiectio. car. 152
De ſeruanda quantitate elementorum. idem
De correctione elementorum & de fuſione medicinæ. idem
De ponderibus ſeruandis in fixione elementorum car. 153
De fixione & elixiris compoſitione ad album. car. 154
De reductione aeris ſuper elixir ad album. car. 155
De inceratione elixiris albi. idem
De compoſitione elixiris rubei. car. 156
Aurum alchimicum excedit aurum naturæ. idem
De multiplicatione medicinarum. car. 157
Elixiris ſolutio & ſublimatio & ſecretum artis quid ſint. idē
Proiectio quomodo fieri debeat. car. 158
Vltimum caput de recapitulatione totius operis. idem
Epiſtola Rhaymundi Lulli, quæ dicitur accurtatoria. car. 160
Accurtatio mineralis lapidis quomodo fiat. car. 161
Lapis vegetabilis quomodo fiat. car. 162
Lapis mixtus ex vegetabili & minerali. car. 163
Methodus Lacinij ſuper epiſtolam Rhaymundi Lulli. car. 165

Tabula ex collectaneis Rhaſis. car. 167

In vaporem tranſire eſt neceſſe naturalia cuncta. idem

Tota ars in ſolutione & coagulatione conſiſtit. idem
Atramentum quid & quotuplex ſit. idem
Atramenti præparatio & operatio. idem
Alumen quid & quotuplex ſit car.168
Aluminis præparatio & operatio. idem
Sal quid & quotuplex ſit & eius præparatio & operatio. idē
De ſale armoniaco & eius præparatione et operatione. c.169
De ſpiritibus mineralibus & de arſenico & ſua præparatione. car.170
De ſulphure & ſua præparatione. car.171
De argento uiuo & ſua præparatione. car.172
De auro & ſua natura car.174
De argento & ſua compoſitione atque purgatione. car.175
Documentum de ære & alijs imperfectis. car.176
Experimenta argenti duo ex Rhaſi car.177
De natura æris & ſua præparatione. car.178
De natura plumbi & ſua præparatione car.179
De ſtagno & ſua purgatione, & de ferro. idem

Tabula ex collectaneis Alberti Magni, Diui Thomæ & aliorum, &c.

Doctrina Alberti de ſpiritibus & natura eorum. car.181
De eorum præparatione in communi. idem
De purgationibus ſpirituum in particulari. idem
De natura, eſſētia et præparatiōe atq; fixiōe ſulfuris. car.182
De cuiditate & præparatione argenti uiui. car.183
De natura purgatione, & præparatiōe arſenici. car.185
De medicina ſulphuris ſupra Mercuriū, Ioue & Venerē. idē
De operatione eius ſuper Iouem. car.186

Quomodo hæc medicina operatur ſuper Venerem. car. 187
De vegetabilibus et animalibus ſecundū diuū Thomam. 188
Excuſatio quædam propter eos, qui nimium ſapiunt. car. 190
De capillis & ouis & eorum operatione. idem
De inceratione, ſublimatione, & aſſatione. car. 192
De calcinatione & diſſolutione. car. 193
De diſtillatione & inhumatione. idem
Præcepta Alberti magni. car. 194
Quæſtio curioſa Michaelis Scoti. car. 195
Ratio ſeu virtus terminaria ex quo conuenientius elicitur. idē
Opiniones de materia prima Solis & Lunæ. car. 196
Ratio ſeminaria quomodo nutriatur. idem
Aptitudo formæ, remanet in compoſito corrupto. idem
Cauſa cur oportet aurū in naturā uaporis conuerti. idem
De reductione & modo reducendi aurum in materiam primam. car. 197
Extractio quatuor elemētorū quid ſit ſecūdū hermetē. car. 198
Quare conuerſio corporis in ſpiritum uocetur terra, lapis & ſal. idem
Secretum eliciendum, ſed non groſſo capiti atq; ignaro. idem
Virtus illa quomodo ſeminatur & in quo loco. car. 199
Lapis quare dicatur mineralis, vegetabilis & animalis. idem
Signa infallibilia completi elixeris. car. 200
Signa tam intrinſeca quàm extrinſeca lapidis. car. 201
Natura auri quædam celerrima ſit in ſua operatione. idem
Cauſæ multæ quare aurum ipſum cor confortet. idem

FINIS.

ERRATA CORRIGE.

Carta nona, cuius. lege alicuius. carta. 17. decimi methe). 4 ibidem quando l. quin. c. 21. quæ l. quia. ibidē Aut. l. autem c. 27. nullius l. nullus. ibidem uolantes l. uolentes. ca. 30. ingenui l. ingenij. car. 32. ſiue l. ſine. c. 36. robore l. rubore. car. 37. & l. à. ibidem pariere l. periere. ibidem, receptorie l. deceptorie. car. 38. nil l. uel. car. 41. fortiſſima l. fortuna. car. 49 in l. ei. car. 55. uolantiū l. uolentium. car. 59. quare l. quomodo. car. 62. ouis l. oui. car. 65. omne l. eſſe. ibidem prius l. primus. car. 66. riga. 13. formā, ſuperfluum eſt. car. 73. efficacis l. effectibus. car. 75. metallorū l. elementorū. car. 78. toto l. totum. car. 80. quod l. quid. car. 81. adeo l. duo. car. 83. olim l. oleum. ibidem, operis l. operans. car. 95. a l. aut. ibidem, uel l. nil. car. 98. Niſi l. Mercurius. car. 101. calorem l. colorem. car. 110. non l. nam. car. 111. intellectu l. intellectui. ibidē, fermentū l. fermentari. car. 112. ſis l. ſit. ibidem, uel l. nil. car. 113 circa l. eſſe. car. 114. ſeruauerunt l. ſeruauerit. car. 115. permittetur l. permutetur. ibidem, ſic l. ſicut. ibidem, propter l. propterea. car. 120. ponitur l. patitur. car. 121. non l. nam. car. 124. Mercurius l. menſtruum. ibidem, ſtannum l. ſcamnū car. 128. perfecti l. perfici ibidem, ideo l. non. car. 136. uero l. ucre. car. 138. oratione l. ordine. car. 161. quæ l. qui. ibidē, apportare l. apportari. ibidē, traſmutationem l. traſmutionum. ibidem, tranſiuiſſem l. tranſmiſiſſem. car. 165. generatiua & nutritiua l. generatiuus & nutritiuus. In dialogo ca. 2. riga. 3. lab-rem l. laborum.

*. **. ***. A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T V X Y Z. A A B B C C D D.

Omnes quaterniones, præter * * * *duernionem,*
& D D *quinternionem.*

VENETIIS, APVD ALDI FILIOS.
M. D. XXXXVI.

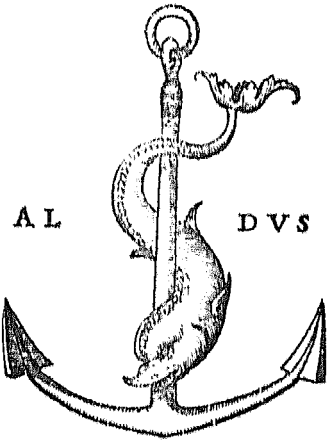
AL
DVS